

REGLA
19 ALUMIN
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27

**Auerrois Libellus de substantia or-
bis nuper castigatus z duobus
capitulis auctus: diligēti
qz studio expositus p
Joānē Baptistā cō-
faloneriuz Aero-
nensem.**

Etusdem Jo. Baptiste cōfalonerū opuscula.

- De materia prima.**
- De forma celli.**
- De voluntate z libero arbitrio libri tres.**
- De prouidentia.**
- De mundi efficientia.**

**Veneti. S. L. cautum est ne quis per
decennium isthec imprimere audeat.**

M. D. xxv.

Auerrois Libellus de substantia orbis nuper castigatus et duobus capitulis auctus: diligenti quod studio expositus per Joane Baptistam cofalonerium Veronensem.

- ¶ Eiusdem Jo. Baptiste cofalonerii opuscula.**
- ¶ De materia prima.**
- ¶ De forma celi.**
- ¶ De voluntate et libero arbitrio libri tres.**
- ¶ De providentia.**
- ¶ De mundi efficientia.**

Veneti. S. L. cautum est ne quis per decennium isthec imprimere audeat.

M. D. xxv.

Ioanni Mathæo Gibberto Veronæ Episcopo . S . D . N . data /
rio Ioannes Baptista confalonarius Veronensis . S . P . D .

Vm probis omnibus doctisq; & vniuersæ ciuitati iucundissima ac lætissima fuit gratulatio, q̄ episcopus nobis fueris designatus, tū omnium maxime illud mihi faustum & optatissimum euenit. Cū enī nōnulli animi mei ex philosophia foetus, qui lucem affectabāt tāq̄ icōpacti dispersiq;, & q̄si semianimes iacerēt: vt primū ad tātā si gnificandam lætitiā me aliquod ex philosophiæ spaciis monu/ mentum querere animaduertent. Tum ultro sese ad id suppli/ ces obtulere, simul. n. deorum munere, & sacram tibi patriæ curā cōmissam gaudebant & sibi candidissimam diem affulsisse, qua p̄stantissimum pa/ tronum ducemq; nacti, in lucem compacti integriq; prodirent. Talis. n. est tui ani/ mi præstantia, tanta altitudo summaq; beneficentia, vt cum tibi se addixerint ac di/ carint, maximum ornamentum lucemq; & animam ipsam assecuti sibi videātur. Et si uero difficile sit pro tuis meritis par munus inuenire. Hoc tamen maxime cōueni/ re videtur, quid. n. sacro antistiti aptius esse potest, q̄ diuine philosophiæ studia & elucubrationes, quis ve philosophiæ studiis auctoritatem magis prebere potest, q̄ is qui maximi Pontificis nutu: magnarum rerum discrimina mortaliumq; sortes for/ tunasq;, summa prudentia incredibiliq; sapientia moderatur atq; gubernat: itaq; cū tibi has nostras speculatiōes additissimus destinauerim, meorum studiorum emo/ lumenta, in supremo gloriæ apice videor collocasse. Non. n. vereor quin meæ erga te gratulationis, testandiq; amoris obseruantiaq; desiderium, ea sis animi gratia be/ nignitateq; amplexurus, qua omnes studiosos ad te allicere, & ad virtutum laudes accendere consueuisti.

Vale.

Herculi Gonzagæ Marchionis illustri Io. Baptista cōfalonarius veron. S. P. D.

Vim inter reliqua humanarum virtutum ornamenta philosophiæ studia summum decus afferre videantur: tum in illis maxime efulgent qui aut principatus aut dignitatis alicuius sunt gradu illustres non quidem quia philosophiæ claritatem hec afferat: sed quoniam suæ laudis aptam & conuenientem sedem nacta, eo tum illustrior appareat quo excelsis rebus eminentior non solum eas superare, verum etiam exornare videatur, quo fit ut cum mortales regna & imperia admirentur, ubi qui hæc administrant sapientia præstiterint, eos venerentur, nec secus atque inter deos reatos adorent eisdemque munera & sacrificia offerant. Itaque Marchio illustrissime, cum frequenti litteratorum hominum fama. Tum vero Petri Bembi grauissimo ac clarissimo testimonio tuarum virtutum studia intellexissem, summo sum gaudio correptus, mihique & huic tempestati ipsique disciplinis valde sum gratulatus, quod hæc tempora tale honeste beateque viuendi iubar exemplarque protulissent, ut facilis claraque cuiusque ad honestæ laudis studia uia ostenderetur, quodque diu uagantes errabundaque disciplinæ, demum tale hospitium sortitæ essent ut contra omnia maledicta calūniarumque patrocinium, & aduersus oppugnantes sibi firmissimum constitutum esset præsidium, mihi uero cœlitus eum uirum esse oblatum: cui tanquam humano numini meorum studiorum monumeta dicarem. (Animum & enim plato uirtutibus ornatum tanquam deum in humano corpe colendum putat.) Et licet multa præclaraque Gonzagæ nobilissimæ familiæ tuæ sint ornamenta, multa incredibilisque magnificentia, summa religio & pietas, humanissima hospitalitas: miserorum atque afflictorum principum confugium. Licet multis de uictis hostibus spoliis multis tropheis sit & triumphis illustris, licet ex ea tot duces, tot imperatores efulserint. Nulla tamen ad hæc tuam laus accedit, quod ea studia easque artes complexus sis: quibus reliquos mortales uera propriaque uirtute antecellas: itaque mihi uideris egregiis tuorum facinoribus quedam fulgorem superiniecisse: qui præter illud prisce tuorum inuictum generosumque animi in armis robur, alterum palladis ornamentum adiecisti: & belli insignia, pacis literarumque laudibus decorasti: quique etiam faciles musas non sis amare aspernatus: imo carmine ita allegeris: ut nihil ornatius, nihil iucundius quam ex tuo ore percipiant: tantam uero in grauioribus studiis dicendi copiam tam uberem sententiarum exundantiam es consequutus, ut omnes orationis diuinitas in te esse uideatur: & ne quicquam ad summum decus animique foelicitatem tibi deesset: tanto amore tantoque desiderio philosophiam expetisti: ut deorum munere tibi concessum sit. Petrum pomponatium philosophorum hac tempestate principem audire: per eumque in naturæ penetralia deorumque arcana deduci, quam ob rem tibi has nostras in libellum Auer. de orbis substantia cōmentationes tanquam ad uirtutum templum & disciplinarum sacrarium dicauius, non indignum profecto tuo animo munus cui: cum munere philosophiæ quandam immortalitatem, & prope diuinitatem sis assecutus: sempiterna illa celestia corpora perscrutanda inuisendaque sese offerant: illos autem benigno & gratissimo animo suscipere ac fouere debes, qui summo studio diligentissimaque elucubratione de philosophia benemeriti sunt. Cum uero multi diuino philosophiæ spiritu afflati rerum humanarum diuinarumque scientiam tradiderint: tum maxime per Aristo. librorum monumenta uiam ad sese consequendam aptissimam ipsamet ostendisse uidentur, quam auer. adeo frequenti studio, adeo feruenti animo, adeoque profundissima doctrina est prosequutus: ut qui Aristo. in construenda ordinandaque philosophia diuinus corrupuit furor. Idem Auer. in Aristo. exponendo attraxerit: illud nobis summo iudicio esse potest, quod in disciplinis nulli quam Aristo. assentire uoluerit: & oēs uulgi populorumque uanas opiniones eius amore despexerit. Deinde

adeo diligens auidusq; Aristotelice extitit lectionis, ut cum omnia eius opera, tum
multa triplici expositione explicauerit. Non paruum, pfecto, philosophiae studiosis
adminiculum, tum propter peripatheticæ doctrinæ cōtextū, tum propter sententia
rum opinionumq; constātiā, nam qui uarios in Aristo. libros expositores fuerit se
quutus, cum inter se omnes fere diuersa sentiāt diuerso hincinde questionum fluctu
agitetur necesse est, at noster Auer. sibi ita constat: ut qui eo duce utatur, eundē fere
semper doctrinæ aristotelicæ tenorem persentiat, tanta autem est eius ingenii subti
litas & solertia: ut sæpius deprauato etiam textu ueram tamen aristo. mentē depro
mat. Quanta autem sit sententiārum copia: uel ex eo mirum in modum spectare pos
sumus, cum altius Aristo. dicta speculatus quasi laxatis habenis digreditur: & colle
ctis græcorū arabumq; sententiis nodos inexplicabiles soluit: contentiones dirimit,
& q̄si uates recondita tenebris sensa recludit ac manifestat. Hæc ad te Illustrissime
ac Reuerēdissime princeps non quo latinos aut græcos auerroi postponam. Sed ut
cum eius benemeritis erga omnes philosophiæ studiosos animus perpessus fuerit,
& elucubrationū utilitas pensitata, nulla inuidia sit, q̄ tātam sibi inter peripatheticæ
doctrinæ sectatores gloriam uendicarit: eo autem magis tuum patrocinium mere
tur, quo patriis finibus ex torris omnia doctrinæ suæ cōmoda ad nos transtulit: tibi
itaq; qui litteratorum omnium es confugium: sese plurimum commēdat, næue suā
lectionem dedigneris rogat atq; obtestatur. Vale.

IOANNIS BAPTISTAE CONFALONERII VERO
NENSIS EXPOSITIO IN LIBELLVM AVER
ROIS DE SVBSTANTIA ORBIS.

LIBELLI Auer. de substantia orbis: haud difficile est cognoscere intetio
ne: cum ipsemet & in huius cap. initio & in fine eam exponat: intendit. n.
celestis corporis substantiam seu naturam inuestigare, tum quo ad eius ptes
intrinsecas materia. s. & formam, tum quo ad accidentia. Ceterum illud po
tius difficile est, in quo sciendi genere methaphysico. s. an naturali reponē
da hec sit consideratio, & primo ex ipsiusmet libri titulo ne dicam intetio
ne inter methaphysicas reponenda videtur, speculatio. n. de substantia di
uini ē, deinde orbiculare corpus aial celeste est, aial autē totū quiddā, igit
qui eius substantiæ notitiam intendit: & partiū intendat necesse est, nō po
test. n. totum cognosci absq; partium suarum maxime q; substantialium notitia, igitur animæ
eius naturam agnoscere oportet, eius anima ipsa est intelligentia cuius maxima p̄cipuaq; in di
uina scientia habetur consideratio: hæc igitur de orbis substantia consideratio methaphysicū
respiciet non naturalē. Demū sub rōne naturali non comprehendūtur quecūq; formā nō ha
bent in materia, natura. n. de materia dicitur & forma licet prius de forma & de materia p̄ at
tributionē: & ideo naturalis formas cū tali attributione considerat eiusq; diffinitiones sunt si
cut simi, hæc etiam de causa naturalibus rebus oībus conuenit motus localis habere principū
internū, celeste vero corpus haud huiusmodi constat compositione: quia sicut & reliqua na
turalia corrumperetur, quare sub genere naturali comprehendere non poterit. Verum si ad alterā
partem respiciamus naturale hoc negocium videtur quod Aristo. 12. diuinorum testatur, tres
inquit substantie sunt: vna quidem sensibilis, cuius alia quidem sempiterna, alia corruptibilis
& infra has vocat naturales: cum motu. n. suat, de ipsis etiam habet in libris de celo considera
tio & Auer. opusculum hoc vult naturale esse cum inter alia quesita naturalia enumeret me
dia etiam quibus substantiam celestis corporis venatur naturalia sunt, ex motu. n. locali dedu
citur in principiorum id componentium cognitionē, Libelli etiam in partes suas diuisio idē
attestatur: nam capite primo comparando rerum corruptibilium materiam & formā, ad ma
teriam formamq; diuinorū corporum: ostendit celestia diuersa materia & forma quā ista con
stitui: cap. ii. ostēdit formā a qua diuinum corpus circularem motum habet animā esse & qd
anime genus sit, manifestat etiam accidentia quibus cum his mortalibus conueniat differatq;
in cap. iii. talem formam ostēdit a materia omnino liberam. In quarto declarat necessitatem
qua hoc corpus circulari motu perpetuo mouet in quinto & vltimo cuiusmodi sit potentia q̄
in talibus corporibus eterne motus reperitur, que omnia nisi per media naturalia examinant:
illud non negauerim: multa ob affinitatem generum & rationū cōnexionē methaphysica im
misceri: quod Aristo. nō modo aliquando vsurpat: imo facere cogitur: vt in libro de anima
tertio: cū mentionem facit de intellectu agēte, & primo physice auscultationis cum declarat
quomodo per se ex ente aliquid fiat & in aliis multoties: aliquando vice inuersa fit cum natu
ralia in explanationem diuinorum asciscunt, vt cū de substantia sensibili pp̄ aditum ad diuina
tractatur in methaphysica vt in septimo & in octauo: & cum media quibus naturaliter primū
motorē probauit in. 12. resumit: necesse est. n. artes ipsas sicut & rerum naturas cōgeneas esse,
principalis autem intentionis ratio debet attendi, sicut in hoc naturali quesito de substantia or
bis: licet. n. titulus sit de substantia orbis: non tamen simpliciter eius substantiam cōsiderat: or
bis enim substantia ipsa est intelligentia de qua hic non agitur p̄m exactam & absolutam eius
considerationem vt. s. seipsam intelligit: vt est actus purus: vt mouet propter amatū: sed de ea
agit in ordine ad corpus celeste prout naturæ eius est principium: ita vt idem sit hic agi de sub
stantia corporis celestis ac de eius natura, quod infra Auer. vsurpat cum inquit natura corpo
ris celestis nihil aliud est quam natura anime mouentis in loco: talis autem cōsideratio sub na
turali genere clauditur & ipsum celum res est naturalis. Quod etiam secūdo dicebatur nō pos
se haberi notitiā de toto nisi eius partes distincte cognoscant, fallit istud in naturalibus in qui
bus totum vere fit ex materia & forma ne dicam in diuinis corporibus in quibus totū ex ipsis
partibus non resultat, nam forma naturalis & vt iuncta materie & simpliciter concipi potest,
& illo quidem modo naturaliter definitur, & cum materia aptitudineq; ad motū, hoc vero
modo simpliciter vereq; habet ipsum quod quid est quod Aristo. significat in. vii. methaphy
sicæ textu. xli. & xl. vbi ostendit qualiter materia in totius quidem compositi ratione accipit:

An in genere
naturali v'l me
thaphysico re
ponenda sit cō
sideratio d sub
stantia orbis.

Libri in suas
partes diuisio.

nō autē prime substantie q̄ species est cui soli cōpetit: qđ qđ est: vt manifestat infra in. 8. metha. textu octauo: quod quid est competit: inquit. n. quod quid erat esse speciei & actui cōuenit: nā anima & anime esse idē: hominis vero esse & homo nō idē nisi & anima hōo dicatur: quod etiā ibidē comēto. 6. manifestat Auer. vbi ponit differētiā inter naturalē diffinitionē & simplicē: nō igitur sequitur si quis debet aliquod totū cognoscere vt simpliciter & distictē partē quā cunq; cognoscere debeat alioqui si quis aliquod naturale agnoscere deberet: formam etiā simpliciter quo ad omnē notitiā tenere agnoscere quod tñ falsum dephēditur: quā ppter istud minus in corporibus celestibus verificabit: in quibus nō fit vnū cōcretū sicut ex materia & forma generabiliū: vbi ob mutuā partiū dependētiā fit vere cōpositū vnū: nō. n. intelligētia hoc modo dicitur orbis pars: nā vt inquit Auer. in huius opusculi cap. primo in fine, coelum dicitur esse motū per principiū separatū quod est in eo nō p principiū quod est pars in eo: & hoc modo dicitur esse viuū & intelligēs: & si esset intelligēs p partē in eo nō esset intelligēs p se: & esset simile homini in eo qđ homo est viuēs & appetēs & mouēs in loco: nā hec cōpetūt homini merito partis que est forma: quia igitur corpus coeleste recipit naturam quā habet ab intellectu absq; hoc qđ fiat vnū compositū cū illa: vere potest cōsiderari ex hac parte solum quia habet talē naturā. v. g. vt circulariter moueatur absq; hoc qđ ipsa intelligentia simpliciter cōsideretur: a qua principium essendi habet: quod autē vltimo dicebatur de subiecto naturalis scientie: cōcedimus: quia. n. natura dicitur de materia & forma ideo naturales definitiones sunt sicut simū: cū vero assumitur nō ita repiriri celestium corporū naturā cōcedimus: sed tamen illud nō efficit vt rationē phisici subterfugiāt: ratio. n. generis naturalis nō solū ea continet quæ primo sub ea ratione claudūt, sed etiam que proportionē quadam vel attributione ad eā referūt huiusmodi sunt corpora celestia q̄ quāuis sui eterna natura priora sint corruptibilibus: vt tamē sub naturalis scientie cadūt cōsiderationē attributionē habēt ad corpora naturalia quibus ratio naturalis primo inest: nā quod dicitur naturalia habere principium motus atq; illud habere cōposita merito forme: aliquo modo in celestibus reperitur, tum quia simplicia sunt: attamen talis nature existunt vt circulari motu voluantur: & eorū natura nō est forma cōposita in materia sed tale subiectum simplex: hoc. n. sufficere potest ad hoc vt referat ad naturalis scientie subiectū: vel vt inquit Auer. comēto. v. primo de celo dicere possumus etiam suo modo quādā in corporibus celestibus reperiri cōpositionē: per quā dici possunt habere principium motus: licet. n. intelligētia nō sit forma cōcreta materie: est tamē innata habere tale subiectum quod circulariter moueatur: sicut est innata habere motum circularem: & sic erit in diuinis corporibus aliqua compositio, nā quemadmodum forma ignis apta est habere tale subiectum ita intelligentia: sed tamen ex intelligentia & orbe non fit vnū concretum: & ita merito talis compositionis dicitur celestis natura attributionē habere ad alia corpora naturalia: ex quibus apparere potest que sit ratio per quam orbiculare corpus in presenti opusculo consideratur: agit. n. de eo Auer. vt est quoddam compositum naturale: ea cōpositione quā declarauimus: inuestigādo etiā p naturales rationes principia & accidētia. Sed cōtra predicta insurgit difficultas: nam Aristo. ex methaphisice textu. 9. diuidens substantiam sensibilem inquit, substantie vero tres sunt: vna quidē sensibilis: cuius alia quidē sempiterna: alia corruptibilis: quā omnē cōstituentur: vt plāte: & animalia, sempiterna autē cuius elemēta necesse est accipere: vbi Aristo. ex intēto significat principia substantie sensibilis eterne velle in. 12. methaphi. cōsiderare, q̄re videtur huiusmodi inuestigatio methaphisica esse nō naturalis quod Auer. clarius in. 7. methaphisice. 9. comēto expressit: vbi inquit & in hac scientia q̄rit de principio primo substantie: & ideo posuit principium perscrutationis ex hoc de principiis substantiarū sensibilium. & cum fuerit ei hoc declaratum qđ principia substantiarum sensibilium scilicet forme sunt substantie: & est declaratū in scientia naturali esse corpus sensibile quod est causa aliis substantiis sensibilibus, & prior eis declarabitur qđ forma istius corporis est principium vltime substantie quæ est prior aliis substantiis, & qđ ipsum est illud quod dat aliis substantiales formas generabiles & corruptibiles: ex quibus patet qđ non solum declarare principia celestis corporis sit methaphisici: imo etiā substantiarū sensibilium. Ad quæ respondemus sicut Alexan. 12. methaphisice comēto. 6. cōcedēdo qđ naturalis debet loqui de istis duabus substantiis sensibilibus eterna. s. & corruptibili: sed accipit ipsarū principia a methaphisico: substantia autē immobilis est propria prime philosophie, quod Auer. in eodē comēto cōcedit explanādo magis dicta Alexan. nō enim esse intelligēdū naturalē a diuino accipere principia substantie sensibilis materiā. s. & formā cū ista principia naturalis probet, sed cum accepit diuinus a naturali corpora cōponi ex materia & forma ostēdit diuinus qđ forma est principium essendi substā-

omnino
est le. scilicet
in omnibus
est le. scilicet
est le. scilicet

est le. scilicet
est le. scilicet

Substitutio.

Responso.

riale ipsis rebus naturalibus: similiter accepto a naturali esse primū motorem: ostēdit ipsū etiam formā & finem corporum celestium: & hoc modo laudat Alexan. quia igitur corpus celeste res naturalis existit, est. n. sensibile & mobile ideo naturalis habet eius principio substantialia inuestigare ea accipiendo a diuino, sicut. n. naturalis primū motore a posteriori inuestigat inuentūq; methaphisico tradit, qui id p principio in sua scia constituit, sic nalis principia sui subiecti a priori accipit a diuino: nā vt inquit Auer. supradicto cōmento iste due scie vicine sunt. s. scia q̄ considerat de principiis substantiæ mobilis & quæ considerat de eis in eo q̄ substantiæ: & iō possibile ē rōnibus vtriusq; in alterius vtriusq; rōnibus vti: sic igitur licet celeste corpus habeat rōnem formale pp quā naturale est, & de ipso in libris naturalibus consideret, tū nihil vetat vt principia eius substantialia a methaphisico accipiat naturalis eiūq; in suis libris vtaf. Vtilitas aut huius libri pluribus de causis vberima est, primo quia nō facile est talia diuina corpora ob eorum a nostris sensibus elongationem cognoscere. Et ideo cum eorum irrequietū motū, orbium vastitatē, innumerū stellarū numerū: ordinē sempiternū lumenq; vnquā in deficiens oculis intuemur vel animo contemplantur mirū in modū obstupescimus & supra quā dici possit incredibili admiratione afficimur, quo fit vt quāto maior est admiratio acius nos ad ea cognoscenda rapiat desiderium: licet aut arist. de his in secūdo cœli ptractarit & in aliis philosophie libris, Auerro. tū quæ diuersis libris fuerant sparsa recolligens: & ea cōnectit & ordinat, restricta diffundit, obscura illustrat, difficultates explanat: & errores ab arist. diuertentium patefacit, eliminatq; ita vt eo docente nihil verendū sit quin ei quod de noscēdis celestibus corporibus desiderio habemus satisfacere possumus. His accedit & copiosa toti naturali seruiens scie vtilitas: nā ex inuestigatione principiorū huius diuini corporis declaratur: nā materiæ & formæ generabiliū rerū omnium & corruptibilium cāq; eorū generationis & corruptionis, tanto autē nobilior est de orbibus consideratio ceteris naturalibus quanto forma materia artifex instrumento & celeste ac diuinum animal terreno & corruptibili.

Libelli vtili-
tatis.

In hoc tractatu intendimus perscrutari de rebus ex quibus componit corpus celeste, determinatum est enim corpus celeste componi ex duabus naturis sicut generabilia & corruptibilia corpora.

In presentī capite Auer. duo facit: primo intentionem proponit, deinde rem aggreditur: ibi (principium igitur perscrutationis) in exponenda autem intentione quia aliqua necesse est presupponere illa breuiter commemorat: postea intentionem suam magis determinat ibi (remanet igitur perscrutari) prima igitur intentio est perscrutari de rebus, ex quibus componitur corpus celeste, & quia questio quid est presupponit questionem si est: iō supponit qd̄ declaratum est in libris naturalis philosophie arist. s. corpus celeste componi ex duabus naturis sicut generabilia & corruptibilia: nā sicut generabilia componuntur ex mā & forā: ita celestia: nā. n. dicuntur de materia & forma: licet prius de forma: dixit autem sicut generabilia & corruptibilia: vt ex proportionē celestium ad isthec corruptibilia facilius intelligamus quō celestia ex mā & forma componantur: nā sicut mā & forma in vtriusq; pportionalit̄ repit: ita p similes regulas inuestigantur: nā sicut se habet generatio & corruptio ad notificanda hec mortalia componi ex materia & forma, ita motus localis ad manifestandum naturas celestium.

Sed tū in istis est declaratū has duas naturas eē pp gnationē & corruptionē i eis inuentas: in celestibus aut pp motū locale: quia. n. declaratum est hec corpora moueri ex se i loco. Amplius aut id qd̄ mouet ex se componit ex duabus naturis: videlicet recipiēte & agēte: quā quū declaratū est oē motū habere motore. Amplius aliquid motū esse & mouens inquantū idē impossibile esse: cum hoc inquantū sit: declaratū est corpora celestia componi ex duabus naturis.

Quod p p̄cesso accepit i p̄nti pte declarat acceptū est corpora celestia componi ex duabus naturis sicut generabilia: iō media quibus hec pbata fuere repetit a naturalibus q̄ pportionalia naturis celore existūt: & p̄rio ponit mediū p qd̄ cōptū est generabilia componi ex mā & forma, deinde p qd̄ corpora celestia ibi (in celestibus aut) ex gnatione & corruptione dephendit p̄s corpora componi ex mā & forma supponēdo oēm trāsmutationē eē ex p̄trario in cōtrariū large accipiēdo contrariū vt ēt priuationi & habitui cōpetit: qd̄ quidē suppositū: tū ex antiquorū cōsensu accepit: tū ēt i ductiua rōne p̄sternauit: postea quicūq; gnatione accepta siue simplici siue cōposita & quocūq; mō aliquid ex alio v̄ aliquid alterū fieri dicat: ostendit necesse eē dari tertū subiectū qd̄ sub vtroq; exēplo mutationis remaneat: id aut nō pōt esse p̄trariū: a quo: q̄a continue destruit

neq; contrarium ad quem: quia nondum est dum fit generatio, nec vnum contrariū recipit aliud vt densitas raritate: quare necesse est vt detur tertium quod nulli cōtrariū, idē sub vtroq; remaneat termino: hoc autem est subiectum: terminus autem qui acquiritur est compositum ex hoc subiecto & contrario, quod est forma, quæ acquiritur, hoc autē .s. compositum vocat quod fit: subiectum vero quod hoc aliquid fit: igitur omne quod generatur erit compositum ex subiecto & forma. Adduxit ad idem Arist. alias duas rationes: alterā innitentē viæ diuisiuaē eorū que fiunt: alterā viæ inductiue omnium modorum fm quos cōtingit aliquid fieri, prima est quia quod fit vel simpliciter fit, vel fm quid & hoc quidem modo gñatio est accidētis, illo autem modo substantie, impossibile est autem accidens sine subiecto fieri, in substantiis vero generatio sensu deprehenditur semper subiecto ex aliquo fieri: vt in generatione animalium aut plantarū, propria semina singulorum generationi requiri inspicimus. Idem ex inductione modorū fm quos aliquid fieri contingit: demonstrauit, siue .n. res fiant transfiguratione quomodo statue fiunt, siue appositione, vt quæ adnascuntur principio primi generati: siue excusione & partiū per subtractionē: siue compositione, aut p preuie alterationis conuersionē: semper per subiectum aliquid supponatur necesse est, his tribus viis incessit Arist. ad probandum corpora generabilia componi ex materia & forma, Auer. autē primā commemorat: tum quia efficacior, nam vt ipse inquit primo phy. cōmento . 51. alteratio contrariorū inuicē coegit omnes credere q; omnia corpora sunt composita, tū quia aristo. super ea maxime sustentatur: cuius signum q; eam in .12. maethaphysicæ textu. vi. resumit, licet autē via sumpta ex mutua contrariorū generatione inuicem & corruptione in notitiam materiæ corruptibilium nos perducatur ex ea tamen aliqua ex parte medium colligi potest: per quod probetur etiā materiā in celestibus corporibus reperiri: quemadmodum .n. subiectum generationis actu sub vno cōtrario cōstitutū aliud non recipit: & ideo necesse est vt potentia sit vtrunq; ita corpora celestia ex quo ex altero in alterum vbi transmutant necesse est vt aliquā potentiā habeant: quare sicut ex trāsmutatione substantiali in nostra materia eius essentialis potētia deprehenditur: ita ex motu locali in ea celestium potentiā ad vbi comperimus, vtq; motus localis nihil aufert e substantia rei per se: sic ista potētia non est ad interitū sicut ea corruptibilium: Arist. igitur tradens medium p inuestigādo principio materiali rerum corruptibilium simul medium innuit, quo & in celestibus corporibus materiam ad vbi comperiremus (in celestibus autem per motū) tangit medium per quod in naturali philosophia probatum est corpa celestia cōponi ex duabus naturis: nam corpora celestia sunt mota ex se in loco eo q; sunt prima mota, in mouētibus .n. & motis non est procedere in infinitum, sed est deuenire ad primum motum ex se in loco: quia motus localis est primus motus, Necesse est autem quod ex se mouetur diuidi in partē per se mouentem & partem per se motam, nam idem in quantum idem non potest esse agēs & patiens, aut mouens & motum: quia id quod mouet omne cōtinuū est, vt declaratum est in .vi. de motu, continuum autem vniforme est, & eiusdem rationis, impossibile est autem vt idem fm eandem speciem motus moueat & moueatur vt q; trāsserat & transferatur: & eadem specie alteret & alteretur, hoc autem sequitur ex eo q; mobile continuum est quare & motor ex quo sunt eadem res eodē motu mouebūtur. Insuper quod mouet est in actu & habet formam fm quam mouet puta calidū: quod mouetur autem est in potētia, & in actu incompleto, p qd tēdit ad completum actum acquirendum: quare si idem fuerit mouēs & motum aliquod simul erit calidū & non calidum, & ratio hec verificatur in quocūq; habēte mouens vniuocum, qd Auer. in suo cōmento .xl. viii. phy. exponit in motoribus que sunt corpora aut virtutes in corporibus: quia hoc solūmodo in istis est impossibile: sed tūc contra auer. est difficultas, sequitur enim rationem illam non valere in corporibus celestibus, ex quo eorū forme non sunt virtutes in corporibus: quod si concedatur in dubio magno reliquimur: super qua demonstratione Arist. sustentari debemus q; mouēs aliud sit a moto, illa .n. septimi est a signo, & solūmodo ētenet in motoribus materialibus diuisibilibus, hæc vero est per quam alie Arist. demonstrationes habent robur, & super qua sustentant The. & Alex. vt per Auer. apparet infra .xlii. cōmento, hic locus est ex quo subtiles accipiunt nō esse inconueniens vt aliquid per idem principium moueat seipsum motu equiuoco, idest vt aliquid existens in potētia virtuali moueat seipsum ad actum formale, & hoc modo elementa mouentur ex seipsis, dicūt autē necessario concedendā esse talem potētia virtualē & actum formalem, quod apparet in aqua calefacta se ipsam ad pristinam frigiditatē restituente, & in augmentatione, nā cū quātitas nō sit de virtutibus actiuis, aliquid hoc modo auget seipsum: quia existēs in potētia virtuali tante magnitudinis mouet se ad eam magnitudinem quā actu formali acquirit: Sed hæc Arist. destruit philosophiam,

Quod idē nō
possit mouere
seipsum.

An idem pos-
sit seipsum mo-
uere motu eq-
uoco dicto.

Iosophia, qua sublata scire nostrum nihil erit: est enim ratio & metram scientie humane. Vt autē
 & obiecta hec dissoluantur & simul que ab Auer. dicitur in textu explicentur videndum est: quod primo
 motu ex se intelligat arist. id certe quod ex se mouet per principium intrinsecum cum essentiali mouet, & id est
 in motibus & motis in infinitum procedi non debeat deueniendum est ad aliquid ab alio extrinsecum
 non motum, sed quod sibi ipsi per suum intrinsecum essentiali principium fit causa motus quod ideo ex
 se ipso dicitur moueri, non quia idem omnino sit mouens & motus, sed quia tale principium in suo pro-
 prio subiecto essentialiter causat tale motum: & hoc solummodo reperitur in animalibus: ut inquit philosophus i. 8.
 phi. 20. dicens ipsum autem quod dicimus ipsum mouere se non est secundum omnem motum: sed secundum locum,
 nihil enim prohibet & auer. in commento non inuenit aliquid moueri ex se nisi in motu locali, in cete-
 ris autem motibus motore extrinsecus, ut est fusius declarat auer. in. 4. coeli. 24. propterea nihil se
 ipsum auget essentialiter aut alterat: sed per principium augmentationis est alimentum quod
 de foris venit, & in alteratione alteratur est extrinsecum ab alterato: & propterea philosophus cum ostendisset in ani-
 malibus corruptibilibus reperiri hoc principium essentiali motus localis: volens ea que dicta sunt
 de istis corruptibilibus verificare in eternis, 51. textu. 8. phi. remouit ab eternis animalibus quod moue-
 rentur aliis motibus per accidens & reliquit ut mouerentur solummodo secundum illum motum qui essentialis est
 animalibus qui est localis: & ideo dixit oportet accipere quod secundum unum motum ipsa mouentur: quod Auer. in
 initio commenti explicans inquit. i. non est opinandum quod primus motor in istis mouet pluribus
 motibus ex se, vnus enim motor non mouet essentialiter nisi vno motu & hoc quod inuenit in istis
 motis. scilicet habentibus animas quod vnus motor in istis mouet pluribus motibus est per accidens: & in
 talibus motis Aristoteli in. 8. phi. 28. vult manifestum esse quod ab alio mouentur: cum inquit eorum
 autem qui sunt secundum naturam ipsa a seipsis ut animalia, non enim hoc est in manifestum si ab aliquo mouean-
 tur. Sed dubium est de elementis quod mouentur naturaliter ab alio: ex quibus patet elementa non esse de numero eorum
 que ex seipsis mouentur: hoc enim ut arist. inquit. 8. phi. 29. est animalium proprium quod attestatus est & 5. phi. 18.
 ingens: quis dicantur ferri hec sola proprie cum non in seipsis est stare mutabilibus locum: & quicumque non ipsa se
 ipsa mouet secundum locum: quod est explicauit i. 4. Tho. ca. 3. vbi inquit ambulatio latior non videtur esse, pene enim in
 his que inuoluntarie permutantur ex loco locum latior dicitur quemadmodum accidit & inanimatis: verum
 quia vbi elementorum ipsis est valde intrinsecum, & essentiali videntur localiter ex seipsis moueri ut
 animalia: sed ab animalibus differunt: primo quia in animalibus motus localis vltimus est generatione in
 elementis primis: nam sicut eorum materia est in potentia essentiali ad eorum formas: ita & ad eorum
 loca: quare terminus generationis per se elementorum est ipsorum vbi. Secundo differunt in mo-
 tu locali elementa ab animalibus, quia forma animalis ex sui excellentia & perfectione aduenit
 complexionem: & habet corpus organicum subiectum: vnde potest diuidi animal in partem per se
 mouentem & partem per se motam: non solum ratione sed re ut inquit Auer. 4. coeli. 22. at
 elementa ex forma simplici & simplici materia componuntur: & cum materia nullius sit resisten-
 tie non possunt habere motum in actu distinctum a motore, ex quo sequitur quod in medio mouentur per
 accidens ad motum scilicet medii assimilantur: tamen huius que ex se mouentur: nam que ex se
 mouentur habent principia intrinseca sui motus, elementum autem per impetum a genera-
 te receptum ascensus vel descensus sua forma mediante medium mouet: ad cuius motum eo
 quod habet formam in materia per accidens mouetur: & sic assimilatur ex se motis: quia acti-
 uum principium & passiuum intrinseca motus habet. Sed quia hoc habet per accidens ideo
 dictum est assimilari motis ex se: hec enim ex sui perfectione habent quod sint mota ex se illa
 ex imperfectione, & ideo sunt ex se mota per accidens. Vt autem intelligatur verbum Aristoteli
 in textu. 40. octauo: vnde digrediendo recessimus quoniam dicitur quod necesse est habere mouens
 vniuersum, ad hoc propositum resumenda sunt ea que ab ipso dicuntur in. 8. phi. 31 in quocumque
 genere motus reperiri principium passiuum per se & principium actiuum, quod illius est edu-
 ctium de potentia ad actum: in quantum tale, calidum enim potentia fit ab actu calido & po-
 tentia quantum fit actu quantum ab actu quanto: non exit enim aliquid in alicuius quantitatis
 additamentum: nisi per aliquam quantitatem in actu: & hoc modo quantitas est actiua suo mo-
 do, & vbi potentia fit actu vbi ab vbi in actu, vnum enim agens ut inquit ibi Auerro. non habet
 naturam largiendi nisi vnum, mouetur ergo vnumquodque mobile per se a proprio & per se
 motore, ac magis proprie magisque per se quanto motor mobili magis intrinsecum fuerit: igitur
 cum corpora celestia simpliciter pureque animali motu moueantur sequitur ea motorem in
 tali motu locali habere vniuersum, motus enim anime est motus localis circularis quapropter
 sequitur Aristoteli dictum locum habere non solum in virtutibus corporalibus sed etiam in cele-
 stibus. Auer. autem verbum aristoteli ad platonem retulit qui in spirituali motu concedit ipsum
 mouens esse motum: ut in intellectione in qua idem est intelligens & intellectum, ad quem mo-
 tum si comparetur motus coeli localis dicitur esse equiuocus: & motus coeli rationem subicit

Quod motus
 ex se apud aris-
 totelem.

eorum quæ mouentur per virtutem corpoream. Motus enim localis coeli communicat cum motu locali animalium terrestrium: licet dicatur secundum prius, quia forme celestes non cōstituuntur per subiectum. Et ideo ille motus vere est regularis & continuus. Ad propositum igitur reuertentes dicamus impossibile esse vt idem sit mouens & motum vniuoce eo modo quo diximus: quod Aristot. & inductione & signo & demonstratione causæ probauit in omnibus corporibus siue compositis, siue simplicibus, vt cum deduxisset ex via motuum materialium ad prima mota ex se que sunt corpora celestia planum esset ea ab alio moueri. Si vero aliquid existens in potentia virtuali posset mouere seipsum ad actum formalem irritus Aristot. labor fuisset, nec sequeretur ex primo moto dari primum motorem.

In hoc tractatu igitur perscrutaturi sumus de his duabus naturis ex quibus corpus celeste componitur: utrum sint similes illis naturis ex quibus generabilia componuntur. quarum una dicitur forma, altera materia scilicet utrum hæc materia & forma quæ sunt hic sint eadem cum illis: aut diuersa s̄m magis & minus.

Auerro. magis intentionem suam limitat, non enim querendum est an corpora celestia componantur ex duabus naturis, quia hoc ex rationibus in libris naturalibus memoratis est manifestum. Sed examinandum est nunquid iste naturæ in celestibus & generabilibus reperte sint similes. v. g. eedem specie vel diuersæ secundum magis & minus id est proportione. Non enim per magis & minus istas naturas differre debemus intelligere sicut magis album differt a minus albo: nullus enim hoc existimat de materia & forma corporum celestium q̄ hoc modo conueniant vel differant, nec in hoc libro istud Auerro. examinat. Refert autem vtro modo intelligamus eterna & corruptibilia conuenire: & ideo subiunxit Auer.

Sed si sint diuersæ specie tunc equiuoce dicitur de eis corporeitas: aut secundum prius & posterius: quod autem hæc duæ nature existentes in his generabilibus & celestibus corporibus non sint conuenientes specie manifestum est posito corpore celesti ingenito & incorruptibili & corporibus quæ sunt apud nos genitis & corruptibilibus: causas enim corporis generabilis & corruptibilis & eterni esse eadem impossibile est.

Fecit vnam disiunctiuam Auerro. vel iste nature conueniunt specie vel proportione: ponit autem quid sequitur ad alteram partem, altera; vero destruit scilicet quod specie conueniant, ratio per quam hoc destruitur est: nam supposito sicut declarat in 8. phi. & primo & secundo coeli natura celesti eterna: istis autem naturis corruptibilibus impossibile est vt sint eiusdem speciei: quorum enim principia essentialia specie sunt distincta & illa specie distinguuntur. Sed principia corruptibilium & eternorum sunt specie distincta: nam corruptibile & incorruptibile, vel sunt proprietas nature, vel sunt ipsamet natura: non enim possunt dici accidentalibus, quia non possunt reperiri in eadem natura: sicut masculinum & femina, aut album & nigrum: non enim reperiri possunt homines qui eiusdem sint speciei, & hi quidem sint eterni, hi vero corruptibiles: hæc enim operatio valde magis diuersa est quam vt possint in eadem natura: aut specifica aut generica naturaliter: reperiri ergo corpora celestia & materialia non habent eandem naturam. Sed in dictis Auerro. est dubitatio: videtur enim insufficienti diuisione procedere, nã sicut inter diuersa sp̄e & eadem specie cadit medium: vt scilicet sint eadem genere ita inter vniuoctionem specificam & equiuocationem siue analogiam specierum cadit medium quod est equiuocum in genere vel etiam vniuoctum in genere. Ad quod dicitur sapienter Auerro. tali diuisionem fuisse vsum: tum quia qua ratione probatur eterna & corruptibilia diuersa specie esse eadem probatur vt sint etiam genere diuersa: tum quia corpora celestia nō habent genus: primum declaratur, nam ratio & fundamentum propter quod eterna a corruptibilibus differunt specie sufficiens quoq; est ea genere diuersificare: materia siquidem est principium per quod res fiunt & corrumpuntur: & a qua ratio generis sumitur: & ideo cū corpora celestia sint ingenita & incorruptibilia: hæc autem sint generabilia & corruptibilia, sequitur vt in communi materia non conueniant quo fit vt si specie differunt etiam genere differunt. Ex hoc etiam nascitur vt corpora celestia in communi genere non conueniant nec in vno genere comprehendantur: sed in specie analogia quia carent materia vt declarauit auer. secundo coeli. 49. nam vt inquit Auerro. 8. metha. commēto. 6. nomē generis significat materiam s̄m quod est in potentia id quod habet materiam: corpora ergo celestia cum genus nō habeant dici non possunt genere differre.

Remanet

Quo
possit
seipsu

Dubitatio.

An id
fit seip
uere n
docet

Responsio.

Remanet igitur perscrutari de eis quibus he due nature que sunt in corpore celesti differunt ab eis que sunt in corpore generabili & corruptibili.

Presuppositis his que uecessario sunt supponēda vt declarata in libris phie arist. auer. limitat intentionē suā vltimate inquirēs sibi relinq̄ p̄scrutationē de istis duabus naturis mā .f. & forma corporū celestium: quo ad ea in quibus differunt a materia & forma corruptibilium: hoc .n. fieri non posset nisi supponeretur celestia sicut mortalia componi ex materia & forma: ita tñ componi vt diuersa specie sint, habentiaq; attributione fm̄ prius & posterius, nisi enim aliquā conuenientiam saltem analogie haberent non possemus per aliquod medium declarare qualiter naturæ iste diuersificentur.

Pincipiū quidē igit̄ p̄scrutatiōis est in hoc qđ accepimus de istis rebus ab arist. qđ opinio eius est opinio q̄ nulla uerior puenit ad nos de hoībus prioribus eo, neq; minoris dubitatiōis & maioris certitudinis est: igit̄ opinio sua in hūana natura q̄ est vltia inter ea q̄ cōphēdit hō suo intellu in eo qđ est hō sicut & alex. dicit: est ille sup quo nitimur in sciētis. Incipiā ergo cōmemorare opinionē eius de natura corpore q̄ sunt hic & qđ ponit de eo qđ sunt cōposita ex materia & forma, & qđ dixit de natura materie & forme q̄ sunt in eis postea reuertar de eis ad cōpositionē nature similis istis: in corpibus celestibus. .f. in quo cōueniūt & ī quo diuersificant̄, & dico qđ arist. cū inuenit indiuidua existētia p̄ se hec q̄ uocant̄ sub̄æ transferri de vna dispositione in aliā, inuenit hāc trāsmutationē duobus modis, aut trāsmutationē in dispositionibus extrinsecis a qđitatibus substātiarū existentiū p̄ se que nō facit illa indiuidua deferentia illas dispōnes trāsmutari in noīe: neq; in definitione sicut dispositiones que dicunt̄ q̄titates & qualitates & alia p̄dicamenta que appellant̄ accidentia aut trāsmutationes in dispōnibus q̄ faciūt indiuidua deferētia ipsas trāsmutari noīe & definitione que trāsmutatio dicitur generatio & corruptio.

Hec littera habetur in textu arabico.

Supposuit Auerro. nonnulla necessaria antequam intentum aggrediatur, in presenti autē parte propositum aggreditur & primo profitetur se in declarando proposito insequi velle arist. ea ratione quam dicit. Secundo ostēdit naturam materie generabilium vt ea cognita: postea ostendat in quo materia corporum celestium ab ista differat quod ostendit ibi (cum igit̄ fuerint declarata ab Arist.) prima pars adhuc est in duas diuisa: nam in prima accipit mediū & declarat: ex quo Arist. cognouit primam materiam. Secundo ex tali medio eius naturam explicat ibi (vnde natura huius subiecti recipientis formas substantiales.) Primo igit̄ ponit medium per quod Arist. deuenit in cognitionem materie: & est ex trāsmutatione compositorum vel in substantia vel in accidentibus, omnis enim trāsmutatio que reperitur in compositis sensibilibus vel est in substantia ipsorum vel in accidentibus que sunt dispositiones extrinsece a quiditate & substantia eorum, cognoscitur autem differentia alterius trāsmutationis ab altera: nam ex quo forma substantialis est per quam indiuiduum habet quiditatem nomen & vnitatem: cum inspexit indiuidua deferentia talem trāsmutationem ex qua in fine trāsmutationis amitterent & nomen & definitionem talem trāsmutationem appellauit substantialem: eam vero fm̄ quā indiuidua subiecta deferentia tales dispositiones: non p̄derent nomen ut definitionem simpliciter accidentalem: processit autem Arist. in cognitionem principii materialis ex compositis, tum quia sunt primū nobis manifesta: tum quia compositum solum modo generatur: sunt primo quidem nobis manifesta quia magis sensata: & prio nostris sensibus mediantibus eorum accidentibus occurrūt, ex quore compositorū diuisione fiunt nobis manifesta principia & elementa eore vt oñdiē hic p̄ auer. p̄cessisse Arist. diuidendo trāsmutationē compositorū in substantialem & accidentalē & ex tali diuisiōe p̄cedere ad notificationem prime materie ex quo patet longe melius in p̄hemio primi phi. per confusa Auer. exposuisse composita quā diuus Tho. magis vltia, processus .n. arist. comprobatur expositionē auer. nō generat̄ aut nisi compositū vt declarat, & primo phi. auscultationis, & in .7. metha. nā cuz omnis trāsmutatio sit de contrario in contrarium & requiratur subiectum qđ euadat in alterū p̄trariū, p̄trariū seu forma in sub̄o acq̄sita est cōpositū ḡnatum, forma .n. in mā est cōpositum, forma aut p̄ se ḡnari nō pōt neq; sub̄m. Oportet ergo vt compositū sit quod ḡnet̄, ac quidem primo & p̄ se, quia primo & p̄ se est terminus trāsmutationis: licet in rōne effendi cōpositū habeat esse merito forme, ex compositorum igitur trāsmutatione medium arist. assumpsit

Dubitatio de
mixtione.

Responso.

ad notificandum principium materiale: tū quia sunt notiora, tū quia materia efficit ipsa composita & in ea conuertit. Sed dubitant expositores quia vī preter transmutationē in substantia aut in accidentibus dari aliā que neutra est istarū: nā mixtio neq; est gñatio substantie neq; acq; sitio accidentis: Ad qđ dicendū mixtionē esse medium inter transmutationē substantiale & accidentale vt .n. miscibilium alteratoꝝ terminatio est in vna forma mixti substantiali dī gñatio: vt vero habet terminū sibi intrinsecuz qualitātū. s. in tali pportione cōplexionem dī alteratio, habet igitur duas rōnes s̄m quas p̄cise accepta pōt dici & generatio: vt terminat ad formā substantialem mixti: & alteratio vt terminat ad complexionem qualitātū. Si vero ista simul sumātur & p̄paratio & terminus totalis p̄parationis sic est mediū ex alteratiōe & gñatione p̄stitutū.

¶ Quum igit̄ cōsiderauit hos duos modos transmutationis inuenit in eis cōia & p̄pria, cōmunia quidē sunt quinq; que insunt transmutationi substantiali & accidentali: est .n. cōe his duabus habere vnum subiectum recipiens transmutationem.

¶ Quia ex transmutatione manifestatur materie natura: iō vt natura trāsmutationis intelligat̄ eaq; intellecta melius sub̄ materie notificet̄ exponit in quibus pueniat trāsmutatio accidentalis cū sub̄iali & in quibus differat: prius aut̄ ponit in quibus pueniat q̄a p̄ que pueniūt ea sunt cōiora & notiora, postea quō differat eas inuicē distincte segregādo, quinq; aut̄ sunt in quibus pueniūt que oīa ordine exponit primū est hīc vnū subiectū recipiens transmutationē, qđ quidē tū sensu ipso tū rōne est manifestū: in quacūq; .n. transmutatiōe siue sub̄iali, siue accidentali apparet subiectum deferens transmutationem: rōne aut̄ quia motus est actus entis in potentia: nō potest igit̄ motus repiri preter subiecta mobilia & vt p̄hs inquit. 8. phi. textu. 4. absq; motus definitione quilibet cōstebit̄ motū non posse sine subiecto esse, quomodo .n. erit combustio sine re cōbustibili & alteratio sine re alterabili & motus localis sine mobili pueniunt: igitur oēs trāsmutationes in hoc quod requirunt subiectum.

¶ Amplius necessariū est nō esse precedere esse rei genitæ & corruptibilis & oīno inherere eius quod fit: non .n. fit nisi illud quod non est.

¶ Secundū cōe omni transmutationi est vt non esse p̄cedat esse: ne quis vero existimet illud non esse qđ p̄cedit: esse simp̄r non ens ex quo impossibile est gñatio neq; fieri subiungit (& oīno inherere eius qđ fit) quia nō fit quicq; nisi ex opposito determinato: nam vt primo phi. p̄ inductionem declarat̄ sicut qđlibet nō agit in qđlibet: ita ex quolibet non fit quodlibet sed sicut determinatū patitur a determinato ita determinatum ex opposito transmutatur determinato: tale aut̄ oppositū ex quo aliquid gñatur est priuatio eius qđ gñatur que vt primo phi. 77. declarat̄ eodē est subiecto qđ transmutat̄ in id qđ gñatur: priuatio vero vitra id qđ priuat cōnotat in subiecto potentiam ad oppositū, & iō dicitur inherere priuationis eius qđ fit. s. p̄cedere: hoc est: necesse est inherentiam priuationis eius rei que fit p̄cedere in subiecto: rō autē qua in omni transmutatiōe requirit̄ talis priuatio est: quia non fit nisi id qđ non est: motus .n. est actus imperfectus cū tendentia ad aliquid acquirendū: p̄pter qđ aristo. ab aliis antiquis differt in rōne generationis: quia illoꝝ aliqui gñari idem qđ alterari existimabant aliqui gñationem segregationē, aliqui p̄gregationē putabant, aristo. aut̄ & ex non ente simp̄r nihil gñari vult: sed ex aliquo ente: & tñ aliquid ab agente p̄ gñationem acquiri. s. translationem eius qđ erat i. potentia ad actum: priuatio .n. connotat potentiam: ideo subiunxit Auer.

¶ Similiter autem inuenitur posse precedere esse in subiecto necessario: in utroq; modo factionis: quod .n. est impossibile non fit.

¶ Et est tertium in quo conueniunt transmutatio substantialis & accidentalis: in utroq; .n. mō factionis: potentia necessario requirit̄, quod .n. est impossibile non fit: potissimā assignauit rōnem auer. cur in omni transmutatione requiratur potentia: nam cū motus omnis sit ex termino ad terminū ordine quodam transmutatio, vt nomen ipsum indicat p̄ arist. in. 5. phi. textu 8. terminus aut̄ a quo est qui recedit & destruitur: terminus vero ad quē qui acquiritur, requiritur aliquid p̄ qđ res & esse & nō esse possint: hoc aut̄ est potentia materie: ideo mihi talis potentia esset ne transmutatio quidē esse possit: sicut aut̄ omne qđ fit ex proprio contrario fit, ita habet in subiecto potentia p̄pria que ipsum respicit: materia .n. vt dicitur. 12. metha. 11. diuersatur s̄m potentiam iuxta diuersitatem formarum & eas certo ordine respicit iuxta earum vniuersalitatez & perfectionem, est .n. in potentia primo ad eas substantialis formas que imperfectio ne sibi maxime proxime sunt quibusq; mediantibus in alias transmutatur, differt et̄ potentia p̄ quam respicit substantialis formas & per quā accidentales: simp̄r .n. primoq; substantialis respicit vt que eius sunt substantialis perfectio: secundario & s̄m quid accidentales, vt que conse-

quantur

Potentia ma
teric.

quant formas subales: vt dī in prio de gñatione textu. 14. est inqt hyle maxime subm qdem p/ priū gñationis & corruptionis susceptibile: mō aut aliquo & in aliis trāsmutationibus, qm oīa susceptibilia suba, p̄trarietātū aliquarū: est aut valde diuersa rō istius puenientie a prima sicut diuersa est rō subiecti a rōne potētie: subiecti. n. rō est vt defert & manet idē sub trāsmutatiōe, potētia autē opponit quādā relatione ei qd recipit & in aduentu eius destruitur.

¶ Amplius inuenitur necessario esse illud ex quo est factio rei: & ad quod est esse contraria & habere idem genus.

¶ Siue auer. loquat de p̄trarietate, aut vera, aut que est inter habitū & priuationē: siue de esse ex quo fit res & est potētia illius rei & de actu ad qd terminat mutatio verificat q̄ sunt in eodē, p̄dicamēto: nā. 10. metha. i vno quoq̄ gñe est vna priā p̄trarietas: & p̄traria sunt sub eodē gñe q̄ a se inuicē maxie distāt: sicut potentia & actus sunt eiusdē p̄dicamēti: vt p̄ 3. 9. & 11. metha. & p̄ auer. 5. phi. p̄mēto. 9. Sed ē dubiū si p̄ illud ex quo ē factio intelligat p̄trariū cū nō possit intelligere nisi primā p̄trarietātē q̄ est inter habitū & priuationē: alioqn nō cōphenderet trāsmutatio in suba, quō differet hec q̄rta pueniētia a sc̄da & a quinta i qua dicit q̄ ista p̄trarietas reducitur ad primā p̄trarietātē q̄ est inter habitū & priuationē: nō est. n. alia prior. Si vero p̄ illud ex quo intelligat potētiā q̄ actui relatiue opponit quō a tertia pueniētia. An si p̄ illud ex quo intelligat priā p̄trarietas adhuc dici pōt differre q̄rta pueniētia a sc̄da, 13. n. sint re idē, tertia tñ ex hoc p̄cipue sumit q̄ nō esse p̄cedit esse rei q̄ fit q̄ nō fit nisi illud qd nō est, alia vero annectunt vt declaret q̄le sit illud nō esse: q̄rta aut ex hoc p̄cipue sumit q̄ sint p̄traria & i eodē gñe de quibus nihil meminerat in sc̄da: possum. n. scire q̄ rei q̄ fit: nō esse p̄cedit esse & ignorare an esse rei q̄ fit & nō esse ex quo fit sint p̄traria & in eodē gñe. Sed magis vrget quō quarta differet a quinta: nō pōt. n. videri quō priā p̄trarietas q̄ est inter habitū & priuationē reducatur ad primā: Sed si considerent verba auer. hoc visu nō est difficile, dixit. n. in quarta q̄ illud ex quo & ad qd est esse rei sunt contraria: sed nō dixit prio p̄traria sed p̄traria sunt, put intelligit esse p̄trariū esse qd h̄ res vt ex quo in respectu eius ad qd: licet illa p̄trarietas sit priuatiua: sed vt sic & sub tali rōne nō cōsiderat: sed hoc fit in seq̄nti puenientia: quis ēt nō repugnet: vt p̄trarietas q̄ est in oī trāsmutatione siue accidentali: siue subali: siue simpliciū: siue cōpositorū: siue animatorū: siue inanimatorū reducatur ad rōnem forme & priuationis q̄ sunt duo principia cōia oīum gñabilium vt declarat in primo phi. Si vero intelligamus eē ex quo potētiā & ad qd actum rei, differet quarta a tertia q̄ in tertia nō fit mentio q̄ sint opposita nec q̄ sint in eodē gñe. Sed auer. potius intellexit esse ex quo & ad quod esse contraria p̄trarietate que est inter habitum & priuationem.

Dubitatio.

Solutio.

¶ Et q̄ illa contrarietas reducitur ad primā contrarietatem. s. non esse & formam.

¶ Quidā nō distinguunt hāc quintā cōitatem a quarta & dicunt solūmodo esse quatuor in quibus pueniunt oēs trāsmutatiōes & h̄am esse corruptam: q̄a dicit supra cōia sunt quinq̄ cū deat dicere quatuor: quintā. n. & quartā esse vnā & eandē. Sed mihi vī esse auer. sermo lautior q̄ isti existiment: neq̄. n. satis est esse p̄trarios terminos inter quos oīs est trāsmutatio: nisi talis contrarietas reducatur ad primā: attendendū est. n. auer. nunc loqui de illis trāsmutationibus in quibus gñabilia & corruptibilia pueniunt, nam loquit de ea trāsmutatione ex qua Arist. deuenit in cognitionem materie. Cum igitur tales trāsmutationes in vna communi materia conueniant que materia subiectum est tam substantialis quam accidentalis trāsmutationis licet p̄m prius & posterius, in his aut que se hnt p̄ prius & posterius oportet vt poster. ad prius reducatur & q̄ illud prius sit causa posterioris: cumq̄ oīs trāsmutatio sit inter contraria: prima aut contraria sint habitus & priuatio: igit̄ oportet vt alia p̄traria ad hanc primā cōtrarietātē reducantur: que cā p̄trarietatis est in omni motu: nā sicut se habet potentia ad potētiā ita priuatio ad priuationē, priuatio. n. vltra priuationē quā primo significat cōnotat in subiecto p̄prio potētiā: ad alterū contrariū: potentia aut que est materie in trāsmutatione subali est p̄prie & simp̄r, aliare vero trāsmutationū p̄m quid & secūdarie, igit̄ & priuatio que est terminus a quo trāsmutationis subalis erit simp̄r: aliare vero trāsmutationū p̄m qd, sicut igit̄ potētia p̄m qd i istis corruptibilibus reducitur ad potētiā simp̄r, nisi. n. esset subiectū gñationis nō esset subiectū alterationis nec aliore motuum: sic priuatio p̄m quid debet reduci ad priuationem simpliciter: & similiter forma ad formam, & ideo omnium generabilium principia sunt materia forma & priuatio, trāsmutatio ergo tā in substātia q̄ in accidentibus pducit in cognitionē m̄e prime. Sed p̄tra auer. aliq̄s dubitabit: q̄a p̄ter cōia noiata omni trāsmutationi sunt & alia. s. h̄e motorē esse endelechiam: motus. n. per talem actum imperfectum definitur: imo ille actus est in quo Arist. p̄ceteris p̄his gloria: inest ēt oī motui vt declarat. 6. phi. q̄ sit in tpe: preterea gñatio &

Dubitatio.

Responso ge
nerationem &
corruptionem
aliis motibus
essentialiter co
uenire.

corruptio non uenit essentialiter cum aliis motibus neque uniuoce, neque analogice ut clare ipse
auer. declarat in .5. phi. pmento. 7. quō igitur hic dicit esse ista cōia oibus istis transmutationi
bus, talia. n. cōia uidentur esse essentialia. Dicamus primo negari nō posse gñationem & corru/
ptionem uenire essentialiter cū aliis motibus: tū pp ea q̄ hic ab auer. declarant tū pp ea que dñr
ab aristo. in .3. & .5. phi. accipit. n. in .3. phi. ut pcessum ab oibus motū esse in quatuor p̄dicamē
tis subā q̄titate & qualitate: & ubi: & hec quatuor singula diuidit in sua opposita: tot .n. inquit
sunt spēs motus quot oppositorū in istis p̄dicamentis: ut ipse selecta motus definitione exēplifi
cat: nā & gñatio est actus gñabilis: sicut alteratio actus alterabilis, cū aut istis quatuor p̄dicamē
tis nihil sit cōe uniuocū dicit auer. ibi & the. definitionē illā esse multiplicē sed analogam tñ:
que aut analogant: s̄m diuersam rōnem attributionis analogant, primū aut analogatū: q̄a du
plici rōne motus p̄siderari pōt duplex assignari pōt: possumus. n. motū considerare sub ratiōe
qua est p̄tinuus & sic motus localis est primus: aut sub rōne qua actus imperfectus tendens ad cō/
plementū & p̄fectionem & sic primū erit gñatio: quia potentia & actus & priuatio principl̄r in
isto motu reperiuntur: & h̄z hunc modū locutus est auer. in .8. phi. 47. dicens, dicamus igitur q̄
consideratio prioris & posterioris in hoc loco est sicut consideratio prioritatis & posteriori
ritatis in p̄dicamentis in quibus est motus: subā. n. quia est prior nāc̄ ceteris p̄dicamentis ipsa cū
auferē auferunt alia p̄dicamenta: & cū fuerit non sequit̄ ut sint alia p̄dicamenta s̄m q̄ substan/
tia est prior eis: & si sequit̄ ut sint in substantia ex nā mae & p̄cipue nā q̄tatis: manifestū est q̄a
uia ad esse substantie est prior uia ad esse aliorū p̄dicamentorū, & intelligo p̄ uia motū gñatio
nis unius cuiuslibet p̄dicamentorū: s̄m igit̄ hunc modum dixit Aristo. q̄ motus generationis
precedit alios motus: non solum igitur s̄m hunc modum definitio motus data in .3. phi. cōue
nit generationi imo primo uenit: si uero p̄sideret̄ motus sub rōne p̄pria motus & ut famose
hoies motū uulgo rebus attribuunt, illud solū moueri dē qd̄ est in actu manens: idē de princi/
pio usq; ad finem: & sic gñatio nō est motus quia qd̄ gñatur non est: & hoc modo accipiēdo
motū negat auer. .5. phi. motū analogice dici de gñatione & aliis motibus nō, q̄ motus i aliis
p̄dicamentis nullo modo ueniant cū motu in subā alioquin male aristo. in textu. 7. diuide
ret transmutationē in eā que est de subiecto in nō subiectū & eā que est de subiecto in subiectū;
male ēt diceret textu. 6. transmutationē q̄ nō est p̄ accidens h̄re extrema determinata. s. aut cō
traria, aut media: aut cōtradictoria. Sed quia si adhuc motus p̄prie dictus cōparet̄ ad motum
cōiter definitū in .3. in illa endelechia. i. actu imperfecto nō eodem modo participat̄ illa defini/
tio a contentis sub ipsa, nā alio modo verificat̄ in substantia alio modo in aliis p̄dicamentis in
quibus p̄prie motus repitur, substantia. n. nō recipit magis & minus, item gñatio est inter cōtra/
dictoria inter que nō cadit mediū: motus autē p̄prie repitur in his que hnt̄ mediū ut d̄r textu
cōmenti. 5. in .5. phi. & ideo inquit cōmentator in .5. phi. 21. p̄fectio accepta in definitione mo
tus que est tanq̄ gñs non inuenitur in transmutatione que est in generatione. s. quoniam in ea
non est p̄fectio diminuta de genere eius ad quod est motus. s. a genere p̄fectionis cōplete
& causa in hoc est qm̄ forma est indiuisibilis & quia generatio est de non esse: idem habet in
.6. phi. 46. & non est inquit transmutatio sequens transmutationē: q̄a non diuiditur in magis
& minus: quia non intelligitur homo esse magis q̄ homo neq; equus esse magis q̄ equus: sicut
intelligit̄ albedo esse magis q̄ albedo: & ideo gñatio & corruptio nō sunt motus neq; existunt
per se sed sequuntur motum: actus igitur ille incompletus non eodem modo verificat̄ in gñā
tione quomodo in motibus p̄prie dictis: & rō est quia illi alii motus habēt subiectum in actu
& ideo actus ille incompletus potest habere in subiecto successionem secundum magis & mi/
nus quod verificari non potest in generatione cuius subiectum est in pura potentia. Sed tñ nō
negat auer. quin suo modo sibi cōpetat definitio illa & q̄ in gñatione nō possit subiectum suo
modo esse sub actu imperfecto cū potentia ad ulteriorē actum p̄fectum: nā cū forme materia/
les sint oēs diuisibiles, & ut d̄r primo phi. 62. gñatio fiat p̄ ptem post partem: quando alicuius
compositi prima minima pars fuerit acq̄sita: non erit pp hoc gñatio p̄fecta q̄a est in vltiori
tendentia ad actū completum, certum. n. est q̄ non p̄fecte animal generatum est si cor solum
sit generatum: nec reliquarū p̄tūz gñatio negari potest quin sit generatio: alia enim post pri/
mum dicuntur conuasci aut aduasci ut .5. meth. ca. de natura, alio modo repitur actus incom
pletus in generatione merito materie proxime in qua dicitur esse forma medio modo inter
purā potentiā & actum completū, sic. n. imperfectum appellat p̄hs in .3. phi. textu. 15. imperfectū
inquit quod possibile cuius est actus q̄ si negauerimus generationem motum esse ut definitur
motus tertio phisi. quia in instanti fiat: aut quia non recipiat forma substantialis magis & mi
nus cogemur etiam negare motum localem quia non habet illum actum imperfectū secūdū

magis & minus. Similiter augmentationem: tum quia non recipit magis & minus: tum quia fit in instanti: imo & alteratio primi minimi omnis fit in instanti: nec motus requirit tempus ut dicatur omnis motus esse in tempore nisi ut motus consideratur sub ratione quantitatis continue ut declaratur ab Auerro. in. 6. phi. commento. 15. & 59. nec tempus est mensura motus per se nisi ut motus est in predicamento passionis iuxta doctrinam Auerro. in quarto phi. 120. nihil igitur nobis obstat quin generatio cadet per se in definitione motus data in tertio phi. Ex quibus etiam partim responderi potest prime dubitationi cur auerro. mentione non fecerit de tempore quod commune sit omni transmutationi: cum tamen hoc esse commune in. 6. phi. declaratur. Responsio est quia licet tempus motui conueniat ut continuus extrinsecum, tamen est ut consideratur motus sub ratione transmutationis ad actum completum, tunc etiam motorem: tum quia extrinsecus: tum quia nihil confert ad indagandum naturam materie, vel si confert reducitur ad tertiam conuenientiam scilicet quod subiectum cuiusque transmutationis est in potentia, nam ut dicitur. 8. phi. commento quarto. Sicut nihil de nouo fit nisi subiectum sit in potentia, ita neque vllum agens de nouo operatur nisi sit in potentia: licet autem non posuerit commune esse omni motui illum actum imperfectum: ideo id fecit vel quia modo valde diuerso in omnibus motibus reperitur: vel quia actus iste completus est medius inter puram potentiam & actum & vltimum motus: igitur cum posuerit extremos terminos motus dedit intelligere medium: vel quod melius dici potest ea Auer. communia transmutationum solum recensuit ex quibus in notitiam materie deuenitur: hec autem sunt contraria inter que est transmutatio, nam transmutatio contrariorum inuicem maxime cogit ut dicamus corpora componi ex materia & forma.

Differunt autem in hoc, quoniam inuenit transmutationem indiuiduorum in suis substantiis cogere subiectum non esse ens in actu & non habere formam qua substantiat: si enim haberet formam nullam aliam recipet nisi illa destructa, vnum enim subiectum habere plusquam unam formam est impossibile. Et si esset substantia simpliciter existens in actu, tunc esset impassibile & non receptivum, quod enim est in actu non recipit aliquod quod sit in actu secundum quod sit in actu.

Posita transmutationis subalis & accidentalis conuenientia ponit dictionem que attendit solummodo ex parte subiecti: nam subiectum transmutationis accidentalis est ens in actu idem de principio usque ad finem, transmutationis autem subalis subiectum neque est ens in actu, neque habet formam que substantiat: copit autem hoc Aristoteles. ut videre potest ab ipso in primo de generatione. 23. & 24. tum sensu, tum ratione, videmus enim eodem manente subiecto mutationem in eo fieri aliquam ad maiorem quantitatem aliquam mutari in loco, quoniam autem in passione aliqua variationem fieri: aliquam autem ne dum in passionibus & extrinsecis a subiecto subiecti mutationem fieri. Sed in ipsiusmet subiecti subiecta: quoniam aliquid subiectum secundum se totum in aliquid totum ita transmutat: ut nihil primi subiecti per se remaneat in tali transmutatione: ut si in aere aqua transmutetur: conuenienter autem dictionem subiecti ponit auer. precipue a subiecto non a contrarietate terminorum: neque a potentia: licet & in his differat, nam potentia que respicit terminum accidentalem est secundum quod, que autem subiectalem simpliciter, sicut in contrarietate terminorum, nam in generatione termini sunt simpliciter secundum habitum & priuationem contrarii: in aliis motibus non contrariantur priuationem simpliciter: ratio est quia dictionem ex parte subiecti sumpta causa est aliarum dictionum: subiectum enim in actu substantiali constitutum: solummodo remanet in potentia secundum quod: secundum quam est solummodo modo respicere potest contraria non simpliciter: & prope philosophus in. 5. phi. distinguens generationem ab aliis motibus dictionem sumpsit ex hoc quod motus est de subiecto in subiectum: huiusmodi enim solummodo moueri dicimus que sunt: & sensu eadem esse demonstrari possunt: que autem generant moueri non dicimus: quia quod generat non est: alia est causa est cum hoc quod dictum est quare auer. potissime differentiam transmutationum ex subiecto sumpsit: quia hec est quod per transmutationem ipse inuenire intendit nam scilicet materia: que maxime ex transmutatione subali nobis innotescit: non ab re autem dixit (non esse ens in actu & non habere formam qua substantiat) ut omni actu intendere rationem sua priuare materiam: aliquid enim esse in actu potest per duobus modis: vno modo quia ipsum sit actus simplex quo intelligentie actus sunt: alio modo quia compositum est & habet actum per aliud scilicet per formam, probat autem materiam nullo modo esse in actu, & quia secundum se cum sit simplex non est actus: & quia non habet actum proprium ab alio scilicet a forma: & dixit (si enim haberet formam nullam aliam, reciperet nisi illa destructa) utrunque quod proposuit probat, & primo quod materia non habeat actum proprium per aliquam formam: nam cum forma in materia constituat compositum siue subiectum impossibile est subiectum vnum habere plusquam vnam formam aliquam vel duobus constituturum vel vnum subiectum in quantum vnum habet plura esse quod est impossibile: hoc autem de necessitate in materia propria eueniret si aliquam formam subiectalem inseparabilem haberet, hac enim manente vel aliam subiectalem reciperet vel nullam,

Si nullam auferetur igitur transmutatio in substantiis, & per consequens remanebit ea sola quae est in accidentibus, si vero prius manente alia recipiet: igitur plures forme subales in eodem erunt composito: quod omnino est dare non posse, ergo cum de transmutatione in substantia & due forme se simul in eodem subiecto non compatiantur: sequitur ut in posterioris forme aduentu prius corrumpatur: ergo propria nulla habet quae sibi sit coeterna, destruxit autem auer. eam partem in qua maior erat difficultas. scilicet quod in eodem composito non possint stare due forme subales, nam clarum erat transmutationem subalem negari non posse, propter autem dicentes unam formam habere nisi unum subiectum est impossibile. Ad quod tanquam ad manifestum impossibile deduxit auer. non parua iter auerroice doctrinae sectatores recipit dubitationem: nam apud eos qui dicunt formam subalem corporeitatis esse coeternam materie non bene recipitur: cum propter primam corporeitatis formam genericam simul aliam specificam realem a prius distinctam recipi procedant: nec minori defectu impediuntur quod tali generica forma negata procedunt iuxta auer. subales elementorum formas remanere in mixto, sequitur. nam in eodem subiecto esse plusquam unam formam, par quoque est difficultas ubi iuxta auer. procedamus aiam formam esse additam complexioni quod Auer. procedit in 7. metha. commento 31. & 3. de aia in commento. 5. Sed primi hoc sese modo tuentur non inconuenire in eodem subiecto duas formas subiales poni quare altera generica sit: altera autem specifica maxime quod ubi prima quae magis cois est ad secundam ordinatur, sic. nam se habet forma corporeitatis ad alias specificas formas ad quas sicut ad actum ultimum perfectum ordinatur, Sed hoc modo dicere est destruere in hoc loco intentionem auer. & arist. in primo phi. Auer. nam ex transmutatione subiali infra concludit materie naturam esse naturam potentie pure & nullam habere formam propriam ex quo omnes recipit, ex dicto autem istorum neutrum sequitur & materia. nam in aliquo actu erit per formam propriam: neque omnes recipiet formas, sequitur etiam rationes phi in primo phi. ex transmutatione sumptas non deducere in cognitionem materie prius simpliciter, sed solummodo corporis, quia ista forma nunquam transmutatur. Qui vero procedunt elementorum formas remanere in mixto, & aiam esse additam complexioni non egent rationibus quibus se tueant excusentque: & Auer. a contradictione defendant, ita ut cum arist. dictis stare faciant, ut autem propositio auer. melius intelligatur, intelligendum est quod peripatetici & maxime arist. & auer. subiectum intelligant & quod rationem habeat forma ad ipsum subiectum, appellant autem subiectum materiam actuata forma subiali, hoc autem est indiuiduum siue compositum substantiale, ex quo arist. in primo de generatione. 23. distinguit alterationem a generatione, quoniam inquit aliud est subiectum & aliud passio quae de subiecto innata est dici: & est transmutatio vtriusque horum: alteratio quidem est quoniam manente subiecto sensibili ente transmutatur in eius passionibus: aut contrariis entibus aut mediis, quoniam autem totum transmutatur non manente aliquo sensibili ut subiecto eodem: sed quasi ex toto semine sanguis, aut ex aqua aer, aut ex aere omnia aqua generatio iam hoc tale, huius autem corruptio: quoniam to et phi. textu. 7. distinxit motum proprie dictum a generatione & corruptione ex transmutatione de subiecto in subiectum, aut ex non subiecto ad subiectum appellans subiectum indiuiduum quodcumque sensu demonstrabile siue sit subiectum simpliciter ut compositum substantiale siue secundum quod ut compositum accidentale: unde the. voco subiectum inquit id quod affirmatione ostendit affirmationem ut album: ut nigrum: ut feruidum: ut glaciale: postremo quicquid euidentis est atque ipsa re constat, idem nobis clarius ostendit the. in primo phi. in digressionem quae facit de materia, materia. nam proprie respectu eius rei dicitur ad quam est in potentia: subiectum vero forme quam actu possidet: quare propter Boethi sententiam inquit materia qualitatibus informata non amplius materia remanet: nam forma se informis est & speciebus omnibus caret. Sed adhibitis qualitatibus materia abit in subiectis, quippe quod cum forma & termino sit & forme subiicitur & termino: est igitur subiectum materia a forma terminata ex quo per materiam a forma habere ut sit subiectum: & ab eadem habet ut sit sensibilis, & hoc est quod voluit philosophus in 12. metha. textu 14. nam quaecumque inquit sunt tactu materia & subiectum, unde auer. in commento & secundum hoc erit intentio eius quod dixit est hoc secundum quod vi. i. & est illa cuius esse non est nisi secundum quod sentit. i. propter illud quo fit sensibilis & hoc est forma, materia. nam non est sensibilis per se, sed per aliud. i. per formam & non habet esse nisi quia sentit per aliud non per se, est. nam ens per illud quod sentit: non solum autem per formam habet materia ut sit subiectum & sensibilitatem: Sed esse talis subiecti & unitas est per ipsam formam ut in secundo de aia dicitur & in 7. metha. causa est quia ut dicitur 8. metha. 15. ea quae vere unum sunt & non ut aceruus, neque unitatem habent per aliquod medium ut per clauum, aut per collam, talia unum sunt quia forma est actus & completum & perfectio materie, & ideo est ratio quae explicat quid importet per nomen significans talia subiecta una est propter ultimam formam: ut dicitur 7. metha. ultima. nam dicitur omnium superiorum est actualiter continens perfectionem. Si igitur unus actus unica est potentia & unius potentiae unicus actus impossibile est & unum subiectum esse plusquam unius forme & unam formam esse plusquam unius subiecti, quia igitur ab ultima forma omnem habet actum ipsum subiectum impossibile est ut dicatur per aliquam formam esse corpus quoniam per eam est dicatur talis nature corpus ut igneum aut terreum, nam 7. metha. 43. genus non est preter eas quae generis species: igitur forma substantialis corporis non est alia realiter

Quaestio an in
vno subiecto
possit esse solus
modus vnica for-
ma.

Responsio pro
ma.

Impugnatio.

Quid subie-
ctum.

Quis intelle-
ctus propo-
sitionis auer. im-
possibile est in
vno subiecto esse
plus vnica forma
substantiali.

a forma ignis, forme autem elementorum si remanent in mixto non remanent ut subiectum: nam elementa in mixto non habent idem esse quod habebant quando erant subiecta per se: tunc enim erant vel subiectum ignis vel aque; at in mixtione transeunt: proprio esse relicto in esse forme mixti, ut carnis aut plante; remanent autem in generatione per accidens, non ut subiectum, quia forma mixti esset accidens elemento: Sed quia materia ex qua generatur mixtum simbola est & congenea: ideo tales forme non destruuntur secundum essentie potentialitates: sed secundum tale esse interminatam tanquam dispositiones relinquuntur: non enim ex ipsis ut actu sunt fit unum subiectum cum forma mixti, sed ex materia & forma mixti unum fit per se, ex illis vero per accidens, quia accidunt materie que transit in subiectum alterius forme: causa accidentalitatis est quia materia simbola est forme nouiter introducende: & ideo non omnino destruuntur, sed solummodo aliud esse recipiunt & ex consequenti efficiunt alterius subiecti: ut clarius determinauimus in questione de quantitibus interminatis, eodem modo dicitur de anima, licet sit addita complexioni, non enim dicitur addita quia extranea sed quia habet virtutem & perfectionem in corpore supra vires complexionis: Et tamen ex ea cum corpore fit unum: sicut ex aliis formis cum materia que sunt actus & vera perfectio materie: non per aliquod medium, ut dicitur textu ultimo. viii. metha. (& si esset substantia simpliciter existens actu tunc esset impossibile & non receptiuum) cum probauit materiam non habere actum per formam: ostendit in presenti parte quod ipsa non sit actus per se quia sequeret quod esset impossibile vel impotentialis ut ita loquar, consequentiam probat quia quod est in actu non recipit aliquid quod est in actu secundum quod est in actu: causa quidem omnis contingentie & potentialitatis est materia per potentiam quam habet ad omnem formam mediante transmutatione: ex eo autem quod simplex est si esset in actu esset actus simplex nullo modo habens potentiam: & ita nullo modo haberet potentiam ut in aliquam formam transmutaretur. Dicere autem eam esse in actu entitativum & in potentia subiectiuam ad formam ridiculum veris videtur peripateticis. nam cum simplicissima sit & ultima in quam omnia corruptibilia resoluuntur: Sicut ex ipsa fiunt: non potest vlla compositione esse composita: nec in se vllam distinctionem habere: quia distinctio omnis presupponit naturas distinguibiles, natura autem materie neque est natura generis nec natura speciei in quibus distinctio fundari possit: sed est simplex potentia ad omnem formam: Preterea philosophi non ponunt compositionem in aliqua re in quam non deueniant ex aliquo signo aut ratione: deuenientes autem in cognitionem materie per transmutationem inuenerunt eam omni carere actu & esse simplicem: alioqui sicut ex transmutatione contrariorum inuicem cognouerunt corpora componi ex materia & forma: ita oportebat eos etiam cognoscere per aliquod signum aut rationem materiam esse compositam ex actu entitativum & potentia subiectiuam: recte igitur Auer. Si esset substantia simpliciter existens actu: quia si secundum se ipsam esset actus cum sit simplex esset simpliciter in actu: ex quo sequitur ut omnino eum priuata potentia: & per consequens non receptiuam: quod enim est in actu non recipit aliquid quod est in actu secundum quod est in actu: ex potentia quidem & actu optime fit unum quia ut dicitur 8. metha. illud idem quod prius erat in potentia precise transit in actum & non per aliquod medium intrinsecum: sed solum requiritur agens transferrens de potentia ad actum non largiendo multitudinem sed perfectionem: si vero materia sit actus & forma que recipi debet sit actus quo unum euadent: agens quidem ea unire non poterit: quia subiectum non est passiuum ex eo quod non est potentiale: erunt igitur unum ligatione vel quadam compositione: ex quo materia non transfertur secundum se totam in substantiam forme quam recipit: At vero si materia omni potentia careat, neque cum forma unum ligatione aut compositione facere poterit. Sed aliquis dicet materia que est in actu recipit formas que sunt in potentia: neque hoc dici potest: quia forma est actus & est in subiecto ente in potentia a quo & ipsa habet ut dicitur in potentia: subiectum vero ut per ipsam dicatur in actu & hoc est compositum. Preter dicta autem ex propositione Auer. aliud notificatur scilicet nullam substantiam abstractam posse aliquid de nouo recipere propter sui substantiam, sunt enim in actu simplici & ideo recte meo iudicio opinantur qui ad mentem auerro. negant species intelligibiles in intellectu possibili de nouo recipi ut qualitates quedam spirituales quibus mediantibus formas sensibiles intelligat: nam ut est theophrasti inia themistiq; & alexandri intellectus abstractus nihil de nouo in se potest recipere: potentia autem que ei attribuitur vel merito nostri est, vel improprie potentia dicitur ut scilicet perfectus est rationibus rerum superiorum intellectus que sunt sibi substantia, non quia aliquid extra se intelligat aut de nouo quicquam recipiat.

Quod non potest
in materia actus
entitativus.

Non dari sp
ci: 6 intelligit
160.

Unde natura huius subiecti recipientis substantiales formas: videlicet prime materie necesse est ut sit natura potentie. scilicet quod potentia sit eius differentia substantialis.

Ex premissis elicitur conclusio in hac parte principaliter intentata. scilicet subiectum generabilem & corruptibilem quod est materia prima esse ens in pura potentia: quod quidem sit tale subiectum ex transmutatione

ne apparet: quod autem eius substantia sit potentia ex transmutatione substantiali principaliter declaratur, ex eo igitur quod istud subiectum est illud in quo succedit generatio & corruptio omnium formarum substantialium quae ipsum recipit, necesse est ut natura eius sit natura potentiae, unumquodque enim recipit secundum quod est in potentia, exponit autem seipsum auer. quomodo intelligat quod istud subiectum sit natura potentiae & dicitur. scilicet quod potentia sit eius propria substantialis: non quidem quia materia habeat propriam substantialem: haberet enim et generis & sic esset composita & in actu existens. Sed sicut quae vere sunt esse substantiale quae habent per ultimam propriam substantialem habent & eorum substantia per illam propriam cognoscitur sic potentia sese proportionatur ad materiam habet, quod est esse substantiale materie eo modo quo materia dicitur substantia: non enim est substantia sed propter substantiam ut dicitur primo philosophi. 79. & ideo per potentiam eius substantia cognoscitur.

Et ideo nullam habet formam propriam & naturam existentem in actu: sed eius substantia est in posse: & ex hoc materia recipit omnes formas.

Inuenta natura prime materie per eius substantie naturam duo de ea ostendit: primo quod non sit materia essentialiter: deinde ratione per idem assignat passionis quae perpetuo materiam non derelinquit ibi (sed eius substantia est in posse) quantum sit de primo ex natura materie ita arguit cuius substantia est in potentia pura id neque est actus neque habens actum inseparabilem: hec propositio est immediata & oppositum predicatum repugnat subiecto: materia propria est ens in pura potentia ut declarauimus: ergo neque est actus neque habens actum. (Sed eius substantia est in posse) si hoc quod hic dicitur intelligatur ut per istius sequentis. scilicet & ideo nullam habet formam & c. quod sequatur ex eo quod dictum est supra unde natura huius subiecti tanquam ex antecedente idem erit antecedens & consequens, concludet enim ex natura subiecti quod est in potentia quod sit in potentia: sed si hic per posse intelligamus potentiam quam habet materia ad formam tanquam ad terminum relationis & quod posse est tanquam passio materie differens a potentia quae est sicut essentia materie optime illatio sequitur: ex natura enim subiecti inferret de ipso subiecto propriam passionem. Et ideo dixit sed eius substantia est in posse: & non dixit sed eius substantia est posse: sed in posse. id est persistit & perseverat in essendo semper sub potentia ad aliquam formam quae melius sequentia verba declarat: cum dixit (& ex hoc materia recipit omnes formas) natura ex quo materia eterna est & eius passio & quasi operatio qua eius substantia perseverat est potentia ad omnem formam ex hoc materia recipit omnes formas: nam si omnes non recipet aliqua esset ad quam non haberet potentiam: & qua nunquam priuaretur: & ita potentia non esset utilis passio materie: non mireretur autem aliquis in processu auer. quasi circulo utatur: cum superius ex transmutatione substantiali ostenderit materiam neque esse actum neque habentem actum: & ideo eius naturam esse naturam potentiae: hic autem e converso procedat ostendens quod neque sit actus neque habens actum ex eo quod est ens pura potentia, primus enim processus fuit a signo hic autem secundus est causa tantum in quo ex quia est nature materie comperto: ostenditur propter quid neque est actus neque habens actum.

Sed posse quo substantia est hoc subiectum: differt et a natura subiecti quod substantia est per hoc posse in hoc: quod posse dicitur respectu forme: hoc autem subiectum est unum entium existentium per se: & elementum unum eternum existentium per se quorum substantia est in potentia.

Quia dictum est superius quod natura materie prime est natura potentiae & quod potentia est eius propria substantialis, postea dictum est quod eius substantia est in posse & ex hoc recipit omnes formas: ideo auer. in propria parte ponit propriam inter substantiam materie simpliciter: & posse ipsius quod est tanquam passio vel sicut eius operatio: dicens differre posse quo substantia est subiectum ab ipso subiecto non posse quod est passio materie: differt a potentia quae est essentia & natura materie in hoc quod istud posse quod est passio vel operatio est relatiuum nam habet respectum ad formam tanquam ad terminum relationis: & multiplicatum est tale posse iuxta multiplicationem terminorum: at ipsum cuius substantia est potentia est subiectum: quod provenit minime potentiae quae est passio: nam ea quae dicitur respectu: ideo sub tali ratione non recipit, deinde id quod est subiectum istius potentiae quae dicitur respectu est unum entium existentium per se non quia ipsum per se existat. Sed est subiectum substantiae quae per se existit, differt tertio quia materia quae essentialiter est potentia est elementum eternum re per se existentium: quorum. id est. quorum re substantia est in posse. id est. quae habent substantiam suam admixtam potentiae &eductam de potentia in actum cuiusmodi sunt composita naturalia genita: est autem materia elementum primum quia primo ex ea res fiunt: & illis inest: & in illa ultimo resoluntur & per suam potentiam essentialiter materia est eterna: ut in fine primi philosophi. declarat, per tale. enim. primam potentiam res & fiunt & corrumpuntur & ideo illa manet semper: at potentia quae est respectus, neque est elementum, neque est eterna, differunt ergo in quatuor, primo quia propria potentia est substantia: secundo quae est passio est relatio, secundo quia propria est elementum substantiae corruptibilius: secunda autem non: tertio quia propria est eterna: secunda autem est corruptibilis: quarto quia propria est una, secunda autem respectu individuorum infinite multiplicata, ut autem supra auer. clarius intelligatur (est enim locus iste valde difficilis) duo sunt declaranda, primo dari potentiam quae non sit relatio & sit de substantia materie: secundo dari potentiam quae sit relatio & se habeat ad materiam

cut opatio: & quō he potētie hnt idētitatē & diuersitatē: p̄rio igif dico necesse esse dari potētia q̄ nō est relatio: & est substātia materie, nā certū est vt passim p̄ libros phie appet substātia & alia p̄dicamenta diuidi p̄ actū & potētia: potētia autē est eiusdē p̄dicamenti cuius est actus igif potētia qua diuidit p̄dicamentū substātie nō est relatio s̄m esse l3 s̄m dici. i. l3 modū referēdi: vere autē relatiua sunt s̄m esse q̄ postea declarabo quō differūt: si igif p̄dicamenta sunt im̄p̄mixta & qd̄ est vnus p̄dicamenti principiū nō pōt esse alterius, potētia q̄ est in p̄dicamento substātie principiū nō poterit esse in p̄dicamento relatiōis, oñdo autē q̄ talis potētia sit substātia materie duplici cā: p̄rio quia ita se habet talis potētia ad materiā quō res ex ea ḡnantur, nihil. n. aliud est mā q̄ v̄le subiectū oīum q̄ ḡnant: si. n. aliud esset mā q̄ id ex quo oīa ḡnant nō igif res ex mā fierēt & sic ex ḡnatione nō possemus inferre esse m̄e, p̄ potētia autē mā est receptiua oīum ḡnabiliū sese: igif ita hēt potētia ad materiā quō ex potētia res ḡnant. Sed res ḡnantur essentialit̄ ex ente i potētia, ergo potētia est essentialis respectu materie: arist. .n. in primo phi. soluēs rōnem antiquorū pp̄ quā negabāt ḡnationē: cū oñdisset fieri & ex ente & ex non ente p̄ accidēs volens oñdere fieri ēt ex ente p̄ se: distinguit qm̄ eadē p̄tingit dicere s̄m potētia & s̄m actū: res autē sūt p̄ se ex ente in potētia pp̄ cuius distinctiōis ignorantia iquit antiquos negauisse ḡnationē: hec. n. nā potētie visa q̄ nihil aliud est q̄ materia oēm ipsoꝝ soluit ignorantia, ex distinctiōe. n. potētie & actus iquit appere hāc naturā. s. materiā vñ auer. i p̄mēto illo. 78. in fine iquit si nāles cōphēdissent essentiā istius nature. s. materie tūc aufereret̄ oē qd̄ ignorauerūt i ḡnatione: & hoc signat ip̄m inuenire hāc cām & scire eā principāl̄, quā distinctiōnem cū arist. 12. metha. textu. 8. repeteret vt declararet naturā materie q̄ est tertiū p̄ter p̄traria: Auer. in prin. p̄mēti iquit, vult declarare cuiusmodi esse sit esse materie & p̄ponit huic q̄ ens diuidit̄ in potētia & actū i oībus p̄dicamentis: & i fine p̄mēti sic iquit: facit igif h̄ rememorationem de eo qd̄ declaratū est illic q̄ ḡnabile non ḡnat̄ ex ente accidentalit̄: sed ēt essentialit̄. s. ex ente i potētia & c. q̄ vide. Scd̄a rō est q̄a potētia repit̄ i oībus p̄dicamentis accidentiū, & i oībus q̄ sūt i p̄dicamento substātie l3 vt d̄r i. 12. metha. 25. textu & p̄mēto s̄m prius & posterius: qm̄ autē aliquid ita se h3 q̄ i pluribus diuersimode est p̄cipatum & s̄m prius & posterius: o3 ut illud tale in aliquo repiat̄ qd̄ sit tale essentialit̄: sed potētia est hm̄oi, & iō o3 vt potētia q̄ est i aliis p̄dicamentis reducat̄ ad eā q̄ est i substātia, hm̄oi autē est materia priā: igif mā priā est essentialit̄ potētia, q̄ rōnem posuit auer. i. 12. metha. 25. vbi i p̄mēti initio inquit cū declarauit q̄ possibile est dicere cās p̄dicamentorū esse ealdem p̄portionalit̄ vult declarare q̄ substātia aliquo mō est cā oīum. materia. n. q̄ est i substātia est materia oīum p̄dicamentorū & cā eorū. Alio mō accipit̄ potētia p̄ut respicit terminū ab agente p̄ducendū siue i actū educendū: & ista est relatio & destruit̄ i aduentu forme: ea autē q̄ supra oñdimus remanet & est ps cōpositi quia in eā resoluit̄ & suā formā: & hec est illa q̄ auer. p̄rio phi. 70. p̄mēto attribuit materie cū iquit h̄e esse mediū iter nō esse simpl̄ & esse in actū, certū autē est tale esse, potentiale esse, negat autē ibidem auer. a materia potētia q̄ est relatio: tū quia materia destrueret̄ i aduentu forme: & esset i p̄dicamento ad aliquid nō i p̄dicamento substātie, negat ergo a materia eā potētia q̄ destruit̄ i aduentu forme: & q̄ est i p̄dicamento ad aliqd̄: ea vero potētia q̄ nos damus materie neq̄ est i p̄dicamento relationis, neq̄ destruit̄ i forme aduentu: sed licet talis potētia q̄ respicit formā vt terminū relationis p̄tinue corrūpat̄ & alia semp̄ & alia sit, se tñ ad materiā habet sicut opatio, ex eo. n. q̄ materie essentialis est in potētia: ideo ad eam tanq̄ p̄pria opatio sequitur continua ḡnatio & corruptio, vnde auer. primo coeli. 20. si nō esset generatio & corruptio non staret opatio istius virtutis. s. potētie, opatio. n. istius potētie q̄ est ex ea q̄ est abscisio ex acumine gladii est ḡnatio & corruptio. Si ergo ista potētia esset sine ḡnatione & corruptiōe p̄tingeret vt aliquod ens esset sine actione pp̄ q̄ fuit ens quod est impossibile. Est autē difficile distinguere secūdā potētia a prima, ex eo q̄ potētia q̄ est relatio radicē & fundamentū hēt in priā potētia: & sicut potētia alia & alia est semp̄ iuxta aliū & aliū terminū: sic alia & alia vñ prima potētia q̄ est materia iuxta aliud & aliud esse qd̄ hēt a forma: sed tñ differūt quia potētia q̄ est relatio respicit formā vt terminū ab agente p̄ducendū qui terminus ex eo q̄ relatiuus oppositiōne aliq̄ hēt ad potētia: nā relatio est oppō: at potētie priē materie nō respicit formā tanq̄ oppositū imo vt cōplēntū & p̄fectionē: & iō d̄r esse ad aliquid s̄m dici & nō s̄m esse: deide l3 materia aliud & aliud esse habeat iuxta aliā & aliā formā: s̄m tñ potētia est eadem numero & priuatiue, sed de his diffusius in questione de materia scripsimus.

Et iō ē difficile itelligere uel imagiari illud nisi i cōpatione ad alterū sic dicit Arist.
Ex d̄cisifert vnū & est ex eo q̄ potētia q̄ est resp̄cūs ē veluti opatio m̄e p̄petua & inseparabilis.

difficile est istud subiectū primū qđ est elementū rerū gnabiliū itelligere aut imaginari nisi in cōpatione ad alterū vt dixit aristo. primo phi. 69. dixit autē difficile nō impossibile qđ materia sub quodā sibi pprio cōceptu pcipi pōt sine illo respectu ad formā, licet difficile sit itelligere eā vt materia nisi sub respectu ad formā qđ vt facilius pcipiat verba themistii i primo phi. subscribā quū de materia inquit duo nomina predicari soleant subiectum. s. & materia nomen materie magis accedere videtur ad eā naturā quā ipsa per se obtinet subiectum contra potius ad eam considerationem s̄m quam referē ad alia vtrunq; tamen nomen ex his vocibus est que referūtur ad aliud: nam & materia dicitur esse alicuius materia & subiectum alicui subiectum: sed cū p materia alicuius capitur, tunc cū potentia priuatione q; id est: dicit. n. materia earū rerū esse que facte aut orte nondū sunt: quū vero accipit pro subiecto: tunc cū priuatione non est, nihil enim phibet materiam alicui forme subiectā esse, illius autē qui pōt esse materia cuius continēdi potestātē amisit: q̄ propter aēs eatenus dū sine forma vlla est recte dixeris materiā statue posteaquā vero iam est formatū, iam in apolline aut in mercurio factum fufumq; nō materiā amplius recte sed subiectum appellaueris: dixit autē itelligere vel imaginari vt maiorē ostendant difficultatem: intellectio. n. p̄supponit imaginationem & facilius est imaginari quā itelligere. Sed ambigunt omnes expositores: quō possibile est materiā ab intellectu ppria notioe cognosci: quodcunq; n. ab intellectu comprehenditur s̄m aliquam rationē terminat intellectum sicut sub aliqua ratione mouet, materia autem nullam habet rationem quia neq; est actus neq; habens actum. Ad hoc dico materiam propriā habere in intellectu sui notionē licet impossibile sit eam, aut acquiri aut esse sine forma: difficile primo quidē est eius essentiam sequestrare ab illo respectu sub quo continue esse eius est perpetua operatio sicut etiā est generatio & corruptio. Sed tamen dico materie illam primā potentiā que sibi est propria essentia s̄m se comprehendī posse nō quia materia habeat aliquē actum aut rationem aliquam essentialē p quā intelligatur: quia nihil horum habet. Sed quia transmutatur ex omni forma in omnem formā cognoscimus eā esse potentiam oīum formarū: & vt plato in thimeo dixit inuisibilē spēm quandam & informē sinū que quidē comprehendī p se nullo pacto pōt. Sed quātum ex supra dictis naturam eius attingere licet, sic vtiq; recte possumus dicere ignem quidem partem eius ignitam videri, humefactam vero partē aquā: terram quoq; aerēq; similiter quatenus ipse simulacra suscipit, licet autē nullam rationē in se habeat per quam cōprehendatur hec sibi est ppria notio: vt inquantū est potentia omnes forme apprehendat: & nō habere propriū actum aut rationē, aut ppriam essentiam hec sibi essentia ppria est: sicut igitur propria tenebre cōprehensio est inquantū lucis est priuatio: sic materiæ inquantū omni forma est priuata. & in potētia est oēs forme, alioquin valde absurdum & fatuū videtur dare itellectionē ppriam materiæ quam nō intelligas nec vnquam sit intellecta aut dare actum quē sibi inesse ostendere nō possis: aut terminū cū infinita sit & extra omnem rationem: ad hoc respiciens plotinus eius essentiam vocat alterū quia esse s̄m se non habet & Aristo. primo phi. eā dicit itelligi sicut informe qđ est in potentia ad formam in ordine siue analogia ad ipsam formā: dico igitur & audacter dico quia id aristo. & plato volūt etiā illam primā materie potentiā que est materiæ essentia eo modo quo habet essentiam non posse sine forma itelligi: quia nihil aliud est illa potentia quam omnium formarum potentia, quæ tamen potentia est substantia: quia est substantie que est forma: aut compositum vt aristo. expresse in primo phi. dixit. 69. textu.

Et quando inuenit substantiales formas diuidi secundum diuisionē huius subiecti: diuisio autem non est huic subiecto nisi inquantū habet quātitatē: sciuit qđ primū eorū que existūt, in hoc sunt tres dimensiones que sunt corpus.

Cum declarauit naturam materie esse naturam potentie ex receptione formarum substantialium: in presenti parte intendit declarare primum accidens cōmune qđ inest ipsi materiæ & per quod omnes forme materiales conueniunt vt sint corpales. Sed quispiam dubitabit Auer. prius debuisse determinare de priuatione & de potentia que est respectus & se habet sicut passio respectu materie. Dicendum ista non esse realiter a materia distincta: priuatio. n. materie idem est qđ materia sed sola differt ratione: potentia etiam respectiua merito fundamētū idēficatur realiter materie: sed diuersificatur solūmodo merito terminorū, quorū etiam merito multiplicat: at quātitates interminate realiter a mā distinguunt: ideo de eis auer. determinare primo incipit post materiam tanquā de accidente maxime communi oibus generabilibus quod primo inest materie: diuiditur autē p̄ns pars in duas: quia primo declarat quō se habent he dimensiones ad materiam: secundo declarat qualiter sunt causa generationis & corruptionis

compositorum

Verba them.

An materia p
pria possit no
tia cognosci.

Platonis ver
ba in thimeo.

Plotinus.

Dubitatio.

Responso.

compositore ibi (& quia illa forma. s. dimensionis, nō terminata) prima adhuc in duas, nā prius ostendit rōnem qua aristo. eas primo in materia posuit. Secūdo quedā ostendit que sequuntur res generabiles, put sunt in materia mediantibus his dimensionibus: quantū sit pro prima ostendit primū oīum que recipiunt in materia sunt tres dimensiones que sunt corpus. s. longitudo: latitudo: & p̄funditas: ad qđ probandū duas assumit p̄positiones, quarū prima est qđ oēs forme sensibiles diuidunt ad diuisionem materie. Secunda est diuisio non pōt inesse huic subiecto. s. materie nisi per q̄titem, ex quibus ita possumus argumentari: illud primo inest materie quo mediante oēs forme materiales habent vt in ea sint diuisibiles. Sed per tres dimensiones hnt forme omnes materiales diuisionem in materia, ergo tres dimensiones primo insunt materie, habet aut rō auer. efficaciam ex hoc: quia post receptionē formarū substantialiū in materia p̄ trās mutationē, ex qua argumentati sumus naturā materie esse naturā potentie: primū qđ maxime cōe nobis occurrit de oībus que in materia gñant est eorū diuisibilitas: nā sicut transmutiones oēs circa corpa sunt ita forme oēs tranmutabiles corpales sunt, & p̄pea primū & maxime cōe genus rerū naturaliū est corpus & de natura scia fore plurima circa corpora & magnitudines: quā p̄ the. primi phi. ca. 3. idem inquit appello res corporeas & naturales, quia igiē primū qđ post transmutionē formarū in materia nobis occurrit est tales formas esse diuisibiles qđ ex eorū & generatione & esse apparet: ideo dixit (& qñ inuenit) quod ita legendū est vt cōtinuetur ei qđ supradictū est (qñ inuenit transmutionē indiuiduorū in suis substantiis non esse ens in actu & nō habere formā qua substantiat: & qñ inuenit substantiales formas diuidi & c.) que cunq; n. inter medio dicta sunt id qđ supra dictum est declarant, & sic manifestat post substantiam materie que est potentia per quā recipit formas: siue per quā in illas trāsit quid sit primū in ea dispositiū quo mediante eas recipiat, stat. n. prius substantiale fieri vnū ex materia & forma substantiali: & tñ primū quo ad originē & dispositionem in ea receptū esse q̄titem: quia forma nō recipit in quantitate vt subiecto: sed recipit in materia diuisibiliter per quantitatem: & prior est vnio forme ad materiam in substantia quā in diuisibilitate, Valde aut docte Auer. dixit substantiales formas diuidi s̄m diuisionem huius subiecti, qđ quidē diuisibiles forme sint ex mō gñationis eorū apparet quia gñant p̄ partem post partem in magnitudine, ex quo aristo. in. 6. phi. sumpsit fundamentū ad p̄bandum motus diuisibilitatem in infinitū, vt de oī motu declarat in textu & p̄mento. 59. imo in. 3. coeli p̄bauit aristo. p̄tinuū nō componi ex indiuisibilibus ex diuisibilitate formarū, in. 8. aut phi. p̄ fundamento accipit omnem formā materialem esse diuisibilem ad diuisionem subiecti, & nō esse tantam virtutem in parte sicut in toto vt cōcludat motū eternū esse a virtute nullo mō existente in magnitudine: qđ aut hoc habeant merito materie declarat ab Aristo. 3. phi. in ca. de infinito, vbi ostendit infinitatem puenire a materia & diuisibilitatē: finitatem vero & indiuisibilitatem a forma: & iō in textu & p̄mento. 71. aristo. & Auer. dicūt subiectū infinitatis non esse materiam abstractam a forma: sed subiectū p̄ se istius priuationis esse corpus p̄tinuum sensibile compositū ex materia & forma s̄m quod est materiātū nō secūdm qđ est formatū: p̄ quod docte Auer. dixit subales formas diuidi s̄m diuisionē istius subiecti, qđ aut diuisio huic subiecto non insit nisi inquantū habet q̄titem manifestum est quia diuidi infinitum vel infinitum sunt passionēs: quanti p̄pea i primo phi. 15. textu inquit, infinitam aut substantiam aut qualitatem, aut passionem esse nō p̄tingit nisi s̄m accidēs si simul & aliq̄e q̄tites sunt: infiniti. n. rō congruit q̄titati, sed nō substantie neq; qualitati, diuisibilitas aut in infinitū est merito continui: qđ est q̄tum, quantū. n. 5. metha. textu. 18. diffiniē quod est diuisibile in ea que insunt, & primo phi. p̄tra antiquos accipit oīa esse non posse vnū p̄tinuum, quia cū rō continui sit diuisibile in potentia plura sunt que sunt. Sed p̄dictis nō obstantibus obloquentes inuenit Auer. p̄positio ex Aristo: veraciter sumpta. s. diuisio non inest huic subiecto nisi inquantū habet q̄titem, dicunt. n. aliqui etiam seclusa quantitate portionem materie que est in me: diuisam esse a portioe materie que est in pulice, item intellectum diuidi in agentem & potentialem non tamen per q̄titem: similr genus in d̄rias. Nos autem dicimus omnem diuisionem esse merito quantitatis si sumat respectu p̄p̄rii subiecti qđ est corpus sensibile compositum ex materia & forma vt materiātum sicut supra diximus ex snia Auer. quem modū. n. ipse infra declarat: diuisio materie siue in indiuidua, siue in diuersas formas: aut s̄m magis & minus. i. p̄portionalr & analogice nō pōt esse nisi mediāte q̄titate: diuisio ergo gñis in d̄rias realiter non potest esse nisi mediante quantitate, sed intellectus pōt vnū considerare non considerando aliud quia abstrahentium non est mendatum: & ideo pōt diuidere vnā gñicam naturā in plures species: que tamen re ipsa esse non possent nisi p̄ quantitatem: multitudo aut & ordo abstractorū alterius est rationis: quia non est subiectum ibi idem, iō nec diuisio,

Substantiales formas diuidi per diuisiones sui subiecti.

Questio an materia sit diuisibilis p̄ q̄titem.

Solutio.

propterea phs in. 12. metha. 37. textu. dixit, intelligibilis altera coelementatio fm se & huius cā substantia prima: & huius que simplr & fm actū: est actum vnū & simplr non idem: vnū. n. metrū significat, simplex aut qualiter habens ipsum & c. Sed licet talis diuisionis principiu non sit quātitas: non tñ talis multitudo a nobis percipi pōt, nisi in ordine ad aliquā quantitatem vt ad numerū & magnitudinē corporū celestium. Non conuenit aut dictis peripateticorū: nec imaginabile est quomodo materia oī forma exuta possit esse diuisa ab alia: eodem modo se hūte, quia materia sine omni forma nihil est vel sicut vacuū: vt dicit tertio coeli. 29. & primo de generatione: quantitas igitur materie causa est non solum vt habeat partem extra partem, sed et oīs diuisibilitatis: & ideo recte auer. diuisio aut non est huic subiecto nisi inq̄tum habet q̄titatē.

Et cū inuenit in eis dimensionibus cōicari formas oēs quāque quelibet hēt quātitatē terminatā ppriā: sciuit dimensiones terminatas vltimo actū nō posse esse nisi post quā forma substāialis est in eo sicut est dispositio de aliis accidentibus in actū.

Quatuor per ordinē declarat in quorū cognitionem deuenit phs postq̄ sciuit dimensiones interminatas primitus fundari in materia prima: quorū primum est istas dimensiones vltimū terminum in actū hēre a propria forma: hoc aut sic inuentum est: nam cū omnes forme in quātitate pp diuisionē cōmunicent: differant aut inuicē in proprio termino singule: & in quātitate limitate: differentia aut hec non pōt esse per materiam aut quantitatem: imo per ista oēs in diuisibilitate conueniunt: relinquē ergo vt per formā differat vt sensu apparet q̄ quelibet forma habet ppriam q̄titatē: ergo vltimus & certus q̄tatis terminus qui alicui cōposito debet non pōt in eo reperiri nisi postquā forma substāialis in ipso fuerit pfecte: sicut etiam in aliis accidentibus verificat que complete in aliquo non reperiunt nisi post complementū forme: nam cum in nullo composito plures actus substāntiales reperiri possint necesse est quecūq; in ipso in actū reperiunt vt insequantē primū actum: primus aut actus substāntialis cōpositi est forma, ergo quecūq; accidentia in composito reperiunt in actū: forme actū sequunt: conuenienti aut ordine his que supradixit, subiunxit composita habere terminū propriū, merito forme, primo quidem. n. ex transmutatione substāntialium formarū inuicē natura materie comperit esse potentiam per quā fit vnū subiectū substāntiale: deinde ex diuisibilitate quā habent forme substāntiales in materia inuenit eas conuenire in quantitate: sicut igitur primum p quod in generatione conueniunt sunt dimensiones interminate merito materie: ita primū accidēs quod primo occurrit in quod differunt erūt quantitates terminate que sequunt completā forme in materia vnionem: & ideo debito ordine dixit: & cum inuenit in eis dimensionibus. s. per quas forme substāntiales habent diuisionem in materia cōmunicari formas omnes: recte aut (comunicari) passiuē protulit: quia illud habent passiuē forme materiales inquantū sunt materiales. d. d. (quarum quelibet habet quantitatem terminatam ppriam) quarum. s. dimensionum quelibet forma habet quantitatem ppriam. Sic. n. simul conuenientiam & differentiam formarum in dimensionibus ostendit: sicut. n. genus non est preter species, nec differentia preter gns: nam fissio pedis quedam est pedalitas: sic dimensiones terminate sunt dimensionū interminatae, nec habent esse dimensiones interminate preter terminatas: participant ergo dimensionibus interminatis singule forme p singulam propriam dimensionem terminatā, & iō (sciuit dimensiones terminatas vltimo actū non posse esse) non dixit simplr nō posse esse: sed nō posse esse vltimo actū: nam fm esse potentiale quod est interminatum necesse est vt pcedant si forma in subiecto diuisibili recipi debet: sed actū vltimo nō possunt esse in subiecto nisi post quā forma substāntialis est in eo vltimo. s. actū, verbum autem postq̄ dicit nō ordinem tps sed perfectionis & nature: prius. n. natura forma materiā perficit q̄ perfecta sint accidentia: & prius natura fit vnū ex forma & subiecto quā ex subiecto & quantitate: quod et in aliis accidentibus verificatur, accidentiū. n. que subiecto alicui insunt, quedā pcedunt inductionē forme disponentia subiectum ad illam: quedā in subiecto sequuntur formā: & eorū que in subiecto formā sequunt quedam effectiue a forma in subiecto pueniunt, quedā simul cū forma a generante in subiecto introducunt: in oibus vero manifestum est q̄ in subiecto esse pfectū habere non possunt: nisi post forme perfectam in eo introductionem: nam que pcedunt disponentia subiectum ad formam ante forme complementū sunt interminata, terminum aut recipiunt iuxta forme exigentiam vt caliditas respectu ignis generandi & complexio aut compositio respectu mixti inanimati vel animati, accidentia autem que a generante in subiecto simul cum forma inducunt manifestius est q̄ esse pfectum in subiecto non habent nisi introducta forma vt esse sursum aut deorsum respectu grauiū & leuiū: hoc. n. accidens adeo ppinquū est substāntie elementi pp

modicam forme elementi a materia eleuationem vt generans generando formam gñet etiam in elemento tantúde vt sit superius aut inferius vt declaratur in .8. phi. pmento. 4. & propterea esse sursum aut deorsum dicitur esse terminus generationis simul cum elemento. Et quia nihil generat seipsum aut id quod intimum est essentie: propterea esse sursum aut deorsum p se non potest ab elemento esse, passiones autem & accidentia quorú effectiua causa est forma in subiecto vt motus localis anima manifestum est talia accidentia vltimo subiectis aduenire post perfectionem forme in subiecto quemadmodum & abstrahere respectu intellectus nostri. Sed dubium est in dicto auer. q̄ quilibet forma habet quantitatem terminatam propriam, quomodo istud sit, multa. n. mixta inanimata equalis sunt inuicem quantitatis multe etiá pláte multa; animalia: vt inductione facile cognosci hoc possit verum esse. An vt mea quidem fert sententia dicendum est quantitátē ita quam proxime accedere vnioni forme in materia vt sicut quilibet forma proprium in suo subiecto actum habet: ita & quántitatem & terminum que quantitatis & termini proprietas ex cōmensuratione attendi non debet, sic. n. multa non solum speciei & proximi generis in quantitate conuenirent, sed etiam remoti generis: verum proprius quantitatis terminus iuxta actum forme in materia est attendendus, quilibet .n. forma iuxta propriú actú propriam diuisibilitatem in materia habet: cuius signum est q̄ licet quilibet forma materialis sit diuisibilis ad diuisionem subiecti: non tamen iuxta quántitatem in maiori magnitudine maior est virtus: imo aliquando maior virtus in minori quántitate reperit, non solú in his que diuerse sunt speciei, sed etiam in eiusdem speciei indiuiduis: imo in indiuiduo eodem: anima. n. in corde primo fm omnes viget potentias: in reliquis aut organis aut membris per attributionē ad cor, ex quo fit vt licet anima omnis diuisibilis sit non tamen eodem modo diuidatur: sicut. n. diuerso animæ actu materie vniuntur ita diuersa diuisibilitate, que diuersitas diuisibilitatis forme in materia varie esse potest, vel ex diuersa mixtione: siue de sitate & raritate: siue diuersa compositione: siue organizatione, aut partiú inuicē proportionē & deniq; omnibus modis quibus materia proximum subiectum efficitur cuiusq; forme tot modis singula queq; forma in illa materia habet quantitatem propriam terminatam: quod etiam ex operatione potest ostendi, forme. n. sicut diuersantur in operatione quā singule queq; propriam habent: ita in quantitate quod est talis operationis instrumentú aptissimum: verum est q̄ vt forme magis accedunt nature materie, aut magis exerte a materia sunt, sic magis aut minus elaboratā aut efigiatam organizatam ve quántitatem in materia hñt: pp qđ elementorū forme vident in materia solú diuersitatem quantitatis recipere iuxta maiorem aut minorem extēsiōnem, forme aut inanimatorū iuxta mixtionē rari & densi: animalia aut iuxta diuersam organizationem. Sic igitur quilibet forma habet propriā in materia quantitátē: sicuti actum & operationē: & ita cuiusq; forme sunt minima propria iuxta quantitatem forme: hoc modo acceptā cui sententie attestatur auer. in .6. phi. 91.

Dub itatio
quomodo que
libet forma hñt
propriam quā
titatem.

Solutio.

Inuenit etiam q̄ subiecta oīum accidentium sunt indiuidua substance que sunt in actu de quibus declaratū fuit ab eo esse cōposita ex formis & subiecto q̄ est in potentia.

Declarat fm quod comperit Aristo. post dimensiones interminatas & est q̄ substantia oīuz accidentium sunt indiuidua substantie, hoc autē clare sequit ex his que dicta sunt in parte superiori, ex quo. n. quantitates terminate: & alia accidentia non sunt in suo vltimo actu nisi postq̄ forma est in subiecto: forma aut in subiecto est compositum quod est indiuiduum substantie, ergo subiecta omnium accidentium sunt indiuidua substantie: quod ēt argumento a maiori potest confirmari, nam si quantitates terminate que immediate sequunt vnionem forme in materia supponunt indiuiduū substantie, quanto magis reliqua accidentia que mediante quántitate in indiuiduis recipiuntur, declarans aut quō se habeant indiuidua substantie respectu accidentium in eo quod sunt subiecta eorū dicit ista indiuidua que sunt in actu ad differentiā subiecti forme substantialis quod est ens in pura potentia, ac ne quis existimet talia indiuidua esse in actu puro, aut dubitet qualia indiuidua intelligat, dicit se ea intelligere de quibus declaratū fuit ab aristo. in primo phi. auscultationis ex transmutatione contrariorū inuicem esse composita ex forma & subiecto quod est in potentia: & sic compositū est subiectum accidentium in eo qđ est in potentia fm quid, neq; .n. materia pōt esse subiectum: quia ista accidentia sunt in actu & terminata: neq; forma sola: quia quod est in actu non recipit: ergo cōpositū est in quo recipiuntur merito materie pat est in potentia non simp̄r quia iam habet formam propriā, ergo fm quid que potentia fm quid repitur & relinquitur in subiecto iuxta rōnem forme: poterat autē alio modo pbari accidentia fundari in composito quia accidens de subiecto dicitur

& est aliquid alteruz preter id quod est: accidentia. n. non sunt entia nisi quia entis: vere auer. ea tangit hic media sicut Aristo. via naturali & ex notioribus quo ad nos ista comperit & ideo vtitur verbo inuenit.

¶ Et accepit etiam signum ex hoc quod hoc subiectum recipit accidentia contingencia in eo q̄ non est simplex: qm̄ si esset simplex actu non posset recipere accidentia, pati enim contrarium est ipsi actui.

¶ Declarat tertium quod ordine quodā sequit̄ id qđ imediate expositū fuit: & est q̄ ex eo qđ indiuiduū substantie recipit accidentia p̄tingencia in eo quod non est simplex: qm̄ si esset simplex & in actu non posset recipere, pati enim est contrarium actui cōsecutio hec est ab effectu supra causam opposito modo quā supra intulerit: nam parte superiori argumentatus est p̄cedens ab ipsa causa supra efectum: cum dixit substantia omnium accidentium esse indiuidua substantie: quia talia accidentia non recipiuntur in subiecto nisi postq̄ forma substantialis est in eo: hec inquā causa est q̄ sunt indiuidua composita, nam forma in subiecto constituit indiuiduuz compositum, nunc econtra argumentat̄ probans eo qđ recipiunt accidentia esse composita. Et ideo dixit (& accepit et signum) & est ex hoc q̄ hoc subiectum. s. indiuiduū substantie recipit accidentia contingencia in eo qđ non est simplex: & ostendit p̄secutionē & .d. (qm̄ si eēt simplex actu) addidit aut̄ actu quia materia licet simplex sit tamen recipit quia est ens in potentia (nō posset recipere accidentia) dico accidentia: quia non solum terminata sed multo minus interminata cuius rōnē assignat dicēs (pati. n. p̄trariū ē ipsi actui): nā qđ patit̄ ab agente aliquo in eo qđ patit̄ priuatū est, & in potētia est ad formā, a q̄ patit̄. Sicut aut̄ ipossibile est aliqd̄ calidū actu esse & s̄m idē priuatū calido: ita magis impossibile est vt quod est actu recipiat s̄m quod est in actu, possibile quidem est alterum contrariorum dici alterum recipere merito subiecti medii. Sed actus & potentia ita opposita sunt vt medium non habeant. Et ideo si quid est in actu puro nihil recipiet: p̄pea vult Auer. 12. metha. 25. substantias abstractas nullius accidētis receptiuas esse, idem the. alex. theophrastus de humano intellectu asserunt: non autē nos conturbent corpora celestia: que licet recipiunt: accidētia tamen simplicia sunt & in actu puro, cū enim Auer. dixit supra sub̄a omnium accidentium sunt indiuidua substantie: patuit ex nostra expositione ipsum loqui de accidentibus corruptibilium, ea. n. sunt que declarauit p̄hs cōponi ex materia & forma per transmutationem forme: substantialium inuicem & ex receptiōe accidentium, quia primo de generatione si non esset subiectum generationis nō esset etiam subiectum alterationis, est. n. idem subiectum: ratione diuersum: deinde corpora celestia non sunt actus simplices: quia essent abstracta sicut intellectus. Sed habent materiā mobilem & multas condiciones materie: quomodo autem receptiuas sint accidentiū infra declarabit. Sed p̄ter dicta aliquis dubitabit in nostra expositione, quia Auer. videtur circulum cōmittere probādo q̄ accidentia fundantur in composito ex eo quod non adueniunt ipsi ante aduentum forme, & post dum probat talia indiuidua: esse composita quia recipiunt accidentia. Sed omnino circularis demonstratio non est negata: & aliud est ad quod per hoc signum deducit auer. quam illud ex quo hoc signū intulit, p̄bauit quidem accidentia oīa fundari in composito ex materia & forma: q̄ vt terminata non adueniūt m̄e nisi post formā: forma aut̄ in materia est cōpositū: hic aut̄ p̄bat talia sub̄a esse cōposita ex eo q̄ recipiunt et vnūqd̄q̄ recipit p̄t est in potētia: si ergo essent simplicia quia non sunt vt materia prima, nam ea nō recipit accidētia terminata neq̄ vt forma q̄ qđ est in actu puro nō recipit: ergo vt cōposita sicut supra declarauimus.

¶ Et quia inuenit omnes formas communicari in dimensionibus non terminatis: sciuit quod prima materia nunquam denudatur a dimensionibus non terminatis: q̄ si denudaretur tunc corpus esset ex non corpore, & dimensio ex non dimensione. Et tunc forme corporales essent contrarie & succedentes sibi in hoc subiecto: sicut est dispositio de formis substantialibus.

¶ Hoc est quartum quod declarat in ordine postq̄ inuenit quantitates interminatas primitus fundari in materia prima: & est materiam primam nunquā denudari a dimensionibus nō terminatis: videt̄ aut̄ q̄ istud debuerat posuisse imediate post inuentionē quantitātū interminatarum in materia primitus. Sermo. n. magis p̄tinuus fuisset, si post inuentionem illarū in materia probasset imediate materiā nunquā spoliari ab illis, sed non ab re interposuit ea que declarata sunt de quantitātibus terminatis, nam cū posuisset vnūz cōmune omnibus formis merito materie quod est omnes diuidi ad diuisionem eius: quia istud non bene intelligi poterat,

nisi

Dubium.

Responsio.

nisi poneret aliud cōe qđ inest oī materie merito forme & est oēm formā hīe in subiecto propria qđitate terminatā: nā hoc mō cōicant oēs forme in dimētionibus, in hīdo singule ppriā & terminatā, igit ante qđ pbaret tales dimētionē interminatas eternas esse in mā nōnulla interposuit de qđitatibus terminatis: vñ melius nā interminatas inotesceret nobis: & postea reuersus est ad ipsas interminatas declarādo eas nūq̄ a mā separari: circa hoc aut ita pcedit: nā priō ppositā conclusionē pbat postea per experimentū pfirmat: demū ad alia accidētia simbola ampliat, qđ sit de pria pte entimematische sic argumētā: pponēdo istud añs: qđ iuenit Arist. oēs formas cōicari in dimētionibus nō terminatis: deinde ponit pñs sciuit qđ prima mā nunq̄ denudatur a dimensionibus non terminatis, pbat illationē ibi: qđ si denudaret, in qua pbatione duo supponit: primum omnem transmutationem esse ex opposito in oppositum: secundum est quando aliquod subiectum ex opposito in oppositū transmutatur: quia vnum oppositum alterū non suscipit o; cum vicissim transmutetur ex altero in alterum, vt quandoq; sub vno oppositorū; quandoq; sub altero inueniatur, si igitur dimensionē interminate non sunt eterne sed in materia de nouo generabiles & corruptibiles ergo ex opposito per primum suppositum generabuntur: oppositum autem dimensionibus interminatis non potest esse aliquod corpus: quia sunt in potentia ad omnem terminum cuiusq; corporis: ergo generabuntur ex non corpore: ergo materia quandoq; erit corpus quandoq; non erit vt patet per secundū suppositū; quod inductione in omni transmutatione formarū est clarum: corpus enim quod ex calido in frigidum transmutatur ante qđ transmutetur in frigidum est calidū. Similiter subiectum qđ ex aqua in ignem transmutatur & e conuerso, aliquādo est cum forma aque aliquādo cū forma ignis: cū igitur materia ex non corpore in corpus transmutetur eo mō quo ex vna forma uel substantiali vel accidentali in alteram: ergo forme corporales in materia ita succederent quomodo alie forme substantiales aut contrarie: itaq; non corpus succederet corpori: & corpus non corpori quod apertissimum est impossibile, nam materia nunquā potest reperiri sine corpore: & ideo dixit quia si denudaretur: tunc corpus esset ex non corpore: & dimensio ex non dimensionē: & tunc forme corporales essent cōtrarie: quia. s. omnis transmutatio est ex contrario: & succedentes sibi in hoc subiecto sicut est dispositio de formis substantialibus: nam altera adueniente altera corrūpitur: & subiectū quod prius sentiebatur & cōprehendebatur sub vna deprehenditur sub altera, que autē ab Auer. hic dicuntur, inuenta esse ab Arist. elici possunt ex his que dixit in primo de generatione ca. de augmentatione, & 3. coeli. 29. & 54. vbi probat esse impossibile corpus generari simpliciter. Sed hec Auer. ratio valde infirma videtur: qua pbat quātitates interminatas nunq̄ separari a materia, nam cōsimili arguendi forma potest pbari: in rebus generabilibus dari vnum actum substantialem interminatū: qui erit prima forma in materia a qua nunq̄ materia separatur: omnes enim forme conueniunt in actualitate, ergo prima materia nunq̄ denudatur ab ista actualitate interminata: si enim denudaret: quia omnis transmutatio est inter opposita forma fieret ex nō forma & actus ex nō actu: & ita materia aliqñ sine omni actu reperiret, & tñ id quod sequit est falsum: nam infra Auer. arguit contra Auicēn. qui posuit talem formā cōm, quod etiā Arist. negauit primo de generatione tex. 31. qđ inq̄t est materia & substantie corporee & corporis talis, corpus. n. cōe nullū, quod diffusius declarauimus in qōnibus de materia in ppria qōne de tali forma, quapp rōni Auer. sic rñderi poterit: l; oēs forme actu cōueniant & nunq̄ separet materia ab aliquo actu non tñ sequitur qđ materie insit semp vnus numero actus interminatus: nam mediū ex quo istud cōsequens inferē nullum est. s. qđ cōpositum in actu ex nullo actu pexistente & ex materia sepata ab omni actu generaret: nam materia nunq̄ separet a forma aliqua substantiali & tñ semp noua generat: quia in primo in quo desinit antecedens incipit subsequēs. Sic etiā de qđitatibus interminatis dici poterit: qđ quidā interlatinos clarissimj de facto dicūtur, cōueniunt certe oēs forme materiales in dimensionibus nō terminatis: & prima mā nunquā ab eis denudat: non tñ sequit vna; dari numero dimensionē interminatā a qua nunq̄ mā expoliet ne corpus fiat ex non corpore & mā sit sine omni qđitate. Semp. n. noua qđitas generat & l; quātitati nihil sit contrariū: tñ & ipsa ad corruptionē forme cōsequenter corrūpitur: & desinente prima in eodē instanti: secūda inducitur.

¶ Sed valde diuersum est a pposito dicere oēs formas in actu cōicari aut in aliqua cōi forma: v. g. corporeitatis, & cōicari in dimensionibus nō terminatis, primo qđ nullus actus aut forma substantialis cōis existit in qua cōueniant & cōicent forme oēs at oēs forme materiales p diuisibilitatē cōicant in dimensionibus nō terminatis: oīs. n. forma materialis alteri forme materiali cōuenit in diuisibilitate & corpore: deinde alterius forme actus alteri repugnat at diuisibilitas pro trina dimensionē vniuscuiusq; forme nō repugnat nisi in proprio termino alteri forme:

Dubitatio circa rōnē euer. & an verur forma cōi pte substantiā.

Solutio.

pretereā si q̄s actus est substantialis cōis nihil iuuat receptioni forme in materia : nā materia recipit vt est in potētia, nec que ad diuisibilem receptionē p̄dest, cū talis actus sit indiuisibilis: ideo Auer. a materia oīno quēcūq; actū substantialē negat: q̄a si aliquē actū inseparabilem haberet mā nullū aliū recipet: at trina dimensio interminata p̄xima rō est qua materia recipit oēs formas materiales. oēs. n. sunt diuisibiles: & iō tales interminate dimēiones sunt in potētia ad omne3 corporis terminū: ideo impossibile est vt simp̄r ḡnerē: sicut materia impossibile est vt simp̄r generē: nā si ḡnerē corpus fieret ex nō corpore q̄d est impossibile. Sic. n. materia stare posset sine oī forma: probat sequella: nā p̄ximū mediū receptionis formarū in materia sunt iste dimēiones: non igif altera dimēio in alterius generatione simp̄r corrūpit. sic. n. forma adueniret materie indiuisibili & corpus fieret ex nō corpore: s; corrūpitur quidē dimēio quo ad terminū in eo instāti t̄pis in quo prior forma p̄rio nō esse incipit & sequēs primo accipit esse: sed intelligif eadē dimēio numero vt est interminata remanere in eo priori nature in quo mā aīcedēte exuta forma intelligif indifferēs ad posteriorē suscipiendā: nā eo mō quo eadē mā in generato et corrupto remanere d̄r ita eadē dimēio: hec p̄culdubio est Auer. sn̄a de forma corporeitatis que est trina dimensio: quā Ioānes gr̄maticus in. i. de ḡnatione sup tex. 40. aptissime sustinet: dum ea verba Aristot. exponit (s; ut hic v̄s: illic aut quātum) eius verba hec sunt: dixit aut augmentationē corporeo fieri et nō incorporeo: ne q̄s dicat q̄ si oē q̄d fit nō tali fit: oportebat & quātum ex nō quāto fieri: nūc aut accidit quātum ex quāto fieri: materia .n. eius quod auget est actu quāta: dicit ergo ad hoc: q̄ si quidē esset vniuersaliū generatio: oportuisset vere q̄d fit q̄tum aliqd ex non quāto fieri: nā aliqd quātum ex aliquo quāto fit vt aliqd aīal ex aliquo animali: nullum. n. vniuersale h̄3 esse p̄ se sed in singularibus h̄nt esse: quātū ergo q̄d fit est aliqd q̄tum: vt q̄ta caro aut os q̄tū: non est ergo mirandū q̄tam carnē ex q̄to sanguine fieri & ex alio alia3, & q̄ quidē vniuersaliū nullū generat quia nec subsistit aliqd vniuersaliū per se manifestū est. Nunc aut nō ob hoc ex non q̄to q̄tū non fit: & .n. cū nec vniuersalis hō generē: nec vniuersale aīal: t̄n ex non hoīe fit hō: & ex non aīali aīal. Semen. n. nō est aīal nec hō, nec ēt ex aliquo non hoc aliquo aut hoc est: sed simpliciter ex non hoīe & ex non aīali, non sic aut & in q̄to se habet: non. n. ex simpliciter nō q̄to quātum fit: sed ex aliquo q̄to q̄tum aliqd quia habet differentiam ad reliqua: nam semen cū non sit aīal sit aīal: & cū non sit hō fit hō: non t̄n cū non sit q̄tū aliqd fit q̄tū: sed quū oīno aliquod q̄tum fit fit aliud quātum, huius autē causa est q̄ animal vt animal nō est imutabile nec aliquod aliorū huiusmodi: sed quātū vt quātum est imutabile: q̄m & corpus vt corpus imutabile est: nec. n. vt corpus mutat sed vt aer aut ignis aut aliqd talium: huius aut rursus cā est: q̄ vt materia p̄p̄inqua substratū est formis ipsis oibus corpus trifariam dimensum: ex quibus patet & Auer. opinionē cum Aristot. & aliis bonis expositoribus cōsentire & qualiter sed in cōuenienti habeat & impossibili corpus fieri ex nō corpore. Sed adhuc non oēs cessant dubitatiōes: nā qualis fuerit corporis interminati generatio seu cōstitutio si ex non corpore nō fit an ex materia qua sicut potentia est in oēs formas mutabilis ita in corpus, an ex materia & forma: sed cū materia formaq; incorporea sint nihilominus corpus ex nō corpore sequē fieri. Deinde si q̄titas corporea a materia nunq; separā ergo ex transmutatione non in materie simplicem naturā ducemur sed corporis. An in eo q̄d supradictū p̄standū est corpus vt corpus imutabile esse: & iō si ex q̄bus ḡnerē corpus s̄citat̄is r̄ndebit̄ re vera impossibile esse generari corpus: sed rōne sola ex materia ut potētia est corpus sensibile intelligif eē, ac sic corpus ex incorporeo intelligif fere cōstitui, dixi fere qua nō oīno incorporeo, cū mā potētia sit corpus: sed ista nō est corporis ḡnatio sed principiorū corporis s; rōne p̄sideratio: atq; hec est Alex. sn̄a in. i. c. sue de aīa p̄phras̄is, vbi p̄posite dubitatiōi r̄ndens sic inquit. At vero hii qui ad dubitare cōsueuerunt: quo nā mō fieri possit vt ex hīs que incorporea sunt corpus p̄stituat̄: nō diutius dubitationi insisterent: si sese colligerent discerentq; oē q̄d fit hoc aliquid ex aliquo fieri q̄d nō hoc ipsum sit q̄d fit calidū. n. fit ex nō calido & frigidū ex non frigido & album ex non simili fit albū: nā si quippiā aliud q̄d calidū sit: cā est ḡnationis eius qua calidū fit: id ipsum t̄n q̄d fit calidū ex nō calido gignit̄: nō. n. fit q̄d iam est quare si generationē corporis supposueris necessariū est asserere hoc ipsum ex nō corpore fieri: verū quia nō simpliciter corpus generari dicimus. Semp. n. corpus est siquidē sempiternus & ingenitus & incorruptibilis mūdus est: est aut ḡnatio huius quide3 & cuiusdā corporis ex nō eiusmodi corpore ḡnatio nō aut simpliciter ex non corpore: quēadmodū. n. cōsideratione & rōne a sp̄e materiā abiungimus cum abiuncta nō sit: ab hac. n. vel illa specie sepabilis: a specie aut simpliciter inseparabilis est velut figura a cera: pariter sola p̄sideratione & rōne corporis ḡnatio fere incorporea est. Quod etiā secūdo obiiciebat̄ nihil obstat: nō. n. possibile est ex trāsmutatione formarū inuicē in alte-

Jo. grammat.

Dubitatio.

Responsio.

Alex. verba.

riusq; in materie cognitionē deduci, nā qđ vniuerse substantialiū formarū trāsmutationi subici-
 cif opz vt potentia sit oēs forme. hoc autē est p̄ia mā que potētia est oēs formas substantiales &
 ex qua cū actu sit vnū p se, at corpus qđ est q̄ntitas nō est talis potētia nec ex eo cū forma sit vnū
 per se primo. sed p̄paratio est in mā ad oēm materialē formā vt sunt diuisibiles. ergo qđ p̄
 trāsmutationē recipit oēs formas substantiales potētia est ad illas mā q̄ subiectū est oī sub-
 tāntiali trāsmutationi erit ens in potētia simplr, iō nullū p se habebit p̄p̄riū actū nec ipsa erit actus. ta-
 lis. n. actus q̄ inesset m̄e sicut receptionē p se primo forme in ea impediret ita impediret ne ex
 trāsmutatione in illius naturā simplr duceremur: at q̄ntitas iuuat m̄m vt recipe possit oēs mate-
 riales formas diuisibiliter, & sicut materiā iuuat in receptione ita cōsiderata sub trāsmutatione
 iuuat intellectū ad materie nām p̄cipiendā. nā cum q̄ntitas nō sit subiectū per se primo recipiens
 actū substantialē, & potētia sit ad oēm cuiuscūq; forme exēplū. Sequit̄ alterū dari subiectum a
 quo talē interminationē & potētiā hz cū bñ cognoscat a mā ipsam nunq̄ se pari pp̄ aliā causā,
 quia. s. oēs forme materiales in forma corporis pueniunt nec in mā sine q̄ntitate recipi possunt,
 cui sentētie etiā astipulat̄ Themistius, vt refert Auer. in. 5. coeli. 17. sic dicens & vniuersaliter nō
 est inopinabile oīno vt cū quesuerit aliq; de forma prima que est in materia & est habēs tres
 dimēiones in qua sequunt̄ qualitates reliq;. s. caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas. & alie
 qualitates & in qua p̄p̄rie inuenit̄ figura p se nō est impossibile vt primū eius sit superficies & c.

Themistius.

Et hoc totum cōuenit sensui. uidetur. n. qđ forma caliditatis agente in aquā, aquā
 augeri & crescere in dimētionibus. & uicinari in dimētionibus aeris: cū igit̄ puenit
 ad maximā q̄ntitatē aque. tūc subiectū eius denudat̄ a forma aque & q̄ntitate dimen-
 sionū aque p̄p̄ria. & recipit formā aeris. & quātitatē dimētionū propriarū forme ae-
 ris. & similiter facit cōtrariū forma frigiditatis in aere. s. qđ dimēiones aeris non ces-
 sant diminui donec spoliatur a sua forma. & recipiat formam aque.

Quia experimentū sermonū verorū est vt concordet sensatis, p̄p̄ea Auer. qđ rōne probauit
 eñdit sensui cōuenire, cui rei Aristo. etiā semp̄ studuit, igit̄ ex trāsmutatione elemētōrū mutua
 oñdit materiā nunq̄ se pari a q̄ntitate, qđ quidē nō ab re potius in elemētis indicauit tū quia mu-
 tuo inuicē conuertunt̄. tū quia simplicia sunt in eis appere magis pōt qđ intendit̄, quā in cōpo-
 sitis in qbus ob materie cōpositionē nō ita discernit̄ qualiter in corruptione in alterū cōtrariū
 trāsmutant̄, & in aliā q̄ntitatē. Accedit qđ elemēta sunt prima in q̄ alia corpora resolunt̄ in aliō
 rū corporū cōpositione remanēt̄, & quorū forme in mā fundant̄ imēdiate, cum igitur fuerit
 declaratū in trāsmutatione istorū materiā nō spoliari a quātitate erit etiā declaratū in aliis, & iō
 dixit (& hoc totū cōuenit sensus). i. qđ supra declarauimus rōne cōgruit sensuū experimento,
 nam si aqua cōuertatur in aerē a caliditate aeris agente in ipsam, videmus aquā excrescere in
 suis dimētionibus & vicinari dimētionibus aeris cūq; puenit ad maximā dimētionē. i. mini-
 mam in qua nō amplius stat forma aque, tūc subiectū. i. eius materia denudat̄ a forma que, &
 a termino aque p̄p̄rio, prius quidē a forma p̄sequēter a quātitatibus cōsequentibus formā, sicut
 ab agente prius intendit̄ forme introductio. cōsequenter quātitas forme p̄p̄ria, & ideo recipit
 illa aque materia formā aeris & eius simul p̄p̄riam quātitatē, & similiter fit e cōuerso de diminu-
 tione si cōuertatur aer in aquā. hec autē Auer. cōfirmatio excerpta est ab Aristo. in. 4. phi. textu
 84. vbi sic inq;: est igit̄ & corporis mā & magni & parui eadē, manifestū autē est hoc. cum. n. ex
 aqua fit aer. eadē materia nō accipiens aliqd, aliud facta est. A qđ erat potētia actu facta est. &
 iterū aqua ex aere fit, aliqñ quidē ex magnitudine in paruitatē aliqñ non in paruitatē ex ma-
 gnitudine. Similiter autē & cū multus aer sit in minori fit corpore. & ex minori maior, cū ma-
 teria sit potentia vtraq;. Sic. n. ex frigido fit calidū, & ex calido frigidū, quia eadez est que erat
 potentia, ne autē aliq; existimet mutationē ita fieri in quātitate ex p̄trario sicut in qualitate per
 qualitātē de qua minus videre ē exēplificauit quomodo in quātitate fiat mutatio cum materia
 ex magno in parū aut e cōtra trāsmutat̄, ideo subiunxit, sic ex calido magis calidū, nullo fa-
 cto in materia calido quod nō esset prius calidum, & quia contingit materiā separari a calido
 nunq̄ autem a quātitatibus, & ideo subiunxit exemplū aliud de circulo & reliqua insequentia,
 que attestant eadē numero quātitates interminatas nunq̄ a materia denudari. **S**ed quia
 Auer. dixit, aqua cum puenit ad maximam quātitatem tunc subiectum eius denudatur a for-
 ma aque, ideo subit difficultas examinanda an in elementis & in hiis que vident̄ habere ean-
 dem rationē cum elementis. s. in similaribus sit assignare maximum & minimū. dicuntur au-
 tem similia, ut Aristo. inquit primo ca. primi de historiis animalū, que in similes sibi partes
 diuiduntur vt caro in carnes & ob eam rem similes appellantur: composite que apte secant̄

Et an in sub-
 stantiis dicitur
 maximum & mi-
 nimum.

in partes dissimiles sunt: non in similes ut manus non in manus secatur, aut facies in facies: maxime autem non videtur in talibus dari minimum: quia eiusdem rationis est pars & totum igitur si parti repugnat totius minimi diuise per se existere, repugnabit & toti, diuidat igitur .b. minimū carnis in partes. a. b. & .b. c. si partes seorsum caro existent: igitur minores minima cā ē dabuntur partes per se existentes, si vero non, non ergo pars carnis caro erit: si. n. esset caro cū sit eiusdem rōnis cū toto sicut totū per se posset existere. Secundo ut dicitur. 5. metha. textu .18. quantum vero dicitur quod est diuisibile in ea que insunt: que igitur tota ita natura sunt ut diuidantur in similes partes sicut ignis, cuius quelibet pars est ignis & caro cuius quelibet pars est caro: cū p sui rōnem p̄tinua sunt oīquaq;: vī vt sibi passio p̄tinui ēt inesse dēat, que est diuisibile in infinitū alioqn si rō p̄tinui repugnauerit: & ipsum ēt p̄tinuum repugnet necesse est q; si q; dicat sibi repugnare diuisibilitatē in infinitū vt naturalia sunt: ergo ēt vt naturalia sibi quātitas repugnabit. Tertio quia dī in secūdo de anima. 41. ignis augmentū in infinitū est quousq; fuerit cōbustibile. Quarto si minimū corrumpit vel in instanti vel successiue: si in instanti cu; corruptio presupponat alterationē que est motus ergo motus in instanti: si successiue & vt inquit hic auer. continue diminuitur in propria quantitate sicut cum aer in aquam conuertitur: ergo in tali alteratione dabitur minus minimo. ¶ Sed q; Aristot. in primo phi. textu .36. & infra asserit carnis determinatam esse quantitatem in magnitudine & paruitate, ideo nōnulla praeponat; ex quibus veritas iuxta mentem Aristot. manifestabit: & obiectiones adducte dissoluent: ¶ Primo igitur sciendū est in vniuscuiusq; substantie naturalis minimo hec tria necessario requiri: materiā: q̄titem: & formā: nā cū naturale sit tale minimū forma; requirit: que natura est & a qua & per quā naturale est, talis autem forma ex quo educta est de potentia materie materiam requirit, cūq; ad diuisionem materie sit diuisibilis, diuisibilitas autem sit p̄ quantitate; ideo ēt requiritur quantitas, alioquin nec forma in plura indiuidua multiplicari posset. Cum igitur ex his tribus minimū cōponat ab vnoquoq; istorū aliquid recipit: materia q̄dem s; se potētia est & infinita, q̄titas ēt interminata: & qua parte in materia fundat diuisibilis in infinitū: forma autē actus est & finis & indiuisibilis, impossibile est autē hec simul & eode; modo in aliquo repiri. Et ideo cū materia & quantitas iuxta exigentiā forme disponant, ad quā ordinant & cuius gratia sunt, materia p̄ formā actum & finē recipit, quantitas ēt eiusdē forme gratia terminū indiuisibilem: verū cū materia & q̄titas in minimo remaneāt, aliqd ēt minimū retinet merito istorū diuisibilitatē. s. in potētia in infinitū: & iō auer. in. 3. phi. iuxta textum. 71. inq;: sed subiectum huius priuationis. s. infiniti nō est materia abstracta a forma: sed subiectū p̄ se istius priuationis est corpus p̄tinuū sensibile cōpositū ex materia & forma, s̄m q; est materiātū nō s̄m qd est formatū: & arist. in textu, vñt autē & oēs alii sicut mā vtētes infinito & c. Et iō diuisibilitas in infinitū qua pte p̄cedit merito māe, vt diminutio in infinitū: ea pte p̄uenit naturalis cū geometra, qua vero p̄cedit iuxta formā, vt augmentādo in infinitū dissentit: q; p̄tingeret esse magnitudinem actu infinitā, qd repugnat merito forme: que certā h; magnitudinē. Sed h; diminutio siue diuisibilitas in infinitū p̄ueniat naturalis: q; p̄siderat potētiā materie infinitā: vt tñ cōsiderat talē diuisibilitatē in aliquo cōposito in rōne forme, put. s. q̄titas ea est terminus p̄prius alicuius subiecti: dicit talē q̄titem minimā & indiuisibile;: sunt igitur res nales actu qdē p̄prio termino finite vt hñt formā, potētia autē in infinitū diuisibiles merito materie, p̄pea arist. sermo in. 6. phi. semp est circa mobile aut spaciū, nunq; autē circa motorē, quia motor forma est & ex ea parte motus nō potest velocitari in infinitum: cum igitur materia sit infinitatis origo nil mirū videri debeat si elementa & partes similes existimantur diuisibilia in infinitum, elementa quidem quia immiscentur compositioni cuiusq; rei naturalis, vnde Aristote. primo de generatione textu 85. si atamē est omne corpus diuisibile, si est corpus corpori miscibile omniomeros quācunq; vtiq; oportebit partem fieri secus quātunq;, quo certe modo oportebit elementa in mixtiōe in infinitum esse diuisa. sed nos nūc de ipsis s̄m se loqmur, non vt hñt esse in alio. s. sub forma mixti & sub eius q̄titate consimiliter caro & os & relique partes similes, q; materia sunt organicarū existimant in infinitū diuisibiles, quapp p̄hs in primo de gnatiōe. 37. mortui magis vñt esse caro & os quam brachium & manus: sed licet partes similes materia sint organicarum, sunt. n. partes illarū que respectu totius rōnem hñt materie: vt dicitur. 7. metha. 35. non tñ possūt aut diminui aut in infinitū augeri, vt Aristot. demonstratiue ostendit in primo phi. 36. si partē contingit quātācunq; esse & totum, sed non contingit totū vt animal aut plantā quātācunq; esse, ergo nec partē, rō q̄dem similarium consistit in compositione totius ad quod referuntur vt ptes ipsam componētes quare si ipsam determinatū est in magnitudine & paruitate, ergo & partes oportet deinde talia minima sensibilia esse, & ex quo corpora sunt tactu perceptibi-

lia, ppea dicebat p̄s in p̄rio de ḡnatione textu. 35. loquēs de augumētatione que fit p̄ minima oportere augumētabilis q̄d cūq; signū sensatū: aut maius: aut minus ḡnatū eē, & Auer. i. 3. phi. i. fine p̄menti. 23. inquit, nō. n. p̄t aliq; fingere hic esse partes que sunt in actu nō distincte ab inuicem: quare esse non cōprehendit a sensu: terminus. n. entis in actu est vt sit tangibile: cum sit impossibile inuenire corpus nō tangibile: & omne tāgibile cōprehendit p̄ sensum tactus: ergo omne ens in actu est cōprehensibile, que cū ita sint impossibile est aliq̄d taliū corporū homogeneo: ne dicā etherogeneo: diuidi in infinitū, oporteret. n. & sensum tactus augeri ī infinitū sicut arist. in libello de sensu & sensato argumentatus est de visu si visibile diminueretur ī infinitū. Demū ponēdo minima nālia h̄re determinatā q̄titatē, op̄ intelligere talē p̄p̄iam quā titatē determinatā esse iuxta actū substātiālē & forme op̄ationē, cū aut nāle q̄d cūq; ḡnabile & corruptibile sit: & alterabile in aliudq; conuertibile: & deniq; s̄m sibi p̄uenientes vicissitudines trāsmutabile: existimandū est vnūq̄d a nā talē q̄titatē accepisse s̄m quā capax sit suarū op̄erationū: aut mutationū: alioḡ nā aliq̄d frustra & inconsulte fecisset. v. g. si ex quo vnūq̄d elementū in alterū imediate trāsmutari p̄t: talem q̄titatē vniciq; elemento nō concessisset qua nature institutū assequi posset, at certe p̄cessit finē: concessitq; media ad illum finē: nō igitur minimū naturale sic intelligendū est: sicut cū aqua in vltima dispōne redacta est: qua tran sit in aerē: sic. n. aque op̄ationes h̄re nō p̄t: nec in ea angustia & difficultate: sicut cū primū incipit esse: aliquas. n. tolerat aqua dū ḡnat dispōnes quas diutius sufferre nō posset: sunt. n. vniū cuiusq; rei extrema quedā dū ḡnantur & corrumpunt: que alioquin sibi non p̄ueniunt vt ī suo sunt esse naturaliter disposita: ppea sicut si maximū vel minimū animal accipias semper sic intelligi op̄ vt te augeri & diminui & nutriri & pinguescere possit: sic & in homogeneis: q̄a & ipsa p̄p̄ia opa habent: sic minima esse intelligenda sunt: vt illa tñ paruitas latitudinē h̄eat qua sua opera possit exercere: ppea p̄s tertio coeli textu. 9. negat corpa naturalia componi ex indiuisibilibus: quia passiones omnes nāles sunt diuisibiles, nam omne graue est grauius: non ecō uerso. Ex his aut facile patere p̄t obiectionibus r̄nsio. Ad primū dicitur q̄ eo modo quo totū & pars sunt eiusdē rōnis quicquid cōpetit vni & alteri: & q̄ repugnat toti & parti, cōpetit q̄ de vnicuiq; similari vt in consimiles partes diuidant: que quidem partes potentia insunt toti, & in hoc magis accedunt nature continui q̄ organice: quia similes vt similes ex sui homogeneitate habent vt diuisibiles sint in infinitum ac organice vt organice sunt: non sunt in organicas diuisibiles eiusdē rōnis: & ideo magis proxime sunt vt reperiat ī eis primum naturaliter. Sed tamen & similes licet nature continui q̄ proxime accedant, est tamen primum etia; in eis naturaliter quod generatur: & est minimum, quod quidem determinatum est, tū; merito forme homogenei, tū; compositi organici: ad quod sicut pars materialis ordinatur: & ideo sicut toti homogeneo conuenit in similes partes potentia diuidi: ita parti: & sicut repugnat toti minimo diuidi quia eius forma actu sensibili sub minori quantitate non potest stare, nec cū minori quantitate organico conuenit: ita eisdem rationibus repugnat parti homogenei diuise per se existere. Dicebatur secundo ex quo quantitas conuenit minimo naturali & continuitas: ergo in infinitum diuisibilitas: quia vt dicitur. 5. metha. quantum est diuisibile in ea que in sunt, dico primo si accipiatur quantum mathe. i. per ablationem quomodo mathematici cōsiderant non sequi quantum s̄m se est diuisibile in infinitū: ergo hoc quantū naturale: q̄a multa de continuo s̄m se considerato verificant a mathematicis s̄m imaginationem vel non repugnantiam: que ei non competunt vt efficitur proprium alicuius forme: quomodo logici quandoq; dicunt animal s̄m se neq; rationale esse neq; irrationale: si aut s̄matur continuum quomodo naturalis ipsum considerat diuisibile in infinitum. i. merito materie: sic p̄cedimus minima nālia actu q̄dem indiuisibilia & finita potentia autē in infinitū diuisibilia: & ppea definitio quanti in. 5. metha. tradita nobis nihil obstat: nā vt ibi inquit auer. p̄t intelligere q̄titatē discretā & p̄tinuā: discretā quidē q̄ diuidit in vnitates indiuisibiles naturalit̄: & sic vnaqueq; forma nālis respectu p̄p̄iorū minimorū p̄t esse indiuisibilis: quia in q̄titate naturalit̄ indiuisibili & in infinitū diuisibiles: iuxta indiuidua infinita que p̄ successionē fiūt & corrumpunt: q̄titas vero continua diuidit in vnitates: sed tñ que recipiūt diuisionē sub rōne p̄tinui: vnde diuisibilitas in minimis nālibus potius est s̄m nūerū q̄ s̄m magnitudinē, q̄a illa ē actu h̄ vero potētia. Ad tertiu de augumēto ignis dico ita esse de igne sicut de aliis rebus nālibus q̄ vnusq; ignis determinatā h̄ q̄titatē in magnitudine & paruitate, q̄ p̄ si accipiat aliq̄d minimū ignis, terminos. n. h̄ quos aut diminui aut extēdi nō p̄t: verē id q̄ decipit ē, q̄a cū nā ignis m̄ae p̄xima sit: h̄ iter elementa magis accedat ad formā, ideo ex pluribus minimis fieri p̄t vnū p̄tinuū: q̄d tñ non vere est vnum, sed potius per cumulationem, vt inquit beatus Tho. in secundo de aia sup̄ textu. 46.

Et ideo si apponantur ligna in infinitum potius excrescet ignis in infinitum secundum multitudinem, quam secundum magnitudinem. id est. quantitate forme ignis: & ideo impossibile est ipsum crescere in infinitum: quia vniuersum determinatum est in magnitudine & partium proportione, igitur neque materia addi potest in infinitum: Aristoteles autem dictum tantum verificandum est quantum suo proposito satisfacit. Ad quartum iam dictum est quomodo quantitas minimi sumenda sit. scilicet. ut stare cum ea possint eius operationes, & ideo omne minimum quod corrumpitur presupponit alterationem: & cum idem sit alterans & inducens formam, non potest aliquod minimum redactum esse ad tale quantitatem: cum qua amplius existere non possit: & ab alio corrumpi: ita quod antequam corrumpatur per se existat: hoc certe in illis subiectis veritatem habere posset que vltima preparatione quia caret contrario parata sunt ad formam suscipiendam: sola agentis presentia: ut diaphanum lumen. Et ideo in talibus primum applicationis luminosi ipsi diaphano est etiam primum illuminati esse: non sic in habentibus contrarium quia idem est alterans & inducens formam, nec potest minimum vltima preparatione paratum recipere formam: per se existere: & ideo quando agens minimo corrumpendo applicatur minimum actu est & tempore fit preparatio ut corrumpatur & quantitas diminuitur: quia ut diximus non consistebat in indiuisibili: sed sua latitudine habebat ut posset illud minimum alterari & corrumpi: & ideo in instanti non corrumpitur: sed corruptum est: nam primum esse dispositionum geniti est primum non esse minimi quod corruptum est: vtrum autem conueniat motum fieri in instanti, & quomodo motus omnis sit in tempore alia ratio est.

Dimensiones igitur simpliciter que appellantur corpus simpliciter non denudantur a prima materia sicut nec alia accidentia communia omnibus corporibus contrariis: aut duobus eorum: aut plus. v. g. diaphaneitas in qua comunicant ignis & aqua.

Ponit conclusionem que sequitur ex predictis. scilicet. quod dimensiones simpliciter. scilicet. tres prime omnibus communes corporibus naturalibus que appellantur corpus simpliciter: siue quia a simplici quantitate: siue ad quas omnes terminate resoluantur, ipse autem non in alias: non diuidantur. id est. non separantur omnino a prima materia: deinde conclusionem ampliatur ad alia quoque accidentia similia dicens: (sicut nec alia accidentia communia omnibus corporibus contrariis:) siquidem collectivae littera intelligatur. scilicet. quod accidentia communia omnibus corporibus habentibus contrarietatem in transmutatione non separantur cum omnia corpora que transmutant habeant contrarietatem difficile est videre preter quantitates interminatas que sunt ista accidentia a deo communia: nisi dicamus densum & rarum que ut dicitur primo phi. ab aliquibus posita sunt pro communibus principiis rebus naturalibus licet si accipiantur prout sunt quantitates non differant a magno & paruo quod idem est quantitati interminate: vel different quia ut dicitur in predicamentis ca. de qualitate significant potius positionem partium in loco. Si vero sumantur ut sunt qualitates consequentes calidum aut frigidum: ut dicit Auer. in. 2. de generatione cometo. 15. fortassis haud extra propositum videretur. Sed pauca admodum corpora sunt in quibus raritas aut densitas stet & cum caliditate & frigiditate. Si vero littera diuisione intelligatur, non intelliget accidentia que sunt communia omnibus corporibus contrariis. Sed omnibus contrariis que sunt in corporibus quecumque sint ea contraria: nam in vna quaque transmutatione sicut sunt propria contraria ita etiam reperiuntur quedam accidentia similia: alioquin non darentur principia propria & materie proprie. v. g. ex menstruo mulieris generatur homo. Est autem in menstruo aliquod contrarium humane forme quod destruitur: & aliquod similitudine quod remanet: exempli gratia aptitudo ut transformetur in membra matris similia: & sic non oportebit reperire aliquod accidens quod preter quantitates interminatas remaneat in omnibus corporibus contrariis: imo singula queque transmutatio sicut habet proprios terminos contrarios & proprium subiectum ita & quedam similia accidentia. Et potest cum dicit omnibus corporibus contrariis intelligere omnia corpora simplicia & composita quecumque habent in transmutatione aliquod accidens commune quodcumque sit illud, non quia sit aliquod vnum commune omnibus preter quantitatem. Nam ut dicitur primo coeli. 20. commento: quod omne generabile non generatur nisi ab aliquo ente sibi contrario est propositio vera in generatione simplici & composita. Scilicet in generatione quattuor corpore simplicium inuicem & in generatione compositorum ab eis: sed compositum est eis contrarium ex quibus componitur sicut medium dicitur contrarium extremis contrariis ex quibus componitur: & hoc erit quando id quod componitur a primis contrariis componitur: & fuerit prima compositio non mediante aliquo composito, ut compositio mineralium & plantarum que non fiunt a semine: sed ab elementis & generatio animalium que per putrefactionem generantur: quod componitur autem a primis contrariis mediante secundo composito: ut generatio sanguinis a pane & me

brorum a sanguine: est ei contrarium ex quo fit: sicut quod media que sunt inter extrema contraria contrariant sibi inuicem: cum inter extrema fuerint plura vno medio: sicut contrarietas colorum que sunt inter album & nigrum inuicem. Ex quibus patere potest qualiter aliqua accidentia sunt que remanent in omnibus compositis perfectis quia concutunt ad omnium illorum constitutionem: ut forme elementorum & eorum qualitates aliqua pluribus, ut que transmutantur ex compositis extremis inuicem habentibus plura media: alia communia sunt duobus solum ut cum ignis & aqua transmutantur inuicem immediate: que non habent propter corpus aliud commune quam diaphanum: & tunc littera si legatur sicut nec alia accidentia communia omnibus corporibus contrariis: intelligemus communia ea que sunt communia, quecumque sint corpora, & quecumque sint ea communia accidentia: aut duobus eorum: aut plus. scilicet duobus. v. g. diaphaneitas in qua comunicant ignis & aqua que in nullo alio conueniunt: si vero littera dicat ad plus intellectus erit de extremis contrariis que ad plus possunt comunicare ut aqua & ignis in diaphano. Sed que communia sunt in generato & corrupto accidentia siue in omnibus generabilibus remaneant: siue in pluribus, siue in duobus: ratio qua remanent, eadem est in omnibus, & est quia sunt preparatio in materia aut omnium aut plurius aut quarundam formarum: omnium quidem ut trina dimensio plurius ut forme elementares & eorum qualitates quarundam ut sunt materie que sunt magis aut minus diuersificate diuersarum formarum efficiunt: in quibus parua facta mutatione natura aliquando transitum & mutationem in alteram facit: ut patet in generatione multarum herbarum: maxime segetum in quibus pro frumento quicquid ut inquit maro. Infelix lolium & sterile dominatur auene: quod etiam in partibus monstruosis accidit animalium: in quibus facilius est transitum fieri in alteram quam in alteram speciem: quod etiam in multis aliis apparet: facilius est. n. hominem ex pane triticeo nutriri quam ex quocumque alio: quia ut Aristoteles inquit in proble. sectione. 21. proble. 13. triticum vinumque austerum per quam modice nature vsui sunt nobisque familiarissime conueniunt: & ideo est facilius vino restauramur: propter accidentium conformitatem & dispositionum quas cum nostro sanguine & calore insito habet. Sed non propterea timendum est generationem fieri ex ente in actu, nam omnis forma fit ex materia prout est in potentia. Sed quia multa accidentia pro dispositione multarum faciunt formam, ideo respectu talis materie proxime sunt interminata: acciditque ut in genito remaneant: & ideo adhuc ex materia forma educitur prout est in potentia: aliquando etiam accidit ut sicut natura per gradus aliquid generat nec materiam vltima dispositione elaboratam vnica transmutatione efficere potest: sed pluribus ordinate se habentibus: ita nec talis materia vbi prius forma corrupta est qua nomen & definitionem amisit mox vltima resolutione dissoluit sed per plures. Et ideo animalia perfectiora non statim in elementa resoluunt: sed primo in cadaver, deinde multis interuenientibus putrefactionibus: & corruptionibus alie post alias formas generantur: sicut ordine naturali, nisi fiat impedimentum: apte erant generari: & ideo non mirum in talibus: si multa remaneant in generato que fuerant in corrupto quia proxima prime forme materia prima multas alias formas materialis & illarum accidentia continebat, que omnia preparatoria & simbola supreme forme erant. Propterea Alexan. in primo sue de anima enarrationis ca. 2. sic inquit: enim vero vnus naturalis simplicisque corporis immutatio: in simplex aliud corpus educit: quare si naturale corpus compositum & a simplicibus corporibus diuersum generatur compositum simpliciumque corporum homini subiecta necessarium est: & multitudo per eam specierum, que in eisdem corporibus est diuersa: multitudo est: atque eam ob causam cum eiusmodi corpora que composita sunt velut plura & diuersa specie subiecta sortiantur nam quoque & spem habeant distinctiore necesse est: quam presertim vnaqueque natura ad communem spem in subiectis sibi corporibus aliquid conferre videat: in quodam. n. modo species specierum & perfectio perfectionum: fit eiusmodi spes &c. In quibus Alexan. non modo generationem distinctiorum formarum ex composita materia esse asserit: imo id pro fundamento necessarium ad naturam anime ostendendam assummit: que ego hic volui recensere ut Auer. tutarer a calunia eorum qui in generatione & corruptione resolutionem fieri dicunt vsque ad materiam primam abhorrentque si aliqua accidentia interminata eadem numero in genito & corrupto remaneant: que certe inia non modo mihi Aristotele: physiologia: sed ipsam plane naturam destruere videtur.

Alexa. verba.

Et quia illa forma. scilicet dimensionis non terminate existit in prima materia primitus & succedit sibi in ea: cum impossibile sit hoc subiectum recipere duas eam in eadem parte existentes terminate quantitatis: ideo impossibile est a subiecto denudare formam vel subiectum denudari a forma: nisi per forme destructionem: neque est possibile ipsam fieri in subiecto nisi per agens extrahens illa de potentia ad actum.

¶ In presenti parte Auer. duo declarat: quorum causa est materia in generabilibus per ipsas dimensiones interminatas, quorum primum est quod sit causa generationis & corruptionis, altere multitudinis entium: deinde ex his ostendit quare corpora celestia non generantur aut corrumpuntur: nec diuiduntur in plura indiuidua sub eadem specie. Secunda pars incipit ibi, (sed est potentia recipiens numerum.) tertia ibi, (& quia istud subiectum non recipit). Primo igitur ex dimensionibus interminatis sumit causam generationis & corruptionis compositorum materialium, ex qua causa infert duo que precipue in generatione & corruptione requiruntur. scilicet agens contrarium & subiectum commune: primo igitur assignat causam in qua assignanda duo supponit primum quod forma corporeitatis que dicitur trine dimensionis interminate in prima materia primitus habet esse & illud in ea sibi successiue conseruat. Secundum quod supponit est impossibile esse in eadem parte materie recipi duas dimensiones terminate quantitatis, primum ex superioribus patuit: cum declarauit ex conuenientia quam omnes forme materiales habent in diuisibilitate ad diuisionem subiecti, primum accidens quod fundat in materia prima esse dimensiones interminatas: a quibus nunquam materia separatur: quia corpus fieret ex non corpore. Secundum et declarauit cum ostendit quantitates terminatas non reperiri in aliquo subiecto ante complementum forme in eo: quod et ex alio potest declarari: quia duo corpora se penetrarent & simul primo essent: igitur ex his duobus suppositis infert duo alterum est esse impossibile formam separare a subiecto vel subiectum a forma nisi per forme destructionem, alterum impossibile esse formam fieri in subiecto nisi per agens illam extrahens de potentia ad actum: quas illationes non declarauit Auer. propter quod fuit difficile expositoribus hunc locum intelligere. Sed videtur mihi primum consequens sic deduci posse: nam si forma a materia sine sui corruptione denudari posset hoc esset, vel quia forma se sola sicut materia existeret: vel quia aliam materiam sibi usurparet: vel habentem aliam formam: vel omni forma denudatam: sed primum repugnat per primum suppositum nam omnes forme materiales sunt diuisibiles per dimensiones interminatas que primo sunt in materia. Si autem separarentur non essent diuisibiles: amplius impossibile est terminum separare ab eo cuius est terminus: formarum autem materialium conclusio a materia est terminatio prime materie in eis: si autem usurparet sibi aliud subiectum: vel habens quantitatem & formam propriam: vel nullam quantitatem & nullam formam: si aliud subiectum habens quantitatem & formam propriam vel tali quantitate & forma remanente vel destructa non tali forma & quantitate remanente: nam cum quilibet forma habeat proprium terminum: tunc duo corpora simul adequate in eadem parte materie essent: si priori destructa habetur intentum quod forma denudari non potest a subiecto nisi ipsa corrupta: nec vero dici potest quod priori subiecto relicto ista forma nudam materiam occupet: nam corpus non fit ex non corpore: Sed mediante quantitate quilibet forma de quacumque materia educitur: hoc autem non esset separari formam a subiecto, sed aliam regenerari: pari ratione potest declarari materiam a forma non posse denudari: nam aut sola sine omni forma existeret: aut prima forma remanente efficeretur subiectum alterius forme: at primum esse non potest quia sic materia denudaretur a corporeitate: materia. n. redditur corpus per receptionem formarum: & forma corporis est per receptionem ipsarum, ideo dicebat Auer. in primo phi. 63. & 3. coeli. 29. si materia denudaretur a corpore quod non est in actu esset in actu: quia materia actum quem habet: mediante corpore habet: ex se. n. est ens in pura potentia: & omne quod existit actu per formam existit, igitur materia que non habet actum si existeret esset in actu: non ergo materia denudari potest hoc modo a forma: si autem aliam formam prima remanente admitteret: cum quilibet forma mediante quantitate in materia recipiatur, & in ea proprium sibi vendiret terminum: tunc due quantitates terminate essent simul in eadem parte materie: igitur oportet materiam a priori forma denudari per eius corruptionem: neque igitur materia a forma, neque forma a materia sine forme que materie inerat corruptione separari potest: cum est quantitas qua mediante forma educitur de sinu materie: & materia complexa est a forma & terminatur ab ea, & ideo gratia mutue dependentie que est alteri utriusque inuicem dixit, a subiecto denudare formam vel subiectum denudari a forma. Secundum autem consequens quod erat esse impossibile formam fieri in subiecto nisi per agens extrahens illam de potentia ad actum sic deducitur, nam cum quilibet forma in suo subiecto habeat proprium terminum, impossibile autem sit per secundum suppositum in eadem parte materie recipi duas dimensiones terminatas: & per primum suppositum dimensiones iste que dicuntur interminate quia sunt in potentia ad diuersos terminos non habeant successionem suam: nisi merito prime materie in qua fundantur, ideo si in subiecto aliqua forma propria & propria quantitate terminato debeat noua forma induci mediante

diante quantitate interminata: oportet talem formam educi in actum ab aliquo extrinseco agente eam de potentia ad actum educente: & proprium terminum largiente: nam neque quantitas interminata neque materia que in potentia sunt talem actum aut terminum generande forme tradere possunt, minus hoc faciet forma que in proprio subiecto seruare se suamque quantitate cupit, oportet ergo ut hec quantitas que nunc a sua forma est terminata & in potentia est ad alium terminum actu ad illum ducatur ab agente extrinseco: consulte autem auer. hec duo consequentia ex duobus suppositis antecedentibus intulit: quia in primo ostendit quomodo trine dimensiones interminate causa sunt corruptionis formarum: in secundo qualiter causa sunt generationis. Est autem sciendum hanc causam ex dimensionibus interminatis sumptam: non esse primam & adequatam pro qua sit generatio & corruptio in entibus: nam infra auer. ascribet subiecto communi & agenti contrario: in quorum cognitionem deuenit ex successione dimensionum interminatarum. Sed hec causa est sine qua non posset materia aut agens contrarium esse causa generationis & corruptionis, & ideo tales dimensiones sunt preparationes necessarie in generatione & corruptione. ¶ Sed maior urget difficultas propter id quod supra dictum est formam. scilicet non posse denudari a proprio subiecto: hoc. n. falsum videtur neque ex suppositis necessario sequitur, nam vnaqueque res naturalis maxime autem animata parua sibi assumpta portione materie oritur: que etiam continue variatur, deinde adeo in magnitudinem extenditur, ut facile credere sit augmento perfecto nihil radicalis materie super esse: ut in plantis vel arboribus sponte venientibus aperte est cernere: & prope aristo. in primo de generatione augmentationem non secundum materiam: sed secundum formam fieri asserit: quia ut in labente riuo aut flumine variata materia remanet forma: & ideo non sequitur licet vna forma simul cum subiecto alterius forme stare non possit, quod neque ea corrupta illius subiectum & eam materie portionem non possit arripere, & ut dicunt in sui usum conuertere. ¶ Sed velle hanc difficultatem dissoluere maius est opus mouere, tamen quantum presenti proposito sufficiat dicendum est: simpliciter impossibile esse formam aliquam a proprio subiecto nudari & alterum informare: materia. n. a forma habet ut eius proprium subiectum dicatur: & ideo si impossibile est formam sine subiecto esse, impossibile est sine proprio subiecto esse: si igitur alio corrupto eius ad se & in sui naturam materiam conuertit hoc non est alterius materiam: sed propriam vestire: habet autem vnumquodque maxime animatum a sui ortu materiam propriam & fomentum quoddam conseruande in materia forme, est autem forma vnaqueque, sed maxime anima diuinum quoddam, & ut inquit Aristo. secundo de generatione animalium ca. 3. omnis anime siue virtus, siue potentia corpus aliud participare videtur idque magis diuinum quam ea que elementa appellantur: verum prout nobilitate ignobilitate ve anime inter se differunt: ita & natura eius corporis differt, inest. n. in semine omnium quod facit ut secunda sint semina, videlicet quod calor vocatur: idque non ignis non talis facultas aliqua est. Sed spiritus qui in semine spumosoque corpore continetur: & natura que in eo spiritu est proportionem respondens elemento stellarum hec pars, forma igitur vnaqueque animata prout nobilior aut ignobilior est: necessario in sui initio tali corpore participat: quod potentia continet magnitudinem & durationem quam tali forma preditum habere potest: & quia tale generationis initium stellarum elemento correspondet: propterea iuxta stellarum circuitus res vnaquaque determinata sue alterationis habet periodum: ex tali autem materiali principio quia quantitate paruum virtute magnum existit, res vnaqueque ab initio: usque ad interitum sibi conueniente unitatem conseruat: nam plante minorem quam animalia perfectiora: non ergo in augmentatione forma propriam materiam destituens aliam occupat. Sed seipsam actum ad illum quantitatis terminum extendit quem a principio generationis contractum potentia in proprio subiecto continebat.

¶ Vnde necesse est has formas esse contrarias, adeo quod altera corrumpat suam contrariam, & subiectum recipiat formam similem: vnde forme elementorum sunt contrarie.

¶ Ex dictis duo infert que precipua causa sunt generationis & corruptionis: primum quod declarat est ex parte agentis. scilicet formas naturales esse inuicem contrarias: secundum declarat ibi: (& ideo passiuam) primum ex antecedentibus sic manifestatur: ex quo. n. in materia noua forma introduci non potest nisi prior corrumpatur, oportet igitur agens a quo noua inducitur esse contrarium antique que ab eo destruitur: & simile forme que ab ipso inducitur: hec. n. est omnis agentis intentio subiectum in quo agit quantum possibile est sibi assimilare: & quia forme substantiales non possunt sibi

Subiectio an
forma possit a
proprio subie
cto separi ali
info: matura

Subiectio an
forma possit a
proprio subie
cto separi ali
info: matura

Subiectio an
forma possit a
proprio subie
cto separi ali
info: matura

inuicem in quantum substantiales esse contrarie: sed sibi contrariant merito primarum qualita-
tum que primo insunt elementis, ideo forme elementorum sunt contrarie: & cum propter ipsas
contrarietas insit aliis: ipse igitur maxime erunt contrarie: neque ab re: nam cum infime formarum
substantialium sint maxime nature accidentium vicinant, ideo Auer. aliquando eas vocauit medias
inter substantias & accidentia, quapropter nimirum ipse dixit, quarto coeli. 40. accidentia ta-
lium formarum summi in earum definitionibus: quoniam quanto forma fuerit perfectioris esse,
tanto magis erit manifestius, ut sit accepta in definitione accidentium in formato: & quanto
magis fuerit diminuti esse, tanto magis erit econuerso: & ideo videmus quod calidum, & humidum,
& frigidum, & siccum sunt cause in formis elementorum, & sunt causate in formis animalium: que
verba aliquis si consideret videbit Alex. non extra rationem dixisse formas elementorum esse
contrarias, quod autem omnes forme generabilium sint inuicem contrarie: patet ex communi eorum
mediata vel immediata inuicem transmutatione ut superius declarauimus ex Auerro. sententia
in primo coeli. 20. commento: licet idem ex Aristot. in primo phi. haberi possit.

Et ideo passiuia dicuntur quodammodo esse contraria: & quodammodo esse similia.

Declarat secundum per quod generatio perficitur. scilicet subiectum: quod est passiuum: quodam
modo contrarium, & quodammodo simile, contrarium quidem propter formam quam actu habet:
simile autem propter potentiam per quam potest assimilari agenti. Sequitur autem hoc tunc ex his que
supradicta sunt de materia & quantitibus interminatis que primitus in ea fundantur: & sunt in
potentia ad omnem terminum: tum ex natura agentis quod debet similem formam inducere in subie-
cto: & ideo sermo Auer. intelligi debet de subiecto communi generationis non de subiecto propin-
quo: quod in medio transmutationis dicitur quodammodo simile propter dispositionem ab agente
in eo inductam quodammodo contrarium propter formam que debet corrumpi. Sed subiectum
commune omnis transmutationis: dicitur etiam in principio transmutationis quodammodo. id est in pote-
tia simile, quia non sic deuiatum est forme quam actu possidet quin in quacumque aliam transmu-
tari possit. Est. n. potentia omnes & propterea communicant in actione & passione omnia naturalia
corruptibilia, quapropter primo de generatione textu. 43. ab Aristot. laudat diogenes: qui dixit nisi
essent ex vno omnia non esset facere & pati inuicem. Duo igitur sunt de ratione passiuum. id est subie-
cti ab agente transmutabilis: primum ut sit quodammodo contrarium: nam ut dicitur. 8. phi. tex-
tu. 4. & 3. phi. quarto cum non sit motus preter res oportet presupponere res potentiales mo-
ueri: non possunt autem preexistere nisi actu existant, nam ens in pura potentia per se non potest
existere, actus autem a forma est: & ideo res generabiles merito suarum formarum contrariantur agen-
tibus. Secundum est ut sit quodammodo simile, quia licet omne quod transmutatur necessario sit
in actu, transmutatur tamen ut est in potentia in quantum est in potentia: ut dicitur. 3. phi. textu. 8.
es. n. licet sit in actu: mouetur tamen ad formam statue ut est in potentia, & quia actiuum refertur ad
passiuum: sicut materia ad formam, ut dicitur. 9. metha. commento. 20. ideo ratio agentis in duo-
bus etiam consistit. scilicet ut sit contrarium corrumpeudo formam precedentem subiecto sibi contra-
riam: & simile transmutando subiectum in formam similem sibi: & sicut similitudo omnium
subiectorum passibilium reducitur in primam materiam: que per potentiam communi omnibus agen-
tibus apta est reddi similis: sic formarum similitudo reducitur in primam formam que actu omnes
continet formas: propter quam proportionem Auer. in. 9. metha. commento. 2. inquit: & intendit quod
cum consideratum fuerit de istis potentiis in utroque genere videntur attribui prime potentie:
in definitione. n. omnis potentie passiuie accipitur potentia prime materie: & similiter in defi-
nitione omnis potentie actiuie accipitur definitio actiois prime forme que est definitio prime
forme que est absoluta a materia: & sicut forme contrarietatem non habent merito primi sub-
iecti per quod sint passiuie: ita neque contrariantur merito prime forme in qua per actum conueniunt:
contrariantur igitur merito actus ut miscetur cum materia: & ideo sic dicuntur aliquo modo similes
aliquo modo contrarie. Similes quidem in potentia materie: contraria putantur vna queque sibi cer-
ta dispositione appropriat materiam que alteri repugnat. **S**ed cum duo hec sint competentia
agenti. scilicet corrumpere contrarium & sibi similem formam inducere aliquis poterit dubitare: an
per alteram istarum conditionum solummodo agentis natura explicari possit, an utraque necessa-
rio requiratur: & si utraque necessario sit requisita, an altera principalius. **E**t primo quidem dicendum
est in sola contrarii abiectione, neque transmutatione agentis rationem posse consistere: nul-
lius. n. perditionem natura per se primo intendit: sed alterum corrumpit ut alterum generet: quo
fit ut agens aliquid sibi simile non possit nisi mediante transmutatione: sed tamen licet alterans &
transformans videatur rationem efficientis habere: hoc. n. efficiens dicere consuetum est: tamen
ut inquit

habilitatio que
ratio agentis.

Responsio.

vt inquit phs. 2. de generatione textu. 53. neq; hoc modo iuste agentis natura definitur, transmutatio. n. & alteratio aut est merito materie per quam res habent: vt esse & non esse possint: aut merito qualitatum contrariarū immediate agentium: sed vtroq; modo p̄mittitur id qđ principale est. s. forma & pro agente ponitur minus principale: licet. n. motus & transmutatio precipue merito materie fiat: & ei attribuant, motus. n. est in patiente: sed tamen materia seipsam non mouet: sed ars requiritur aut natura. Similiter qui actionem attribuunt calido, aut frigido peccant: quia qđ est principalis agentis. s. forme instrumento attribuūt, sicut si quis imaginem pulchre depictam aut lapide excussam eleganterq; efigiata; penicillo, aut scalpello, nō ipsi peritie artis: que est in artifice attribuat: ex quibus patet agentis rationem non in eo consistere qđ per transmutationē contrariā sibi destruat formā; nec vero si sola per se forma s̄m sui substantiā sumatur: sufficiens agentis ratio haberi poterit: nam vt inquit Aristo. in secūdo de generatione textu. 51. aduersus Platonē. Siquidem sunt cāe species: quare non semp continue generant: sed qñq; quidem qñq; nō: entibus & sp̄ibus semper & participabilibus. Amplius in quibusdam videmus aliam causam existentē: licet. n. ratio sanitatis sit in anima medici: aut in anima doctoris: scientia non tamen discipulis adiscit nisi ille doceat: nec egrotus sanatur: nisi p̄ debita remedia medicus operet, sic ēt nec forma hominis se sola hominē non generabit, nisi actione mediante p̄ conuenientia instrumenta: que ratione prime forme regulata eius virtute finem ab ea intentū inducant: is autem est passum quantū possibile est sibi assimilare: neq; igit ratio agentis seruabit in qualitibus contrariis transmutantibus: neq; in forma sola. Similiter neq; in remotione contrarie forme: neq; in simili sibi inducenda: sed hec completa est agētis ratio per forme contrarie destructionem materiam sibi similem reddere: non pōt autem precedens destrui forma nisi per transmutationē & motum: propterea cū forma sub ratione agētis intelligitur accipi debet cum suis potentiis operatiuis quibus apta sit transmutare: & ideo 2. phi. textu. 29. efficiens definitur, primū vnde principium est mutationis aut quietis. Sed cū agens transmutet materiam & contrarium corrumpat vt subiectum sibi simile reddat: ideo dicendum est rationē agentis ex eo precipue dependere vt materiam sibi assimilet & perfectiōnē quam in se habet quantum fieri potest in aliis cōmunicet: & ideo corruptio contrarii si cōparetur agenti vt largit perfectiōnem dicitur esse per accidens: vt dicitur ab Auer. 4. phi. 128. transmutatio non est causa esse & generationis nisi per accidens: esse. n. non est essentialiter in aliquo ente nisi ex causa generante & agente que est aut natura, aut anima, aut intellectus: esse autem forme rei generate ex transmutatione rei precedente que dicitur generatio est p̄ accidens: quoniam illa transmutatio in rei veritate aufert formam transmutati que est p̄traxia forme generabili essentialiter, est igitur causa forme generabilis per accidens & corrupte per se.

¶ Sed magna profecto me multum ancipitem circa dicta reddit difficultas, cū de ratione agētis precipue sit subiectum sibi simile efficere. Secundario autem transmutare & mouere: imo vt dictum fuit accidit agenti corruptio contrarii: cur in definitione agentis Aristo. nusquā hāc particulam posuit: aliam vero ubiq; semper. n. agens definit vnde primum incipit motus: vt patet in. 2. poster. in. 7. phi. in primo & secundo de generatiōe in. 7. in. 9. & 12. methaphisice.

¶ Sed postq; circa hoc considerauit sic respondendū arbitratus sum in omni motu successiōne posse attendi & ex parte forme que corrumpitur & perfectiōnis que acquirē, siue illa successiō sit merito extensionis forme que in corpe p̄ minima acquirē siue merito dispositionū antecedentium: nam vt inquit Auer. primo phi. 62. in spermate. n. apud generatiōem hominis nō cessant partes spermatis recedere & partes fieri hominis donec forma humana perficiatur: & hoc si forma recipit partitionē. Si autem non istud necessario accidit in accidentibus propriis forme generate, cum autem motus vt dicitur. 3. phi. cōmento. 4. non differat a perfectiōne ad qđ vadit, necesse est vt sit de genere illius perfectiōnis: & ideo hoc modo motū accipiēdo cum definitur efficiens esse primum vnde rei genite incipit motus: intelligitur etia; vnde ea res genita acquisiuit perfectiōnem similem agenti: nam nihil aliud est motus qui incipit ab agēte quā talis perfectiōnis acquisitiō: dicitur autem primum vt intelligatur principale agens non secundarium ut instrumentale cui genitum non assimilatur licet immediate ab ipso incipiat transmutatio. Et ideo homo hominem generat non sperma, vel vt idem fere aliter declaremus dicendum, cum idem sit alterans & inducens formam a quo subiectum primo transmutat ab eo primo simile efficiē & ea transmutatio est vel subiecti assimilatio vel pars eius quod per transmutationem acquisitum est: sicut declarat phs in. 7. metha. textu. 23. faciens itaq; & vnde inchoat motus sanandi. Siquidē ab arte: est species que est in anima: si vero a casu ab hoc quod quidē faciendi est principium facienti ab arte: vt quod in mederi forsan a calefactione principium:

Questio: cur agens non de finitur p̄ reddere subiectus sibi simile.

Responso.

hoc aut fricatione facit: calor itaq; in corpore aut pars est sanitatis, aut sequitur cū aliquod tale quod est pars sanitatis &c. Cum autē agens per motum subiectum sibi similet: quia etiā forma dum acquisita est: principiu est similitudinis indiuiduorū que sub eadem specie sunt, ea aut vt acquisita est rationem non habet agenti congruam: & n. ea presente in materia cessat motus. Agente autem operante aliquid in patiente generatur: ideo ponens differentiā inter agēs & formam: agens definiuit vnde principium est motus forme que generatur: quia sic potissime agentis ratio a forma distinguitur. Solet et agentis ratio ex eo accipi q̄ transferat materiā de potentia ad actum vt dicitur tertio de anima textu. 18. & cōmento, & 12. metha. cōmento 18. sed hec reddit in idem cum superioribus, ab eo n. res transfertur de potentia ad actum, vñ primum incipit motus, aut aliqualis transmutatio in qua nihil aliud agens intēdit nisi materiā sibi similem efficere: imo hec videt potissima agentis ratio vt transferat materiam de potētia ad actum, quia vt dictum est ex snia Auer. 9. metha. cōmento. 2. omnis potentia actiua refertur ad primum actum, & omnis passiuā ad primam potentiam que est materia prima: cum autē omnis potentia actiua referat ad passiuam nihil efficiens dicitur: nisi respectu alicuius quod habet materiam, omne autem habens materiam vbi est in potentia ad alterum oppositum opz vt actu sub altero existat, & ideo agens si debet transferre illud subiectum de potentia ad actum necesse est vt aliquali transmutatione id assequatur: quia terminus contrarius corrumpitur & alter similis actu inducitur: hec autem est transmutatio vt eius nomen significat, alterius termini post alterum certo ordine acquisitio ex quo sequitur vt ea que simpliciter abstracta sunt & omnino materiali potentia carent omnino etiam careant agente

¶ Vnde si aliqua corpora simplicia sunt quorum forma caret contrariis: contingit quod ille forme sint nec generabiles: nec corruptibiles nec habentes subiectum cōmune.

¶ Ex dictis infert duo primum q̄ alique sunt forme non generabiles nec corruptibiles. Secundum est conclusio vniuersalis eorum que in precedenti parte dicta sunt: quia autem id q̄ primo deducitur pendet ex eo quod supra dictum est: (vnde forme elementorū sunt contrarie) elementa autem sunt corpora simplicia, ideo dixit si aliqua corpora simplicia sunt quorū forme caret contrariis contingit q̄ ille forme sint, nec generabiles: nec corruptibiles, quia vt dictum est generatio & corruptio est a contrario, & contingit q̄ tales forme non habeant subiectum cōmune, nam vt supradictum est que agunt & patiunt contraria sunt, & quodāmodo similia. Similitudo est autem merito potentie materie, & ideo si caret contrario carent etiam cōmuni subiecto, alioquin potentia illius subiecti qua forme cōmuni carent esset occiosa: quia nunquam ab agente contrario deduceretur ad actum, quia igitur corpori celesti nihil est contrarium: ideo non cōmunicat in materia cum istis corruptibilibus & eius forma ingenita est & incorruptibilis: simul autem cum hoc quod Auer. ex superioribus intulit & rōnem superius tactam confirmauit, nam ostensum est q̄ forme que recipiunt in materia mediantibus dimensionibus interminatis sunt generabiles & corruptibiles, ideo esse contrarias & habere subiectū cōmune, cū autem manifestatur causam conuerti cum effectu in ea acqritur confirmatio: ostēditur autem conuerti si ita se habere manifestet, q̄ sicut affirmatio est causa affirmatiōis ita negatio negationis. Et ideo cum ostendit que corruptibilia sunt habere subiectū commune & contrarium intulit que carent contrario & subiecto cōmuni esse ingenita & incorruptibilia: & ideo postea subiunxit.

¶ Declaratum est igitur quod causa corruptionis entium & factionis eorū: est contrarietas existens in suis formis: & commune subiectum quod nullam habet propriam formam.

¶ Ponit conclusionē vniuersalem que ex supradictis sequitur .s. quod cā generationis & corruptionis entium est contrarietas suarum formarū & subiectum cōmune: nullam habens formā propriam: sequitur autem hec conclusio hoc modo quia forme que recipiuntur in materia mediantibus dimensionibus interminatis sunt generabiles & corruptibiles, ergo inuicem cōtrarie & communicantes in vno primo subiecto: & que forme non habent subiectum cōmune: neq; contrarium sunt ingenite & incorruptibiles, ergo causa vniuersalis generationis & corruptionis est contrarietas formarum & cōmune subiectum. Est autem hec causa adequata generationis: quia vt dicitur ab Auer. 2. phi. 72. cōmento cognitio generationis non perficitur nisi dando has duas causas. s. materiam & efficiens, subiectū vero cōmune est materia, forma autē contraria est efficiens: & sicut materia non mouet seipsam sed requirit efficiens: ita efficiens

omne presupponit mā; quā transferat de potentia ad actum: & ideo licet hec duo in oi transmutatione requirant: alia. n. potius sunt dispōnes vel materie, vel efficientis: ita tñ se cōcomitant vt altero posito alterū poni necesse sit: qā cuiuslibet potentie actiue correspondet passiuā: & ecōuerso alioqn daret occiosum in natura: ppter ea phs in libello de causa longitudinis & breuitatis vite: sic inquit: impossibile. n. mā hñti nō existere aliquāter contrariū & c. quapp & ptes centrales terre: & purior cœlum contāgens ignis non semper esse: sed in alia conuertī necesse est: quia vt dicitur omnium rerum vicissitudo.

¶ Sed est potentia recipiens numerum s̄m formas diuersas in specie: & numerum s̄m formas diuersas in numero: & que sit s̄m maius & minus.

¶ Cū oñdit quō dimensiones interminate cā sunt gnationis & corruptionis formarum: eis mediantibus recipiunt in mā: nūc vult oñdere quō cā sunt multiplicatiōis entium materialium & conuenienti qdē ordine hoc sequit declarandū: qā multitudo formarū sub eodē gnē, aut in diuiduorum sub eadem spē est merito materie: vt subiicit gnationi & corruptioni: & i qbus nō est gnatio & corruptio: nō est multitudo indiuiduorū: aut species: & iō cause multitudinis & corruptiōis se psequant: priō aut ponit p̄clusionē p̄bandā, deinde eā p̄bat & declarat ibi (& causa huius totius est) dicit igitur q̄ hoc subiectum quod nullam habet formam propriam est potētia recipiēs numerū. i. multitudinē s̄m formas in specie, & numerum. s. multitudinem s̄m formas diuersas numero (& que sit secūdum magis & minus) exponunt aliqui hoc referentes ad indiuidua que se habent s̄m magis & minus: vt accidentia recipiētia intensiōē & remissiōē, vel s̄m magis & minus, qā vt dī. 8. metha. textu. 10. quēadmodū nec numerus h̄ magis & minus: nec q̄ s̄m spēm subā: sed si q̄dem q̄ cū mā: nā vt inqt in cōmento Auer. nō est hō maioris hūanitatis q̄ alius hō s̄m formā: sed si fuerit erit s̄m q̄ forma est in mā: vel magis: vel minus disposita, vel magis imersa: vel magis exerta: vel pōt id referri ad numerū s̄m magis & minus id est s̄m multitudinem quam habet materia ad formas differentes nō specie aut numero: sed p̄portione seu analogia, vel forte melius: & l̄ra corrupta est & debet legi maius & minus quod refereat ad mā que potentia se habet ad multitudinē rerū que differunt spē, aut numero s̄; maius & minus vt inqt plato. i. sub diuersis q̄ritatis terminis: & si sic legat l̄ra correspondet sequentibus.

¶ Et causa huius totius est: q̄ hoc subiectum recipit primitus dimensiones interminatas: & quia est multum in potentia.

¶ Causam assignat eius quod imediate dictū est. s. quare materia recipit diuersas formas numero & specie & diuersos quātitatis terminos causa est: quia hoc subiectum primitus recipit dimensiones interminatas & qā est multū in potentia, que quidem causa valde apte est assignata: nā materia quia multa est in potentia, ideo in multa vertitur & quia primo recipit dimensiones interminatas, que potentia sunt ad omnem terminum, ideo fit maior & minor: & ad diuersos terminos extenditur.

¶ Quoniam si non haberet dimensionem non reciperet insimul formas diuersas numero, neq; formas diuersas specie: sed in eodē tpe nō inueniretur nisi vna forma.

¶ Quia causa assignata de multitudine entium specie aut numero duas continet partes: quarum altera est: quia materia est multa potentia: altera vero quia primitus recipit dimensiones interminatas: hanc in parte presenti declarat: nam si materia non haberet dimensionem: non reciperet insimul formas diuersas numero, diuisio enim in partes quarum que hbet per se sumpta est hoc aliquid indiuisibile naturaliter non potest esse sine quātitate: neq; reciperet formas diuersas specie a fortiori: diuersitas enim formarum in specie cum hoc q̄ est multitudo quedam est plurium essentialiter differentium, & sicut est plurium essentialiter differentium: ita diuersorum terminorum, quorum quelibet singule forme est appropriatus: & sicut impossibile est duas quantitates numero differentes simul esse in eodem subiecto: multo magis duas specie differentes non potest eadem materia simul actu habere: que terminorum diuersitas esse non posset nisi materia primitus reciperet dimensiones interminatas. Sed in eodem tempore non inueniretur in materia nisi vna forma scilicet si materia reciperet formam non mediā tibus dimensionibus.

¶ Et cum hoc q̄ eius materia est vna numero: si non esset multa potentia nō denunderetur ab illa vna forma quam reciperet: & esset forma in substantia illius subiecti & istud subiectum esset impossibile vt denunderetur a sua forma omnino: aut corrūperetur illa forma: & alia forma generaretur.

Declarat secundam rationis partem. scilicet quod ad multitudinem entium requiratur materie potentia cum hoc. n. quod non esset nisi una forma numero: & per consequens nisi una materia numero: impossibile esset materiam separari ab illa una forma quam recepisset: & cum illa materia non haberet potentiam ad aliam formam: forma recepta esset in substantia materie: a qua impossibile esset ut denudaretur: tum quia non haberet potentiam ad aliam formam: tum quia impossibile est aliquid separare ab eo quod in eius est substantia: & sic illa forma esset incorruptibilis & nulla alia generabilis, materia igitur causa est multitudinis rerum per eius potentiam & quantitatem interminatam. **S**ed in dictis Auer. duo sunt pensanda. Primum quomodo materia sit unum. Secundum quomodo causa est multitudinis entium. Quantum sit de primo quod vere unum est actus est, vel habens actum: & quanto unaqueque res magis esse in actu habet, tanto ad unitatem accedit. Propterea deus simplicissimus & solus vere unum: alia. n. omnia, quia aliquid potentie habent admixtum: ideo non simpliciter sunt unum. Sed materia prima neque actus est: neque aliquem substantialem habens actum sibi proprium: ideo nullo modo unum vere quantum in se est appellari potest: sed tamen cum in ordine entium sit aliquo modo ei unitatem concedere oportet: quam cum vere habere non possit: fortassis similitudine obtinet & proportionem, insequitur certe essentiam: unitas ergo eo modo unitatem assequitur quomodo habet essentiam: materia autem essentia est potentia omnes forme: talem igitur habet unitatem, quale omnes forme habent in potentia: sed quia potentia optime cognoscitur in ordine ad actum: sic unitas prime potentie ad unitatem primi actus, ergo quomodo primus actus unus est continentia omnium formarum: sic materia proportionem quadam similitudine qua omnes formas potentia continet dicetur una: & quia omnis potentia passiva est cum privatione: quia materia caret omni actu: ideo unam vocat Auerro. per privationem omnium formarum. Sed nos de hoc diffusius scripsimus in libello de materia prima. **S**ed quomodo sit multitudinis causa: valde est difficile intelligere valdeque reconditum, nos autem pauca quedam pro loci opportunitate explanare conabimur. **N**am cum omnis multitudo sit plurium singularium actu indivisibili se habentium quomodo materia que simplex est potentia huius multitudinis potest esse causa. Deinde materia non potest dividi in plura individua numero: nisi ab agente. Cur igitur agens etiam non ponitur multitudinis causa. **D**um si quantitas concurrat ad causandam multitudinem. igitur prior erit individuo substantie: & si prior ergo aliquid non substantia erit prius substantia: & sic substantia ex non substantiis constitueretur: si vero non est prior quomodo causa est multitudinis. **A**n quia unum & multa eandem cum ente naturam significant: cum causam multitudinis & unitatis in substantiis hec difficultas exoptulet: dividenda est substantia: si forte ex eius divisione aliqua sese offerat via, qua propositam dubitationem dissolvere possimus. Est autem substantie hoc quidem materia: hoc autem forma illud autem ex his: quod compositum vocamus, sunt autem materie & forme rationes opposite: forme quidem est unitas & perfectio materie multitudo diversitas imperfectio: & ideo non est pars forme, aut rationis materie sed compositum: est autem compositum forma in materia: igitur quedam sibi a materia quedam a forma accidunt: a forma unitatem, perfectionem, & perpetuitatem habet: a materia pluralitatem imperfectioem & corruptionem. Cum autem forma sit in composito, habet. n. esse in materia que est pars compositi: ideo hec per accidens formam est sequantur: necesse est: nam ratio forme per se tolli ab ea non potest: & ideo ut dicitur. 7. metha, generatur & corrumpitur forma per accidens ut in composito: & sicut sibi accidit multitudo in quantum est in materia: nam ut dicitur primo coeli. 92. in omnibus. n. sic videmus quorumcumque substantia in materia est plura & infinita entia que eiusdem speciei: & sicut accidit forme imperfectio merito materie, nam ut dicitur. 2. de anima. 34. non contingit. n. aliquid mali unum & idem numero perpetuari: sed in specie, igitur si in compositis conditiones apposite semper repiantur. scilicet unitas & pluralitas, convenientia & diversitas: non mirum videri deat: non est autem idem unum forma & compositum: nec eadem diversitas materie & compositi, forma enim ex se indivisibilis est per se unum: per se ratio: & perfectio individuorum autem hec habet a forma: est enim indivisibile unum habens rationem & perfectionem a forma: & quia materia extranea est a forme ratione: ideo unitas quam habet forma in materia habet individui per se dicitur esse forme per accidens: & quia unum quodque eo modo diversum est ab altero quomodo est a se indivisum: quia individuum est a seipso indivisum per participationem forme que habet in materia: que indivisio non est vera, sicut forme per se: ideo unum individuum est ab altero diversum non per se: sed per accidens. scilicet ut est in alia materia: nam si per se diversaretur esset et per se unum: sed per se unum est cum aliis individuis merito indivisibilis forme: & propea philosophus. 7. metha. 28. textu inquit, tota vero iam talis species in hiis carnibus & ossibus callias & socrates: & diversa quodammodo per materiam (diversa etenim) idem autem specie indivisibilis namque species est: ubi Aristoteles diversitatem assignat materie: unitatem autem forme: materia. n. quia prima causa est diversitatis & pluralitatis

Quia materia
est una

Quia materia
est causa multi-
tudinis.

& imperfectionis: ideo statim & non per aliud medium facit indiuiduum ab altero indiuiduo esse diuersum: & ideo assignare volens rationem diuersitatis indiuiduorum, inquit & diuersa quidem per materiam: diuersa. n. i. l. est materia quasi hoc sit immediatum, sicut in. 12. metha. cum assignans cur plures non possint esse coeli inquit. Quod autem celum sit unum manifestum est, si. n. plures essent coeli ut homines principium vniuscuiusque erit specie unum numero multa, at quecumque multa numero materiam habent, vna. n. & eadem multorum ratio est veluti hominis, Socrates vero vnus, ex quibus patet pluralitatem indiuiduorum sub eadem specie per se esse a materia: per accidens a forma, unitatem autem e contra per se a forma esse: per accidens autem a materia: dico per accidens per aliud seu per extraneum additum forme: & quia materia non potest esse sine forma, nec forma sine materia: que constituit compositum: ratio in formis materialibus hoc est perpetuum: ut non sit pluralitas sine unitate speciei, nec unitas speciei sine pluralitate indiuiduorum: & quia pluralitas presupponit unitatem, & in omni diuersitate iuncta est aliqua conuenientia & unitas: ideo non prius indiuiduum est diuersum ab alio per materiam quam materia intelligatur aliqua forma informata. Sic. n. materia & forma mutua proportione iuncta sunt ut quod alter vtriusque est proprium ab altero aliquamdiuue, ex quibus per quam multitudo indiuiduorum sub eadem specie sit a materia, nec obstat quod sit indiuiduorum quorum quolibet est vnus indiuisibile. Similiter non posset formarum multitudo repiri in istis corruptibilibus nisi esset potentia materie: nam ut hic dicit Auer. ex in. 12. Arist. 12. metha. textu. 21. si materia vna & intellectus vnus non fiet nisi vnus: nam illud factum est actu cuius materia erat potentia, est igitur multiplex materie potentia causa multitudinis formarum. alioquin neque simul, neque successive: in ea varie forme reperirentur. Cum autem multitudo & ab agente: & a materia pueniat: quia a materia principio puenit: ideo permittit agens: cum. n. considerat agentis nam magis ei conuenit generatio & corruptio quam multitudo, imo ut dicit in. 8. metha. commento. 15. agens non largitur multitudinem sed perfectionem: & ideo Auer. supra assignans causas generationis & corruptionis posuit subiectum coelestem & agens extrinsecum: at materia primo causa est multitudinis: sicut imperfectionis que in multitudine reperitur. Deinde sicut impossibile est ut forme diuersae habeant eandem materiam: ita impossibile est & agentia diuersa: & ideo diuersitas potentialium arguit etiam diuersitatem agentium. Quantitas autem est causa multitudinis in materia dispositiua: neque inconuenit ut tali modo aliquid quod non est sub ea precedat in fieri: nec quod substantia ab aliquo se posteriori dependeat quo ad aliquid sibi extrinsecum: quare non inconuenit formam in materia multiplicari & diuidi mediante quantitate, suum tamen actum substantialem retinendo quem primo materia respicit.

¶ Et quia istud subiectum non recipit multas formas insimul vel successive nisi ex hoc quod recipit tres dimensiones primitus: manifestum est quod si subiectum aliquid sit quod non recipit nisi vnā formam semper: quod sit vnus numero simpliciter: & quod nulla multitudo est in eo omnino: neque potentia: neque actu: & quod non diuiditur per formam: neque forma per eius diuisionem.

¶ Quia sermones demonstratiui conuertibiles, sic se habent quod sicut affirmatio est causa affirmationis: ita negatio negationis: cum ostendit eandem multitudinem in istis corruptibilibus esse materiam per eius multiplicem potentiam & dimensiones interminatas: in parte ostendit quod vbi aliquid subiectum sit quod non recipit plures formas simul aut successive quod tale subiectum non recipit formam quam habet mediante dimensionibus: & quod tale subiectum nullam multitudinem habet neque actu: neque potentia, neque diuiditur ad forme diuisionem, nec forma ad diuisionem subiecti: primo autem ponit questionem, postea eam declarat ibi (& causa in hoc est) pro primo sciendum est ista quatuor se ordine quodam habere, atque sese inuicem consequi: materiam esse potentia omnes formas: & ideo primitus recipere dimensiones interminatas quibus mediante recipit multas formas numero aut specie diuisibiles ad diuisionem subiecti: & ex quocumque istorum accepto reliqua omnia inferri possunt: & quia conuertibilia sunt a quo aliquid istorum negatum fuerit reliqua et negantur, supponit igitur Auer. vnus quod pro causa superius est declaratum: quare in materia multitudo reperitur, & est quod hoc subiectum quod est materia prima non recipit multas formas insimul aut successive: nisi ex hoc quod primitus recipit tres dimensiones, quo supposito quia ista conuertuntur argumentatur a quo negatum fuerit hoc genus prime propositionis. scilicet non recipere plures formas simul aut successive negabitur & antecedens. scilicet non recipere mediante dimensionibus & quecumque ad ipsum sequuntur: sed Auer. solummodo posuit ea que sequuntur ad antecedens & tacuit ipsum antecedens, quia ipsum reseruat ad declarandam questionem: que est si subiectum aliquid sit non recipit nisi vnā formam, addidit, semper, quia posset plures recipere successive: quod tale subiectum est vnus numero simpliciter quod declarat: nam nulla est omnino in eo multitudo, neque potentia, neque actu: & non diuiditur per formam: nec forma per eius subiectum diuisionem. d. d.

Et causa in hoc est quia nō recipit quantitatem primo ante receptionem formarum: quia si reciperet esset diuisibile secundum formam: & forma diuisibilis secundum eius dimensiones scilicet per subiecti diuisionem: & finiti essent actus secundum finitatem illius quantitatis: & eēt possibile in ea formam recipere maius & minus partem & totum.

Probat propositam consequentiam. scilicet si aliquod subiectum non recipit nisi unam formam semper: illud est unum numero simpliciter, medium est quia non recipit quantitatem primo ante forme receptionem. Omne enim subiectum receptiuum forme: mediantibus dimensionibus potest plures formas recipere: sed hoc subiectum non recipit plures formas mediantibus dimensionibus: nam si reciperet mediantibus dimensionibus esset diuisibile ad diuisionem forme, & forma ad diuisionem ipsius cum mediante quantitate inuicem continuens: & cum operatio insequatur modum essendi forme: finite essent actiones forme iuxta finitatem forme in quantitate: & esset possibile formam in ea quantitate recipere augmentum & diminutionem: & diuidi in partem & totum: ut que virtus esset in parte maior reperiretur in toto. Sed que forme huiusmodi sunt non semper manent in suo subiecto: sed supposebatur supra tale subiectum: nō recipere nisi unam formam: semper ergo non recipiet mediantibus quantitibus interminatis: quod autem non recipit mediantibus quantitibus interminatis est unum simpliciter. id est non diuisibile in plures formas actu vel simul: vel successiue: neque diuisibile est potentia sicut subiectum quod habet formam coextensam diuiditur ad diuisionem illius forme: quod superius relictum fuerat probandum.

Sed hic contingit dubitatio circa istam propositionem forma est diuisibilis ad diuisionem subiecti: nunquid sit vera per se: an per accidens: non per se, quia forma diuiditur per accidens ad diuisionem subiecti: cum ipsa secundum se sit indiuisibilis: deinde passio que per se pluribus inest, illis merito alicuius uniuersalis inest. Cum ergo esse diuisibile continuo per se competat: continuum autem uniuersaliter non competit magnitudinibus: & numeris: ergo esse diuisibile per se non competit formis sicut per se sub continuo nō continentur. Si vero esse diuisibile per accidens competit formis: quomodo naturalis philosophus in 3. cœli: & 6. phi. hanc questionem per se considerat. Omnis enim artifex non considerat in questionibus essentialibus sui subiecti nisi per propositiones essentielles, nam ut dicit primo poster. quælibet scientia sicut habet proprias propositiones ita & questiones. Questio hec sic dissoluitur: diuisibilitatem formarum naturalium in infinitum per se a naturali considerati: & ut supra diximus ex sententia Auerro. 3. phisic. 7. subiectum huius passionis est corpus sensibile continuum compositum ex materia & forma secundum quod est materiatum non secundum quod est formatum: competit autem hec passio continuo secundum se sumpto quomodo capitur a geometra per se & primo: competit autem & formis naturalibus duplici modo per se. Primus modus est per similitudinem: nam sicut geometra considerat quasdam passiones numerorum applicando magnitudinibus, considerat. n. arithmeticus de numeris superficialibus & solidis, geometra autem superficies & solida: considerat etiam Arithmeticus numerum cubum rationalem equalem, vel inequalem que et similitudine quadam proportionem consideratur a geometra, pariformiter se se habet naturalis ad geometram, quo ad multas passiones maxime autem circa hanc. scilicet esse diuisibile quam ex similitudine transfert a magnitudinibus ad formas existentes in corporibus sensibilibus. Secundus modus quo diuisibilitas a naturali circa formas per se considerat est: quia subiectum scientie naturalis se habet ad subiectum geometre per additionem materie quomodo dicitur primo poster. quod prior & certior est scientia que non est de subiecto ea que est de subiecto: nam que est de non subiecto est de forma secundum se, ut de continuo secundum se: ea vero que est de subiecto est de tali forma applicata materie: ut de continuo prout est in materia sensibili: & quia quæ due scientie ita se habent, vel altera alteri subalternatur: passiones sunt superioris scientie per se: inferioris autem merito superioris: & ideo quia corpus naturale constituitur ex corpore mathematico quod est continuum: propterea talis passio & multe alie competunt formis naturalibus secundum causam subiecti superioris. scilicet quia sunt cum continuo: quæ rationem ponit Auerro. in 3. cœli commento. 7.

Si igitur aliqua forma est que non recipit maius & minus: neque diuiditur per diuisionem subiecti sui: neque secundum diuiditur per diuisionem forme. scilicet per eius diuersitatem, manifestum est quod in subiecto istius forme, nō existunt dimensiones primitus: sed postquam forma existit.

Accipit conclusionem probatam in parte superiori. scilicet quod forma que aduenit subiecto nō mediantibus dimensionibus interminatis est indiuisibilis, ex qua causa probat quod dimensiones eam non præcedunt: sed sequuntur, nam cum in tali subiecto sint dimensiones: oportet ut vel formam præcedant vel sequantur, & quia dixit postquam forma existit.

Que sit veritas huius propositionis forma est diuisibilis ad diuisionem subiecti.

Et intelligo post formam esse: non post formam tempus: sicut est dispositio in prima materia. scilicet quod non inueniuntur in ea nisi ut habet formam existentem.

Exponit in presenti parte verbum postquam ne aliquis credat tale subiectum quod recipit formam indiuisibilem postea tempore autem qui quantitate: & inquit intelligo post formam esse. id est ratione vel natura: quia prius natura forma indiuisibiliter sit unum cum tali subiecto quod tale subiectum ab ea forma accipit quantitatem quod non se habet forma materialis: que quia diuisibilis in materia recipit presupponit quantitatem. d. d. (sicut est dispositio in prima materia) declarat modum formam que quantitas reperitur in subiecto habente semper formam indiuisibilem & inquit: tale subiectum se habet ad quantitatem sicut materia prima ad quantitatem terminatam quod habet merito forme in ea existentis: & simul eodem instanti tempore perfecta est forma subiecti & quantitate propria eius forme: quantitas ergo quam habet subiectum recipiens formam indiuisibilem est merito forme non merito materie. Sed valde ambigua redditur Auer. propositio. scilicet quod subiectum forme in diuisibilis non est quantum, neque in eo existunt dimensiones: hiis qui opinantur intellectum abstractum esse formam hominis propriam: aduenit. n. subiecto habenti quantitatem, quia composito informato a cogitativa, & in non extenditur ad extensionem subiecti. **A**d que dicere possunt, perfecto sequi intellectum aut extendi ad extensionem subiecti: aut actum substantialem dare non posse, si actus forme eodem modo de omnibus formis diceretur: sed nihil prohibet animam, aut nullius corporis esse actum: aut actum esse sicut nauis nauis: quod intellectus forma est nobis, non quia extendatur & terminetur in materia: sed quia operatur in nobis intellectionem: sumus. n. per cogitativa organa apta talis operationem suscipere: sicut autem id quo viuimus, & quo sentimus forma est in nobis, ita & quo intelligimus, ut dicit philosophus in. 2. de anima. 24. accidit igitur intellectui ut sit actus subiecti habentis quantitatem. quia subiectum quod capax debet esse talis actus immaterialis requirit formam materiale quam propria reatur ad illum, quantitas igitur est merito talis forme, non intellectus qui iam esse presupponitur, nam de foris venit: neque hic mihi aliquis succenseat dicens pari se ratione defensurum, corpora celestia intellectum habent quod post quantitatem completam illis adueniat: ut dicere videtur Auic. hoc. n. dicitur Auer. nullo modo potest provenire: nam suppositum est & ratione demonstratiua processum corpora celestia eterna esse, quod habent non possunt formam aliquam mediante quantitate de potentia materiaeeducta, sicut est hominum cogitativa, deinde corpora celestia simplicia sunt unice tantum formam subiecti habentia, & de talibus simplicibus corporibus proprie differit sermo Auer. propea supradixit (si aliqua corpora simplicia sunt quorum forma caret contrariis) dicere igitur sine dubio possumus eam illam formam esse diuisibilem quod per se requirit subiectum diuisibile: intellectum autem esse formam hominis non constitutam per subiectum: & ideo non gratia sui requirit subiectum diuisibile, esset. n. terminus materie: sed gratia compositi debet princeps fieri intellectus.

An subiectus forme indiuisibilis possit esse quantum.

Unde putauit Auic. quod dispositio trium dimensionum existentium in materia simpliciter. scilicet non terminatarum: est dispositio dimensionum terminatarum in ea: quod dixit necesse est formam primam existere in prima materia: antequam dimensiones existant in ea.

Excludit errorem Auic. in primo tractatu sue sufficientie ca. 2. qui oriebat ex malo intellectu quod dimensiones interminate fundentur in materia prima, credidit. n. ita esse de dimensionibus interminatis, sicut de dimensionibus terminatis. scilicet ut sicut terminate insequuntur formam in subiecto ita interminate, quod propter dedit prime materie primam formam quam appellauit corporeitatis de predicamento substantie, qua mediante dimensiones interminate fundentur in materia prima: absurdum existimas ante substantialem formam aliquod accidens in materia recipi.

Ex quo accidunt ei multa impossibilia: unum est formam non diuidi per diuisionem materie: quod propter non recipiet diuisionem: & ipsam esse eternam non diuisibilem per diuisionem sui subiecti: & ipsam non habere contrarium sibi succedens in eodem subiecto: quod si ita esset tunc materia nullam reciperet formam preter istam sibi propriam.

Contra positionem Auic. instat quia ex ea sequuntur multa impossibilia: primum est formam non diuidi ad diuisionem materie: sed esse indiuisibilem: diuisibilitas. n. non competit forme ut forma. Sed ut dictum fuit supra prout recipitur in materia, recipitur autem in materia mediante quantitate, nam si non ergo forme essent indiuisibiles quod primo quidem est contra omnium & philosophorum & medicorum consensum, conueniunt. n. omnes forme materiales in diuisibilitate: ut ipsemet Auic. fateatur in prima primi doctrina. 3. ca. de complexionibus etatum ubi inquit: omnes enim virtutes corporee sunt finite: hoc autem iam ratiocinatum fuit in scientia naturali: ergo operatio non semper existit in materiis: declarauit. n. philosophus in. 8. phi. omnem formam materiale esse diuisibilem ad diuisionem subiecti: imo formas materiales esse diuisibiles est fundamentum in scientia naturali: nam

vt inquit phs. 3. coeli textu. 7. multa sunt que indiuisibilibus non possibile competere: natura libus autem necessarium puta siquid est indiuisibile: in indiuisibili. n. diuisibile impossibile existere: passiones autē diuisibiles omnes dupliciter: aut. n. s̄m speciem, aut s̄m accidens &c. & reliqua quibus ibi probat formas omnes esse diuisibiles. Si autem forma non diuidatur merito subiecti omnino erit indiuisibilis: & ideo cum dixit (formam non diuidi per diuisionē māæ) absq; aliquo alio medio intulit (quapropter non recipiet diuisionem:) nam si in materia fundatur indiuisibili ad nullius diuisionem poterit diuidi. d. d. (& ipsam esse eternam) Adducit secundum impossibile contra Auicē. & est talem formam materialem esse eternam non diuisibilem in duratione iuxta diuisionem & finitatem subiecti quod conuenit omnibus formis materialibus, nam vt dictum fuit ex snia phi in. 8. phi. omnis forma materialis est finite durationis iuxta finitatem sui subiecti: quā quidem ppositionem ne ita intelligendā censeas vt finitas illa & durationis diuisio iuxta quācūq; quantitātē aut quantūcūq; subiectum attendenda sit. Sic. n. quecūq; maioris molis existunt maioris quoq; essent durationis: quod manifeste falsum deprehenditur: sed diuisio & forme in duratione terminus attendendus est iuxta proprium forme subiectum quod forma vnaqueq; finitum habet: sicut habet operationem finitam. v. g. si subiectum proprium vite in animali dicatur humidum illud radicale nutritiuū: calor. n. q. in tali humido participatus vitam animali prestat durationē: habet iuxta talis humiditatis quantitātē, & in minori portioe minor duratio reperitur: & sicut est de aliquo animali, ita est de quolibet viuente: & similiter de quacūq; forma naturali que corruptioni resistit iuxta dispositiones quas in subiecto proprio terminatas habet. Si igitur aliqua forma in materia recipere ante quantitātē: sicut nō haberet proprias dispositiones in proprio subiecto quibus proportionaliter iuxta illas inesse duraret: ita neq; finitatem aut terminum vllum efficiendi haberet iuxta propriam subiecti quantitātē: quapropter esset eterna, cum nullam possit habere pportionē in duratione per quantitatem respectu alterius forme, ex quibus sequere nullius valoris esse rōnem Aristo. qua probat primum motorem esse a materia abstractum: nam si est materialis inqt vel erit in magnitudine finita vel infinita, responderi quidem ei poterit nō sequi: licet non sit vel in magnitudine finita vel infinita: vt sit a materia omnino abstractus: nam potest esse forma in materia recepta ante omnem dimensionem: & sic neq; in magnitudine finita, neq; infinita: & tamen erit maxime materialis: omnis igitur forma materialis recipitur in materia mediante quantitate. d. d. (& ipsam non habere contrarium) tertium impossibile ad quod deducit Auicē. est, talem formā non posse habere contrarium sibi succedens in eodem subiecto, successio. n. contrariorū in eodem subiecto est merito quantitatis, alioquin vt declarat in. 6. phi. neq; inuicem possent transmutari. Hoc autem est impossibile, quia materia nullam ppter istam posset formam recipere, que est sibi propria, patet sequella quia non transmutaretur: nam ois transmutatio est ex contrario in contrarium, que impossibilia adducta sequuntur Auicē. siue illa prima forma materialis sit specifica, siue generica. Et ideo non ex sententia Auer. dicunt q. in materia ante dimensiones interminatas ponunt formam substantialem genericam.

Cum igitur fuerint declarata ab Aristo. ista propria rebus generabilibus & corruptibilibus ex parte subiecti, & ex parte forme, ex quibus accidit istis entibus sensibilibus generatio & corruptio. s. indiuiduis existētibus per se: & fuit declaratum de corporibus celestibus ipsa esse neq; generabilia: neq; corruptibilia: negauit ea habere subiectum recipiens numerū & diuisionē per existentiam simplicium dimensionū in eo primo ante exntiam forme: & ipsa esse in potētia multa & vnū numero.

Hec est secunda pars huius capituli principalis, in qua postq; ostendit naturā materie & forme rerum generabilium: & que merito talium principiorum sequuntur ad ea, in presenti parte remouet a corporibus celestibus ea que insequuntur res generabiles & corruptibiles merito materie & forme, deinde ex talium remotione ostendit quedam propria corporum celestium: & suorum mouentium ibi (& cū fuerit declaratum ei de corpibus celestibus) in prima adhuc duo facit: nam primo remouet a celestibus corporibus ea que sunt corruptibilium per antedicta & probata, deinde idem probat p ea que in prio coeli dicta sunt de simplicitate corporis celestis ibi (& cum fuit perscrutatus etiā) quantum sit de prima, quatuor per ordinem conuenientia generabilibus negat a diuinis corporibus, primo subiectum cōe & inquit preponens fundamentum ex quo sequitur quod intendit probare: cum fuerint declarata ab Aristo. propria ex parte subiecti, & ex parte forme in rebus generabilibus & corruptibilibus, propter que accidit ista sensibilia generati & corrumpi. s. indiuidua substantiarum, nam ea sunt in quibus principia

Ratio est forma naturalis est finite durationis iuxta finitatem subiecti.

Ad ex Aristo. contra Auicē.

lit̄er accidit corruptio, & que componuntur ex materia & forma: propria autē generabilibus & corruptibilibus ex parte subiecti sunt habere subiectum quod est in potentia multa, & primitus recipere dimensiones interminatas: propria autē ex parte forme esse diuisibile ad diuisionē subiecti & esse contrarias: & cum fuit declaratū de corporibus celestibus in primo coeli q̄ non sunt generabilia & corruptibilia, negauit Aristo. ea habere subiectum cōe generabilibus & corruptibilibus quod recipit multitudinem numeralem & diuisionē continui propter simplices dimensiones, que primo in eo recipiuntur ante forme receptionē, ēt negauit hec celestia corpora esse vnum numero & multa in potentia sicut sunt ista corruptibilia que non sunt vnum simpliciter, quia sunt composita ex forma & materia que est multa in potentia, vere autē vnū est simplex forma que non componit̄ cū materia, neq; potentiam habet per quā in aliud verti possit: corpora autem celestia licet nō sint forme sed subiecta: tñ quia neq; gñantur neq; corrumpunt̄, sequitur q̄ non cōponant̄ ex materia & forma: sed sint simplicia & nō sint p̄ materiam potentia multa.

¶ Et negauit formas corporū celestium diuidi per diuisionem subiecti sui: & esse finitarum actionum propter finitatem eorū corporum.

¶ Negauit Aristo. a corporibus celestibus alia duo que in corruptibilibus reperiuntur, alteruz est formam nō diuidi ad diuisionē subiecti, alterum autē est non esse finitarum actionum propter finitatem corporum in quibus sunt forme a quibus proueniunt ille actiones, & vtrūq; ibi probat ex predictis.

¶ Quoniam potentia totius ī formis diuisibilibus per diuisionem sui subiecti est maior potentia partis.

¶ Primum probat formas corporum celestium non esse finitarū actionum, quia sic non eēt eterna: nam potentia que recipitur in materia ita se habet q̄ potentia totius est maior potētia partis, nam talis virtus in corpore fundata est: & ideo finiri oportet iuxta totius finem & terminum quomodo superius declarauimus. d. probat formas corporum celestium non diuidi ad diuisionem sui subiecti, eadem fere ratione, tunc. n. & ipse forme sicut potētie actionum eēt finite propter hoc q̄ diuiduntur per diuisionem sui subiecti.

¶ Quando ergo inuenit eorum actiones esse infinitas concludit formas eorū non esse in subiecto mediantibus dimensionibus: sed eas nō esse potētias in corpibus.

¶ Quia predictę rationes quibus negatum est corpora celestia habere cōmune subiectum euz istis caducis & consimilem formam scilicet finitam in sub̄o & virtutē terminatā: ad hoc deducunt q̄. s. talia corpora deficerent q̄ est impossibile, ideo in presenti parte declarat vnde apparet hec impossibilitas est: quia inuenit actionem istoz corpore esse motū sempiternum: quez impossibile est conuenire corpori habenti formā in subiecto mediantibus dimensionibus.

¶ Et cū figebatur in istis proportionibus: & inuenit potētias celestes agere actionem infinitam: concludit mediantibus dimensionibus has virtutes non esse in corpore omnino: neq; habere materiam recipientē eas mediantibus dimensionibus: neq; materiam multam in potentia: neq; recipere magnum & paruum: neq; habere contrarium: & totum hoc sequitur ex hoc q̄ forme eorum agunt actionē infinita: & oē hoc est probatum in physico auditu.

¶ Cum ostendit corpora celestia non conuenire cum istis corruptibilibus, neq; quo ad subiectum, nec quo ad formam, nec quo ad actionem, seu virtutem infinitam: in presenti parte ostēdit, quartum & vltimum. s. quod tales forme non recipiuntur in suo subiecto mediantibus dimensionibus & carere omnibus illis que cōse quantur ad formas merito dimensionum, & d. cum figebatur. i. cum fixe contemplabatur in istis proportionibus: scilicet que sunt inter virtutes celestes & corruptibiles, inuenit potētias celestes agere actionem infinitam: concludit has virtutes non habere suam esse in corpore celesti mediantibus dimensionibus, neq; habere materiam eius generis que recipiat mediantibus dimensionibus, ex consequenti multā in potentia, quia causa multitudinis in rebus materialibus est potentia materie & quātitas interminata, & similiter non habere magnum & paruum que significant in materia interminationem ad hunc vel illum quantitatis terminum: aut non recipere magnum & paruum. i. augmentū & diminutionem vt probatur primo coeli. 2. 1. neq; habere contrarium: naz p̄traria hñt, vt sibi succedere possint in eodem subiecto merito quantitatis: que oīa sequunt̄ ex eo q̄ forme corporū celestium actionem habent infinitam, vt probatur. 8. phi.

Et cum fuit perscrutatus etiam de natura istorum corporum in primo coeli & mundi, & declarauit ipsa esse simplicia ex hoc quod motus eorum sunt simplices: & quod natura eorum est: neque grauis: neque leuis: id est natura non innata disponi per leuitatem: aut grauitatem. Et fuit declaratum ei quod corpora grauia, & leuia sunt contraria: quia motus eorum sunt contrarii. Amplius quod motus corporum celestium non habent contraria: concludit hec corpora esse ingenerabilia & incorruptibilia: & ipsa non habere subiectum recipiens dimensiones prima receptione: ita quod forme sue diuidantur per diuisionem sui subiecti: & hoc intendit cum dixit in primo coeli & mundi quod forme horum corporum carent contrario & subiecto: quemadmodum concludit: hoc idem ex hoc quod motus eorum a principiis que sunt in eis: sunt infiniti.

Quia remouit a corporibus celestibus plura accidentia; & propria que insunt corruptibilibus ex parte materie & forme. scilicet generari & corrumpi, & habere formam in subiecto diuisibilem ad diuisionem subiecti, vult in presenti parte ostendere ea celestibus corporibus non inesse ex hoc quod motu circulari simplici mouentur: presupponit autem ad intentam conclusionem inferendam tria supposita. Quorum primum est corpora celestia esse simplicia: neque grauia, neque leuia: quod Aristoteles in primo coeli ex motu eorum circulari deprehendit: nam simplex motus est corporis simplicis: motus circularis simplex est: nam omnis motus simplex, aut rectus, aut circularis, nam etiam magnitudinum hec sole simplices recta. scilicet & circulari. Si igitur motus qui nobis ad sensum patet circularis, simplex est & secundum sui naturam necesse est simplicis corporis esse, conuertitur scilicet. n. ut sicut simplex motus est simplicis corporis ita simplex corpus simplice habet motum, quia ab vno in quantum vnum non prouenit nisi vnum: quod ergo circulariter mouetur est corpus simplex in cuius natura est circulariter moueri: nam si compositum fuerit necesse est ut secundum simplex predominans moueatur, si vero simplex aliquod violente hoc motu moueretur quodcumque sit hoc eorum que recte mouentur vni duo erunt contraria extreme: nam hec lex est motuum violentorum qui simplicibus insunt corporibus, ut alter alteri extreme opponatur: si vero alicui inerit preter naturam, ut igni circulariter ad motum lune moueri, talis motus non est simplex, nec secundum naturam ignis: & ideo alterius motum insequitur: igitur si fuerit ignis cum eius proprium sit ascendere, oportet aliud dari simplex corpus cui secundum naturam insit circulariter moueri: & cui ita descendere & ascendere repugnet sicut aliis grauibus & leuibus natura simplici motu circulari moueri: & ideo corpus celeste simplex est, neque graue, neque leue quod est suppositum primum, non ab re autem Auer. exponens quod corpus celeste neque graue est, neque leue: dixit, id est natura non innata disponi per grauitatem & leuitatem, quia corpus celeste ita sui natura, nature est neutre, ut impossibile sit in aliam naturam conuerti: nam aliquis credat fortassis sicut ignis leuis est, potentia tamen grauis ita corpus celeste ad naturam grauis leuisue posse conuerti, huic autem Auer. occurrit dicens esse naturam non innatam disponi per grauitatem & leuitatem: quod optima euenit ratione, tum quia corpus celeste caret potentia ad aliud esse, tum quia ita eius naturam oportet esse sicut illud exigit a quo & gratia cuius existit: est autem celum natura anime mouentis in loco: sed talis anima immobilis est: nullam habens variabilitatem aut potentiam preter hoc quod eius operatio est ut localiter moueat: igitur corpus celeste nullam habebit aliam potentiam preter hanc quod localiter possit moueri: **S**ecundum suppositum est corpora grauia & leuia esse contraria, quia eorum motus sunt contrarii. **T**ertium suppositum est quod motus corporum celestium non habent contrarium: nam motui circulari ut primo coeli demonstrat nihil est contrarium. Ex quibus sequitur duo remoueri a corporibus celestibus, que in generabilibus & corruptibilibus reperiuntur. Alterum neque generari, neque corrumpi: nam omnis generatio & corruptio est a contrario celestia corpora non habent contrarium: alterum vero est non habere subiectum commune recipiens dimensiones interminatas: ita ut forme diuidantur ad subiecti diuisionem: nam istud subiectum commune vel transmutabitur ad aliam formam vel non si sic cum omnis corruptio & transmutatio fiat a contrario: ergo haberet contrarium quod fuit negatum, si vero ad aliam formam non transmutabitur: ergo erit occiosus nec habebit dimensiones comunicabiles. Sed in dictis Auer. est difficultas: male. n. deduci videtur si motui locali corporum celestium nihil sit contrarium esse ingenita & incorruptibilia: nam contrarietas propter quam aliquid corrumpitur non est contrarietas localis. Sed potius primam tangibiliu qualitatum: quare neque in elementis valet de forma talis illatio sunt contraria secundum locales motus: ergo inuicem corruptibilia. **S**ed meo iudicio altior in verbis Aristoteles uis latet rationis que

apparet

Dubitatio an
quod motui cor-
porum celestium
nihil est contra-
rium sequatur
etiam ingenita
& incorrupti-
bilia.

appareat. Nam contrarietas localis motus in elementis per eam inest potentiam, que est radix est contrarietatum tangibilium que in eis reperiuntur: idem. n. est subiectum per quod ignis fit calidus & sursum: & ideo ut quarto coeli. 22. textu & infra declaratur loca elementorum valde proxima sunt eorum substantie, & ut inquit Auer. in eodem libro commento. 4. in eorum definitionibus ponuntur: per quod igitur principium elementa in locali motu contrariantur, per idem principium habent ut in qualitatibus corruptibilibus mutuo agant & repant: ergo corpora celestia non erunt etiam corruptibilia, quia non comunicant in tali principio per quod motus inuicem contrariantur: optime ergo Aristo. deduxit motui coeli non est motus contrarius: ergo non est corruptibile: confirmat autem Auer. dicta sua, per Aristo. autho. coeli primo: & adde. ¶ Quemadmodum conclusit hoc idem ex hoc quod motus eorum a principiis que sunt in eis sunt infiniti: hec. n. corpora cum sint mota ex se a forma intrinseca que est motor eternus, oportet ut sint eterna, nam ut in 8. phi. deducitur motor primus eternus debet habere motum primum eternum: sed motor primus quia abstractus est eternus: ideo mouet per motum eternum.

¶ Et quia manifestum est sensui quod corpora celestia recipiunt dimensiones terminatas secundum suas formas: neque possunt recipere formas mediantibus dimensionibus interminatis sicut est dispositio de formis generabilibus & corruptibilibus: necesse est ea recipere dimensiones tali modo ex quo non contingit formas & generabiles & corruptibiles: quod est quia materia eorum recipit dimensiones prima receptione mediantibus illis formis suis: & non recipit formas mediantibus dimensionibus existentibus in eis in potentia. scilicet non terminatis: sicut est dispositio in dimensionibus que sunt in prima materia cum forma istius materie: sed dimensiones que sunt in materia celestia sunt proprium priorum eius.

¶ Cum multa declarauerit non inesse corporibus celestibus per comparisonem ad sub celestia: nunc intendit ostendere que corporibus celestibus positue insint: tum circa dimensionum figuram & terminum, tum circa formam quod neque sit in subiecto constituta: neque aliud sit forma mouens ab ea ad quam mouetur. Primo autem ostendit qualiter quantitas corporibus celestibus insint: nam videretur quod sicut carent materia que primum est quantitatis subiectum: ita etiam corporis quantitate carere debeant. Sed manifeste ad sensum videmus corpora celestia iuxta suas terminatas formas dimensiones similiter habere terminatas: & quia eterna sunt non possunt formas suas mediantibus interminatis dimensionibus recipere, restat igitur si formas non recipiunt mediantibus dimensionibus, & tamen habent dimensiones, ut eas tali modo concedamus ex quo formas nec generari, nec corrumpi contingat: optime fuerit si posuerimus formam coelo prius quam dimensiones uniri: hoc. n. modo potentiam a coelo abstulerimus, propter quam rebus inest generatio & corruptio: nam sicut corpus quod in materia sub celestia reperitur iuxta subiectum & formas est indeterminatum: ita respectu vtriusque celestis quantitas est terminata: & sicut illud subiectum per indifferentiam quam habet ad omnes formas diuisibiles necesse est ut ex alia in aliam per quantitatem diuisibile transeat: ita hoc propter necessariam eternamque determinationem quam habet ad propriam formam certam habet quantitatem quam a forma acquirit, dimensiones igitur in materia celestia non sunt propter potentiam: aut generationem: sed de genere sunt priorum accidentium que talibus corporibus insint: nam forma celestis sicut per sui naturam circulariter mouet ita subiecto dat circula rem figuram: subiectum vero celestis forme ad nullam aliam formam habet potentiam: ideo maxime proprium eius subiecti est esse circulare. ¶ Sed tamen dubitare adhuc contingit, si in corpore celestia nulla est potentia preter potentiam ad ubi quomodo recipit propriam quantitatem, deinde non facile videre est merito cuius habet quantitatem corpus celeste an a seipso: & ita non merito intelligentie, igitur adueniet corpori quanto intelligentia, nec inest merito solius intelligentie: quia erit indiuisibilis, omne. n. accidens inest secundum dispositionem eius cuius merito inest. Si autem merito vtriusque inest: corpus igitur celeste erit compositum ex orbe & intelligentia: & generabile & corruptibile: hoc. n. modo quantitas in compositis corruptibilibus inest.

¶ Et primum quidem dicendum per nullam potentiam inesse quantitatem corpori celestia, hominis. n. potentia ut dicitur. 9. metha. est contradictionis: & ideo potentia retinuit ad ubi nam ad opposita loca necesse est moueri: sed talis oppositio non est ad interitum, quia transmutatio in ea nihil aufert de substantia. Si igitur haberet potentiam ad propria quantitatem transmutari contingeret in aliam quantitatem & ex consequenti corrumpi. Sicut igitur tale subie

Dubitatio
quomodo cor
pus celeste re
cipiat quanti
tatem.

atum necessario determinatum est ad propriam formam ita & ad circula-rem figuram. Non igitur eam aliquando recipit: sed eterno ab intelligentia eam sibi vendicat, inest autem quan- titas corpori celesti: nec solius intelligentie merito, nec solius corporis celestis: sed cuiusdam compositionis: que inter corpus celeste & intelligentiam reperitur, ea cōpositio non est sicut horum materialium: nam forma de sinu materie educta compositum constituit: sed est ordi- nis cuiusdam inequalisq; dependentie: que iuter orbem intelligentiamq; reperitur: ordo est & dependentia, quia & intelligentia orbem & orbis intelligentiam respicit: pendet ab intelli- gentia orbis & ab orbe intelligentia: sed non mutuus, neq; equalis ordo iste est & dependentia: nam orbis ad intelligentiam dependentia est posterioris ad prius: intelligentie ad orbem prio- ris ad poster. nam cum quelibet intelligentia optimum esse sortita sit: necesse est vt non solū sui: sed et horum inferiorum gratia moueant, igitur mobile necessario requiritur q; ita mouea- tur vt conuenit principio propter quod est, oportet igitur vt moueatur ex se per desiderium intrinsecum: & motu eterno circulari: substantia igitur orbis primo est erga intelligentiam p- pter quam est circularis: sicut compositorum materialium substantia p propria form a qua habent propriam accidentia: aufer igitur a composito materiali generationem aufer dependē- tiam forme ad subiectum relinquatur solum constitutio subiecti per formam: accidentia autē z tali composito inerunt a sola forma, nec subiecto sine forma inesse poterunt: quantitas igitur celestibus corporibus inheret ratione eius forme cuius sunt substantia & compositionis que in- ter intelligentiam & orbem reperitur: & sicut forma materialis, quia constituta est per subiectū & educta de subiecto quanto recipit in composito quantitatē per accidens: ita forma celestis: quia nullo modo educta est de materia, neq; per se, neq; per accidens recipit quantitatem.

¶ Et cum fuerit declaratum ei de corporibus celestibus eorum formas existere in suis subiectis: videlicet existētia q; non diuiduntur per diuisionem sui subiecti: & q; causa in hoc est quia non existunt in subis s; m q; sunt diuisibilia: fuit ei declaratum quod iste forme non constituuntur per subiectum: immo sunt abstracte inesse: qm cū existunt in toto subiecto & non diuiduntur per eius diuisionem contingit q; non cō- stituuntur per subiectum: non. n. existunt in eo: neq; in toto: neq; in parte: & vniuersa- liter nec in diuisibili: nec in indiuisibili.

¶ Declarat secundum quod fuerat propositum. s. formas corporum celestium esse abstractas: nam quemadmodum declaratum est in .8. phi. mouent eterno tempore: ideo non sunt diui- sibles ad diuisionem subiecti: ratio autem forme per subiectum inesse constituta est vt sit diui- sibilis ad diuisionem subiecti: nam vt dicit Auer. tertio de anima cōmento. 59. formarū a ma- teria est terminatio prime materie in eis: quod sine quantitate effici nequit: potest igitur sic ar- gumentari forma constituta inesse per subiectum est diuisibilis ad diuisionem subiecti: forme celestes non sunt diuisibiles ad diuisionem subiecti: non sunt igitur per subiectum inesse consti- tute: sed sunt s; m sui esse: nō quemadmodum forme sensibiliū per accidens abstracte, nam & si dicantur in corpore celesti existere, non tamen diuidantur per eius diuisionem: nec existunt in eo, neq; s; m totum, neq; s; m parte: & vniuersaliter neq; in diuisibili, neq; in indiuisibili, per que Auer. voluit significare formas celestes s; m nullum modum constitutionis materie depē- dere a suis subiectis: neq; enim sunt vt forme elementorum, aut mixtorū inanimatorū, aut ali- quorum animalium extēse s; m totum subiectum, neq; s; m aliquam principalem partem: vt pu- ta cor a subiecto dependent, neq; demum aliquo modo diuisibili aut indiuisibili a subiecto pē- dent: nam multorum animalium forme licet sint extēse causa tali tamen extensione certam quandam organorum proportionem requirunt que in indiuisibili consistit: qua dissoluta sta- tim animal destruitur: vt patet in abscissione capitis humani, Auer. autem volens auferre oēm corporeum dependentiam intelligentie ad suum subiectum, dixit & vniuersaliter nec indisi- bili, nec in indiuisibili, est igitur in orbe intelligentia, quia dat illi esse non q; aliquo pacto ab eo, dependeat imo corpus ab ea, & potius cōlū est in intelligentia quā in cōelo intelligentia: for- ma enim continet non continetur quis autem modus sit quo intelligētia dat esse orbi, decla- ratum est in questione singulari de hoc & in questione de efficientia mundi.

¶ Et cū ita sit, necesse est vt forma qua mouet sit illa ad quā mouet: i; formis. n. cō- stitutis p sua subiecta differūt. s. qa forma qua mouent nō est illa ad q; mouent: & iō- ois forma hmōi. s. q; mouet ad seipsā pfiendā p formā aliā necesse est vt suū moue- re sit finitū cū nō mouet nisi qm mouet. Et h; et ē vnū eorū q; mouerūt aristo. ad opinā- dum

dū q̄ for̄e corpore celestiu nō sūt cōstitute p̄ sua sub̄a: qm̄ tūc motus eorū eēt finiti.
CDeducit Auer. tertium p̄positorum q̄ conuenienti ordine sequitur ex secūdo: & est q̄ eadē est celorum forma que mouet, & ad quā mouēt: nam in abstractis idē est mouens & finis forme autem celorum sunt abstracte: in hoc. n. differunt forme abstracte a corporalibus, q̄ he mouent gratia alicuius finis extrinseci, eterne aut̄ p̄ se: qd̄ ita declarat̄ assumendo Aristo. dictum primo cœli textu. 17. vnumquodq̄ cuius est opus est illius operis gratia dei autem & separata r̄ substantiarū actio est immortalitas & sempiterna vita: quam vt in se non in materia dispersum habent ita primo illius gratia agunt: at mortales substantie in materia: & vt in aliud conuerlam disperlamq̄ substantiā habent: ideoq̄ eorū actio primo est p̄ aliud: secundario autem propter se: sic. n. dū per gnationem exterioris boni gratia agunt: secundario & propter se agūt at intelligentie primo agunt propter se: secundo autem p̄pter hec exteriora. Accedit ad hoc q̄ forme celestes quia abstracte immobiles sunt nec ab aliquo extrinsecō transmutabiles: & iō nō aliqñ quidē ab hoc, aliqñ ab illo appetibili mouent̄. Sed idem est interius bonum quod appetunt & a quo mouent̄: & ideo eterno tempore mouent̄: at materiales forme transmutantur in appetitu exterioris boni a quo perfectionem recipiunt: & ideo earum motus sunt finiti, nam acquisitione appetibilis aut perfectionis intente necesse est motū cessare quo ea res mouebatur, dum ad perfectionem per motum aspirabat. (d. d. & hoc ē est vnum eorum & c.) cōuertit rationem Auer. & sicut ex eo q̄ forme celestes non sunt constitute per subiectum probabat eandem esse formam que moueret & ad quā mouerentur: ita econuerso dicit Aristo. constare ex eo q̄ eadem est forma que mouet, & ad quā mouēt quod iste forme sint abstracte nō constitute per sua subiecta, q̄ autem eadē sit forma que mouet & ad quā mouent, ex eo patet quia eterno tempore mouent̄: nam si alia forma esset ea que mouet ab ea ad quā mouent motus corporū celestium essent finiti sicut corporum corruptibilium: per tales aut̄ rationes conuertibiles maior acquiritur confirmatio.

CEt non est dicendum q̄ forme quibus mouentur corpora celestia sint alie ab eis ad quas mouentur: & q̄ iste que dicuntur non esse in materia omnino, & que carent situ sunt forme ad quas mouentur: quum tamen ille quibus mouentur sint forme in materiis: & sunt diuisibiles per diuisionem earum.

CObstare videbatur hiis que ab Auer. supradicta sunt. s. q̄ in celestibus corporibus eadem est forma mouens & finis, Auic. opinio q̄ in vno quoq̄ corpore celesti duplex forma reperitur, altera que mouet & est anima cuiusq̄ orbis propria diuisibilis ad subiecti diuisione: altera aut̄ indiuisibilis erga quam a prima mouetur orbis, & hec est anime intellectus, hāc igitur opinionem excludit Auer. ponendo primo opinionem. d. eam impugnando.

CQuoniam si ita esset tunc ille forme existerent in subiectis: & mouerētur per motum subiectorum: & sic diuiderentur ad diuisionem subiectorum: motum. n. si mouetur essentialiter erit diuisibile essentialiter, & si per accidens, per accidens.

CQuoniam si ille forme mouētes orbis sint diuisibiles iuxta subiectum essent in suis subiectis idest eis inherentes quomodo forma per subiectum sustentatur ei inherendo: ex quo sequitur eas subiectorum conditionem subire. s. ad motum eorū moueri: & ad eorū diuisionem diuidi, quod est impossibile, nam declaratum est in. 8. phis. impossibile esse in corpore finito reperiri virtutem infinitam: que eterno tempore moueat: aut moueatq̄ autē tales forme essent diuisibiles ad subiecti diuisionē probat hoc modo: nā motū si mouet essentialiter est diuisibile essentialiter, & si p̄ accidens: p̄ accidēs motū essentialiter est corpus quod ē est essentialiter diuisibile vt declarat̄. 6. phi. 32. motum per accidens appellat formā materiale: que per se moueri nō potest, sed per accidens moueri dicitur pro quanto mobilis recipit diuisibilitate: per quod inesse est constituta, nam forma nulla indiuisibilis mouetur ad motum subiecti: & ideo si inheret subiecto sequitur vt moueatur ad motum subiecti: & vt iuxta mobili sit indiuisibilis: & si mouet ad motum subiecti sequitur vt sit diuisibilis. **C**Sed mirari scio multos quibus videatur impossibile corpus celeste moueri, cuius actus sit ipsa intelligentia: eam vero prorsus nō moueri que est ipse actus & perfectio. Sed illud ante oculos semper habere oportet: non eiusdem rationis actū esse orbis intelligentiam: cuius sunt forme materiales suorum corporum: nam intelligentie ita orbis inesse constituunt vt nullo modo constituentur, neu aliquo pacto ab illis dependant: ni mirum igitur si orbibus motū subministrant: quo inesse substantiantur absq̄ eo q̄ ipse moueatur: preterea intelligentia abstrahit a quocunq̄ loco & tempore vbiq̄ & semp̄ magis in existēs

Quomodo celum moueatur non mota intelligentia eius forma.

quā per loci aut temporis presentiam, quamobrem non est ei necessarius motus sed orbi qui cum ab intelligentia perfectionē recipiat put ei per motum accedit, ut semper & quousq; possibile est ea particeps fiat circulari motu iugiter mouetur, nam circulariter mouere intelligentie est proprium.

¶ Ergo nihil est in corporibus celestibus quo forma qua est motus differat ab ea ad quā est motus: imo sunt eedē forme: & nō differūt nisi in dispositione.

¶ Simul ponit conclusionem & responsionem aduersē rationi, cum igitur in cœlo nulla forma diuisibilis reperiatur, per quam differat forma que mouet ab ea erga quam mouet, erunt igitur eadem sola ratione, aut dispositione differentes: nam per appetitum motum ciet eius boni gratia quod in se ipsa comprehendit: qui est eiusdem finis atq; propter has diuersas rōnes diuersa nomina sortitur: nam ut mouet dicitur anima, ut est finis intellectum bonum adhuc, ut mouet dicitur motor finite virtutis & pportionis, ut vero habet rationē finis dicitur infinite virtutis non igitur propter diuersam rōnez mouentis & finis: sequitur in cœlo diuersas esse formas.

¶ Et si ita esset tunc suum mouere esset finitum: quod enim mouetur impossibile est ut sit principium motus eterni: & dicit Aristo. q̄ intellectus & intellectū idē sunt in corporibus celestibus: & hoc totum dictum est in aliis locis.

¶ Quia duo exigit disputatio contra arguere & soluere cum soluit Auic. rōnez quare nō opus sit in cœlo duplicē formā ponere: sed vna sufficit que per duas rationes dicat mouens & finis, in presenti parte breuiter ptra talem instat positionem per ratiōes duas quasi suprapositas: p̄ia est si in corpore celesti essent due forme quax altera esset diuisibilis: motus corporis celestis esset finitus: nam forma que mouetur ad motum subiecti quia est constituta per subiectum & diuisa ad subiecti diuisionem impossibile est ut sit motus eterni principium (d. d. & dicit aristo.) Secunda rō in abstractis ut dicit Aristo. 3. de anima. 15. & 12. metha. cōmento. 51. idem est intelligens & intellectum: sed principium mouens corpora celestia est abstractum, mouet igitur propter amatum & desideratum: quod est idem cum principio mouente: nam quemadmodum declarauit Auer. in primo cœli. 90. cōmento: non ita est in principiis celestibus: quē admodum in homine, idem. n. appetibile potest simul plures imaginationes & appetitus mouere: quia non idem omnino est imaginans & imaginatum. **¶** Sed in abstractis idem est oīno imaginans & imaginatum: & ideo in eodem corpore celesti non possunt esse plura principia distincta. **¶** Sed aliquis dubitauerit quomodo intellectum & intellectus nō sint distincta: & sit amans & amatum cum omnes intelligentie moueant propter primum intellectum & amatum. **¶** Cui respondendum verum quidem esse omnes intelligentias amore primi mouere: sed in intelligentias nihil aliud esse quā intellectiones & primi amorem omnibus insitū: nec differre in simplicitate intelligentias a primo nisi q̄ ut inq̄t Auer. in destruc. destruc. disputatione tertia, intellectio primi est ad se aliarum vero in ordine ad primum & in quada; ad ipsum tendētia, stat igitur intelligentias gratia primi mouere cum hoc tamen idem esse intelligens & intellectum, nam quo respectu primi gratia mouet vnaq; intelligentia: tanta illi intimitate primum bonum sese inserit atq; internat earum substantiam perficiens.

¶ Et non est dictum cœlum habere animam nisi propter appetitum existentem in eo & motum localem, appetitus vero qui est in hoc corpore non est nisi quia est corpus celeste viuum per se appetens per se: non propter potentiam existentem in eo diuisibilem per eius diuisionem: esset enim generabile & corruptibile: & dicitur esse motum per principium separatum quod est in eo: non per principium quod est pars in eo & hoc modo dicitur viuum & intelligens.

¶ Duo erant in Auic. opinione & priscorum philosophorum qui dicunt corpora celestia esse animata: propter que duplicem cœlo formam ascribebant alteruz distinctio que est inter mouentem & finem: alterum vero motus localis & appetitus qui corporibus inest celestibus: cui igitur ostendit non propter primū attribui debere animam cœlo diuisibile; preter intellectū, nunc ostendit q̄ neq; idem dici debet propter appetitum & motuz localem, & ait non posse dici cœlum habere animam nisi propter appetitum & motum localem in eo existentem: nō tamen propter hec cogimur ponere in cœlo animam diuisibilem: nam quo ad appetituz spectat: non ideo appetitum damus corporibus celestibus, ut istis mortalibus quibus pro substantie conseruatione datum est sibi conuenientia querere nociua effugere. Sed corpus celeste nō salibus indiget: non. n. compositum est ex materia & forma ita ut vitam participatam in corpore

Quomodo in
intelligētis idē
est intelligens
& intellectum.

et obamoi
vntuomni mul
-m stom non
vntu vntu
vntu

pore habeat: sed est viuum per se appetens per se. i. per formam simpliciter non per composi-
 tum, neq; per potentiam materiale[m] ei inexistentē atq; ad eius partitionem partibilem: sic. n.
 generabile foret & corruptibile: quantum vero ad motum localem attinet dicitur motu; per
 principium separatum quod est in eo non per principium quod sit compositi pars: & eodem
 modo dicitur viuum & intelligens. ¶ Conuenienter autem Auerro. appellauit corpora cele-
 stia per se moueri viuere & intelligere, nam in materialibus talia nō attribuuntur compositis
 nisi per accidens. s. merito forme que in talibus compositis subsistit: at forma celestis: cū a ma-
 teria non dependeat: sed ita sibi subiectum proprium & paratum habeat vt ad nihil aliud incli-
 net totum sue forme additum sit: omnes illi nullo absq; impedimēto perfectiones simplr cō-
 donat: quapropter simpliciter viuens & intelligēs dicitur: neq; p pulsum aut tractum mouentē:
 sed appetitu anime mouentis in loco iuxta quem appetitum celum substantiam propriam h3
 perpetuq; conseruat: eius vero vita est moueri & intelligere: nā cum viuere multipliciter par-
 titum sit: corpora celestia quia eterna sunt nullo viuido humido indigent: quo igniculus cōti-
 nue depereuntem conseruent atq; restaurent: nec vllis sensibus indigent quibus sese a p̄trariis
 tueantur, aut p̄ficia queritent: sed omni semota labore omnibus semota periculis sempiterna;
 felicemq; vitam in intellectu degunt, esse autem animata in. 8. phi. auscultationis ostendit:
 nam in motu locali deuenire oportet ad prima ex se mota: hoc autem est solummodo anima-
 lium proprium: quod si hec mortalia animalia que non omnino ex se mouentur animalia di-
 cimus, quātomagis ea que vere ex se solo motu locali mouentur animalia asseremus eo pre-
 cipue, quia horum subcelestium animalium sunt cā. Nullus profecto sane mentis est qui eorū si-
 guram ordinem multipliciter bene institutum motum contemplans, & indeficientem oīum
 rerum ab eis substantiam emanantem conspiciens diuina immortaliaq; animalia non predi-
 cet ac veneretur.

Cur dicat ce-
 lum ex se mo-
 ueri & ex se vi-
 uū & intelligē.

¶ Et si esset intelligens per partem in eo nō esset intelligēs per se: & esset simile ho-
 mini in hoc quod homo est intelligens per partem in ipso: & similiter homo est vi-
 uens & appetens: & mouens in loco.

¶ Quia in textus superioris calce dixerat (& dicitur esse motum per principium separatum; qd
 est in eo non per principium quod est pars in eo) illud nunc intendit probare nā si, quemad-
 modum dicit Auicē. due forme essent in celesti corpore & altera abstracta, altera autem di-
 uisibilis: & corpus celeste esset intelligens per partem: non esset intelligens per se: nam quod
 per aliud intelligit haud per se intelligit: & esset in hoc coelum homini simile q; sicut homo nō
 per se est viuens: mouens in loco & intelligens. Sed hoc compositum habet mediante forma
 que cum subiecto inesse est constituta. ¶ Ex quibus manifestu; esse potest nulli composito ex
 materia & forma pure per se attribui suas operationes: cum operatio composito insit per for-
 mam: sed suo modo tales passionēs dicuntur per se, quia sicut res se habet ad esse ita ad opera-
 ri: tales autem forme habent esse a subiecto dependens: sed sicut tale esse respectu modi essendi
 quem habent corpora celestia non est vere per se esse: ita neq; talia per se viuere moueri aut
 intelligere dicuntur: Sed dubium est de intellectu: nam intellectus homini dat esse neq; p sub-
 iectum inesse est constitutus: quare videtur vt homo per se intelligere dicatur. Sed licet homo
 esse habeat per intellectum abstractum non tamen dici debeat per se intelligere: nam ad hoīs
 esse preter intellectum qui prima est forma alia materialis concurrat, similiter humanum intel-
 ligere non est ipsius intellectus simpliciter: sed compositi qui mediāte cogitativa & phāasma-
 tibus intellectu participat: & ideo recte Auer. contra Auicē. assimilauit intellectionē corporis
 celestis humane intellectioni: si corpus celeste duplici forma sicut homo constituatur.

Compositis ma-
 terialibus nō
 pure p se suas
 tribui opera-
 tiones.

Cur homo si-
 p se intelligat.

¶ Et vniuersaliter quia declaratum est actionem istius corporis eē eternam decla-
 rabitur formam eius non existere per suum subiectum & suum subiectum esse sim-
 plex nō cōpositū ex materia & forma: qm si ita esset: esset gñabile & corruptibile.

¶ Tangit Auer. fundamentū v̄se p̄tra Auicē. & a quo pendent ea que intulit contra illum: & est
 ideo in corpe celesti nō esse formam diuisibile[m] p̄stitutā p subiectū, q̄a declaratū est i. 8. phi. eius
 actionē. s. motū circularē esse eternū ex quo ēt sequitur tale subiectū esse simplex nō cōpositum
 ex materia & forma: nam hoc dato sequeret ipse esse generabile & corruptibile.

¶ Et quod dicunt incipientes philosophari, quod anime istorum corporum cele-
 stium sunt forme in materiis que. s. acquirunt eternitatem ex formis immaterialibus
 nihil est, conuenit enim vt id quod non habet naturā essendi eternum acquirat eter-

nitatem ab alio: & totum hoc est impossibile: natura enim generabilis & corruptibilis non recipit eternitatem ab alio: & hoc manifestum est ei qui considerat fundamenta Aristo.

¶ Quia in textu superiori tangens vniuersale fundamentum contra Auicem, quod non detur in coelo forma aliqua diuisibilis dixerat quoniam si daretur talis forma esset generabilis & corruptibilis, in presenti ponit responsionem que datur ab Auicem, & est etiam, Alexandri que est licet tales forme sint diuisibiles & ex se corruptibiles: eternitate; tñ acquirere a suis formis imaterialibus scilicet ab intellectu indiuisibili qui simul cum anima in vno quoque orbe reperitur: hec enim omnino nihil est. Sequitur enim vt quod habet naturam corruptibilem ex se ab alio eternitatem acquirat quod est impossibile, natura enim generabilis & corruptibilis non recipit eternitatem ab alio: vt patet consideranti fundamenta Aristo. eterno enim & corruptibili non reperitur aliquod commune subiectum quod ex altero in alterum contrarium possit transmutari, neque simul hec stare possunt scilicet eandem esse naturam que prius fuerat corruptibilis, & postea sit effecta eterna: hec enim cum eadem natura se non compatiuntur: vt quod eiusdem speciei sint homines eterni & immortales: quod si natura possibilis perpetuaretur idē simul erit & non erit: vt primo coeli declarat. Omnis. n. potentia est contradictionis: si ergo quod potest non esse: nihil vetat in actum prodire: ex alia autem parte quod est eternum est necessarium & impossibile est non esse: ergo quod possibile est non esse impossibile est non esse.

Quo celū esse
possit eternum
cum omne cor-
pus sit finitū.

¶ Sed contra Auerro. surgit difficultas quam Ioan. grammaticus dedit omnibus peripateticis scilicet quomodo coelum potest esse eternum, cum omne corpus sicut est finitarum dimensionum: ita sit finite potentie: ex hoc enim sequi videtur vt quod habet naturam corruptibilem: alio eternitatem acquirat. **¶** Sed dicendum secundum Auerro. actionem, aut passionem infinitam non posse esse alicuius, aut forme corporalis: aut corporis compositi ex materia & forma. Et ideo neque motor coeli, neque celum ipsum esse potest compositum ex materia & forma: propositio autem dicens quod omne corpus secundum se est finite durationis, sicut intelligitur secundum Auerro: sicut multe propositiones mathematice quas intellectus secundum ablationem intelligit attribuendo eis ea que per se conueniunt, vt quod linea sit longitudo sine latitudine quamuis naturalis diceret impossibile esse reperiri longitudinem a latitudine separatam: quod ergo concedit intellectus lineam secundum se considerans idem intellectus negabit ad naturalem lineam respiciens, sic itaque se habet ratio corporum celestium: si in eo quod corpora considerentur: nam sic finita sunt: si vero inesse suo reali perpendantur vt subiecta sunt intelligentie: sic impossibile est vt sint inesse suo terminata, aut corruptibilia, nec propter hoc sequitur vt corruptibile induat immortalitatem: non enim dicimus corpora celestia secundum se considerata sic esse corruptibilia: nam cum ratione corporum celestium secundum se consideratorum qua finita dicuntur: stat eternitas quam habet cum intelligentia: quomodo si Alex. & Auic. dixerunt eternitatem ab alio acquirere Auerro. etiam non negabit.

¶ Declaratum est igitur ex hoc sermone que sit substantia coeli & substantia quidditatis forme & materie eius: non tamen omnia que diximus inuenimus ea declarata in libris que peruenerunt ad nos ex verbis Aristote. Sed aliqua eorum inuenimus in eis ab eo declarata: & aliqua sequuntur ex dictis eius. Apparet tamē ex verbis Aristote. quod iam declarauit omnia ista in libris qui non peruenerunt ad nos: vocetur igitur iste tractatus sermo de substantia orbis. dignior enim est hoc nomine quam liber Huic. intuletur: igitur hoc titulo & hic finitus est sermo.

¶ Demum Auerro. epilogat que in toto hoc primo libro declarauit & quia maxima est apud omnes Aristo. autoritas nititur ostendere omnia que dicta fuere secundum mentē & Aristo. verba fuisse dicta. Ex hiis autem que dixit infert quis debeat esse huius libri titulus. scilicet de substantia orbis de qua quomodo pertractetur nos in principio libri declarauimus.

Io. Baptistæ confalonerii Veronensis expositio in caput secundum de substantia orbis.

Erscrutandum est igitur de natura corporis celestis: & quid intel-
ligunt cum dicunt ipsum esse simplex & non compositum & ipm
esse neq; graue neq; leue.

Ostendit Auer. in superiori capite substantiam corporum celestium cō-
stitui ex materia & forma sicut compositorum generabiliū & corruptibi-
lium: demonstratq; quemadmodum per transmutationem substantia/
lem hoc manifestum est in subcelestibus: ita in celestibus per motum lo-
calem eternum idem manifestari: nam oē quod mouetur ex se diuiditur
in partem mouentem & partem motam: & ex quo talis motus localis est eternus ostenditur
nobis principiu; a quo mouetur esse abstractum: & eternum celumq; quod mouetur esse mo-
rum eternum ingenitum & incorruptibile. Verum quia nondum manifestum est neq; sufficiē-
ter probatum cuius generis sit huiusmodi principium quod celum mouet, an anime, an sim-
plicis elementi: aut mixti quod tamen ad distinctam cognitionem habendam est necessariu;
ideo in presenti parte quod restat ostendere intendit: conuenienter autem vsus est verbo na-
tura cum dixit perscrutandum est igitur de natura: cum tamen in fine superioris capitis dixit
rit: hunc librum vocari debere de substantia orbis: idem quidem sunt substantia & natura:
& enim forma & substantia est: quia est rei principium essendi: & natura quia in eodem subie-
cto est motus principium & aliarum operationum. Cum igitur superius ostenderet princi-
pia essendi corporū celestium loquutus est de substantia: nunc autem quia de principio cor-
porū celestiu; eterno motu loquitur qd̄ est opus nature appropriate loquens dixit perscrutandū
esse de natura corporis celestis: conuenit enim vt qui substantiam alicuius indagatur etiam
naturam & motum cognoscere debeat. Sed quia principalior est rei substantia quam natu-
ra denominandus liber est de substantia orbis. Duo autem sunt que de ipso coelo in presen-
ti capi. indagatur: primum que natura sit corporis celestis moti que ve natura principii mo-
uentis. Aliud est accidentia in quibus celestia corpora cum subcelestibus conueniūt. Primo
autem intentum proponit deinde exequitur, propositum est perscrutari de natura corporis
celestis: quod quidem referendum videtur ad eius formam: & quid intelligant philosophi
cum dicunt ipsum esse simplex & non compositum: & neq; leue, neq; graue que referenda
censeo ad ipsum vt motum & vt distinguitur ab intelligentia mouente.

Dicamus igitur quomodo illud corpus non componitur ex materia & forma
sicut generabilia & corruptibilia componuntur: nulla enim potentia est in eo omni-
no: omne enim in quo est potentia non est potentia nisi ad duo contradictoria scilicet
cet potentia que est in substantia.

Traditurus Auerro. magis distinctam notitiam de substantia corporum celestium quaz in
superiori capi. fecerit primo determinat limitatq; quod supradictum fuit scilicet quauis cor-
pora celestia componantur ex materia & forma, non tamen eodem modo quo generabilia
& corruptibilia: hec enim est analogie siue proportionis conditio: vt que conueniunt: aliqua
etiam ex parte differant (d. d. nulla enim potentia est in eo omnino,) probat igitur qd̄ nō eo-
dem modo componantur: nam licet corpus celeste totum quiddam sit: non tamen ad talem
compositionem potentia vilo modo concurrat: dico autem omnino potentia non cōcurrat
que. s. faciat ad compositionem totius: nā omne id in quo talis potentia reperitur habet potē-
tia ad non esse sicut ad esse: vt aut̄ intelligeretis quā potētia a celestibus excluderet: seipsum ex-
posuit: cnm. d. s. potentia que est in substantia: nā potētia que est ad vbi nihil phibet in illis re-
periri: rō aut̄ qua pbat Auer. nō inesse potētia cōpositioni corporis celestis iphus est Aristo. 9.
meth. textu. 17. eterno; inquit nullū est in potentia: qā omnis potentia est p̄tradictionis. Qua
propter nō ad mentē Arist. mihi sentire vnr: qui dicunt coelū fm̄ dimidiū potētie: s. eius q̄ est
solūmō ad esse respicere intelligentiā: quā imaginari nō possint vnū fieri fm̄ esse ex intelligē-
tia & orbe nisi interueniat potētia: cū m̄ Auer. tā clara voce dixerit celum esse vitium ex se: mo-
tū ex se: & ex se intelligēs: nā vt diximus in qōne vtrū intelligentia det esse orbi, sic intelligētia
dat orbi esse & ei vnū vt non p̄ mediā potētia: sed ex se eterno sibi illū determinat alioquin
si orbis hēret potētia ad esse necessario potētia etiam ad nō esse haberet, nō est autem ima-
ginanda alia potētia q̄ aut ea que est in sub̄a, aut ea que est ad vbi: sed ea que est in sub̄a oīs est
p̄tradictionis: relinquit igit̄ vt in celo alia potētia repiri non possit q̄ ea que est in vbi.

Substantia
Natura.

In celo nō est
potentiam ad
substantiā fm̄
dimidium.

Et manifestum est etiam quod forma qua mouetur non est generis formarum quatuor elementorum: quoniam si esset aliquid generis illarum esset graue, aut leue & moueretur ex se per accidens vt declaratum est in octauo phisicorum.

Post probationem de toto habitam scilicet qd coelum non sit compositum ex materia & forma vt ista corruptibilia descendit ad partes primo ostendendo forma; coeli non esse generis alicuius formarum materialium. d. ostendit quale etiam sit subiectum istius forme: quia non est generis istorum subiectorum: non est autem forma qua coelum mouetur de genere istarum formarum materialium: quia aut esset elementaris vel complexionalis ab elementis proueniens: aut animalis addita complexioni elementorum: nō elementaris, quia omnis forma elementaris est grauis aut leuis, aut mixti in quo grauitas, aut leuitas predominat: quo dato sequitur celum esse graue aut leue: & sic mouebitur ex se per accidens sicut elementa que per se a generante mouentur per accidens ad motum medii, & dum medium scindunt licet per accidens moueantur ad motum medii: assimilantur tamen his que ex se mouentur: quia habent principium actiuum sui motus scilicet grauitatem & passiuum scilicet materiam: verum quia subiectum non est actu distinctum contra formam vt in animalibus: requirunt medium ad quorum motum moueantur: Sed declaratum est in .8. phi. motorem primum, neq; per se, neq; per accidens posse moueri: & qd motus coeli impossibile est vt fiat in medio sicut proiecta: nam talis motus non esset continuus, quia a pluribus motoribus proueniret.

Remanet igitur vt natura eius sit natura anime: sed quādo nos inspexerimus animalia que sunt hic: inueniemus duo principia duorum motuum: quorum alterū est principium motus recti scilicet motus ad inferius aut ad superius: & secundum est principium motus localis processiu: & inuenimus motum istum esse contrariū motui declinationis essentialis qui est in eo. Et ideo accidit ei fessitudo: & cogitur ad quietem: unde necesse est vt principium motus celestis corporis sit generis anime tantum: & qd motus quem habet circulariter sit motus proprie animæ secundum quod est anima.

Quia ratio Auero. est sillogismus diuisiuus destructiuus, omnis enim motus localis, aut est elementaris, aut animalis. Cum destructam fuit vt non sit elementaris: sequitur igitur vt sit animalis: quo habito remouens Auero. imperfectiones ab istorum animalium motu, & ea que principio motus localis per se insunt conseruans: demum ostendit motum coeli localem esse solius anime: dixit igitur quod considerantibus motum animalium que in nostro orbe degūt comprehenditur duplex motus principium illis inesse alterum quidem motus recti, alterum autem progressiu, qui quidem progressiuus vt in libello de motu animalium declaratur: ex pulsu & tractu compositus circularem imitatur, hii autem duo motus sicut & principia ipsa sibi repugnant, nam motus recti principium si sit graue finē intendit in centro sistere: ita vt partes equaliter centrum attingant: at motus progressiu principium nusquam ex se certum terminū querit. Sed circa centrum mouet iuxta omnem loci differentiam: & ideo motus progressiuus recto motui opponitur in animali: in quo hec duo contraria principia sunt copulata: ex qua repugnantia ortum habet fessitudo & labor: quare animal cogitur ad quietem: recte autem dixit cogitur quia anima ex se in actu proprio & opere semper esse cuperet: & ex se semper agit quātum non noxia corpora tardant: terreniq; hebetant artus moribundaq; membra. Cum igitur celestia corpora sempiterno motu regulariter moueantur. Sequitur vt principium eorum motus sit generis anime tantum: dico autem anime quia motus ille circularis est anime secundum quod anima cui quia libera est ab omni corporis defectu nihil obest repugnat ve quin motus sui eundem tenorem perpetuo obseruet. **S**ed illud non ommissum considerare: quomodo animal cum vnum sit in se repugnantia motus principia contineat, est autem vnum per formam quapropter Aristo. in secundo de anima dixit non esse querendā causam cur ex anima & corpore fiat vnum sicut neq; ex cera & figura. Hoc enim actus est illud vero potentia. **S**ed hoc miruz videri non debet si in animali quod plures in se complexiones compositionesq; comprehendit contrariorū motuū principia cōprehendant, cū i mixtis valde imperfectioribus elemēta que ad contrarios motus inclinant contineant: sed tñ sicut in vna forma mixti: ita in vno motu cōciliat, vno inquā sed nō simplici, sed fm simplex elementū predominans regulatus: sicut igitur in mixto in animato motus sit fm inclinationē forme que est vna

Quo animal
cuz vnum sit
in se repugnā
tia motus pri
cipia cōtineat.

que tñ fm illū motū dirigē qui elemento in ea dominanti conuenit. Si. n. solū elementū do-
minans moueret, aut motus non esset vnus, aut aliqua ex parte violentus. **C**Ita in animali
licet multiplex corporū compositio & diuersorū principiorum mouentium natura cōueniat
omnia tñ sicut sub actu anime manēt: ita animalē motum sortiunt, nec mirum si tot elemēto-
rum portiones mixtionēsq; sub animalis forma vniuntur: nam vt inquit Alex. in sua de anima
paraphrasi: forma perfectior magisq; composita & perfectius organum magisq; compositum
requirit: nam vt eius verba subiungam. Si naturale corpus compositum, & a simplicibus
corporibus diuersum gignatur complura simplicium corporum haberi subiecta necessa-
rium est: & multitudo per eam specierum que in eisdem corporibus est differentiam: multitu-
do est: atq; eam ob causam cum eiusmodi corpora que composita sunt velut plura & diuersa
specie subiecta sortiant: naturam quoq; & speciem distinctiorem habeant necesse est: quomo-
do presertim vnaqueq; natura ad cōmunez spēm in subiectis sibi corporibus aliquid conferre
videatur: quodam. n. modo species specierum & perfectio perfectionum fit eiusmodi species,
siue igitur sursum, siue deorsum, siue in dextrum, siue in sinistrum animal moueat & corpus iu-
xta animalem motuz moueri dicitur: quod si simpliciter animalis forma materie dominare
sicut celestis: nullo preterq; animali motu corpus moueri posset: sed talis tantaq; anime pfectio
ab agente extrinseco & celesti virtute q̄si in extranea sede mediantibus corporeis qualitatibus
cōmunicata est: proinde simpliciter materie talis anima non predominatur: atq; cessante actu
primo: cum id quod subest immediate actum suum obtineat: p̄pterea fit vt anime virtute sub-
iectum non regulante illud fm naturalem inclinationem feratur: & cuz in tali subiecto anima
sit constituta: eius subiecti naturam sapiat necesse est: quamobrem duorum contrariorum mo-
tum diuersa principia simul iuncta continue pugnant: motus quidem animalis & corporis,
atq; is est naturalis mortalium animalium motus: laborioso motu moueri: p̄pterea non vere
animalia: nec eorū motus simpliciter anime attribuendus. Sed cœlum quod ex se animatū est
& iuxta anime desideriu; simpliciter disposituz sincero anime motu vniformiter eterneq; mo-
uetur: est autem anime essentialis motus: localis motus ab vno autem non prouenit nisi vnuz
itaq; celum solo motu locali mouetur, ex quo etiaz conuersum sequitur q̄ si solo motu locali
mouet q̄ solum in se anime principium obtineat: optime igitur Auer. censuit cuz dixit. Neces-
se est vt principium motus celestis corporis sit generis anime tantum.

CEt cum ita sit sequit q̄ illa natura est que facit ipsum esse corpus, neq; leue: neq;
graue, & moueri circulariter.

CQuia ab eodem principio subiectum habet & propriam operationem & naturam illi ope-
rationi conuenientem: illud igitur principium per quod corpus celeste circulariter mouetur:
facit ēt vt celū neq; graue: neq; leue sit: que natura circulari motui conuenit.

CEt animali quod est hic contingit non moueri circulariter: nisi quia eius anima
constituitur per corpus quod mouetur motu recto: & sic opponitur declinatio hic.
Sed quia aia que est in corpore celesti nō est innata moueri circulariter ab eo qd̄ est
innatum circulariter moueri: quia non est anima in eo vt in corpe graui aut leui: cū
ipsum moueatur ex se ab anima: ideo animam habet tantum: & nō habet aliud prin-
cipium: & quia mouetur circulariter scimus q̄ propriū illius anime fm q̄ est anima
est mouere circulariter. Natura igitur istius corporis non est nisi natura anime mo-
uentis in loco.

CAliquis dubitare potuisset hoc modo: si anima est que constituit corpus vt neq; graue sit,
aut leue: & causa est vt circulariter moueatur: cur isthec animalia nra nō mouētur circulariter,
ratio est quia eorum anime constituuntur per corpus quod recte mouetur quapropter naturā
subiecti ex parte aliqua sequantur necesse est: subiectum autem iuxta elementum predominās
inclinat: vel sursum, vel deorsum, quapropter in animali reperitur inclinatio corporis: anime
appetitui opposita: in corpore autem celesti non est ita quia ab anima subiectum dependet
non a subiecto anima, nam tale animal ex se mouetur: iuxta exigentiam solius forme & cuz ita
sit animam habet solummodo & nō aliud sui motus principiu; non enim ex se simplr moue-
ret: quapp ex effectu arguētes cognoscere possumus p̄priū illius aie esse circulariter mouere,
& cum natura subiecti sit illius forma, natura corporis celestis nihil aliud est quam natura ani-
me mouentis in loco: non sic igitur natura coeli est anima: vt actum habeat proprium cœlum
& substantiam sine circulari motu: sed substantiam habet iuxta modū fm quē vniē intelligētiē

Herba alexā.

Quod celesti
substantia per
motum consti-
tuatur.

vnitur autem intelligentie nulla mediante potentia: cum vero operatio sit perfectio forme: ita vnit sue forme celum, vt per operationem cum ea substantietur: & coeli substantia est circulariter ab intelligentia moueri: quod si a coelo circularem auferas motum coeli sublata natura fuerit. Non enim sicut alia corpora materiam habet, vnde potentiam huc vel illuc mouendi obtineat. ¶ Sed vt in destruc. destruc. disputatione tertia in solu. 10. & 11. dubii inquit Auerro. philosophi opinati sunt quod sunt aliqua entia quarum definitiones substantiales consistunt in motu sicut vetus & alie res, & quod coeli & inferiores res sunt de hoc genere. scilicet sunt de entibus quorum esse consistat in motu: & infra sic inquit & radix huius est quod esse corporum supercelestium consistit in motu. Et ideo dans motum est secundum veritatem dans esse: & ideo in presenti etiam parte Auerro. optine naturam corporum celestium explicauit cum dixit nihil aliud esse quam naturam anime mouentis in loco exprimens actum anime mouentis. Sic igitur est Auer. 4. coeli. 24. terminus generationis elementorum est esse sursum aut deorsum ex quibus elementorum substantia & ratio constituitur ita coeli actus substantialis est circulari motui coniunctus.

¶ Sed quia natura corporis est alia a natura anime: quia est compositum sine dubio ex mouente & moto: & necesse est mouens & motum esse diuersa necesse est considerare de natura illius corporis.

¶ Hic de tertio quod relinquebatur determinat. scilicet de materia coeli que est motum: determinauit. n. de toto cum dixit non esse compositum sicut generabilia & corruptibilia: determinauit deinde de forma que est anima: nunc autem necesse est determinare de natura corporis ratio est, quia corpus celeste est compositum ex mouente & moto: que sunt diuersa: & alia est natura anime a natura corporis: licet autem natura corporis a natura anime secundum rationem sit diuersa: imo ratione qua hec mouens illud motum aliquantulum opposita ab anima tamen coelum habet quod corpus sit, actumque quo mobile existit: & ea oppositio non simpliciter est oppositio: sed quanta esse potest inter mouens & motum: quod iuxta appetitum motoris mouetur: nec enim velocius: neque tardius cupit moueri: & ideo talis proportio dicitur indiuisibilis.

¶ Et quia declaratum est hoc corpus esse ingenerabile & incorruptibile apparet quod est necesse vt sit corpus simplex non compositum ex materia & forma: & quia est indiuiduum demonstratum & ens demonstratum in actu & habens vnam figuram in actu: & omnia ista sunt in corpore propter materiam: & sunt in materia propter formam necesse est vt hoc corpus celeste sit materia animalium celestium que mouentur circulariter ex se: & vt sit perfectius modis ceteris materie: & hoc quia non est in eo de potentiis nisi potentia in loco: & de motu locali nobilior omnibus scilicet circularis: quemadmodum habet nobilissimam & perfectissimam figuram scilicet sphericam.

¶ Duo de corpore celesti declarat in presenti parte: primum quod sit corpus simplex: alterum quod sit materia animalium celestium. Primum ex eo manifestum est: quia impossibile est aliquid tam mouens quam motum mouere, aut moueri eterno si compositum sit ex materia & forma, vt declarat 8. phi. quia igitur celeste corpus eternum est: necesse est vt sit corpus simplex. Secundum autem sic manifestatur: nam vbi est reperire indiuiduum manifestum sensui & ipso actu manifesta demonstratum: & figuram terminatam habens ibi etiam est materiam reperire: materia. n. vt dicitur ab Auer. 12. metha. textu & commento. 14. est secundum quod sentitur: & forma est quod intelligitur. Sentitur autem per accidentia que in ea resident: accidentia enim & quecumque in compositis sentiuntur: ideo sentiuntur quia in materia terminata existunt: & vbi non est materia illud neque per se sentitur: neque vllum recipit accidentis genus: propterea Auer. 12. metha. commento. 25. inquit & sciendum est quod substantie sunt duobus modis: modus vnus in quo impossibile est fugere accidentia: & alius est sine aliquo accidente. Primus autem est visibile. Secundus autem intelligibile: sensibile autem habet materiam, intelligibile caret: hec. n. est forme conditio & genus, vt quam apud intellectum vniuersaliter indiuisibiliterque representat perfectionem: eandem a primo deficiens gradu limitate diuisibiliterque per accidentia in subiecta materia exprimere conetur, est igitur a forma in materia perfectio & intelligibilitas: a materia vero in forma defectus: & pro intelligibilitate: incerta per sensus comprehensibilitas: quod nisi materia foret nihil sensu: sed omnia intellectu comprehenderentur: quapropter est apud Arist. primo coeli. 90. qui dicit coelum dicit formam: qui vero hoc coelum materiam, quapropter conuenienter hic Auer. d. & quia est indiuiduum demonstratum &c. Et omnia ista sunt in corpore propter materiam: & sunt in materia propter

formam: nam materia est gratia forme, & qualiscunq; ista perfectio sit est a forma in materia, (d. d. necesse est vt hoc corpus celeste sit materia animalium) id est quia accidentia testantur super materia, & materia talis est per accidentia cuiusmodi est eorū cuius gratia insunt forma; in corpe autē celesti sunt figura & motus circularis que attestant super natura anime abstracte, igitur necesse est vt hoc corpus sit materia animalium celestium. d. cepit narrare huius materie nam q̄ sit aliis p̄fectior & dixit (& vt sit p̄fectius & c.) qđ ex tribus declarat primo ex potētia ad vbi que reperitur in tali corpore: huiusmodi. n. potentia est prestantior potentia que est ad eē & non esse: nam hec machinatur ad interitum & corruptionem; illa vero nihil aufert de substantia. Secundo idem ex motu locali circulari declarat qui est super omnes motus nobilissimus, igitur eius etiam subiectum erit nobilissimum, nam nobilioris motus nobilior quoq; debet eē subiectum: demū ex figura que tali corpori inest, nam figura circularis vt primo coeli declarat prima est figurarū; quia simplicissima est: perfectissimaq; quia finita est ex se & infinite similis: & est nobilissima, quia corporis nobilissimi. s. coeli naturam consequitur.

¶ Et quia declaratum est de formis celestibus ipsas non habere constitutionem p̄ corpora celestia. Nam si haberent: tunc mouerentur ex se per accidens: & indigerēt moto ex se primo essentialiter: declaratum est. n. in octauo phi. q̄ mota ex se q̄ sunt hic vna essentia in specie: reducuntur necessario ad motum essentialiter & mouens & q̄ sit compositum ex vno mouente & vno moto primo: & qđ illud mouens non sit potentia in corpore omnino: videtur q̄ forme corporum celestium, & maxime forma vltimi continentis sit quodāmodo anima: scilicet propter appetitum existentem in eo & propter mouere sit quodāmodo intellectus: & sit forma simpliciter p̄ quam animal celeste componitur ex vno mouente & vno moto.

¶ Quod supra vniuersaliter imperfecte q̄ de natura forme celestis declarauit: nunc distincte p̄fecte q̄ vult absoluere: declaratum est. n. solūmodo formā coeli esse generis anime: nunc autem vult ostendere qualis sit hec anima & quas ex virtutibus anime habeat: ex hoc. n. distinctior de natura corporis celestis habebitur cognitio. Siquidem materia ad formam refertur: dicit igitur vt a textus vltima parte incipiam, q̄ forme corporum celestium & maxime forma vltimi continentis. s. octaue sphere: est quodāmodo anima: dicit autem quodāmodo: quia non est eius generis cuius sunt. He inferiorum animalium anime quas nos simpliciter animas dicimus: vt animalium perfectiorū in quibus omnes anime potentie reperiunt: anime autem celorum de virtutibus anime non habent nisi appetitiuam & motiuā s̄m locum. Cum igitur corpora celestia maxime autem primum moueat propter amatum & desideratum necesse est vt habeat appetitum: dico autem maxime primum quia est maxime sui ipsius appetens & alia propter ipsum appetunt. Sicut etiaz diuino motu ab eo corripunt. d. d. (& propter mouere sit quodāmodo intellectus). i. motus corporum celestium testatur q̄ anime corpore celestium sint quodāmodo intellectus, dixit autem quodāmodo quia non cōmunicant nobiscum in eadem intelligenti ratione: motus autem corpore celestium multipliciter testatur: q̄ eorū forma sit intellectus: nam quia eternus est formam abstractā requirit, forma autē abstracta est intellectus quapropter & regulariter mouet & modo intellectiuo. s. non per aliquā partem organicā determinatam: (d. d. & est forma simplex & c.) quasi dicat licet celum habeat animam qua appetit & mouet: non tamen ea anima composita est & organica sicuti anime istorū animalium: sed est forma simplex ex qua animal celeste componit ex numero mouente & moto: qualiter autem in celesti corpore sit vnum mouens solūmodo & vnum motum postea declarat, verum quia hoc scilicet q̄ anime corporū celestium non habeant de viribus anime nisi appetitum & motiuū localiter, supponit q̄ anime celorum sint abstracte: ideo in textus initio resūmit q̄ nō sunt p̄stitute inesse p̄ subiectū: alioquin corpa celestia non eēt prima mota ex se, sed mouerentur ex se p̄ accidens sicut animalia hec subcelestia: ex quibus Arist. in. 8. phi. 46. pbauit deueniendum esse ad primum motum ex se eternum: nam cum isthec animalia essentiam specificam in successiua infinitorum indiuiduorū gnatione conseruent: non potest eterna illa successio, neq; ab omni ea turba seruari: quia non sunt simul indiuidua, neq; ab aliquo indiuiduo, neq; a parte, relinquē igitur vt aliquod sit motum ex se perpetuum a quo sempiterna illa successio conseruetur: & Auer. in cōmento ostendit non solum propter motum, sed etiam propter esse istorū inferiorum deueniendum esse ad aliquod primum ex se motū: atq; id propter animalia, & ex putredine, & per propagationem genita comprobauit: cum hec quidem temperiem quandam

calorum in gnatione requirant, ea vero in statutis anni temporibus per accessum recessumque solis intereant & generentur: vt ibi est ab Auer. videre.

CEcontrario de animalibus que sunt hic: apparet. n. q. mouens componit ex duobus mouentibus: ex anima videlicet & re desiderata extrinsecus mouente animam: & ideo motum inuenitur in eis compositum non simplex.

Quia in calce superioris textus dixerat animal celeste componi ex vno mouente & vno moto; nunc declarat qualiter hoc non reperitur in istis animalibus, in quibus mouens primū componit ex anima & re desiderata: que extrinsecus animam mouet: quod in formis celestibus non verificat. idem. n. est efficiens forma & finis: mouet. n. intelligentia celum, cuius forma est intrinseca sui ipsius gratia, vt sit in nobilissima perfectione: non. n. extrinsecus ab aliqua re transmutari potest: & deus qui forte finis extrinsecus videretur: non illi est extrinsecus: immo vniuscuiusque intelligentie substantia; iuxta diuersos gradus perficiens, at subcelestia animalia ab appetibili exteriori mouentur: quod desiderium in eorum anima generat rei extrinsecus potiunde: & ideo dicitur ab Auer. in anima effectiue mouere: improprie tamen vt arist. inquit in primo de generatione textu. s. s. est inquit factio: vnde principium motus: cuius autē gratia non actiuū: nam sanitas non factiuum est nisi per methaphoram: sed dicitur effectiue mouere propter desiderium quod gratia finis extrinseci excitat, in quo quia bonū & perfectio reperitur: que sunt in ratione finis precipua, propterea dicitur balneum in anima mouere vt efficiens, extra autē vt finis: (d. d. & ideo motum inuenit in eis & c.) quia motum refert ad mouens, sicut mouens est compositum, ita & motum esse debet, & ideo in animalibus mortalibus motum est compositum non simplex: nam anima concupiscibilis est mota ab appetibili, corpus autem ab anima & ita sunt duo mota, anima. s. & corpus, posset tamen aliter deductio hec declarari, vt. s. ostendatur compositio corporis compositi ita vt compositio non referatur ad animā que mouet ab appetibili & subinde corpus mouet: sed ad corpus solūmodo, nam bene sequitur ex quo animalia ista mouentur ab appetibili extrinseco quod habent corpus compositum ex materia & forma a re extrinseca transmutabile cum qua conuenit: cuius veritatis signum quod anima que ab extrinsecis non mouetur, habet corpus simplex non transmutabile quod notauit Auer. in. 8. phi. cōmento. s. i. in fine vbi inquit inuolutis quidem verbis: & debes scire quod non intēdebat quod motus eius qui est per accidens. s. motoris qui mouetur in animali a causis extrinsecis est motus eius in loco propter motum sui subiecti. s. corporis: sed intēdebat quod motus eius a causis extrinsecis est propter motum sui subiecti ab eis non in loco & c. vbi Auer. duplicē innuit accidentalitatem anime: tū quidē ad motū locale subiecti: tū vero quia anime accidit moueri ab extrinsecis merito subiecti quod ab eis alterat: vt in nutritione apparet: & in obiectis aliare potentiare vt generatiue a quibus animam necesse est pati propter cōmunitatem quam cū corpore habet: sequitur igitur vt sicut mouens est compositum: ita debeat esse motum. Ex quibus facile ostendi potest quia animalia nostra hec ex se moueri dicant id improprie de eis dici, ex se. n. moueri proprie dicuntur que ab anima sola mouent: talia autē; vnico motu mouentur locali. s. qui est anime proprius, ab vno. n. non puenit nisi vnum: & ideo que pure ab anima mouentur semper localiter mouentur: terrene igitur animalia quandoque mouent: & quiescunt quandoque quia eorum motus non a sola est aia: sed ab extrinseco appetibili iuxta eius desiderium & consequutionem mouentur & quiescunt: ob id Arist. 8. phi. s. i. textu de his animalibus loquens sic inquit. Hoc autem oportet accipere quoniam per vnum motum ipsa mouentur: & quod per hunc non proprie quod Auer. in cōmento manifestius expressit.

Corpus autem celeste est quasi materia istius forme abstracte: quia est materia existens in actu: & ideo non assimilatur materie nisi in hoc tantum: quia est materia fixa ad recipiendum formam: & ideo dignius dicitur subiectū quā materia: materia enim que est hic: dicitur materia quia est in potentia forma in eo fixa: & dicitur subiectum quia est fixa forme & fit compositum ex materia & forma.

Quia supradixerat motum esse compositum in animalibus que ab extrinseco transmutant in presenti parte declarat qualiter se habeat motus in animalibus celestibus, & quomodo corpus celeste intelligentie dicatur subiectus: & inquit quod corpus celeste est quasi materia istius forme abstracte, & rationem assignat cur vere non sit materia sed quasi: quia est materia existens in actu: & quia ista sibi pugnare videntur quod sit materia & sit in actu: subiūgit quid habet quo cōueniat cum materia: & quo differat, in hoc. n. solum materie assimilatur, quia est affixa forme

& eam recipit vel ut vno verbo dicam quæ est in qua est forma eo modo quo esse in materia forme conuenit abstracte: & ideo dignius dicitur subiectum: nam subiectum est: ut inquit the- mistius in sua de materia digressionem primi phi. cum potentia & priuatione amittit & formam re- cepit: materia vero ubi cum priuatione habet potentiam ad formam que postea fit in ea fixa: si igitur a celesti corpore semoueamus priuationem & potentiam & præ generationem rema- nebit ratio subiecti solūmodo ut. s. ex se sue forme est iunctum quam habet eterno.

¶ Et videtur quod ad esse corporis celestis non sit necessaria eius forma sicut est dispo- sitio in corporibus animalium que sunt hic: in animalibus enim que sunt hic animæ eorum videntur necessarie pro esse corporum eorum: quia non saluarentur anima- lia nisi per sensibilem animam & imaginatiuam: corpus autem celeste cum sit sim- plex & non transmutabile ab aliquo extrinseco non indiget in suo esse anima sensibi- li aut imaginatiua: sed tantum indiget anima mouente ipsum in loco semper & vir- tute que non sit corpus, nec in corpore ad largiendum ipsi permanentiam eternam & motum eternum qui non habet principium neque finem.

¶ Ut manifestius intelligatur qualis sit intelligentie ad suum orbem unio & ad quid: cum supra- dictum fuerit cælum non esse compositum nec habere potentiam ad esse vel non esse: quapro- pter aliquis posset existimare cælo non opus fore intelligentiam: ideo in presenti parte ostendit ipsum non indigere anima sicut istorum animalium corpora: que quidem quia a contrariis offensibilia sunt: ideo pro ipsorum salute requirunt animam sensibilem & imaginatiuam: sen- sibilem quidem ut presentia vitent nocumenta: imaginatiuam vero ut ad absentia cibaria mo- ueantur, vel ad alia que ab ipsis appetuntur: at corpus celeste simplex est nulli offense expositus, quapropter non sibi ea de causa virtute sensitua aut imaginatiua est opus. Sed cum necesse sit omne quod mouetur ab altero moueri indiget anima ipsum in loco mouente: & virtute que neque corpus sit, neque corporea: que sibi permanentiam eternam motumque largiatur eternum: cur autem indigeat virtute permanentiam eternam largiente in parte sequenti declarat & d.

¶ Et debes scire quod istud corpus celeste non indiget virtute mouente semper in loco tantum. Sed virtute largiente in se & sua substantia permanentiam eternam: quoniam & si simplex sit, & non habet in se potentiam ad corruptionem: tamen est finite actio- nis necessario: quia est finitarum dimensionum & terminatarum superficie continen- te ipsum & omne tale cum intellectus posuerit ipsum existens per se absque eo quod aliud largiatur ipsi permanentiam & eternitatem: necesse est ut ita sit de finitate sue perma- nentie sicut est de finitate sue actionis: & ideo necesse est in intellectu esse potentiam largientem ipsi permanentiam eternam: quemadmodum largitur ipsi motum pro- prium eternum.

¶ Illud valde abstrusum erat & intellectu difficile, si corpus celeste simplex est non generabile aut corruptibile: quid sibi forma opus est a qua permanentiam eternam recipiat: propterea in- quit non solum indigere virtute semper localiter mouente quod quidem non declarat: cum ex. 7. & 8. phi. manifestum sit: sed virtute largiente in se. i. in ipso in intrinsecus: quod sequen- ter exponit: & in eius substantia sempiternam consistentiam: cuius rationem assignat: nam hoc corpus simplex sit & ex sui natura non habeat ad corruptionem potentiam: tamen est ter- minati & finiti actus necessario: ratio quia cum intellectus corpus ipsum secundum se considerauerit id est absque eo quod sit intelligentie subiectum, sicut est terminatum propria figura & superficie ipsum continente: ita est finite durationis: nam ut in. 8. phi. fuit declaratum cuiuslibet corporis finiti potentia est finita, cui legi etiam corpus celeste debetur: ut solitarie ab intellectu consideratur sicut mathe. per ablationem considerant: hec enim est corporis ratio in eo quod corpus ut fini- tum sit, & ideo cum ipsum tali modo acceperimus absque intelligentia: que ei permanentiam eternitatemque largiatur necesse est ut ita sit de finitate sue permanentie sicut est de finitate sue actionis: nam ut in. 12. metha. commento. 41. ex sententia themistii declarat. Corpora. n. stellarum quia existit in eis aliquid in potentia secundum hoc potentie eorum sunt finite, in qualibet. n. hora ex- stant in alio loco: quandoque igitur sunt hic, quandoque illic, & ista loca sunt quasi vltima motus & impossibile est in aliquo existente in potentia cum post peruenit ad actum quem intendit ut non sit ei vltimum & eternum: causa autem in qua nulla potentia existit semper est in actu, & nunquam diuersatur in vna hora post aliam, sicut igitur actio que est motus quantum est merito isto

rum corporis finita est: & ita est de permanentia ipsorum cum considerata fuerint absque intelligentia: & ideo necesse est in intellectu esse potentiam largientem illis permanentiam eternam quemadmodum largitur motum proprium eternum. Non tamen ex his aliquis accipiat celum ex se corruptibile esse, & ab alio eternitatem acquirere: non enim dicimus celum habere in se principium corruptionis: sed quia ab intellectu secundum se & propriam sui rationem consideratum finitatem habet, licet in re impossibile sit ipsum finire: multa enim mathematica considerant secundum se que naturalis ostendit impossibilia inuicem separari: ut superius etiam declarauimus ex sententia Auer. in ca. quodam qui in arabico adiunctus est libello de substantia orbis, ubi Auer. in hac difficultate sese Alexan. & Auicen. reconciliat.

Et non tantum hoc sed necesse est hic esse virtutem: que largitur ei motum proprium siue actionem que est eternitas inter ceteros motus: scilicet motum localem in circuitu & figuram propriam isti motui scilicet sphericam & mensuram propriam unicuique illorum corporum & conuenientiam inter ea ad inuicem in ordine & quantitate: ita quod ex omnibus perficitur vnus actus. scilicet totus mundus.

Cum ostendit quod habet celum ab intelligentia permanentiam eternam; quod & si de qua libet intelligentia verum sit: precipue tamen de prima prosequitur in presenti parte reliqua de clarare que largitur prima forma ipsi celo: ultra enim permanentiam largitur motum proprium & qualis sit iste motus exponens subiungit siue actionem; que est eternitas inter ceteros motus: scilicet motum localem in circuitu: est autem eternum ut Aristot. in primo coeli. 100. declarat finis continens vniuscuiusque vite tempus cuius nihil extra est secundum naturam: sicut autem extra celum nihil est ita extra eius eternum motum nulla est duratio sed omnium periodi coeli motu terminantur: est igitur circularis motus coeli eternus: & illi proprie ab intelligentia est derivatus: est enim ut Aristot. inquit secundo coeli. 17. dei actio immortalitas: hec autem est ad se ipsum sempiterna vita: quapropter subiungit ibi philosophus itaque necesse est deo motum sempiternum existere: quod optime sequitur: quia in eternis sicut posse & esse idem sunt: ita actus secundus exterior non separatur a primo: itaque sicut dei actio est sempiterna vita: ita celum eterno tempore mouet, assequitur autem celum sempiternitatem apte per circulares motus: quia sicut actio dei est vita eterna ad seipsum: ita id celum per motum circulares assequitur qui est reditus ab eodem in idem sempiternus: dans igitur deus celo motum localem in circuitu dat actionem que est eternitas: & quia figura est propter operationem dat etiam figuram propriam isti motui. scilicet sphericam: & quia sicut dicitur ab Auerro. secundo coeli. 42. & 71. commento oportet existimare omnia corpora celestia esse inuicem iuncta maiori colligatione quam sint membra in aliquo istorum animalium ad vniam communem operationem que est constitutio & conseruatio vniuersi ad quam requiritur vniuscuiusque partis propria mensura & proportio. Ideo hec prima forma largitur etiam mensuram propriam unicuique illorum corporum & conuenientiam inter ea ad inuicem in ordine & quantitate: ita quod ex omnibus perficitur vnus actus. scilicet totus mundus.

Nulla enim differentia est inter indigentiam virtutis actiue in corpore: & in omni corpore aut in vno corpore composito ex corporibus simplicibus huiusmodi: & in differenter siue illud corpus fuerit generatum siue non generatum: vnde videmus celum habere vniam virtutem non tantum mouentem omnia: sed agentem & conseruantem: sicut est dispositio in corpore hominis & in corpore facto propter finem proprium. Finis enim significat agens significatione necessaria: sicut motum significat mouens.

Quia ea que in textu superiori dicta fuere aliquis credere posset non verificari nisi in corporibus compositis & generabilibus: ideo volens hanc deceptionem remouere ostendit nullam esse differentiam quo ad hoc ut forma que est virtus actiua requiratur in corporibus, siue fuerint simplicia siue composita: siue genita, siue non genita: & cum ita sit quod omne corpus indiget ista virtute: videmus celum habere virtutem seu potentiam non tantum mouentem omnia quod quidem ad ea que infra celum sunt materialia refertur: sed agentem & conseruantem, quod quidem respectu ipsiusmet coeli verificatur: quod consequenter exemplificat sicut inquit, est dispositio in corpore hominis: & in corpore facto propter finem proprium: manifestum est enim in talibus requiri formam & efficientem & finem: sed non contentus exemplo rationem subiunxit quia finis significat causam agentem actione necessaria: sicut motum significat mouens: impossibile enim est esse finem nisi aliquod agens ipsum efficiat sicut impossibile est esse motum

mouens presupponatur. ¶ Sed ex Auer. dictis aliquis dubitauerit coelum quod eternū est cām habere efficientem quod inconueniens videtur: quomodo. n. quod materia caret & potētia essentiali potest habere agens: ratio certe agentis est vt transferat de potentia ad actum. Sed in coelo non est potentia ad esse vel nō esse: generare. n. & corrumpere ē: ergo non habet agēs: sed coelum habet eo modo agens quo habet potentiam: coeli autem natura est subiectum motus intelligentie: mouentis in loco: sicut aut in natura celi est motus circularis: ita est potentia ad vbi: intelligentia igitur mouens coelum est illius efficiens: & dans coelo motum dat ei substantiam: nam coelorum diffinitiones substantiales in motu consistunt: & hec est radix vt inqt Auer. disputatione tertia destruc: quare habeat celestia corpora agens: nam esse corporum supercelestium consistit in motu: & ideo dans motum est fm veritatem dans esse. Sed tamen sunt natura incorruptibilia, quia causis carent corruptionis: nec magis possibile est coeluz corrumpi q̄ colorem audiri: que vero eterna impossibile sit cām habere efficiente; in quesito de efficientia mundi late declarauit.

An celum habeat efficiens.

¶ Sed in genere agentium quoddam est prius tempore acto: & omne quod fit in sphaera istius mundi est istius agētis & istius acti: quoddam est prius natura: sicut est dispositio temporis cum orbe: & agentis cum orbe. s. facientis ipsum in dispositionibus necessariis in inueniendo finem ob quem fuit.

¶ Quia difficile erat videre quomodo coelum quod eternum est possit habere agens eo magis quod oportet vt illam rem antecedit priuatio cuius dicitur esse agens: ideo Auerro. dat distinctionem de agente. s. quoddam esse quod est prius tempore acto: vt sunt agentia hec corruptibilia: quoddam autem quod solūmodo natura precedit: vt est dispositio temporis cum orbe a quo dependet & intelligentie cum eodem orbe: cuius est agens: nam ipsuz in eis efficit dispositionibus que necessarie sunt vt orbis finem propriū assequatur: finis autem est ppria intelligentia cuius gratia mouetur, sed tamen quomodocunq; agens sit aliquam in subiecto presupponit priuationem & aliqualem ad esse exitum: & si hoc non esset: vt inquit Auerro. in destruc. dicere non possemus quomodo mundus habeat agēs: & ideo oportet vt semper sit adiutus priuationi: sicut est inesse motus qui semper indiget mouente.

¶ Et cum ignorauerunt hoc quiddam esse de opinione Aristo. dixerunt ipsum nō dicere causam agētem vniuersum: sed causam mouentē tm̄: & illud fuit valde absurdum: & non est dubium in hoc quod agens ipsum est mouēs ipsum: quod enim mouet ipsum motu illi proprio est illud quod largitur illi primo dispositiones p̄ quas acquirit motum proprium.

¶ Ex dictis taxat illorum errorem, qui putauerunt deum celorum & vniuersi esse causam mouentem solūmodo: & non agentem. i. a quo hec solūmodo penderent quo ad motū nō quo ad esse & sbam: quod ipse hoc modo reprobat: nam cum coelum & vniuersa que in eo continentur sint inesse per motum constituta & eorum perfectio sit cum motu: ergo dans motum dat esse & mouens est efficiens: nam quod coelum mouet motu illi proprio sicut dat actione; & finem ita largitur dispositiones primo per quas acquirit motum proprium: hec aut est agētis conditio. s. dare formam & accidentia propter formam consequentia.

¶ Et hec est uirtus illa quam laudauit aristo. in multis locis sui libri de coelo & indicat ipsam: esse coelo nobiliorem & altiolem.

¶ Vt ea que de forma coeli dixit auctoritatem Aristo. firmet dicit q̄ ista forma a qua celū mouetur & recipit permanentiam eternam est ea uirtus quā laudauit Aristo. in suis libris de coelo tam in secundo vbi perquirē cū est q̄ alia pluribus alia paucioribus lationibus celestia corpora mouent: alia vero perfectam & nobilitatē sine actione cōsequunt: tū vero primo coeli. 100. textu vbi laudat eas que extra coelum sunt intelligētias: quia in alterabiles impassibiles optimā vitam degentes vnde aliis deriuatum est esse & viuere hiis quidem clarius: his vero obscurius atq; hoc illud diuinum est cui omnes locum in coelo attribuunt.

¶ Et iam induxit nos amor explanandi hoc facere digressionem a p̄cipali. s. a declaratione corporis celestis: quod est de celo tanq̄ corpus de animali. Dicimus igit q̄ corpus celeste communicat cum corporibus generabilibus & corruptibilibus in hoc quod est ex tribus dimensionibus & est substantia recipiens dimensiones: & q̄ utraq; substantia non est sine dimensionibus.

Excusat Auerro. sese q̄ cum proposito foret determinare de m̄a & de forma corporis celestis digressus sit in disputationē de eius efficientia: nam desideriu3 explanandi quesiti huius veritatem a principali proposito ipsum deflexit: igitur ad principale propositum reuertendo aggreditur huius capituli secundam partē principalē: in qua ostendit conuenientiā quam habent in accidentibus corpora celestia cum ipsis inferioribus, & incipiens a dimensionibus corporis inquit: primo conuenire corpus celeste cum istis materialibus: quia sicut hec ita ipsum ex tribus dimensionibus constituit: & quia forma corporis est accidens: ideo in corpore celesti est substantia recipiens has dimensiones: demuz quēadmodum hōe subcelestium substantia nunq̄ a dimensionibus est libera nuda ve: ita corpora celestia nunquā sunt sine dimensionibus.

Sed inuenimus substantiam deferentem dimensiones, & dimensiones in corpore generabili & corruptibili vel corporibus generabilibus & corruptibilibus eadē numero in potentia: non easdem in actu. s. q̄ dimensiones omnes cōmunes omnibus corporibus generabilibus sunt eodem modo in potentia quia inuenimus idem corpus transferri de forma in formam, & ex dimensionibus in dimensiones alias in actu v. g. q̄ corpus quod est aer transfertur in corpus quod est ignis. Si igitur hoc corpus quod est cōmune forme aeris & ignis esset idem numero in actu: tunc forma esset accidens: & si essent duo in actu: & transmutaretur vnum in alterum: necesse esset corporeitatē destrui de corpe corrupto ad nō corpus & corporeitatē ḡnatam ḡnari ex non corpe qd̄ est impossibile vnde necesse est eas h̄re naturā corporalē sibi cōmunē querendū est igitur vtrū illa sit una aut plures: & si una vtrū vna potentia aut actu & si plures similiter: cogimur igitur ponere vnam in potentia & plures in potentia.

Ponit differentiam inter dimensiones generabilium & corporum eternorū: nam dimēiones generabilium sunt eodem numero in potentia: dico easdem numero in potentia eo mō quo materiam primam eandem numero dicimus: neq̄. n. vna est neq̄ plures: quia nullam h̄ intentionem per quā sit vna, neq̄ est per se diuisa pluribus formis vt non sit vna sed vna est p̄ priuationem formarū omnium, plures vero quia est in potentia ad omnes formas: sic forma corporis nec vna, nec plures existit, quia certam figuram aut certum non habet terminū. Sed vna est per priuationem omnium terminorum, plures vero quia est in potentia ad quoscūq̄ terminos: q̄ aut ita sit tum sensu ipso & experimento: tum ratione ostendit: sensu quide3 quia manifestum est idem corpus ex vna forma in actu ad aliam transferri: ratione autē quia si corpus huic transmutationi subiectum esset in actu: vel haberet cōmunem actū vel essent duo corpora sibi in actu opposita: non primum quia transmutatio in formis que adueniret esset accidens quicūq̄ sit ille actus: vt supra ostendimus: si vero sint oppositi actus necesse esset corporeitatem destrui: quia in vnus oppositu aduentu alterum deletur: & ita aliqua substantia sensibilis esset non corpus & ex non corpore generaretur: nam omnis transmutatio est hoc mō ex opposito in oppositum: & in vnus aduentu alterum corrumpit que omnia latius ca. superiori declarata fuere: necesse igitur est naturam ponere corporalem cōmune3: de qua adhuc querendum restabit vtrum sit vna vel plures, & hoc vel actu: vel potentia cum vero actu esse sit impossibile: relinquatur igitur vt sicut dictum est supra sit vna potentia per priuationem omnium & plures per potentiam quam ad omnes corporis terminos habet.

Declarabitur igitur s̄m hoc q̄ corpora que sunt hic generabilia & corruptibilia ipsa componantur ex substantia que est in potentia & dimensionibus existētibus in ea: que sunt in potentia: & ē q̄ illud corpus est vnū potētia: & multa potētia: & q̄ cū exit in actū erit materia in actu: vnde dicit arist. q̄ materia non habet esse in actu nisi s̄m q̄ v̄r: quēadmodū forma non habet esse in actu nisi s̄m quod intelligitur:

Reuertitur ad principale propositum concludendo, corpora corruptibilia componi q̄de3 ex substantia recipiente dimensiones, & ex dimensionibus: sed & substantiam recipientem: & dimensiones ipsas esse in potentia, & ideo cum tale corpus sub vno termino existens sit in potentia ad alium terminum vnum est in potentia, & in potentia plures: est aut in actu respectu certi termini quem habet respectu alicuius forme cuius est materia in actu, subiungit: d. ad hoc Arist. autoritatem. 12. metha. textu. 14. q̄ materia non habet esse in actu nisi s̄m q̄ videtur. i. materia nullum habet actum nisi eum quo sub accidentibus forme sentitur: ex quo apparet & ipsam habere esse ad aliud, nec actu intellectus posse attingi: cum nullum ex se habeat actum:

sed

Materia non
est in actu
nisi s̄m quod
videtur.

sed ut solū videat quē admodū forma nō hz esse in actu nisi s̄m qđ intelligit: nā forma in mā hz esse in potētia p̄stitūdo cōpositū: sed actus forme simplex est dū rōne a mā seiūcta p̄ intell̄m p̄cipit: alioqn in mā sumpta subm̄ p̄stituit & est mā in actu qđ si actum materie ad actū simplicis forme cōparemus tanto is est nobilior quanto intellectus sensum excellit qua de re retro etiāz verba fecimus ad que pro horum supplemento recurre.

C Corpus vero celeste cū nō trāsmutet s̄m subiectū necesse est cōponi ex substan-
tia in actu & dimētionibus in actu: & ideo est ingenerabile & incorruptibile: & cum
ita sit corpus celeste est materia recipiens formam cœli hoc modo qui declaratus
est de hac materia. s. de eius conuenientia cum materia generabili & corruptibili in
aliquo & diuersitate eius ab ea in aliquo. Nam utroq; etiā est materia s̄m qđ uidet̄
& similiter etiā s̄m qđ inuenitur in eis potentia ad motum in loco: & si in corpore
celesti non sit potentia ad transmutationem.

C Cū declarauit naturā corpis qđ repit̄ in corruptibilibus in p̄nti pte oñdit quā se habeat ad
corpa celestia: & sicut ibi oñdit ex ḡnatione & corruptione talē formā esse in potentia: ita hic
qđ careat potētia p̄bat qđ celestia corpa n̄ ḡnant̄ aut corrūpūt̄: & d. corpus vere celeste cū nō
transmutet̄ s̄m subm̄. i. iuxta p̄ditionē sub̄i, que est ut sit in potētia ad terminū transmutationis
necesse est cōponi ex sub̄a in actu & dimētionibus in actu. trāsmutatio. n. facit cognoscere ma-
teriā, cū igit̄ careat celoz̄ sub̄a trāsmutatione ad sub̄am igit̄ carebit ea materie p̄ditione: imo
natura qua trāsmutat̄ ad substantiā: ea est potentia igit̄ necesse est cōponi ex substantia in actu
& dimensionibus in actu: dimensionū. n. potētia mām insequit̄: cū vero hec sint ḡnationis &
corruptionis cāe erit ingēnabile & incorruptibile. Sed cū aliquo mō corpus celeste hēat mām
videre o; quā se ea mā sese hēat ad celestē formā: iō Auer. hoc primo oñdit. d. inducit signa ex
quibus p̄stat̄ in celo eē materiā, est aut̄ celi materia recipiēs forma hoc mō. s. s̄m qđ celū est sub-
iectū fixū & determinatū ex se. i. p̄ nullā potētiā ipsi intell̄ie: & ita simpl̄r intell̄ie additū ei qđ
obediens ut naturā intell̄ie pure imitē in q̄tū possibile est nihil de eius detrahēs p̄fectione: qđ
nō sit in mālibus accidit formis: nā subiectū p̄stitūtes inesse & ip̄e cōstituunt̄: & materie mer-
gunt̄ ita ut potētia materie inficiant̄ & vnū cum materiali subiecto euadāt: at intell̄ia suo nutu
celū mouēdo p̄stituit: cūq; hoc absq; vlla sit potētia ad esse: nā celū ex se semp̄ est vnitū intell̄ie
ideo verius d̄r subiectū qđ materia: qua in re cū materia ḡnabiliū puenit dū p̄stituta est sub forā
aliqua ad quā nō amplius hz potētiā sūme igit̄ materiā a forma p̄stitutā nō p̄stituentē formā,
que nunq; fuerit in potētia ad illā formā nec ad aliā potētiā optineat: talis inquā materia tota
erit vcto illius forme disposita: nā de p̄fectione eius nil detrahit, hec aut̄ est celestis corpis: nā qđ
ut inquit Auer. nihil est aliud qđ actus aīe mouentis in loco: sed p̄ter materie cōditionē quāz hz
in q̄tū est subiectū forme: sunt et̄ alie quibus materie simile: tū quidē s̄m qđ v̄r: celū. n. visibile
quāpp̄ Arist. primo cœli. 90. textu inquit: qui dicit hoc celū dicit materiā, qui vero celū formā
tū quia aliquo mō in celo potētia repit̄. s. ad vbi absq; hoc qđ sit in potētia ad substantiālē trans-
mutationē: sed neq; potētia ad vbi neq; esse visibile, vllō mō substantiālē transmutationē respi-
ciunt: nā celū nō est visibile colore qui eiusdē rōnis sit cū his mortaliū rerum coloribus qui ex
materie elementorūq; mixtione resultant, sed lumine quodā eterno quo celestia sidera fulgo-
re quodā ab oculis nostris p̄cipiuntur. S̄r potētia ad vbi nihil p̄ motū localē aufert de sub̄a
ideoq; celestia corpora eterno motu reuoluunt̄ absq; vlla substantie diminutione.

C Et sub̄ie ex̄ntes in substantiis ex̄ntibus in corpe celesti nō sunt potētia ad transmu-
tationē: ut sub̄ie ex̄ntes in substantiis ex̄ntibus in corpe ḡnabili & corruptibili: & simi-
liter est in corpore celesti: declaratum est. n. de eis eas esse conuenientes cum formis
generabilibus & corruptibilibus in aliquo & in aliquo differentes ab eis.

C Occasione eius quod dictum est in fine superioris textus. s. qđ in corpore celesti non sit potē-
tia ad transmutationē ostendit qđ id veruz sit & de partibus corporis celestis & de toto: verbis
sane barbare translatis & inuolutis: quoz̄ sensus est qđ substantie. i. forme existēt̄ es in substantiis. i.
subiectis vel materia existēte in corpibus celestibus nō sunt potētia ad transmutationē: ut sub-
stantie. i. forme existentes in substantiis. i. subiectis vel materia existentibus in corpore ḡnabili
& corruptibili: & idē iudiciū est de toto corpore celesti qđ supra declaratū est & i primo & in
hoc scdo ca. cū vidimus puenientiā & d̄iam substantiarū eternarū & corruptibiliū inuicem.

C Et ex hoc mō id qđ congregat̄ hic ex anima & corpe d̄r animal: cū hoc qđ illud
qđ cōgregat̄ illic ex corpe & aīa d̄r nō equiuoce aīal: sed s̄m prius & posteri⁹ & iō

neceffe est in talibus naturis ut prius sit causa posterioris ut dictum est de hac natura alibi: uerbi gratia illa que dicuntur calida sed diuersantur sicut magis & minus.

Propter convenientiam & distantiam que reperitur in celestibus & subcelestibus concludat aial sicut prius & posterius: in his & in illis reperiri: que autem sic se habent. scilicet prius & posterius. id quod est prius est causa posterioris, ut dictum est, tunc secundo tunc quarto methaphisicorum: & ideo principia substantie sunt principia aliorum predicamentorum ut dicitur in 12. methaphisicorum. & principia verissima que aliis veritatis causa existunt sicut primum calidum propter quod alia sunt calida: sicut igitur corpora celestia causa sunt horum animalium, ita ipsa magis sunt animalia.

Quoniam igitur celum componitur ex materia & forma sicut est dispositio in animalibus que sunt hic declaratum est. Amplius in quo conuenit forma istorum cum formis illorum & in quo differunt: & in quo differt ultimus motor istorum ab ultimo motore illorum. Remanet igitur declarare in quo differunt hec duo genera quo ad accidentia & in quo conueniunt.

Epilogat Auerroes que dicta sunt & per se patent & preponit determinare de accidentibus in quibus celestia corpora cum hiis mortalibus conueniunt: licet de aliquo accidente dictum sit. scilicet de forma corporis uerum quia illud accidens simul comprehendit substantiam. scilicet corpus celestium materiam & formam: propterea de eo simul cum accidentibus aliis non meminit.

Differunt in natura passiva que dicitur alteratio: & conueniunt sicut accidentia sicut que non transmutant substantiam: hec enim alteratio sicut que transmutat substantiam alterati: uidetur esse propria corporibus quorum substantie admiscetur potentie, & sunt corpora generabilia & corruptibilia. Accidentia uero que non transmutant substantiam deferentis sunt communia utriusque corpori.

Incipit ostendere distantiam corporum celestium in alteratione a corporibus generabilibus: & primo ponit distantiam & convenientiam que postea declarat: differunt quidem in natura passiva que dicitur alteratio: etenim cum corpora celestia habeant substantiam receptiuam que diuersat iuxta motus diuersitatem dicente philosopho in principio quinti philosophi. quod alterius & alterius motus alterum & alterum est mobile, istud substantiam quo ad naturam passivam a qualitatibus alterantibus differt a substantia receptiuo qualitatium celestium, appellauit autem tale substantiam materiam passivam in ordine ad passiones & passibiles qualitates sicut que substantiam est pati aptum naturam: conueniunt autem hec corpora celestia. scilicet & subcelestia in accidentibus per que non transmutant substantiam, alteratio autem per quam alterati substantia transmutat propria est corporum in quorum substantia potentia materiae occurrit, ea sunt omnia generabilia & corruptibilia: que autem accidentia deferentis substantiam non ledunt neque transmutant

utriusque corpori sunt communia. **Q**ua in re valde admiror quod accidentia substantiam corruptibilem in eternis nequeant reperiri: at que eternorum sunt & substantiam non transmutant et cum corruptibilibus maneat: deberent siquidem eterna natura corruptibile non proprie sicut neque corruptibilia eterna. An ea est superioris nature potentia, ut et inferioribus sese possit conicere & sicut inferiora hec regit atque preseruat sine ullo sui discrimine & damno ita inferiora hec accidentium que in ea sunt participia faciat: que potestas inferioribus corporibus haud concessa est. Vel non eiusdem rationis sunt que in superioribus & inferioribus corporibus reperuntur accidentia ut motus localis calor & lumen licet similia videantur: vel potius homini accidentia et distantia sunt ex sui natura ut tam in eternis quam in corruptibilibus corporibus reperiantur: ideo communia dicuntur: sed magis propria coeli censentur & illi primo competere: tunc quia in celo nulla alia reperuntur, tum quia natura celorum causa est istorum corporum inferiorum:

Et primum istorum est motus localis & diaphanitates: & qualitates que sequuntur ista. scilicet raritas & densitas: uidetur enim quod raritas & densitas cause sint fere diaphanitates & non diaphanitates. Sed tamen dicuntur utriusque in utroque corpore sicut prius & posterius: sicut dicitur corporeitas.

Incipit enumerare communia accidentia que in utroque corpore reperuntur: ponens primum motum localem. d. diaphanum, demum rarum & densum, potissime autem primum ponit motum localem: tunc quia maxime communis naturalibus & celestibus corporibus: nam ut primo coeli dicitur, omnia enim physica corpora & magnitudines sicut se ipsa mobilia esse dicimus sicut locum: tunc quia motus localis eorum est motuum primus & magis & intrinsecus nam sicut hunc solum ipsum seipsum mouere pertingit: est autem hic motus communis eternis & corruptibilibus, quia nihil aufert sicut se de substantia eius quod mouetur, prope philosophum in 8. philosophi. 59. textu inquit: sicut hunc solum non mutat esse sicut eius quod alteratur quodle, eius autem quod augetur aut decrementum patiens quantum, ratio autem est quia substantiam quod sicut hunc motum mouetur habet potentiam ad ubi solummodo: sicut que non sequitur transmutatio in substantiam. Secundum accidentis communis sunt diaphanitates: non dixit autem diaphanum: forte quia neque etiam in celo eodem modo reperitur: sed in luna alio modo, alio modo in aliis: quia ut infra dicitur forte corpora celestia

Et accidentia corruptibilia in eternis non reperiantur: sed bene eodum modo

diuersant in raritate & densitate: que sunt cause illuminationis & obscuritatis: hec non inueniant nisi in luna tñ: nā qua parte densior est minus diaphana minusq; lumen recipiens at stella densior est orbis & pars & magis lucida: & ideo forte subiunxit, vñ. n. q. raritas & densitas cā sint fere diaphanitatis & nō diaphanitatis, quia non precise pars densior est magis obscura & pars magis rara magis lucida: sed oppositum in luna & stellis apparet, in istis autē inferioribus ita videtur verificari sicut in partibus lune vt magis densius sit magis opacū & magis obscurū: raram autē purū & magis diaphanū: & ideo infra lunaz assimilauit nature terre, qā in ea sicut in terra densitas cā est opacitatis: vel dixit fere qā rarū & densum nō sunt vere diaphani & opaci cause, sed potius dispōnes ad diaphanū & obscurū. ¶ Appellat autē hic densum & rarū q̄litates nā & si in pdicamentis dicat q̄ relationē & partū ī loco positionē significāt ibi famose potius loquit, vel in cōpatione ad alias qualitates que puriori mō rōnē qualitatis pticipāt: s; tñ cū nā rari & densi p̄siderat sunt q̄litates p̄sequentes calidū & frigidū vt declarat ph̄ in. 4. phi. 84. & Auer. 7. phi. 15. inqt densitas & raritas sunt apud Arist. q̄litates seq̄ntes calidū & frigidū: & in. 2. de gñatione p̄mēto. 15. vñlum est inqt q̄ nō tacuit raritatē & densitatē nisi pp hoc q̄ sunt qualitates nō actiue p̄ntes calorē & frigus (.d. d. s; tñ dñr vtreq;). i. s; iste q̄litates. s. diaphanū & opacū, rarū & densum repiant in celo & in istis inferioribus nō tñ eadem rōne sed fm prius & posterius: nā diaphanū in celo sequit nām celi qd̄ est corpus neutrū in istis inferioribus: aque aut aeris nām, sicut rarū & densum insequunt calidū & frigidū: sed s; ita sit est tñ istoz ad superiora q̄ dā attributio sicut istorum corporum ad illa cum superiora sunt horum inferiorum causa & ille qualitates istarum & infra melius declarabitur.

¶ Et sicut cōueniūt in illuminatione & obscuritare: sed hec magis vñr dici e quoce, quam fm prius & posterius. Lux enim videtur fieri in hoc corpore igneo diaphano simplici qd̄ est in cōcauo orbis lune qñ agit ī corpe denso: & admisceat cū eo: at cā illuminatōis p̄tū corp̄is celestis, s; stellaz vñ eē densitas illius p̄tis diaphane in actu ex orbe: & hoc appet in stellis que eclipsant se ad inuicē: & hoc bene appet in luna.

¶ Pōnit p̄uenientiā quartā accidentiū inter corpa celestia & isthec inferiora quo ad lumen & tenebra: que successione mutua & in celo & apud nos fieri vñr: sed tñ nō tantā p̄uenientiā; rōnis cū superioribus vñr hñe lux & tenebra quantā hñt motus localis & diaphanū & opacū: densitasq; & raritas: hec. n. cōsimili fere mō in superioribus & inferioribus sese hñe vñr, in quibus. n. reperiunt corp̄ibus eodē mō reperiunt: sicut. n. sphere celestes per sui naturā diaphane: ita & aer & aqua existunt: & sicut illa aīalia fm se motu locali ex seipsis mouent ita hec nostra: rarum vero & densum licet qualitates: sunt insequentes calidū & frigidū: quō in celo nō reperitur: tñ fm eādem rōnem inueniunt qd̄ p; si subiectam mām secludamus aut calidā, aut frigidā & rōnē solā rari & densi consideremus. v. g. vt spissum sit cuius plures p̄tes sibi ipsis pp̄inque sunt: rarū vero cuius p̄tes a se inuicem distent, nihil. n. phibet vt sicut in materia calida aut frigida q̄litates dñr ita in mā neutra. At lumen qd̄ ex his materialibus corp̄ibus in igne p̄cipue reperit diuersus est magis rōne: nō quidē qā cōmoda equiuocatione apud nos & in celo reperiat: sed quia notā tāta p̄portionis rōne, p̄pea dixit Auer. sed hec magis vñr dici equiuoce: nō. n. d. sed hec equoce dñr, sed. d. magis vñr dici equiuoce, declarat ignē quō lux fit apud nos, fit. n. in corpore igneo diaphano simplici qd̄ est in cōcauo orbis lune: que omnia posita sunt vt intelligamus cui igni attribuat equiuocā illuminandi rōnem: & quō ei accidat illuminatio, ille siquidē ignis illuminat qñ agit in densum corpus: & cū eo admisceat: vbi apparet ignē illum elementarē nō in sui natura hñe rōnem illuminandi, sed cū re extranea cōmistuz at cur celestia luminosa sint causa est ipsamet partū celestis corporis dēnsitas actu diaphana. i. illuminata, habet. n. illud diaphanū insitum & congenitū vna lumen, & q̄ ita sit. s. q̄ partes coeli densiores habeant lumen in actu appet in stellis que sese inuicem eclipsant, si. n. essent diaphane vt sphere non impediret inferior stella superioris aspectum, vt aliquādo accidit quod in luna maxime apparet que multas superiores stellas pōt eclipsare: eclipsant enim inferiores superiores, propterea Plato & Arist. alio modo eas ordinant, quam posteriores astrologi, ponunt enim infimam lunam. d. solem. d. Venerem. d. Mercurium, Martem, Iouem, & Saturnum, quaz rerum examē Astrologis relinquendum. ¶ Sed magis ad nostrum propositum considerandum occurrit, cur est quod ignis ille superior in propria sphaera non luceat sed in extranea receptus materia. Dicit autem Aristote. in secundo de generatione, non esse hec ignem aut aerem que nos aerem & ignem vocamus. Sed potius aerea aut ignea propter eorum insinceritatem. Non enim inquit ignis & aer & vnumquodq; predictorum simplex sed mixtū, simpliciū aut talia quidem sunt natura

Cur ignis in propria sphaera non luceat.

non tamen eadem, i. a predominio ignea vel aerea, sed non ignis aut aer simpliciter, v. g. qd quidē igni simile non ignis, sed igneum & quod aeri aereum, similiter autē in aliis: ignis autem ex superabundantia caliditatis quēadmodum glacies frigiditatis, coagulatio quidem & arsis superabundantie quedam sunt, hec quidem frigiditatis, hec autē caliditatis. Si igitur est glacies coagulatio frigidi & hūidi ignis erit arsis frigidi & sicci: ideo ex glacie nihil gnat neq; ex igne hec Aristo. secundo de generatione textu. 20. que Auer. etiā in. 4. coeli. 32. ex Alexandri sententia retulit videturq; causam referre qd ignis in sua sphaera non luceat, sed in materia extranea ad hoc quia hec dispositio sibi accidit preter nāliter. s. cū est extra suum locum: non .n. inquit est inopinabile (vt accidat elemētis cū fuerint extra suum locū) exitus a dispositione nāli: sed p Io uem qualis est hec dispositio in igne: nō naturalis quia potius eā in suo loco naturali habere deberet si preter nām & violente quō cū ex violētia aliqd potius aut intereat, aut deterius reddat pōt ignis reddi pfectior acquirēdo lumen, quo quidē magis vigoratur & pfectif: cum idē Auer. in. 2. celi. 42. dicat. Si igitur lumen fuerit perfectio corporis ignei, tunc est de eo sicut de motu. s. qd corpus calidū igneū cum fuerit luminosum erit in sua vltima pfectione, & cū fuerit in sua vltima pfectione erit in calore in sua vltima pfectione: quō igitur puenit vt aliqd nō sincerū & extra suū locū habeat maiorē pfectionē q̄ in proprio loco purū & maxime vigens. Nisi forte sit qd lumen licet qualitas sit spiritualis ea tñ ex parte qua realis est & subiectum corporeū requirit ipsū: & certā diaphani dispōnem requirit, que est tanta & talis partium densitas sine qua corpus lucidū esse nō pōt: ignis igitur in ppria sphaera maiorē habet raritatē: siue id sit ex sui sinceritate, siue ex cœli motu rarefaciente, quā vt luciditatē & fulgorē possit recipere: & ob id in ppria sphaera non lucet at vbi in materia extranea densat simul cū densitate lucē ostendit, atq; hoc est ex sui natura, vt cū ad certā densitatē deuenit lucē de se promat: sicut in cristallo apparet q̄ cum ex aqua generet, intentior tñ est & magis pspicua q̄ aqua ex qua genita est: vel alia est causa vt cū ignis contrariū offenderit & in mām extraneā egerit eius vigor & virtus lumine manifestetur: quod quidem sibi in ppria sphaera nō euenit: quia ea parte qua celum p̄tangit fouet potius quā irriter: cuius rei simile in hominibus accidit: qui vbi in sua animi sunt quiete & tranquillitate mites mansueti: qñq; et torpētes & ignaui vñr, qd si irritaueris: Iuppiter, vt accēsi terribiles & fulminantes appent, ita igni vbi in p̄trariū agere p̄tigerit oī emicat virtutē, nec solū feruorem: sed fulgorē et p̄mit: qd in lumine dephendit, p̄ diaphanū. n. transiens nil aliud q̄ illustrationē agit, qd diaphanū sibi subm est pueniēs. at si opacū maximeq; tersū offendat & magis lucet & luci calorē igneū adiūgit: atq; hoc forte Auer. voluit cū dixit nō eē inopinabile vt elemētis cū fuerint extra suū locū accidat exitus a dispōne nāli. i. sicut ignis q̄ in dispōne nāli non lucens: in extranea lucet mā vt declarauimus. Conueniēter autē Auer. volens lucis diuersitatē i his inferioribus a celestibus oñdere assumpsit ignē q̄ inter mortalia primus lucē optinet: sunt. n. & in diaphano & i luce qdā gradus ppriū ordinē hñtes quodā sese ordine respiciētes: sicut et diaphanū ad lumē refert, nā diaphanū luminis & colorū mā est in corpibus quidē interminatis luminis: in terminatis autē colorē susceptiua: est autē p̄cipiū lucidiorē sol & sidera. d. ignis demū q̄ noctu et de se lumen aliquale vñr p̄mere, vt candele putredines quercuū & cattorum oculi, primum aut diaphanū est qd actu lumē de se hñt vt sol, & sidera, & ignis & alia nocte lucentia: secundum gradū hñt sphaere celestes & aer & aqua & plurima a p̄dominio talia lumē intra se penitus admittentia puiū vt vitrū cristallus & similia: vltimū gradū hñt opaca & dēsa corpa terrea in superficie solū illustrabilia: est aut ignis in istis inferioribus qualis sol in superioribus, aer aut & aqua sicut sphaere celestes, terra aut lune cōparat. Analogia vero est inter ista, nā cū inferiora hec a superioribus motu & lumine regant & gñent: nō solū oportuit hec moueri verū superioris luminis et esse susceptiua. ¶ Propterea theophrastus diaphanū asserit nō esse passionē dispōnem ve ab aliquo corpibus illatā: sed esse spēm quandā conciliatricē eorū que in gnatione sunt corporū ad luminis pfectionē suscipiendā: est aut lux pfectio diaphani s̄m qd diaphanū: & habet esse mediū inter reale & spūale: qd ex sui gnatione appet, quodāmodo. n. de potentia materie educif quodāmodo non, non enim educitur quia non habet esse pure materiale: neq; non educitur quia non creatur: & habet esse aliquo modo reale: nam in medio diaphano cuius est actus habet esse reale, respectu autem colorum & aliorum visibilium quibus dat actū visibilitatis habet esse spirituale & intentionale: est ergo medium inter esse reale & spirituale: & ideo aliquo modo assimilatur forme materiali aliquo modo non, sicut enim forma materialis habet materiā priuationem & agens: est autem agens: lucidum, materia, diaphanum, priuatio, diaphanum tenebrosum, non vñ autem educi quia subiectum. s. diaphanū est sūme dispositū: neq; lux agit successiue sicut agens p̄trarium. d. lumen nō habet esse nisi in fieri: & ideo sola presentia lucidi

Gradus diaphani & lucidiorum.

Diaphanum s̄m theophrastum.

ni simplici
videtur
non est

in diaphano pducit & eiusdem absentia cessat: sortitur autem nomina diuersa hec qualitas diuersimode recepta, est n. lux in proprio subiecto cui nā inest vt in sole vel in igne: lumen aut in diaphano ipsam ab alio participante vt in aere: splendor aut est cū repercutit ad corpus politū nō puiū: radius dum recte quasi p lineā a luminoso pcedit: radius reflexus qui duplicat & fortificat ex oppositione densi opaci, radius fractus cui in cursu interponit corpus densius quam medium diaphanum tamen vt vitrum, reperit aut lux p̄cipue in sole & sideribus pp qd. 2. coeli textu. 67. ex multitudine luminū & stellaz Arist. octauē sphere arguit pfectionē sup alias: cum aut pfectio orbis sit a p̄pria intelligentia cū lux p̄cipue in coelo repiat: qd phibet vt sicut Plato in. 6. de repub. solē appellat sensibilē similitudinē diuine mētis ita nos dicamus lucē esse sensibilē similitudinē intelligentie, nā sicut lumē comitat calorē celestē viuificantē, que viuificatio ab intelligentia puenit: ita lumen quasi vmbra quedā imp̄fectior intelligentie accidens est sensible natura; pre se quodāmodo ferēs intelligentie: & ideo mediū est inter eē spūale & reale: & sicut intelligentia nō est orbi imersa sic lumen non vī diaphano coniunctuz. & quēadmodum intelligentia indiuisibiliter oīa comprehendit sic lux in instanti oīa illustrat & sicut intelligentia actū oībus formis dat intelligibilitatis sic lux oībus coloribus actum dat visibilitatis.

Comparatio luminis ad intelligentiam.

Et cum ita sit stellarum & coeli substantia est eadem natura secundum q̄ omnes antiqui dicunt, & ut narravit Arist. in libro coeli & mundi: & corpus celeste s̄m hoc est diaphanum per se in actu ecōtrario corporibus diaphanis que sunt hic que sunt diaphana in actu apud presentiam lucis.

Ex dictis duo infert Auer. primū q̄ stellaz & coeli sit eadē nā, atq; q̄ celū sit actu diaphanū: primū quidē ex eo sequit nā cū ptes coeli inuicē nō differāt in illuminatione nisi quo ad rarum & densuz, hec aut spēs nō possunt variare quare ex hoc sequit q̄ eadē sit coeli & stellaz natura qd & oēs asserunt antiq: vt et narravit Arist. in. 2. coeli ibi. n. textu. 41. inquit: rōnabilissimum aut & dictis p̄ns nobis vnūqdq; astroz facere ex eodē corpore in quo existit lationē h̄ns, qd ex motu locali pbauit, appellat aut nām subiectum ex quo celestia corpora cōstant: sicut secūdo phi. naturā vocat Arist. mām ex qua nālia constant vt aqua eris & auri est natura: terra autem ossium & lignoz. Intelligere aut oportet nature idēritatē specificā analogā nō gn̄icam vt putauit Auic. nā vt Auer. inquit. 2. coeli. 49. si corpa celestia essent eadē gn̄e, cum natura gn̄is summat a materia essent composita gn̄abilia & corruptibilia (d. d. & corpus celeste sed hoc) declarat s̄m. s. q̄ corpora celestia sint actu diaphana: qd ex eo sequit q̄ ptes lucide eiusdē sunt nature: cū toto igit cū taliū partiū lux insita sit & cōnata cōueniens est vt vicine partes diaphane semp sint illuminate, econtrario corpibus diaphanis que sunt hic, que solūmodo actu diaphana fiunt ad nouā lucis p̄sentiam: & si aut coeli lux nisi in stellis appareat, existimandū tñ est imo est necessariū & vicinas ptes circū illuminari, quēadmodum. n. faces a longe ardentes solūmodo nobis apparent, circūfusum autem lumen visum refugit sic coeli densiorum partium lux nobis manifesta est que vero circūsparsa est latet.

Et partes diuersantur in hoc in diaphanitate & non diaphanitate: ita q̄ in eis sit aliquid simile colori: sicut in galatia: & luna uidetur esse densa & obscura & recipiens lumen ab alio scilicet a sole: & in libro de animalibus dixit Aristote. quod natura eius est unigenea natura terre plus quā ceteraz stellarū. Et forte corpa celestia diuersantur in raritate & densitate que sunt cause illuminationis & obscuritatis: licet hec non iuueniantur nisi in luna tantum: secūdum igitur hoc est intelligenda ut mihi videtur dispositio & illuminatio corporum celestium.

Cum posuit coelum esse diaphanum ex se in actu in presenti parte dicit partes coeli a se inuicem diuersificari in diaphano & non diaphano in tantum. n. diuersificantur vt propter nōnulatam partium maiorem diaphanitatem in actu lumen in illis reddatur colori simile sicut apparet in galatia siue via lactea. Est autem lactea via: apparētia quedam luminis diffusi extra tropicos apparentis: cuius apparentie difficile est causam simp̄r assignare, quia eius gn̄s nobis est ignotū: quapp alii illius cām referūt ad multitudinē accēse exalatiōis multitudini stellaz in ea regione opposite pp luminis stellaz refractionē, alii solūmō exalationi in ea pte aeris accense: alii lumini stellaz solūmō multiplicato in ea pte vbi plurime & minime sunt stelle: vel cā esse pōt dēsitās illius ptis coeli, nā vbi dēsius sit celū magis lumen capit magisq; multiplicatū, in tñ vt nō lumē mō sed color potius videat: nā vt prio methē. Auer. inqt, & possibile est dicere vt coadiuuat huic spissitudo illius ptis celi. s. paucitas diaphanitatis donec accidat ei id qd accidit

De galatia.

lumen cadenti super parietem: & per talem modum spissitudinis recipit luna lumen a sole: & non est remotum ut corpus celeste sit differens sibi magis & minus in diaphanitate: nam omne quod inuenitur alicui rei per se, seu ex se, possibile est differre in ipsa illa res seu dispositio sibi magis & minus: & hoc declarabitur ibi ex umbra que videtur inter lunam: hec Auerro. primo methe. cap. 3. que concordant hiis que dicuntur hiis: quod partes diuersantur in diaphanitate & non diaphanitate, ut autem Auerro. ibi magis acceptare ut eam coloris galatie sit multitudo minimarum stellarum iuxta positarum: visum nostrum pro paruitate refugientium que ibi lumen inuicem confundunt: ita ut omnium unum videatur: densius autem & magis coloratum pro densitate multitudinis stellarum: inquit. n. & forte ille partes coeli sunt grossiores seu spissiores alius pro proparuitate stellarum que sunt illic quarundam cum quibusdam &c. accidit ei ex lumine eorum hoc accidens: nam verisimile est ut sit causa coloris illic apparentis congregatio stellarum tantum: in quibus Auerro. ab Aristot. ne dum ab Alexandro dicam dissentit: cum illi galatie causam precipue referant ad accensam exalationem illi parti coeli oppositam: sed hec velle exacte examinare ad primum metheo. spectat, satis est vidisse quod quantum pro mente Auerro. sufficiat quod ipse causam expresse ad lumen stellarum solummodo refert concordans dicta libri metheororum cum dictis hic (.d.d. & luna videtur esse densa obscura) in confirmatione eorum que immediate dicta sunt: subiungit quasi exemplum vel confirmationem quod luna videtur esse densa. i. minus diaphana: & ideo obscura & recipiens lumen ab alio: contingit autem ut dicit Auerro. primo metheororum cap. 3. aliquid recipere lumen ab alio tribus modis per reflexionem, per refractionem: & fieri lucidum ex se ab alio: opaca quidem corpora per reflexionem illustrantur & refractionem: luna autem quia ex se undique lumen effundit & circumquaque per rectos radios illustrat non potest recipere lumen per refractionem aut reflexionem: sed est lucida pro se ab alio. i. a sole: pro se autem quia rectos radios emittit ad omnem directionem illustrantes (.d.d. & in libro de animalibus) causa redit cur luna sit sibi parte obscura ex dicto Aristot. in libro de animalibus qui assimilauit eam terre nature: & quidem conuenienter causam deduxit & similitudine, nam in rebus difficilibus & a nostris sensibus valde remotis consuetus est talis doctrine modus: corpora autem celestia & valde a nobis distant: & pauca de eorum accidentibus cognitionem habemus: est autem in multis luna terre similis: nam sicut terra omnium elementorum est infima: ita omnium corporum celestium luna, deinde sicut luna minime de primo motu participat & diurno motu tardissime mouetur: ita terra inter elementa minime motu participat, sed immobilis sua sede torpida iacet. Preterea licet omnia corpora celestia circularia sint ut tamen sese inuicem superant in perfectione ita perfectiori modo natura circulari & motu participant: luna autem omnium celestium corporum infima: itaque minime aliorum comparatione natura circulari participat: ita & terra nam aliorum elementorum comparatione minus spherica existit: pluresque & anfractus & gibositates recipit, est insuper terra & quo ad qualitates tangibiles ceteris elementis inferior: siquidem frigida est & sicca: quarum qualitarum: altera inter actiuas, altera inter passiuas est imperfectior. Luna autem ut ex eius operatione in aquis apparet: frigida quidem est, & quandoque humiditatis, quandoque siccitatis effectus inducit: est insuper terra gremium & subiectum omnium superiorum impressionum susceptiuum, in qua aliarum elementorum virtutes tanquam in seminario ad aliorum generationem recipiuntur: Similiter luna superiorum celorum recipit impressiones: & pro istorum viuientium generatione ut propinquum fomentum & quasi seminarium interuenit, est preterea terra opaca: minime diaphana: luna autem & partes quasdam habet minus aliis diaphanas: sed obscuras & densas: recipit adhuc terra lumen ab alio & aliquando tenebram: sic luna ab alio illustratur & quandoque est obscura: cumque lumen coeli signum sit perfectionis quam orbis ab intelligentia recipit: accidentia. n. perfectioni forme attestantur. Luna autem infima sit: nimirum si non ea qua reliqua sidera claritate sincera esulget: & quasi defectum quendam & imperfectionem per maculas interiores ostendit: propterea conuenienter est dictum magis nature terre vniuersalem esse quam ceteras stellas: propter varietates quas recipit & reliqua supradicta (.d.d. & forte corpora celestia) assignat secundam causam obscuritatis in luna: nam quod luna sibi parte ostendat faciem claram sibi parte obscuram potest esse quia corpora celestia diuersantur in densitate & raritate que cause sunt illuminationis & obscuritatis: nam partes rariore aptiores sunt ad lumen recipiendum: densiores vero minus apte. Et ideo luna in facie alias partes clariore, alias obscuriore ostendit: & quia hec causa non in omnibus vniuersaliter reperitur celestibus corporibus: sed solummodo manifesta est in luna: ideo dixit forte corpora celestia &c. & subiunxit licet hec non inueniantur nisi in luna tantum: postea epilogat ad ea que hucusque de accidentibus corporum celestium sunt dicta: & inquit hoc modo intelligendam esse dispositionem & illuminationem corporum celestium: & accipit dispositionem pro reliquis accidentibus que communia sunt celestibus & subcelestibus scilicet diaphanitate

Tribus modis
aliquid ab alio
lumen recipit.

Luna terre est
similatur.

rim, & raritatem, & densitatem.

¶ Et de accidentibus conuenientibus corpori celesti & generabilibus & corruptibilibus est calefacere: & arist. dicit q̄ corpa celestia nō calefaciūt secundū q̄ sunt calida: sed s̄m velocitatem motus: & ratiocinatur in hoc ex hoc q̄ accidit in sagitta directa: & resoluit plumbum quod est in ea: & dicit in methaphisica quod non sequitur vt fiat accidens ex sibi simili neq̄ in genere neq̄ in specie sicut sequitur in qualitatibus que sunt substantie.

¶ Pōnit aliud genus accidentis cōmune celestibus & generabilibus: & est calefacere: sed quia anaxagoras & ex priscis philosophis multi propter hoc celū & sidera ignea existimabant ethera celum nominantes: ab etho quod est comburo: quod falsum existimat Aristo. qui celum & sidera nature esse neutre comperit ex motu circulari volens celū ethera vocari quasi etheros .i. alterū ab istis elementis grauibus & leuibus: ideo ostendit non sequi vt celū & sidera ignea sint propter hoc quod calefaciunt: & primo quia non calefaciunt s̄z quod sunt calida: sed propter motus velocitatem: nam vt inquit Aristo. secundo coeli natus est motus ignire & ligna & lapides & ferrum: ratiōabilis igitur propinquius igni: propinquius autem aer: velut & in latis sagittis: he ipse enim igniunt sic vt liquecant plumbee &c. ¶ Sed quia manifestum & quidem sensu est motum calefacere: nam in mari nautarum funes quibus aut antene sustinentur, aut anchora proiciuntur vehementi aliquando attritu incendunt: & ex silice percusso sintilla excuditur & ferra & terebra assiduo motu adeo incalescit vt tangentes vrat: difficultas est cur motus calefaciat: adeo etiam vt ignem generet: Auer. secundo coeli cōmento. 42. hanc causam assignat quia motus est calidi corporis perfectio: nam vt ait Arist. in 8. phi. textu primo motus est quasi vita omniū que sunt s̄m naturam: & ideo cum ignis non mouetur extinguitur: corpus autem calidum in sua vltima perfectione existens calorem quoq̄ habet & reliqua accidentia p̄sequētia formam: sed vbi accidentia vltimo formam perficientia reperiuntur ibi formā etiam reperiunt: necesse est igitur quod ex corporibus calidis fuerit in motu erit in calore: & consequenter habet dicere ad motus intensionem intantum calorem intendi vt corpus illud motū in igne conuertatur: nam ita esse dicit de lumine: quia si lumen sit ignei corporis perfectio cū corpus calidum igneum fuerit luminosum erit in sua vltima perfectione: & ita cum lumine erit iūcta caliditas per accidens: quia lumen est perfectio corporis calidi: & cum illud corpus efficiat luminosum: efficitur etiam calidum: videtur igitur motus esse causa accidentalis caloris hoc mō: quia sicut dans formam dat consequentia formā: ita dans aliquod accidens vltima perfectione consequens aliquā formam dat illam formam: motus autem est accidens consequens formam ignis: quia cum non mouetur extinguitur: ideo dans motum per accidens calorem & ignem ḡnat.

¶ Sed videtur Auer. & dicta Aristo. non ad propositum summere: nec conuenientem causam assignare: & in sua responsione multas claudere difficultates: nam cum Arist. inquit motū esse de rebus naturalibus quasi vitam rebus viuētibz non de eo motu intellexit ex quo generatur calor & est perfectio corporis calidi: sed de vniuscuiusq̄ rei naturalis propria operatione: que per motum conficitur: sicut .n. vnaqueq̄ res conseruatur inesse per motum sicut dicimus viuere est viuētibz esse: alioquin si de motu solūmodo ex quo generatur calor loquatur neq̄ is motus est cōmunis omnibus neq̄ talis motus ex quo generatur calor est perfectio corporis ex quo generatur: imo destructio vt plumbi aut ligni: aut lapidis que dum igniunt corrumpuntur ad aliam formam. ¶ Deinde satis manifestum est motum qui causat calorem precedere ipm calorem non subsequi Arist. .n. & in secundo coeli: & in primo meteororum sufficientē causam & caloris & inflammationis motum asserit: & maxime inferiora hec calefieri inquit a motu solis: tum propter velocitatem: tum propter vicinitatem. Sed nimis accidentalis causa est motum dicere causam caloris quia est perfectio corporis calidi: simile est .n. ac si quis dicat esse sursum esse causam ignis quia est perfectio eius cum adhuc supersit querere quomodo esse sursum sit causa essendi igni, aut dicere motum esse causam caloris idez erit ac si dicamus quia presupponit calorem quod absurdum valde est de Aristo. maxime cum vtatur hac causa tanq̄ principio in duobus libris: deinde si motus perfectio est corporis calidi cur magis calefcit motu violento quam naturali. Quapropter melius fortassis diceret suo tñ esse causam caloris & ignitionis per se quod maxime verificatur in motu violento in quo corpus a corpore mouetur: nam cum maxima dispositio ad formam ignis sit raritas & partium subtilitas dum corpus violēter aliud mouet corpus percussione vel attributione in motu ipso disgregantur partes & adeo subtiliantur vt cum precedens forma cum talibus dispositionibus stare non possit ea inducit pro

Quo motus calefacit secundum Auerro.

Dubitatio contra Arist. quo modo motus causat calorem.

qua tales dispositiones faciunt, hec autē est ignis vel quod maxime ignis proprium, vt calor, & hoc modo Aristo. aerē igniri asserit propter solis motum: deinde Auer: occurrit obiectioni que aduersatur his que dixit de motu q̄ generat calorem: nā hoc non videt̄ conueniens, quia simile a simili generatur. Responsio est quia declaratum est in. 7. metha. 31. id valere solūmodo in qualitatibus substantialibus .i. formis substantialibus, in accidentibus autem non est necessarium vt fiant a sibi simili, neq; in specie neq; in genere. Sed maior ex ista dissolutione suboritur difficultas, quia non videtur differentia inter substantiam & accidens, quo ad hoc vt generet̄ a sibi simili, nam si loquamur de simili in forma, nec omnis substantia generat̄ ab agente sibi simili in forma vt manifestum est in igne a motu genito & in putrefactis spontaneam generationē habentibus: Si autem loquamur de agente simili in virtute nō apparet quo ad hoc q̄ accidentia non generentur a sibi simili in virtute, sicut. n. susceptiuum cuiuslibet accidentis nō contingens est, sed vnum vnus principiū ita habere agens propriū debent, nam vt inquit Auer. cōmento. 29. septimi phi. si ita non esset tunc idem reciperet̄ a quocunq;: & sic nō eēt hic materie proprie pro formis naturalibus neq; preparatio propria, cum autem subiectum referatur ad agens, sicut passiuū ad actiuum quia accidentia habent proprium subiectū, ergo habent propriū agens. Vt autē proposita difficultas soluat̄ assumere oportet que ab Auerro. de agente dicuntur in. 12. metha. cōmento. 18. natura agentis est non vt ponat formā in materia, sed vt extrahat formā de potentia materie in actum, hoc autem est compositum, oportet igit̄ si agens subiectum debet transferre de potentia in actum vt ipsum etiam sit in actu vel formali vel virtuali quale est id quod debet generari, & ideo non oportet vt agens sit genito omnino simile, & propterea animalia ex putredine genita habent agens aliquo modo simile: nā vt inquit Auerro. in. 12. meth. in fine cōmenti. 13. sicut in seminibus est virtus generatiua speciei habentis illud semen quā Aristo. assimilauit artificio ita virtus que est in putrefactione propria alicuius animalis est similis artificio quod est in semine, & cū ea que fiunt ex artificio fiant ex que niente, necesse est vt ea que fiunt ex virtute que est in putrefactione propria alicuius animalis fiant a conueniente & nulla differentia est inter virtutem que est in putrefactione que assimilatur artificio & eam que est in semine, sed ea que est in semine fuit ex habente semen & sole, illa autem que est ex putrefactione a sole tm̄, & ita esse in igne ab ipso dicitur in cōmento. 18. 12. metha. motus. n. sufficiens est ignem de potentia in actum deducere, accidentia autem aliquādo quidem & ipsa a sibi simili generantur, sed cum ex sui imperfectiōe id minus requirant sicut etiam & que de putri materia oriuntur, & elementa, que quia imperfectiora sunt facilius ex quocunq; agente generari possunt, quia virtus que talia generet minus sufficiens requiritur: & iō pluribus modis generari possunt, calor igitur & a calore & a lumine & per motum generatur & alia accidentia que quia mixtionē primarum qualitatū sequuntur in subiecto proprio recipiuntur nullo agente ea precedēte, propterea. d. philosophus. 7. metha. textu. 32. Sed propriū substantie ex his accipere est: quia necesse est p̄existere semper aliquam substantiam actu existētem que facit vt sit animal, si animal nascitur, quale vero & quantum non necessarium, nisi potestate solum que verba sic Auer. in cōmento exponit: & d. hoc qm̄ qualitas alia generat̄ a sibi simili qualitate, & alia est cuius generatio sequitur formam mixtionis primarū qualitatū. Hec autē qualitas que sequitur formam neq; habet agens simile specie quia est solūmodo possibilis: neq; genere quod actu precedat quia si esset maxime essent prime qualitates, sed iste agunt ad formam mixtionis, hec autem qualitas sequitur formam mixtionis, & ideo conuenienter dixit philosophus quale animo aut quantum nisi potestate solum quia sat est pro talibus qualitatibus q̄ habeant subiectum in potentia cū non habeant agens proprium nisi valde remotum.

Et expositores dant secundam causam. s. illuminationem: dicūt. n. q̄ lux in eo q̄ lux videtur calefacere qm̄ reflectitur & dicunt q̄ nō est de accidentibus propriis igni sed de accidentibus cōmunibus igni & celesti corpori.

Dat secundam causam de mente expositorum Aristo. cur cœlum calefacit cum nō sit ignis scilicet illuminationē, nam lux in eo q̄ lux dum reflectitur causat calorem, & quia aliquis credere posset sidera & planetas ignea esse, quia lucent huic dubitationi occurrit dicens lucez nō esse de numero accidentium que sunt igni propria, sed eorum que sunt cōmunia igni & corporibus celestibus sicut est etiam diaphanum. **E**go autem diu multumq; admiratus sum q̄ Aristo. in reddenda causa cur celestia corpora calefaciunt, & in primo meteororum & secundo cœli, nunquam lumine ipso sit vsus que tamen valde erat manifestior, videmus. n. ex radiorum solis reflexione calorem & ignē gnari: sed semper caloris sufficientē cām motū putauit.

Que

In in acciden
tibus simile a
simili gnerur.

Cur Aristo. n̄
assignat cām
caloris lumē.

Que tū mendax & vana esse vī vt Auerro. contra Aristo. arguit primo metheororum & q̄de3
 ratione valde euidēti. Si. n. sol per motū inferiora hec calefaceret vel fieret ponēdo ecentricū
 soli: vel nō ponēdo: si aut sol equaliter a terra distat siue sit i meridie, siue in tropico capricor/
 ni aut tropico cancri, cum terre mensura respectu coeli vt dicunt mathe. minima sit & dīam
 sensibilem non faciat respectu solis, siue versus meridiem sit, siue versus septētrionem, non ma
 gis calefaciet sole cum fuerit in tropico capricorni, regiones nostras quā q̄n fuerit in tropico
 cancri. Si vero pcedamus augē seu ecētricū soli, minus adhuc vī vt p motū possit calorem ge
 nerare: nā q̄n est in tropico cancri vbi magis nobis vicinus esse vī tunc magis per augē distat
 quare minus per motū poterit calorē generare, si aut calorem ex solariū radioꝝ reflexione fie
 ri concedamus, sufficientē fm Auer. cām habebimus & apparentia saluare poterimus: nam q̄n
 sol ad meridiē deflexit: licet terre vicinior sit: quia radii directe supra nos nō reflectunt, ideo ca
 lorem minorem ḡnat: at q̄n est tropicū cancri reuertit: licet altius supra nos ascendat: quiatū
 radii directe reflectunt, ideo maiores sentimus calores quasi natura hoc mō excessus adquan
 te: vbi. n. vicinior terre est & p motū magis calefaciēs tūc p radiorū reflexionē non calefacit:
 vbi aut per radios directe reflexos calorem maiorem inducit tunc minus p motū propter di/
 stantiam maiorem calorē ḡnat quasi natura caloris excessum motu & radioꝝ reflexione alter
 natim moderante. Sed ego talē tantāq; ignominia philosophorū principi ab eius: & quidem
 fidissimo familiariq; interprete inferri pati non possum: Aristo. in quā in re taz aperta peccasse,
 omnibusq; aliis cām notissimam ignorasse: & in sua phiā fundamentū falsum supponere. i. coe
 lum & maxime solē isthec inferiora motu calefacere. ¶ Quo fundamento vīus est etiā & in se
 cundo metheororum & in problematibus sectione. 25. & 26. du3 ventorum diuersa flandi tē/
 pora: dum serenitatū, ac tempestatū cām assignat, nunq̄. n. alia vtes causa quā solis motu: osten
 dam igitur Aristo. potissimū caloris cām motū assignasse, eam aut que a lumine summiē vanā
 esse, nec que contra Arist. obiiciunt alicuius momenti existere. ¶ Primum quidē, eius firmita
 tis, p̄funditatisq; est Arist. doctrina, vt in vna quaq; difficultate media assummat potiora: per
 que omnes quēstiones p̄tingētes dissoluunt & plurimāq; rerū veritas aperiat, itaq; quia na
 tura principium est potissimum localis motus: per motum localē naturam celestis corporis in
 uestigauit: sicut eodem motu in cognitionē primi mobilis mouentisq; ascenderat: cum itaq;
 tota natura vt Plato in menone inquit sibi cognata sit conueniens fuit vt qua via ex his inferio
 ribus in superiorum cognitionē ascenderat eadem a superioribus ad inferiora reuertere: con
 perit aut ex horum mortaliū successiua ḡnatione & corruptione motum quendam p̄tinuum
 eternū qui principium est & sōns omnium inferiorum motuū: ex illo igitur potissime causā
 deducere voluit omniū que per motum in nostro inferiori orbe efficiunt, & quide3 secundo
 coeli ostendit multitudinē celestiu3 motuū esse causam multiplicis generationis & corruptio
 nis que sunt apud nos & pluralitatis elementorū: nam pp̄ actionem diuinā3 necesse est celestia
 corpora eterna circulatione moueri, circularis aut motus sit circa centru3 quod est terra: si aut
 terra sit necesse est & suū contrarium esse quod est ignis: si autem hec duo extrema sunt neces
 se & inter media esse. Si autem hec contraria sunt necesse ḡnationē & corruptionē esse: q̄a isto
 rum corporum nullum p̄tingit esse p̄petuum. Si vero ḡnatio & corruptio est necesse est plu
 res celorum lationes esse, vt simul hec duo contraria. i. generatio & corruptio fiant & perpe
 tuo perseuerent: perpetuitatis quidem cā est vniformis diurnus motus: varietatis autem gene
 rationis & corruptionis motus solis in obliquo circulo, porro varia sunt vite & durationis tē/
 pora subcelestium rerum: sicut variū celoꝝ & stellaz periodi, quapropter varie nō solū i anno
 sed & pluribus seculorū curriculis in nostro mūdo innouationes fiūt: & sicut vnaqueq; ars mē
 suraz habet motus pp̄riā qua artificii sui formā efficiat: & in vno quoq; principio naturali ali
 cuius animantis certa inest caloris proportio: que conuenienti mensura moueat materia3 ad
 formam intentam generandam. Sic omnes celoꝝ motus conuenienti mēsurā & ordine sta
 tutis temporū curriculis hec mouent inferiora maximeq; elementa, que subiecta sunt motuū
 stellarum materia ad diuersas formarum generationes, in quorum motuū concētu sol maxi
 mā vim habere videtur, & propter vicinitatem. Est. n. fm Platonem & Aristo. immediate su
 pra lunā. Et p̄pter motus velocitatem, non mirum igitur si Aristo. in assignanda causa caloris
 que in istis inferioribus apparet motū solis assumpsit: nam cum omnes generationes cuiusq;
 rei naturalis & corruptionis fiant calido & frigido exalatione sicca aut humida sol qui omniū
 motuū author est & parens potissimum principium est vt ista vicissim apud nos fiant. Si vero
 lumen motui comparaueris nullam p̄portionem videbis propter quam anteponi debeat mo
 tui: & ex ipso caloris frigoris ue assignari, primum quide3 motus circularis proprius est anime

Cetera Natur.

coeli inquit anima nō aut illuminare, ideo q̄ regit moderatq̄ hec inferiora motu potius quā lumine: dein de rege gñationes & statuta ipa vite: non ad mensurā & p̄portionē luminum, sed motuū quorū primus est localis fiunt, deinde illuminatio motū locale p̄supponit, non aut illuminationē motus localis. Causa igit̄ calor̄ potius a priori cā est petenda, eo magis q̄ lumen nequit nisi p̄ motū locale calefacere, nam q̄ d̄ radiorū reflexione gñari calorē, falsum est si lumen in eo q̄ lumen calorē gñare intelligat: sic. n. vbi esset lumen esset caliditas, nec vero radiorū duplicatio & reflexio id pōt: cum illa duplicatio non sit nisi luminis: nec quicq̄ addatur qd̄ preter lumen possit calorē gñare: sed vt inquit simplicius secūdo coeli illuminatio quidam est motus, & lumen habet esse in fieri semper: vbi igit̄ ad corpus solidū tersum maxime q̄ concavū pertingit: in ea radiorū refractione interceptus aer cōtinua attritione & compressione cōmouetur: ita vt excalesfactus igniatur: quam causam laudauit etiaz monachus in secundo te cai. Si itaq̄ lumen nō per se sed per motū locale calorē generat si Arist. cām calor̄ a lumine sumpsisset accidentalē cām assignasset, suspecta ēt erat apud Arist. talis cā, nam ex eo Arist. deductus est vt assignaret cām cur celestia corpora calefaciant p̄ anaxagorā potissimū qui ex hoc rebar celestia corpora ignea esse, cōdit aut̄ ipse licet ignea non sint per motū calefacere: si autē dixisset p̄ lumen: nō p̄ hoc anaxagore opinioni obuiasset: nā anaxagoras ex lumine ēt argumētata astra ignea esse, hīs de causis puto Arist. assignasse pro cā calor̄ motū coeli, nō autē lumen: que aut̄ ab Auerr. contra Arist. d̄nt vana sunt, dicimus. n. nō dari debere soli ecentricū & vt primo coeli ab ipsomet Auerr. declarat̄ idem est orbis solaris & aliorū orbū centrum, dicimus. d. licet terre magnitudo multis astris valde minor sit ex Aristote. sn̄a primo metheororum: nō tñ p̄ hoc auferri quin aliquid operet̄ solis p̄p̄nitas dum ad nostrum tropicum accedit vel distantia dū versus capricorni tropicum retrocedit, nā diuisa terra in quatuor quartas iuxta eandem coeli diuisionē. s. orientale, occidentale, maridianā, & septentrionale: sol vt vnicuiq̄ istarū partiū sit vicinus sic in eas operat̄: & vt Arist. secūdo celi inquit. 42. approximante sole & oriente & super nos existente gñat̄ calor, quod ēt ventorū generationes statutis tēporibus manifestant: & si res ipsa sensu de se manifesta existat: que tamen omnia Arist. attribuit desgregationi que a solis motu fit, itaq̄ nec intra tropicos infra solem ad multā distantiam nubes constare possunt, dissiat. n. consistentias omnes motus solis. Amplius licet parua distantie p̄portionē videat̄ facere in respectu magnitudinis solaris pars terre que tropico capricorni respondet respectu eius que tropico cancri subiicit, attamen negari non pōt quin aer qui a solis motu corripit̄ dum est in meridie nō valde vicinior soli sit quā aer qui est versus septentrione: manifestum est aut̄ ex aere qui sub sole corripit̄ immediatius calorē transire ad suppositum directe aerē quā ad distantē, & p̄pterea tunc pars directe soli opposita magis incalcescit preter id qd̄ Arist. primo metheororū asserit, & ad calorē concurrere: quia ambiens aerem ignis per aerem spargit̄ motum frequenter & fert̄ violentia deorsum. Adhuc absurdum est dicere multum imo totū conferre ad calorem excutiendum rectitudinem radiorū solis: & eā rectitudinē pro nihilo existimare ad calorem per motum excitandum, quasi nihil referat si ad calorem generandū corpus vel recte vel obliqua a corpore vi moueat̄, cum tñ certum sit si corpus mouere aliud corpus debet oportere vt quod debet moueri directe mouenti obiciat̄, vt in oibus machinis patet & in balistis, & bombardis & aliis, sed tunc eo magis corpus a corpore motu cōprimitur & atterit̄ vbi inter mouens, & aliud corpus clauditur firmū. Sic. n. dissilire aut̄ ictum plagam ve nequit effugere, quod optime in aere accidit qui inter terrā & solis motionē hinc inde directe circūdatur herentius fixiusq̄ impressionē recipit quā qui lateraliter exceptus refugit ictum, & ideo sicut hii calefactionem recte radiorū reflexioni sic nos motui directe aliquod corpus ex ipienti attribui mus, non ergo arist. aliquam causam pretermisit necessariam p̄ quod coelum calefaciat quā expositores tetigerint, nā ea q̄ est ex lumine si vera fuisset nimis manifesta erat vt Arist. eam deberet dimittere qui nature intimiora arcana cognouerit.

Et forte dicendum est ad hoc q̄ non est remotum ut calor dicatur in eis equiuoce per hoc signum. s. quia actio eorum diuersatur, calor. n. ignis corripit & destruit entia & maxime ignis illuminantis, calor uero corporū celestium largit̄ uitam uegetabilem: sensibile & animale & fm hoc calor erit duobus modis calor qui est de qualitatibus passiuis, que transmunt substantiam in qua sunt. & calor qui nō est de qualitatibus passiuis, sicut est dispositio in diaphanitate & non diaphanitate. s. q̄ q̄dam sequitur qualitatem passiuam & quedam non. Considerates autem actionem
stellarū

stellæ in antiquo tpe uere dicunt qd quedã largiunt caliditatẽ & siccitatẽ quedam caliditatẽ & humiditatẽ quedã frigiditatẽ & siccitatẽ: qdam etiam frigiditatẽ & humiditatẽ: & sic quatuor qualitates cõmunes corporibus celestibus & quatuor elementis dicuntur equiuoce, aut s̄m prius & posterius.

¶ Adducit tertium modum s̄m quem saluari potest corpora celestia in hec inferiora calore producere: & est quia ipsa etiam sunt calida nõ eadẽ rã nõne qua calidus reperit in istis inferioribus per ignis participationẽ: qui autem non eadem ratio caloris sit ignei & celestis ex eorum operatione ostendit: nam hic leuis suauisq; est fouens in animantibus vitæ & generatiuus: ille autem. Ligneus acris incensiuus & corruptiuus existit: & maxime ignis illuminantis: nam ignis illuminans vt supradictum fuit potius feruor est quã ignis: & ideo in eo animalia non gñant, sed ignis qui concauũ lune lambit sicut non est lucidus ita neq; caliditatis excessu arsiuus: erit igitur calor duobus modis, alter quidem de qualitatibus passiuis que in summo primo igni debetur, & per quẽ simul cũ aliis qualitatibus tangibilibus rerum substantie transmutant, quibus ille insunt: & quidam calor est qui non existit de qualitatibus passiuis: quẽ nadmodũ est de diaphanitate que & in corporibus elementaribus elementisq; transmutabilibus reperit & in celesti corpore neutro (d. d. considerantes autem) cõfirmat quod dixit de qualitatibus que reperiunt in celo: per authoritatem antiquorũ astrologorũ qui eas diuersis stellis appropriate distribuunt: & vt inquit Auer. in secundo cœli in fine cõmenti. 4. quibusdam illarum attribuunt calorem & siccitatem vt soli: & quibusdam frigiditatem & humiditatem vt lune quibusdam frigiditatem & siccitatem vt Saturno: & quibusdam masculinitatem: & quibusdam femineitatem: & quia videbatur Auer. absurdum attribuere stellis quicquã aliud preter calorem, subiungit cũ in rei veritate nõ agunt frigiditates sed calores similes vniciq; elementorũ: & hoc manifestus est in luna que operatur in aquis manifeste, & suple, operatur calorem puenientem aquis, deinde dat intellectum bonum dictis Auic. & non existimo qd Auic. dicit qd faciunt frigiditatem & calefactionem: nam hoc est remotum & extra fundamentũ: sed si fuerit erit s̄m comparationẽ idest quod quedam minus quedam magis agunt calorem rebus conformem: quatuor igitur qualitates & si dicant cõmunes corporibus celestibus & elementis elementatisq; non vna erit ratio, sed aut equiuoca, aut analogica que dicitur s̄m prius & posterius. ¶ Nobis autem placet considerare & examinare. Si calor ille celestis cum hoc nostro aliquã habeat puenientiam genere vel specie: & qualẽ inuicem habent pportionẽ: & quidẽ Auer. probat qd equiuoce dicant ex eorũ operatione: nam quorũ actiones sunt diuersæ illa etiam sunt diuersa, igneus autẽ calor corrumpit & destruit, celestis autem largitur vegetabilem vitam sensibilemq; & animale, ergo specie diuersificantur. Amplius ita se habet calor celestis ad igneum sicut subiectũ ad subiectum sed subiectum celestis se habet ad subiectum ignei qd plusquã genere differunt, eterno. n. & corruptibili nihil cõmune vniuocũ: ergo et calores similiter different: sed tamẽ quia elementaris calor a celesti regitur gubernatq; & dependet efficitur vt sicut celestia corpora cum sub celestibus analogia quadam ita calor hic calori illi pportione quadam cõueniat. ¶ Sed maior difficultas est de calore qui insitus in vnoquoq; viuientium genere reperitur, an cũ elementari calore conueniat genere saltem, talis. n. calor habet esse in corpore materiali & eductus est de potentia materie. Dicendum est autem vt mihi videtur neq; hunc calorem genere conuenire calori igneo: cum hic quidem qualitas sit accidentalis elementi, illud autem elementum & natura quedam pportione respondens elemento stellarum. Eius. n. generis est vitam habentium calor cuius est calor qui in seminibus reperit, iste autem talis existit vt Aristo. secũdo de generatione animalium ca. 3. declarat inquit. n. ¶ Sed enim omnis anime siue virtus, siue potentia corpus aliud participare videtur idq; magis diuinum quã ea que elementa appellant, verum put uobilitate ignobilitate ve anime inter se differunt ita & natura eius corporis differt, inest. n. in semine omnium quod facit vt secunda sint semina: videlicet qd calor vocatur idq; non ignis non talis facultas aliqua est, sed spiritus qui in semine spumosoq; corpore continet: & natura que in eo spiritu est pportione habens elemento stellarum, quamobrem ignis nullũ animal generat neq; cõstitui quicquã densis vel humidis, vel siccis videtur, at vero solis calor & animalium non modo qui semine continetur, verum etiam siquid excrementi sit quãquã diuersum, a natura tamen id quoq; principium habet vitalem: ceterum colorem in animalibus contentum, nec ignem esse, neq; ab igne originem ducere apertum ex his est, cõsiderare aut oportet Aristo. verba qd calorem illum vocat non qualitatem sed elementum & naturã, sicut enim forma substantialis animatorũ, neq; elementũ est, neq; ex elementis ita calor iste vitalis

Quo calor celestis cum nostro cõueniat.

Quo animalis cum elementari.

neq; elementum neq; cōplexio ex elementis resultans, sed nature neutre est celestis. s. verum quia habet radicem in materia elementari: ideo non celestis simpliciter dicitur: sed pportione respondens celesti, q; si forma substantialis que substantia est p m rōnem in animatis habet aliquod esse materiale in hoc calore consistit: vel calor hic ipsa est anima re quidem cum ea idem ratione diuersus: regitur autem hic insitus animantibus calor a celesti, quia coequat illi & eidem proportionē respondet: propterea p h̄s tertio de animalū generatione. 10. ca. inquit generantē autē in terra humoreq; animalia & plante: quoniā humor in terra spūs in humore calor animalis in vniuerso inest, ita vt quodāmodo plena sint anime omnia, qd Auer. latius in. 8. phi. in cōmento. 46. declarat vbi celestium corporum necessitatē pp istorū inferiorū generationē declarat p̄cipue cū inquit quia generans non dat in istis nisi principiu generationis: deinde dimittit generabile quousq; perficiat sua generatio necesse est vt sit hic complēs illud generatum ex se per principiu quod est in eo & conseruans ipsum, & hoc erit largiendo calorem similē calori quē largitum est primum generans aut conseruando illū calorem per quem generatus fuit gnatum ex se &c. Vtitur autem hic anime calor elementari vt instrumento & vbi anime principium ibi ē calor fontē esse necesse est: quāobrem Aristo. secundo de partibus animalium ca. 7. inquit quod. n. nōnulli statuunt importune aiām esse ignem aut aliqua; eiusmodi vim: melius fortasse dixeris aiām in quodā eiusmodi corpore constare cuius rei cā est q; ad exequenda anime officia calor omnium maxime administrandi vim habet etenim officium anime sit alere & mouere hec ea ipsa facultate potissimum efficiuntur, igitur animā esse ignem arbitrari simile est atq; si ferram aut ascia fabrum, aut artem fabrile; esse ideo arbitris quia opus non nisi iunctis hiis efficiatur &c. Est ergo calor elemento stellarum respōdēs in igneo tanquam subiecto & instrō existens: qm̄ pro sui vsus forma moderatur regit q;.

¶ Et forte corpora celestia largiuntur calorem: licet non sint calida in se: non enim sequitur ut omne faciens aliquod accidens disponatur per illud. v. g. qm̄ non omne quod mouet debet moueri: neq; omne quod nigrificat debet esse nigrum.

¶ Cum ostendit quod corpora celestia calefaciunt quia ipsa etiam calida sunt licet equiuoce in presenti parte adducit aliam viam per quam possumus saluare calorem a celo generari licet non sit calidum, quia sicut non omne quod mouet mouet, nec oē quod nigrificat est nigrum ita non omne calefaciens est calidum formaliter: sed pōt esse virtualiter solūmodo calidum, corpora ergo celestia possunt caloris esse actiua: vel per motum, vel per lucem: vel quia calida formaliter, vel quia virtualiter: videtur autem hic quartus modus ad tertium reduci, q; virtualiter calidum est equiuoce calidum, est autem celeste calidum in his inferioribus p motum productum: ideo viuificatiuū: quia celorum motus est ab anima: & quēadmodū sperma hominis hominē generat, quia simili motu mouet menstruum quo mouebatur ad substantiā agentis conseruandam. ita motus celi vitā largitur & animaz, quia ab animali prouenit certa ratione & mensura, qua etiā corpus celeste substantiam suam habet, est. n. celeste corpus natura anime mouentis in loco: & hoc modo celum est virtualiter calidū ratione principii qd est anima: & ideo virtus ab anima celesti per motum sui corporis proficiscens, calor animalis vocatur, quia igitur lumen non causat calorem nisi per motū, nec virtus animalis caloris a celo ad hec inferiora nisi per motum deriuatur: cause omnes que assignate sunt ad demonstrandū quomodo coeli calefaciant vel pauci valoris existunt: vel ad primam reducuntur: & ideo illas Aristo. pretermisit: sed nunc sequamur Auer.

¶ Et hoc apparet etiam ex hoc quod si alteratum esset ex alterato & calidum ex calido: tunc procederetur in infinitum & non inueniretur primum alterans: sicut sequitur in motu necesse est igitur peruenire ad alterans non alteratum sicut ad mouens non motum.

¶ Quia in superiori parte assumptum fuit corpora celestia nō esse calida licet sint calefaciua & solo exemplo fuit declaratū vt non omne mouens localiter est localiter motum: nec oē nigrificans est nigrum: propterea in presenti parte ad id rationem adducit quia si alteratus esset ex alterato & calidum ex calido vniuoce procederet in infinitum in ordine alterantium qd est impossibile, quia oportet dare primum alterans alioquin ista inferiora non alterentur, cōsequencia deducitur, quia in ordinatis essentialiter, quorū primū est causa posterioris oportet vt alia ratio sit primi alia poster. alioquin alterum non esset cā essentialis alterius sed accidētalis, in quibus datur processus in infinitum, cum autem alterationes subcelestiū a celestibus dependant necessarium est celū quod est primum alterans non eadem alteratione alteret, quā

inferiora alterant: quare sicut in motis localiter est deuenire ad vnū primū in tali ordine essentiali mouens immobile ita in ordine alterabilium est deuenire ad primum alterans non alteratum, quod sicut in vniuerso ita in animali verificauit Auerro. in secundo de anima. 50. commento, vbi ostendit in alteratione nutritiua deueniendum esse ad aliquod alterans non alteratum quod est anima.

C Sed differunt quia mouens in loco non peruenit ad aliquod mouens se s̄m totū, sed ad mouens aliud in alterationibus aut puenire pōt ad alterans per aliquā dispositionē, que non habet causam: & ista sunt corpora celestia.

C Quia assumpsit simile esse q̄ in alteratione deueniat ad primū alterans, sicut in motu locali q̄ deueniat ad primū mouens: ideo in p̄nti parte ponit d̄ria; istorū inuicē: q̄a in motis in loco nō est deuenire ad aliquod mouens se s̄m totū, ita vt idē sit mouens & motū: nā omne quod mouet necessario ab alio mouet: & ideo deuenit ad primū mouens aliud: sed in alterantibus deueniri pōt ad primū alterans p̄ aliquā dispōnē; que nō h̄z cām: & ista sunt corpora celestia, Sed quō in alterationibus est deuenire ad alterans per dispōnem que nō h̄z cām: cum celestia corpora ab intelligentia habeant & lumen & figurā & reliqua accidentia sicut ēt motum circumlarem. Crediderim id p̄p̄ea Auer. dixisse vt distinguat primū alterans a primo localiter mouente: nā primū localiter mouēs q̄d est celū est vnū aīal essentialiter ex seipso motū: nā; vt ait p̄s in. 8. phi. 20. hoc. n. q̄d dicimus ipsum seipsum mouere solūmō in motu locali reperit̄ in alteratione aut vt declarauit Auer. 4. coeli. 24. alterans & alteratū distincta sunt essentialiter: vn̄ nō pōt repiri aliquod q̄d ex se altere ē: sicut aliq̄d ex se localiter motū: & quia primū motū; locale ex seipso diuidit̄ in partē mouentē immobile & motā nō sic aut primū alterans p̄pterea dixit q̄ in alterationibus est peruenire ad alterans per aliquā dispōnem que non habet cām: mouens autem in loco non peruenit ad aliq̄d mouens se: secūdum totum que aute; sit ista dispositio per quam coelum sit primum alterans declarat cum dicit.

C Sed illa dispositio que est in eis forte est de genere eius quod agit in aliud: & forte nō. v. g. quia calefactio quam agit in inferioribus est a natura, neq; calida, neq; frigida sicut motus eius est a natura neq; graui, neq; leui: & hoc est magis quod apparet: cum he qualitates sint inuicem actiue & passiue: necesse est peruenire ad qualitates actiuas que non sunt passiue.

C Declarat aut̄ qualitatem qua celi ista alterant inferiora esse nō passiuā sillogismo diuisiuo, nam aut erit de genere illarum qualitatum que agunt in aliud sicut iste qualitates tāgibiles & repatiuatur, aut non erit de genere earū; sed sicut coelū quo ad motū localem est nā e neutre scilicet neq; grauis, neq; leuis: ita calefactio qua agit in inferiora est a natura, neq; calida, neq; frigida: & istud rationi magis consentaneum videtur: nam sicut in successiuis horum generationibus que ad infinitum procedunt est deuenire ad aliquod eternum quod est causa continuitatis motus in illis vt declarauit philosophus. 8. phisicorum. 46. ita cum he qualitates prime tangibiles sint actiue & passiue inuicem necesse est peruenire ad qualitates actiuas que nō sunt passiue, & ita coelum preter motū habebit qualitatem aliquam qua agit in ista inferiora contra Auer. **C** Sed ego non video quare in coelo ponenda sit ista qualitas neutra preter qualitates que in celo sunt manifeste scilicet diaphanum lumen motus rarum & densum: aut enim ponetur in coelo quia coelum eam requirit gratia sui, aut propter hec inferiora: sed neq; propter coelum est necessaria, quia coelum est corpus simplex: & vt supra dixit Auerro. natura anime mouentis in loco: sed talis qualitas non requiritur propter motum localem: alie autē qualitates supradicte manifeste insunt coelo, neq; ponenda est talis qualitas vt coelum in hec inferiora agat: quia vt retro est declaratum ad hoc sufficiens est motus localis per propinquitatē & recessum largiendo calorem similem principio gigniūo vt ipsomet declarauit in. 8. phisicorum commento. 46. & Aristote. secundo de generatione. Amplius si ista qualitas in coelo esset reperta: mirum profecto foret quod Aristot. nusquam de ea mentionem fecisset: & cum nihil preter sensum ponendum sit ad quod sufficiens ratio non deducat: nulla p̄fecto rō apparet ex qua ponenda sit talis qualitas: rō aut̄ supra ab Auer. posita. s. q̄ esset in alterantibus p̄cessus in infinitū nulla est, quia est deueniendum ad coelum quod est primum alterans nō p̄ qualitatem neutram: sed p̄ manifestum motum: signum autem est Aristot. talem qualitatem nō posuisse, q̄a primo coeli probans coelum non esse genitum aut corruptibile id ex eo ostendit: q̄a non h̄z contrarium: motui. n. circulari nihil est contrariū, que p̄batio extranea videret̄ si h̄eret aliquā

qualitetem neutram, generatio enim & corruptio fit per qualitates actiuas non per motu, & ideo magis apte dicere potuisset celum ideo non corrumpi: quia qualitatem habet neutram cui nulla aliarum qualitatum, vnde corruptio prouenit, est contraria, ex eodem coeli motu in secundo coeli ostendit necessitatem contrarietatis elementorum: nam si celum mouetur necesse est terram esse in medio: & si terram: ignem quoque & intermedia elementa dari: vt fiat in entibus sublunaribus generatio & corruptio: & econuerso resoluendo vt ibi commento. 17. ipse met Auerro. ostendit, declarauit ex generatione sequi elementa contraria esse, & si elementa contraria sint motum coeli circularem esse: in quibus patet Aristo. ex alteratione istorum inferiorum nos deducere ad coeli motum circularem, & ex coeli motu ostendere alterationem generabilium inuicem, non autem resoluere ad istam qualitatem neutram aut ex ea quicquid ostendere, sed forte Auerro. hec ex doctrine copia scripsit vt ostenderet pluribus modis contra empedoclem illius consequentie falsitatem: celum calefacit: ergo est ignis.

C Et apparentius est & dignius ut iste que sunt hic non reducantur ad qualitates que sunt sui generis: & si ponantur debent dici sicut prius & posterius: sequeretur enim ut de genere qualitatum passiuarum esset aliqua non passiuam quod est remotum: apparet igitur ex hoc quod ignis non sit primum calefaciens: quia est passiuus: sed necesse est ut primum calefaciens calefaciat per qualitatem non passiuam sicut primum mouens mouet per dispositionem non mobilem.

C Prosequitur Auerro. alia via propositum ostendere superiori quidem textu monstrauit conueniens esse vt iste qualitates actiue & passiue reducerentur ad qualitates actiuas que non sunt passiue: idem igitur hic confirmat dicens esse apparentius & dignius vt iste qualitates inferiores non reducantur ad qualitates sui generis: vel si sint sui generis vt dicatur sicut prius & posterius, quia. scilicet dicere quod reducantur ad vniuocas qualitates, nam operationes que a celo in hec inferiora proueniunt. scilicet tot uiuentium generatio & conseruatio, nobiliores sunt, quam vt qualitatibus eiusdem generis cum istis attribuuntur: indignum etiam est vt coeli qualitates quod est eternum & a quo ista inferiora reguntur non dicantur alia excellentiori ratione qualitates quas iste elementarie: nam si essent passiue sicut hec cum tamen celum nunquam sit transmutatum sequeretur aliquid in natura ociosum. scilicet vt aliqua passiuarum qualitatum non esset passiuam. d. Auerro. ex dictis infert vnum quod ignis non sit primum calefaciens: nam ipse est quia est passiuus hinc aliquid superius calefaciens. scilicet celum est aut necesse est vt primum calefaciens calefaciat per qualitatem non passiuam cuiusmodi est celum: sed ignis est primum calefaciens inter calefacientia passiuam: ergo celum est primum calefaciens per dispositionem non passiuam: sicut primum mouens mouet per dispositionem non mobilem, vt. scilicet a nullo moueatur. Sed tamen Aristo. sicut in mouentibus & motis in loco deduxit ad primum mouens immobile, sic nunquam ostendit quod ita in alterantibus & alteratis inuicem per qualitates actiuas & passiuas sit deuenire ad primum alterans per qualitatem neutram, **C** Post exposita Auer. verba in nonnullis arabicis codicibus hec verba habentur.

C Hoc est igitur quod currit in hac questione cursu demonstrationum scriptarum in istis rebus sicut fundamenta que adepti sumus a perficiente hos sermones qui fuit Aristo. Nichomachi filius: & quia iam peruenimus ad loquendum sicut mensuram ad quam peruenit nostra scientia naturalis in rebus diuinis remotis ab isto loco nostro compleamus hunc sermonem & gaudeamus de scientia que accidit nobis de istis rebus optimis magis quam gauderimus de scientia de rebus nobis propinquis: & que in nobis inueniuntur: quamuis enim scientia nostra de eis prior sit scientia de illis modicum tamen de re nobili & desiderata nobis est nobilius multo alio: & scientia eius est magna: fortasse attamen id modicum quod est ibi est eligibilius multo quod est hic: deus igitur perducatur nos ad felicitatem humanam & ultimam perfectionem que in nobis naturaliter inuenitur, de qua si perscrutabitur homo uidetur nobilius omnibus: & deus non ponat nos in eis quorum impedimenta sunt res que in nobis sunt extrinsece & intrinsece.

Laus deo.

In caput Auer. tertiū de substantia orbis Io. Bap. cōfalonerii Veronē. expositio.

Via declaratū est corpa celestia cōponi ex mouēte & moto: & motor in eis nō est corpus sicut est dispositio in ceteris motis ex se & hoc in ultimo octauū phi. in quo ē declaratū est q̄ motus quo mouet hoc corpus est eternus ingnabilis & incorruptibilis: & q̄a hoc est: declaratū fuit illic q̄ istud mouēs nō est uirtus in corpore sicut est animalibus. s. q̄ mouētia ipsa sunt uirtutes in corpe. Et hoc fuit declaratū ponendo duas ppōnes quaz una est q̄ oīs uirtus in materia est finite motionis. Altera autē est q̄ uirtus que est maxia in corpore celesti est infinite motionis: ex quibus concluditur q̄ uirtus que est in corpore celesti non est in materia.

Intendit Auer. in presenti capitulo ostendere formam coeli que est aia eius esse abstractam: & corpus celeste esse simplex non compositū ex materia & forma, & licet ista pro parte supius declarata fuerint: hic tñ magis pfecte intendit declarare occurrendo vni maxime dubitationi que circa hoc solet accidere. s. quō cuiuslibet uirtutis in corpore mouere est finitum: primo autem resumit nōnulla pro rei proposita aggressu. d. rem ipsam aggreditur: assummit autem corpora celestia ex mouente & moto componi, nam omne primum motum necessario ab altero mouetur, vt fuit & septimo & octauo phi. declaratum, secundum quod assummit est, q̄ motor in corporibus celestibus non est corpus sicut etiam est in reliquis motis ex se que sūt animalia: nam cum non sit processus in infinitum in mouentibus & motis necesse est deuenire ad principium intrinsecum per se immobile quod est forma. i. ipsa anima: quod etiam in. 7. & 8. phisicorum fuit declaratum, in eodem autem. 8. fuit etiam declaratum q̄ motus quo hoc celeste corpus mouetur est eternus ingnitus & incorruptibilis ex quo fuit deductum principium per quod mouetur non esse uirtutem per corpus constitutam sicut est subcelestium animalium anima. Modus autem deductionis fuit proponendo duas propositiones quarum altera est q̄ omnis uirtus in materia est finite motionis. Altera autem q̄ si attendamus maximam uirtutem in duratione corporis celestis est infinite motionis, ex quibus in secunda figura concluditur q̄ uirtus que est in corpore celesti non est uirtus materialis.

Propositio autem dicēs q̄ uirtus q̄ est in corpe celesti est infinite motionis declarat in. 8. phi. p̄ eternitatē motus & t̄pis. Dicēs uero q̄ oīs uirtus q̄ est in materia est finita est manifesta p̄ hoc q̄ oīs uirtus in corpore. s. uirtus corporalis materialis uē diuidi per diuisionem corporis s̄m paucitatem & multitudinē. Si igitur omne corpus ē finitum ut declaratum est tertio: phi. impossibile est uirtutem infinitam esse in corpore finito, & hoc manifestum est per inductiōem.

Examinat Auer. positi sillogismi p̄positiones. Sillogismus talis fuit, omnis uirtus in corpore est finita, nulla uirtus celestis est finita: ergo nulla uirtus celestis est uirtus in corpe. Propositio autē dicēs q̄ uirtus que est in corpore celesti nō est finita declarata est in. 8. phi. ex eo q̄a mouet spe infinito, necesse. n. est motum & t̄ps eterna esse: quare oportet motum primum coeli eternum esse. Alia autē p̄positio dicēs q̄ omnis uirtus m̄alis est finita: p̄ hoc manifestat q̄a uirtus q̄ diuidit ad diuisionē corporis est finita: oīs uirtus m̄alis est diuisa ad diuisionē corporis ergo oīs uirtus m̄alis est finita, maior clara est, & maxime cum acceptus fuerit ex tertio. phi. omne corpus esse finitum: tunc. n. maior assummi poterit q̄ uirtus q̄ diuidit ad diuisionē corporis finiti est finita: finitū. n. corpus a finitis partibus aliquoties sumptis absumit, q̄ autē dī uirtus oīs materialis diuidit ad diuisionē corporis: manifestum est q̄a s̄m paucitatem & multitudinem pprie materie reperit paucitas & multitudo uirtutis, dico autē pprie materie q̄a sicut diuersarum forme diuersa sunt subiecta, ita diuerso modo q̄ritatiue illā informant vt p̄portione alia aut figura, aut situ, aut ordine: aut densiori modo, aut rariori: quapp non eodem modo oēs forme ad diuisionem diuidunt subiecti, sed accepto pprio subiecto vt puta humido radicali hūane uite manifestum est q̄ in pluri maior est duratio q̄ in minori, mixta autē aut simplicia quia inanimata minores in subiecto dispositiones requirūt: propterea in eis facilius p̄tingit uidere q̄ in minori quāto minor est uirtus: & ideo secūdo de gnatione dī q̄ oīum rege gnatione determinata est periodus, q̄d quia ē experimento nobis nimium constat: p̄p̄ea subiunxit Auer. & hoc manife

scū est p inductionē, considerantibus. n. quecunq; sub orbe lune continent manifestus est finitus esse ortus & interitus terminos, ex quibus appet i nullo corpe finito repiri posse virtutē infinitā. ¶ Et Aristo. laborauit in octauo ad declarandum hoc ex fundamentis declaratis ab ipso. s. q; oīs motus est in tempore ex quo intulit q; si uirtus infinita esset in corpore finito contingeret istud moueri per illam in non tpe: corpa .n. non excedunt se in uelocitate & tarditate nisi in excessu eorum in uirtutibus motiuis materialibus, & excessus uirtutum sequitur excessum corporum. s. q; corpus cuius uirtus est maior est uelocioris motus: ex quo sequitur q; si aliquod corpus habuerit uirtutem infinitam ut moueatur in non tempore. Sed declaratum est oēm motum esse in tpe, nā in omni moru est prius & posterius que sunt in tempore.

¶ Quamuis satis manifestum esse poterat ex declaratione superioris ppositionis. s. q; oīs uirtus materialis est finita q; in nullo corpore finito ptingit esse uirtutē infinitam: nā si omne corpus est finitum & uirtus corporea ad diuisionem corporis diuiditur, sequitur q; omnis uirtus corporea est finita, ergo in corpore finito non pōt esse uirtus infinita: tñ Aristote. uoluit hanc ppositionē ppositione propria manifestare: supponēdo vnū fundamētū ab ipso in .6. phi. declaratū v3 q; oīs motus fit in tpe: nā ut dī. 4. phi. tēpus est mēsurā motus s̄m prius & posterius sed impossibile est ut prius & posterius sint simul, igitur impossibile est ēt ut prius & posterius in motu sit in eodē instanti, insequitur aut motus mobile, est autē omne mobile diuisibile: ergo ēt motus inquit aut Auerro. 4. coeli. 19. non uero mensurat rē motam tps s̄m q; est mota simpliciter. v. g. substantia aut quantum aut quale aut aliud modog; effendi: Sed s̄m q; motus est in predicamento passionis: sed motum s̄m q; est motum est in predicamento. s. s̄m quantitate accidentem motui: si igitur impossibile est continuum esse indiuisibile: impossibile est motum esse in instanti, est igitur omnis motus ut est continuus in tpe: si autem in corpore finito esset uirtus infinita sequerē motum fieri in instanti: se quella sic deducitur: nam uelocitas motus ad motum attenditur iuxta potentiam uirtutis mouentis ad resistentiā mobilis: quantum additur de excessu potentie mouenti supra mobile tantum diminiuit de tempore: uelocius. n. est quod in minori tempore pertransit equale vel maius: cum igitur proportio uirtutis infinite mouentis ad mobile crescat in infinitum infinita proportioe uelocius mouebit: quod autē infinitā excessus proportionem, habet ad oē tempus finitum est istans: talis igitur infinita potētia mouebit in instāti: nam si moueret in aliquo finito tempore, aliqua daret uirtus finita que equali tempore moueret cuz uirtute infinita: quod est impossibile, quia diminutio temporis insequit excessum potentie mouentis: oportet ergo ut infinita uirtus existens in finita magnitudine moueat in instanti quod est contra suppositum nam suppositum fuit & declaratū oēs motum esse in tempore. ¶ Sed due contra Aristo. & Auerro. surgunt difficultates: prima quidem quia uidentur propositum egredi. d. quia ratio non deducit ad aliquod impossibile: nā ppositio que proposita fuerat declaranda fuit hec q; omnis uirtus materialis est finite motionis que finitas intelligitur de finitate durationis: cuius signum: quia minor que subsumitur est huiusmodi scilicet uirtus que est in corpore celesti est infinite motionis. Probatio autem qua ostenditur impossibile esse in magnitudine finita reperiri uirtutem infinitam: quia moueret in instanti deducit ad infinitatem: in vigore quare non uidetur ratio propositum seruare. ¶ Non deducit autem ad impossibile quia si loquitur de motu naturali non est impossibile motum fieri in instanti, nā ut Arist. inquit. 8. phi. 23. est aliqua alteratio que fit subito: & exponit Auer. in instanti id est in non tempore: concedit q; Auerro. ibi sicut & pluribus locis sexti phi. motus naturaliter acceptum habere primum quod in instanti acquireretur, cum tamen sit diuisibile q; in minimo augmento etiam manifestatur: quia in instanti acquiritur tñ est diuisibile: Arist. autem vim sue rationis. 8. phisico. 79. non tantum ad motum continuū qualis est localis quantum ad alios motus uidetur extendere, inquit enim, sit enim maior potentia semper equale in minori faciens tempore ut calefaciens aut dulce inferēs, aut proiciens & omnino mouens que uerba uidentur accipi debere de quocunq; motu naturali, non autem de sola motus continuitate. Si autem de motu ut continuus est solummodo intelligat non sequitur quod fiat in instanti sed potest uelocitari in infinitum ut declaratur in .6. phisico. & probatur ex diuisibilitate temporis & magnitudinis: si ergo motus sit uigoris infiniti non erit motus in instāti: sed uelocitabitur in infinitum diuisibilitate. ¶ Ad primum quidem dicendum est uerum esse quod assumitur scilicet Aristote. uelle probare in magnitudine finita non posse stare uirtutem infinitam in duratione: hoc. n. correspondet toti pcessui libri octauo phi. ubi ex inferiorū

Quomodo tēpus mensurat motum.

Dubitatio prima.

Dubitatio secunda.

Responsio prima.

re: successiōe eterna oñdit dādū eē motū primū e ternū ex qbus pbat & mobile primū eternū motorē primū eternū esse & abstractum esse: sed ad probandū q̄ impossibile sit in magnitudi-
 ne finita reperiri virtutē eternā, sillogismo ad impossibile ducente vtiſ tali medio q̄a si in ma-
 gnitudine finita esset virtus infinite durationis sequeret̄ q̄ talis virtus esset infinita in vigore,
 & moueret in instanti ex quo impossibili ppositum oñdit: dependet aut̄ hec p̄batio & duabus
 p̄pōnibus prima est q̄ posita aliqua virtute eterna in magnitudine finita necesse est eandē eē
 intensiue & virtute seu vigore infinitā: tū q̄a est mā infinite bene disposita s̄m actu suū: tū quia
 h̄z cōtrariū ex quo est mālis, cui cu3 sit eterna o3 vt p̄ infinitū vigorē resistat, aliq̄n si aliqua
 repateret̄ aliq̄n corrumpereſ, ergo o3 vt sit in vigore infinita eo maxime q̄ oēs forme māles
 sicut habent p̄priā durationē ita h̄nt certū vigorē quo certā illa durationē possint attingere,
 cū igit̄ ista que est in magnitudine finita hēat durationē infinitā o3 vt vigorē habeat duratiōi
 r̄ndentem: talis aut̄ debet esse infinitus: & ita si est extensiue infinita debet esse et̄ intensiue. Al-
 tera p̄positio est quā supra posuimus, q̄ velocitas motus & t̄pis diminutio in motu attenditur
 iuxta excessum virtutis mouentis ad mobile, que p̄portio nō verificat̄ nisi in virtutibus mouē-
 tibus mālibus, q̄a diuidunt̄ iuxta sūm: quapp̄ cū hec virtus sit mālis diuisibilis & infinita exce-
 det infinita p̄portione resistantiā sui mobilis q̄d est finitū: & ita in instāt: mouebit: q̄d nō seq̄t̄
 in virtutibus imālibus abstractis q̄a nō diuidunt̄ ad diuisionē sūbi: & h̄nt p̄portionem respectu
 mobilis indiuisibile: & ita Arist. p̄ impossibilitatē infiniti in vigore oñdit infinitū in duratione
 dari nō posse in magnitudine finita nō ergo p̄positū egrediſ. Deinde dicimus vere impossi-
 le esse ad q̄d rō Arist. deducit: nā siue motus nālis sumat̄, siue p̄tinuus impossibile est fieri in in-
 stanti: l3 de motu vt sub ḡne p̄tinuoq̄ accipit̄ magis manifestū sit, fundamentū autē diuisibili-
 tatis motus maxime sumit̄ a mobili in quo nihil reperit̄ vt mobile est q̄d diuisibilitati in infini-
 tū obſtet: sufficiens .n. ratio mobilis in his duobus p̄sistit vt sit diuisibile & potentiale, q̄ autē sit
 indiuisibile & in actu hoc forma p̄uenit, que est motor: & ideo Arist. in .6. phi. loq̄ns de diuisi-
 bilitate motus, vt est p̄tinuus nullā fecit mentionē de motus p̄portione in ordine ad motorē:
 sed solūmodo ad mobile, ad t̄ps, ad spacium, nā3 motor indiuisibile t̄ps certūq̄ in p̄portione
 sue virtutis requirit, in demonstratione aut̄ Arist. assumpta duo cōmiscēt̄: & diuisibilitas mo-
 tus p̄tinui: & indiuisibilitas motoris, motus aut̄ vbi ad motorē cōparat̄ debet iuxta illud serua-
 re p̄portionē: licet igit̄ quodcūq̄ genus motus sumamus vel localē, vel alterationis s̄m q̄ est
 p̄tinuū sit diuisibile in infinitū q̄a in p̄portio summit̄ in ordine ad motorē & diuisibilitas mo-
 tus in ordine ad indiuisibilitatem motoris: vbi motor positus fuerit infiniti vigoris quia mo-
 tor certā debet habere sue virtutis mensurā, hec aut̄ nulla potest esse alia quā instans, quia mo-
 tor finitus moueret in tempore equali infinito. Sequitur igitur vt motus fiat in instanti: etiam
 quod summat̄ vt continuus: quia continuitas illa cōmensuratur nunc in ordine ad potentiam
 motoris, in sexto autem sumpta est proportio ad continuitatem spacii temporis & mobilis: q̄
 diuisibilia sunt in infinitum s̄m se, nec ibi relata fuere ad virtutē motoris: & sic apparet incon-
 ueniens immo impossibile deductū. s. q̄ motus fiat in instanti accipiendo motum continuū
 per se. Dico deinde idem sequi impossibile si summatur naturaliter, motus id est in materia &
 forma naturali: nam licet in motu naturali omni non saluetur vera continuitas, est tamen ali-
 quo modo continuus ratione saltim successiōis. Habet enim motus naturalis vnusquisq̄ pri-
 mum medium & finem: quorum licet singulum instanti possit acquiri, non tamen omnia si-
 mul: non dicitur enim motus augmētationis de primo minimo acquisito, sed de principio
 vsq̄ ad finem, & similiter alteratio non dicitur solum de primo minimo alterato, sed de om-
 nibus vsq̄ ad finem: & ideo philosophus in .5. phi. textu. 22. definiens medium motus natura-
 lis inquit, medium vero in quod aptum natum est primum pertingere quod mutatur quam
 in quod vltimum transmutatur s̄m naturam continue mutandum, & Auerro. in fine cōmen-
 ti dixit q̄ motus necesse est vt sit s̄m cursum naturalem, quoniam si non fuerit s̄m cursum na-
 turalem possibile est vt quiescat interim, & tunc inter erit ipsum ad quod, sed constat quod
 talis motus non erit motus naturalis perfectus, si igitur sumamus motum naturalem perfectū
 patet esse impossibile motum fieri in instanti quia si sit naturalis motus debet habere primum
 medium & finem propriasq̄ antecedentes dispositiones que nequeunt in instanti introduci
 sed successiue.

Responsio se-
cunde.

CEt cū ita sit: & est declaratum q̄ corpus cœli componitur ex motore & moto: &
 q̄ iste motor non constituit̄ p̄ rē motā neq̄ existit in ea: sed est absolutus ab oī mate-
 ria: querēdum est de hoc q̄d mouet̄ ab eo. s. de corpe celesti utrū sit cōpositū ex mā

& forma: sicut dispositio corporum que mouentur apud nos ex se a primo motore qui est in eis. scilicet corporum animalium que mouentur ab anima: an sit simplex & non est in eo potentia oīno, nec forma a qua proueniat actio preter formā mouentē que non cōstituit p̄ ipsum. scilicet formā que largit̄ ei motum cōtinuum. scilicet mouere infinitum.

¶ Cum declarauit per rationes & fundamenta Aristo. primum coeli motorem esse duratiōe infinitum & abstractum a magnitudine: quia coelum componitur ex mouente & parte mota nunc declarare intendit partem motam esse simplicem nō cōpositam sicut pars mota in animalibus: & licet hoc pro parte supra fuerit declaratum: illud tñ repetit propter summam difficultatem que nondum dissoluta est. scilicet quō in magnitudine finita possit esse virtus durandi in infinitum, coelum. n. est corpus finitum: & omnis corporis potentia est finita, quāz quēstionē citauit etiam. 8. phi. 79. cōmento, pro continuatione igit̄ Auer. resumit nōnulla retro declarata dicens & cum ita sit. scilicet q̄ coeli motor est infinitus duratione: & est declaratu; q̄ corpus coeli cōponitur ex motore & moto, nam omne primū motum ex se declaratum est cōponi ex motore & moto in. 7. & 8. phi. declaratum est autē q̄ iste motor non constituit̄ inesse per rē motam, neq; existit in ea sicut forma materialis in subiecto: sed quia mouet eterno tempore est absolutus ab omni materia, cum declarauerimus motorem esse simplicem indiuisibilem abstractum, querendum etiam est de hoc quod mouetur ab eo. scilicet corpore celesti: vtrum quia coelum animal est: sicut pars mota in istis animalibus inferioribus composita est ex materia & forma, ita sit de animalibus celestibus, an pars de coelo mota simplex sit: ita vt neq; in eo sit oīno potentia: ad alium motum recipiendū quā localem: nec sit in eo alia forma a qua proueniat actio preter primā formam mouentē que est abstracta que non constituit̄ per ipsum subiectu; que forma abstracta est que largit̄ coelo motum continuu; infinitum, pars. n. mota ex animalibus que sunt apud nos & maxime in hominibus est composita ex pluribus formis: nā corpus humanum plures continet formas: tum elementares nō organicas: preter autē has formas est anima s̄m locum motiua. scilicet virtus appetitiua, a qua initium motus deriuatur, supra vero virtutem concupiscibilem est intellectus, qui quidem non mouet animal immediate, sed ratione; continet s̄m quam virtus inferior mouere debeat. Auic. aut̄ similiter in coelo statuendū putauit, dedit. n. coelo primo formam a qua actum habeat vt moueatur, deinde posuit animā immediate coelum mouentē demum supra animam coeli propriā posuit intellectum: erga quem & gratia cuius anima moueat coelum, sicut anima in homine concupiscibilis est gratia supreme partis intellectiue: ab intellectu aut̄ quia immobilis est, puenit motus celi continuus infinitus: & ideo dixit. scilicet formam que largitur ei: motum continuu. scilicet mouere infinitum. i. an preter tale; formā abstracta que est intellectus sit etiam forma alia vt posuit Auicē. & alii. ¶ Sed quia dicit Auer. partem motam in animalibus esse compositam nō parua difficultas occurrit examinanda. Primo quidem cū animal vnum sit per vnam simplicem formam ex qua cum subiecto id sit vnum, quia subiectum est in potentia, forma autem in actu quō possibile est vt subiectu; aie a qua mouet̄ dicatur esse in actu distincto cōtra animā ipsam, subiectum. n. s̄m q̄ subiectum debet esse in potentia, deinde cum moueant̄ localiter elementa & mixta in animata & animalia & coelum quid obstat vt elementa & mixta inanimata non habeant a sua forma propriū actu; quo moueantur sicut animalia, ita vt quemadmodū animalia in partem per se mouentem & motam diuidunt̄, sic etiam elementa & mixta inanimata diuidant̄, postremo videre oportet in quo differat actus quo animalia isthec mouent̄, ab actu quo coeli mouentur. Ad primū quidem negare non possumus quin animal vnum sit per vnam simplicem formā: nam vt Arist. inquit secundo de anima textu. 7. vnū & esse cum multipliciter dicatur quod proprie est actus est, animal igitur habet esse & vnum per suam formā, inquit autē in cōmento Auer. congregatum nō dicitur vnum nisi per vnitatem existentē in forma, materia. n. non est hoc nisi per formā: & si materia & forma essent in composito existentes in actu: tunc compositum non diceret̄ vnū, nisi sicut dicitur in rebus que sunt vnum s̄m contactum & ligamentu;, modo autē quia materia non differt a forma in composito nisi potentia, & compositū nō est ens in actu nisi per formā, tunc compositū non dicit̄ vnum nisi quia sua forma est vna. Sicut aut̄ multiplicis potentie est anima ita subiectum ipsius multipliciter compositū & organizatū esse oportet talis. n. multiplicitas compositi aut forme vnitatem nō tollit: nam cum vniuscuiusq; rei materia p̄p̄inqua & forma re idem sint ratione aut̄ distincta: dicitur. n. materia prout est subiectum ex quo talis forma consistit, forma aut̄ vt talis materie est ratio & actus: multiplicis m̄ae multiplex est forma & multiplicis anime multiplex est materia: nec vero tollit formarū que in ma-

Quo p̄ mota in anima, nec cōposita.

teria sunt multiplicitas anime aut compositi vnitatē: nā forme ille multiplices que in tali subiecto existunt aliquid conferunt ad eius speciē que in tali cōposito existit: quare si naturale corpus compositū & a simplicibus corporibus diuersum gignat: complura simplicium corporū habere subiecta necessarium est & multitudo per eam speciē que in eisdem est corporibus differentiā multitudo est: atq; eam ob cām: quū eiusmodi corpora que composita sunt velut plura & specie diuersa subiecta sortiantur naturā quoq; & speciem distinctiorē habeant necesse est, cum p̄sertim vnaqueq; natura ad cōem speciem in subiectis sibi corporibus aliquid conferre videatur: quodam. n. modo species speciērum & perfectio perfectionū sit eiusmodi spēs vt igitur ex his Alexandri dictis in principio sue de anima paraphrasis est colligere multitudo speciērum que in aliquo composito corpore reperitur non demit illius compositi vnitates, quia ea speciērum multitudo aliquid confert ad eam que in tali composito est formam constituendam: nam inferiores puta elementares forme non ibi sub actu proprio & esse proprio remanent sed actum perfectionemq; & superioris forme esse suscipiunt, sub supreme autē forme specie stare non possunt omnino non entes: sicut antequā de materia educerent: sic. n. ad supreme forme actum nihil conferrent: & suprema forma subiectum proprium non haberet: neq; actu ibi suo proprio existunt, nam compositum puta animal non esset vnum, vt. n. dictum est compositum est vnum per vnam formam, remanent igitur in composito medio modo inter priuationē & actum, illud autē est esse in potentia, que potentia sic explicat vt virtus eorū remaneat in suprema forma, qua destructa per virtutē ipsorum in pristinum sui esse possint redire: plures igitur forme in animali hoc modo possunt reperiri: & quia non ex quacūq; mā animal generat: sicut vnumquodq; non agit in vnumquodq; nec a quocūq; quodcūq; patitur sic determinata sunt & agentia & subiecta: animal ergo non de nuda simplici materia generatur, accidit autem vt in subiecto ex quo generatur quedam forme & accidentia q̄ animalis esse conuenientia sint: & non destruantur, sed in genito animalis remaneant: que cū videamus non p̄pterea dicere debemus generationē fieri ex ente in actu, aut plures formas substantiales stare in vno composito, nam iō in subiecto ex quo animal generatur talia accidentia & forme remanent, quia aliquid conferunt ad geniti constitutionem: cum igitur sub esse proprio q̄ prius habuerāt nō amplius remaneāt sed sub genite forme esse ex genita forma cū mā sit vnum actu simplici: ac si de nuda materia omnes ille forme sub vno actu erute fuissent. Cū igitur propter multiplicitatē virtutū anime, cum subiecti compositione stet animalis vnitatis sicut ab anima animal alias recipit perfectiones, hanc etiam recipit. s. actum quo possit moueri. ¶ Non habet autem hunc actum animal propter mixtionē corporis ex elementis vt multi existimāt: quia propter corpus in animali fiat resistentia: vbi animal localiter mouetur: nā cū actus que dat anima corpori ad motum localem animalis debeat esse animalis pueniens: hic autē potius obstat & impedimento sit, sequitur hunc non esse illum actum qui ab anima datur vt animal naturaliter motu locali progrediat, deinde vt dicitur ab Arist. & Auer. 8. phi. 20. textu & cōmento. octauī phi. & 51. textu & cōmento eiusdem: motus qui animali essentialiter conuenit est motus localis: ergo animal debet habere principium intrinsecum passiuū: per quod animal tali motu moueatur: tale autem esse non potest quod hoc motu quadam violentia resistit: igitur talis actus non erit propter actum qui in mixtione elementorum reperit p̄p̄: quem actum animal a tali motu locali impeditur & fatigatur, cum autem dicatur ab Arist. hunc motum. s. a seipso localiter moueri solum essentialiter animalibus competere, diffinitione autem communi describatur aia q̄ sit actus corporis organici: vt animal opera exerceat ad que est in potentia, sicut anima vegetatiua actus est corporis organici potentiam opera vite habentis, ita anima s̄m locum motiua actus est corporis organici potentiam motum localem animale habentis. ¶ Sicut igitur anima vegetatiua dat actum corpori vegetabili vt mediātibus organici ad nutritionem conuenientibus opera vite exerceat: ita anima s̄m locum motiua dat actum animalibus s̄m locum mobilibus vt mediātibus organici ad motum localem conuenientibus progredi possint: ex seipso ergo moueri solum animalium est proprium, nā vt nomen ip̄m videtur significare quod ex se mouetur potestatem habere videtur quodocūq; libuerit sistendi motum: oportet et esse organicum quod moueri ex se ipso debet: p̄pter que negat Arist. elementa ex se moueri, neq; enim motum sistere inceptum possunt, neq; organica sed p̄inua sunt vt. 8. phi. declarat. 29. & 30. quomodo. n. forma elementū que formage omniū est infima dare poterit actum a seipsa distinctum: cum nullo modo ex materia sit exerta: simplexq; sit: actu vix substantiali participans, deinde non ita est de loco respectu elementorū p̄prio sicut respectu animalium: locus. n. suus vnicuiq; elemento essentialis est elemēto: nihil autē a seipso

Non habere animal a mixtione elementorū actus mouendi.

acquirere potest quod sibi est essentialis: sic enim posset seipsum generare: & ideo a seipsis elementa non habent actiuum, & passiuum principium intrinsecum, ut per se localiter moueant. Sed propter habere propinquam substantiam materie dum generant per se ad propria loca mouent: carent igitur per se principio actiuo motus, formaque que in animalibus est principium motus actiuum in elementis sit passiuum, differunt ergo elementa ab animalibus in actu mobilitatis: quia habent solum principium per se passiuum motus: animalia autem actiuum & passiuum per se habent, & propterea elementa ex seipsis motu locali moueri nequeunt, differunt & alio, quia locus suus elementis est essentialis, quapropter illum a seipsis non possunt acquirere: at animalia ad quacumque differentiam loci sunt indifferentia, quia perfectiora sunt quam ut sibi sit locus essentialis, de munda quia formam habent a materia valde exerta per imaginationem & appetitum mouentur, differunt autem actus quo nostra hec animalia mouentur ab actu quo mouentur celestia corpora, quia actus mortalium animalium est in subiecto, in quo plurimum formarum est per alterationem confusio, & elementorum mixtio diuersarumque partium compositio, que cum exacte perfecteque actum anime motiuum non recipiant: ita ut aliquantulum eorum virtus & potentia seruetur, sit ut pars animalis mota omnino non inclinaret in eum anime motum quem ipsa desiderat: quare hinc labor hinc fatigatio oritur: at in corpore celesti nulla est preter intelligentiam forma, neque etiam ad aliam formam potentia, & ideo celum actum simplicem habet mouendi solummodo localiter motu circulari, quia actus ideo indiuisibilis dicitur, quia neque magis neque minus velociter ad motum inclinatur, quam mouere appetat intelligentia: & ideo seclusa intelligentia celum nihil erit, quia nullus superest actus, at animalium corpus seclusa anima, licet secundum primum esse & pristinam rationem non remaneat: remanet tamen secundum illam mixtionem elementorum actus: qui potentia in animalis forma continebatur.

Dicamus ergo quod si fuerit concessum quod omnis uirtus in materia est finita: nulla differentia est in hoc quod sit actiua aut passiuua scilicet receptiua, si igitur corpus celeste recipit mouere infinitum ut declaratum est, necesse est ut non sit compositum ex materia & forma: & ut sit simplex. scilicet subiectum simplex primo motori: qui est forma ipsius: omne enim compositum ex materia & forma est finite receptionis: sicut finite motionis in aliud: est igitur proprium istius motu ex se quod est corpus celeste: hoc uidelicet quod motor ipsius non est in materia: & quod istud quod mouetur ab eo est simplex non compositum: & sic intendimus uerificare propositionem in qua posuimus quod cuiuslibet uirtutis in corpore suo mouere est finitum: & suum moueri esse finitum.

Qua ratione ostendit motorem coeli esse abstractum non uirtutem in corpore existente: eadem probat celum non esse ex materia & forma compositum, nam sicut nulla uirtus corporea mouere potest tempore infinito, ita neque aliquod compositum ex materia & corpore uirtute potest moueri in infinitum, possumus igitur sic argumentari nulla uirtus corporea moueri potest tempore infinito, celum tempore infinito mouetur non est igitur uirtus corporea, nam omnis uirtus materialis siue actiua, siue passiuua sit diuiditur ad subiecti diuisionem, si ergo aliquod corpus materiale finitum posset moueri infinito tempore daretur infinitum maius infinito, nam in maiori corpore maior est uirtus. Cum igitur prius datum corpus possit durare in infinitum in quo ergo fuerit maior uirtus amplius durare poterit: quod declarauit Auer. in 8. phi. 79. dicens si posset esse quod potentia in corpore composito ex materia & forma susciperet motionem in infinitum, tunc infinitum esset maius infinito, idem. n. corpus sensibile quanto maius fuerit tanto tempus in quo suscipit motionem a suo motore erit maius, si ergo aliquod corpus posuerimus huiusmodi. scilicet quod susciperet motionem infinitam: tunc quod maius est debet suscipere motionem longiori tempore: & sic infinitum suscipiet infinitum: quod est impossibile, ergo cum omnis forma vel sit materialis & diuisibilis, vel imaterialis & indiuisibilis: & omne corpus vel sit compositum ex materia & forma diuisibili, vel sit simplex habens formam indiuisibilem corpus celeste quia non habet formam materialem diuisibilem non erit compositum ex materia & forma diuisibili, erit igitur simplex habens formam indiuisibilem & cum non sit receptiuum finite motionis ergo erit eternum, nam inter formam materialem diuisibilem & imaterialem indiuisibilem que est abstracta non datur secundum Aristot. aut Auer. forma media, nam omnis forma que non est abstracta est materialis & transmutatione generabilis & corruptibilis: si quis ergo posuerit in coelo formam alterius rationis quam abstracte is de facto cogit in physica, Aristot. esse ponere generabilem & corruptibilem, non. n. naturali ratione constat talem formam

formam mediam dari: ergo sequitur si coelum non habet materiale; formam qua dicitur compositum esse subiectum simplex intelligentie, nam omne compositum sicut finita habet actionem in aliud, alioquin moueret in instanti, ita finitam in se motionem recipit. d. Auerro. ex dictis colligit condiciones istius moti ex se quod est coelum, nam motor ipsius non est in materia: & motus est simplex, & sic verificatur vniuersaliter quod cuiuslibet virtutis in corpore actio aut passio est finita. Sed neque ipsum corpus celeste secundum se sumptum ut simplex est potest habere durationem infinitam ut visum fuit supra, quod ergo est dicta inter ipsum si ponatur compositum: & si ponatur simplex: de hoc quidem partim retroductum est: & infra dicitur: si. n. sit compositum impossibile simpliciter est ut neque ex se neque ab intelligentia sit eternum: si autem secundum se accipiatur, & per ablationem a quacunque alia ratione motu mathematico non erit quidem ullam habens rationem eterni: sed tamen nihil verabit ut reddatur eternum cum secundum esse vnietur intelligentie.

Et si concesserimus quod in corpore celesti est uirtus finita alia a uirtute motiua que non est in eo nec constituitur per ipsum. v. g. uirtus per quam celum dicitur habere motum circulare sicut graua & leuia per formam declinationis motum rectum: qua uidelicet dicatur esse neque graue neque leue: ita quod ista uirtus sit in materia & quod aggregatur ex materia & ipsa sit corpus celeste: sicut Auicenna. sequitur necessario ut in eterno sit posse ad corruptionem absque eo quod corrumpatur quod destruitur in ultimo tractatu primi de celo & mundo.

Ex dictis in superiori textu clara est deductio quam facit hic Auerro. contra Auicennam. non ab re autem Auerro. aggregat multas condiciones ad explicandam illam formam coeli quam posuit Auicenna. scilicet quod per ipsam celum dicatur neque graue neque leue, quod sit materialis & ex ipsa & celo fiat compositum: nam licet per intelligentiam celum neque graue sit, neque leue: non tamen hec forma est materialis: nec ex ipsa & celo constituitur compositum aliquod: & ideo contra Auicennam. sequitur ut in eterno. scilicet in coelo quod eternum est sit potentia ad corruptionem propter formam illam materialem extensam: & cum celo compositam: quod est impossibile ut declaratur in primo coeli capitulo ultimo.

Esse igitur necessarium non est nisi duobus modis: necessarium. scilicet ex se & necessarium ab alio quod tamen est possibile ex se: sic potest aliquis existimare in corpore celesti: quod ipsum. scilicet habeat uirtutem finitam & acquirat necessitatem a uirtute infinita: & super hoc fundauit Auicenna. suam declarationem de esse primi principii sine declaratione eius quod est motum eternum esse & est declaratio fundata super propositiones instabiles sicut tu uides.

Excludit in presenti parte unam rationem Auicennam. & ex illa ratione illius alium detegit errorem: distinctio Auicennam. erat hec quod aliquid necessarium ex se, vel ab alio, dicitur necessarium ex se, quod per sui rationem & formam non indiget alio ut sit eternum, dicitur uero necessarium ab alio quod in sui natura possibile est ut deficiat nisi perpetue ab alio homini putauit esse corpora celestia, que per formam simplicem materialem sunt corruptibilia: sed eternitatem ab intellectu abstracto acquirunt: Auerro. autem hoc putat impossibile propter ea que declarata sunt in primo coeli. scilicet ut corruptibile acquirat eternitatem si autem ponamus corpus celeste simplex ut posuimus alia ratio est: error autem in quem incidit Auicenna. per hanc distinctionem est, quia dimissa via motus eterni putauit per necessarium ab alio & necessarium ex se posse probari esse primum motorem: & fundamentum non modo est instabile: sed falsum abstractum uero esse est ratio formalis subiecti metaphisici. Et ideo in metaphisica nullo modo potest probari.

Sed est questio de hoc quia Aristoteles dicit in de celo & mundo, quod uirtutes corporum celestium sunt finite actionis: quia corpora celestia sunt finite quantitatis, & ex hac propositione declarauit quod corpora celestia sunt finite quantitatis: & dedit causam in hoc quia corporum celestium quedam mouent unam stellam: & quedam plures & dixit quod si stelle que sunt in orbe stellarum fixarum essent minores aut maiores non posset mouere eas omnino: & declarauit illic uniuersaliter quod si uirtutes que sunt in corporibus celestibus essent in calefaciendo & mouendo uniuersaliter infinite mouerent corpora que sunt apud nos in instanti: & hoc facit existimare quod in corporibus celestibus sunt uirtutes actiue finite.

Mouet circa dicta questionem Auer. nam dictum fuit virtutes corporum celestium esse infinitas quod videtur contrarium dictis Aristo. in pluribus locis; nam secundo coeli declarauit virtutes corporum celestium esse finite actionis. i. motus quia corpora celestia sunt finite quantitatis. Si. n. magnitudo celestium corporum esset infinita motus in tempore finito fieri non posset: non solum aut virtutes corporum celestium sunt finite actionis, quia magnitudines celi sunt finite: sed etiam ex eo quod coelum in certo tempore. v. g. in horis. 24. perficit motus: possumus proculdubio argumentari quod sit finite quantitatis vt primo coeli ostenditur, & ex eo quod corpora celestia sunt finite actionis ostendit non solum esse finite quantitatis sed etiam determinate proportionis, quia corporum celestium quedam mouent vnā stellā & quedam plures hae et de ca dixit quod si stelle fixe essent maiores aut minores motus coeli cessaret, declarauit et secundo coeli quod si virtutes que sunt in corporibus celestibus in mouendo intenderentur mouerent in instanti nā vt dicitur secundo coeli. 37. & 38. vbi Auer. ostendit impossibile esse virtutem alicuius motoris vigore infinitam, & primo meteororum ostendit contra anaxagoram si corpora celestia essent ignea iam vniuersum inferius esset anichilatū & in igne conuersū; que omnia existimare faciunt quod eorum virtutes actiue sunt finite.

Ad hoc dicamus breuiter, quod infinitum dicitur duobus modis quorum unus est virtus infinite actionis & passionis in tempore: & est finita in se. s. in uelocitate & uigore: secundus est virtus infinite actionis & passionis in se, virtus autē infinita in actione sua aut passione non existit in corpore, siue fuerit celeste siue generabile & corruptibile: hec .n. non accidit corpori nisi secundum quod est corpus infinitum: & ideo orbis mouent & mouentur in tempore: virtutes uero in actione & passione infinitas in tempore necessarium est esse in corporibus celestibus, passione quidem quia sunt simpliciter simplicia: actione uero quia sue forme non constituuntur per subiectū: & utrumque est impossibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus: quia sunt composita ex materia & forma.

Dat propositae dubitationi solutionem primo dans fundamentum soluende questionis illudque declarans: deinde illud applicat ad propositum, demum ad formam dubitationis respondit solutionis fundamentum in hoc consistit, quia infinitum dicitur duobus modis altero modo de infinito durationis quod competit virtuti in se finite. s. quo ad uelocitatem & uirtutem. Secundus est uirtutis que non ratione durationis extrinsece est infinita sed ratione sui: & secundum se quia habet vigorem in infinitum: hec autem uirtus scilicet in se infinita nullo in corpore siue celesti siue subcelesti inueniri potest: quia solum sequitur ad corpus infinitum quod inueniri est impossibile: ratio est quia infinitas uigoris insequitur magnitudinem corporis ad cuius diuisionem diuiditur: si. n. forma se sola abstracta summatur vt Auer. in secundo coeli. 38. commento declarauit formam in quantum forma ex sui ratione est finita: propterea orbis sicut habent motorem abstractum finitum ita & partem motam. s. quod mouent mouenturque in tempore terminato: at infinitum durationem in eis tum quo ad actionem, tum quo ad passionem necesse est reperiri: passionem quidem quia sunt simplicia non composita ex materia & forma, actionem autem quia sue forme sunt abstracte, quorum nullum in corruptibilibus verificari potest: quia sunt composita ex materia & forma.

In infinitum igitur in uigore cuius causa est corpus secundum quod corpus. impossibile est in corporibus siue celestibus, siue aliis, infinitum uero in tempore necesse est esse in corporibus celestibus ex diuersitate motoris & moti in eis a corporibus generabilibus & corruptibilibus: & est impossibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus: quia uirtutes eorum motiue sunt materiales: & corpora sua que mouentur ab eis sunt composita ex materia & forma.

Applicat que dicta sunt proposito resumens fundamentum uniuersale quare uirtus in uigore infinita neque in celestibus neque in subcelestibus corporibus possit reperiri: & est quia uirtus in uigore infinita inuenire non potest nisi merito proportionis quam habet in corpore infinito, quod reperiri impossibile est: nam si forma summatur a materia abstracta ipsi repugnat in quantum forma est vt sit in uigore infinita: quod declarauit Auer. secundo coeli. 48. commento. Si. n. inquit possibile esset reperire uelocitatem non terminatam: tunc motor non haberet potentiam terminatam, ergo neque naturam terminatam & sic intelligeret ex sua natura motoris infiniti,

& non

& non intelligerentur ex suo esse res proprie ei &c. Si vero sumamus infinitum in tempore quod dicitur infinitum in duratione tale infinitum necesse est ut in corporibus celestibus reperiat: & impossibile est ut inueniat in corporibus generabilibus ob diuersitatem naturarum inuicem: virtutes enim motiue corporum celestium sunt abstracte a materia & ipsa corpora mota sunt simplicia: sub celestium vero motiue virtutes sunt materiales & corpora mota componuntur ex materia & forma sicut declarauimus esse in istis animalibus.

Corpora igitur celestia & generabilia & corruptibilia conueniunt in hoc quod actio & passio in eis existentes sunt finite in se & per hoc mouentur in tempore: & quedam sunt uelociora quibusdam: & cum uirtutes eorum motiue non sunt materiales: ideo recipiunt ex modo illo receptione infinita in tempore: non receptione finita: quia uero uirtutes generabilium & corruptibilium sunt materiales: ideo nullam infinitatem recipiunt.

Ex dictis immediate elicit conuenientiam & diuersam que inter mortalia animalia & celestia reperit: conueniunt quidem quia actio & passio in utrisque reperta est in se finita. id est ratione sui limitata & determinata: causa est quia superiora & inferiora in ratione forme conueniunt cuius conditio est ut certam habeat & proportionatam actionem: & ideo omnis motor quicumque sit mouet certa uelocitate in tempore proprio & iuxta diuersam mouentium ad mobilia proportionem, quedam uelocius, quedam tardius mouentur. Sed cum uirtutes corporum celestium motiue ultra id quod forme sunt habeant quod non sint materiales, ideo ex modo illo. id est ultra modum illum quem habent communem tum materialibus. scilicet mouere certa proportionem: recipiunt illam certam proportionem motus receptione infinita in tempore: & non receptione finita sicut faciunt animalia corruptibilia, uidelicet quod sol eterno tempore perseuerat in suo proprio annuo motu: sed nostrorum animalium actiones tempore claudunt: quia eorum uirtutes sunt forme in materia constitute.

Et non sequitur ex hoc quod in corpore celesti est uirtus finita in actione & passione ut in eo sit uirtus finita in tempore: neque sequitur ex hoc quod sit uirtus finite actionis & passionis: ut sit corpus possibile ut corrumpatur aut ut sit compositum ex materia & forma. Possibilitas enim non debet esse nisi ex hoc quod uirtus finita in tempore sit: & quod ipsa sit composita.

Respondeo ad formam questionis respondet: inferrebat enim actio & passio celorum est finita, ergo duratio est terminata negat Auer. hoc sequi quia cum finitate actionis forme stat infinita duratio illius forme si sit abstracta: ergo est non sequitur ut corpora celestia sint corruptibilia licet eorum passionis sint terminate: nam possibilitas corruptionis non sequitur ex finitate actionis nisi addatur quod illa uirtus sit cum materia composita & constituta.

Et est manifestum quod si posuerimus corpus celeste componi ex materia & forma: sequitur in ipso esse uirtutem finite actionis & passionis in tempore: Manifestum est enim quod si in corpore composito ex materia & forma: esset uirtus infinita in tempore sequeretur in ipso esse uirtutem infinitam in ipsa actione aut passione: & est impossibile quod Aristoteles intulit ex posse uirtutum quibus mouentur corpora celestia in tempore.

Prosequitur Auer. respondere forme consequentie illate & sicut supra ostendit non recte inferri ex finitate actionis vel passionis, finitatem durationis & corruptionem ita nunc ostendit, recte inferri si corpus celeste sit compositum ut sit finite durationis in tempore, quod hoc modo declarat quia dato opposito. scilicet quod sit compositum & tamen infinite sit durationis sequitur dari uirtutem vigore infinitam quod est impossibile, quia moueret in instanti, corpora autem celestia mouentur in tempore: ex retro autem dictis bene apparet non sequi hoc impossibile: si forme celorum ponantur abstracte: nam vigor infinitus solummodo sequi potest ex uirtute que in corpore composito ponatur: propter infinitam proportionem mouentis supra motum, & cum talis uirtus neque in finito neque in infinito corpore possit reperiri omnino est impossibilis: forme autem abstracte sunt eterne quia carent compositione materie & tali proportionem que oritur inter motorem & motum ex contraria resistetia: & ideo sunt terminate actionis & infinite durationis.

Et est manifestum quod non sequitur etiam ex hoc quod corpus recipit passionem finitam in se infinitam in tempore ut sit compositum ex materia & forma: sicut sequitur cum actio & passio eius fuerit finita in tempore: primum enim contingit ei secundum quod est corpus tantum. Secundum autem secundum quod est corpus non compositum.

Declarat Auer. qualiter est alter modus sequele non ualet. scilicet si ponamus quod corpus celeste reci

pit passionē finitā in se. i. motum finitum in velocitate certa terminatuz; & illā eandē passionē idest motum infinitum in tempore idest eternum; vt corpus celeste componatur ex materia & forma: sicut sequeretur si moueret passione finita in tempore. i. terminata in duratione: nā moueri certa velocitate in tempore competit corpori celesti in eo q̄ corpus quia nulluz corpus habere potest virtutem infinitam vt moueatur in instanti: q̄ autem tali velocitate perpetuo moueat celestibus conuenit pro quanto non sunt composita ex materia & forma: modo ista sibi non repugnant q̄ aliquę forme sint abstracte & in mouendo certam seruent mensurā sicut nec ista. s. q̄ corpus aliquod in quantum motum certa velocitate moueatur: & quia simplex est talem tenorem conseruet sempiternę. Si autem motus tempore terminaretur & finiretur sequitur illud mobile esse compositum ex materia & forma quia talis finitas non potest accidere nisi propter diuisionem forme in materia.

¶ Modus deceptionis in hac questione: & q̄ fecit putari Aristo. contradicere sibi est equiuocatio istorum duorum nominum finitum & infinitum: quoniam cum nō distinguitur finitas & infinitas contingentes in tempore a finitate & infinitate cōtingentibus in actione & passione cōtingit ista ambiguitas: & ex hac finitate in qua cōueniunt corpora celestia & materialia declarauit Aristo. vniuersaliter corpus omne esse finitum: non ex finitate que accidit corpori s̄m q̄ componitur ex materia & forma: & per hec abscinduntur dubitationes contra Aristo.

¶ Ostendit causam erroris illorum qui Aristo. taxant contradictionis in hac materia, hii enim decepti sunt quia non distinxerunt finitatem actionis & passionis que insequitur p̄portionem certam cuiuscunq; forme ab infinitate temporis duratiua: hec. n. solūmodo in hii reperit que carent materia: illa autem in omnibus corporibus quapropter Aristo. ex hac declarauit omne corpus esse finitum: non autem ex finitate que accedit corpori, quia est constitutum ex materia & forma ratio est quia omnes forme & omnia corpora quo ad hoc conueniunt q̄ habēt rationem proportionis terminatam, & ideo quo ad hoc Aristo. propter analogiam potuit ex hii inferioribus ad superiora procedere ostendendo eorum actiones esse certa proportione mēsuratas vt p̄z secundo cœli, nō autem ex finitate que accidit corporibus: vt cōponuntur ex materia & forma, talis. n. finitas non est forme inq̄tū forma: sed vt in mā est copulata cōposita q̄.

¶ Et pōt aliquis dicere q̄ cū omne corpus agit p̄ aliquod: & patit per aliud: necesse est ut omne corpus sit compositum ex materia & forma.

¶ Circa dicta remouet questionem: videtur. n. celeste corpus componi ex materia & forma: in eo. n. reperitur actio & passio: sed actio est forme, passio vero materie idē videtur posse ostēdi quia corpus celeste dicitur habere naturam vt circulariter moueatur: q̄ est natura neutra: nā autem dicitur de materia & forma: cum ergo vniuscuiusq; corporis simplicis motus diuerset p̄ propriā formā que est eius corporis natura, celi autēz motus diuersat ab aliis corporibus: ergo h̄z propriam naturam, ex quo sequitur q̄ componuntur ex materia & forma. Ad idē argui potest: quia vt dicitur primo cœli. 92, qui dicit cœlum dicit formā; qui dicit hoc cœlum dicit materiam, demum cœlum est sensatum & intellectū: aut igitur p̄ idē principium, aut per diuersum non per idē quia eadē erit res sensata & intellecta: si vero aliud est principium per qd̄ est intellectum ab eo p̄ quod est sensatum: erit igitur compositum ex materia & forma.

¶ Et ad hoc dicamus esse uerum: sed corporum quoddam est compositum ita q̄ forma non constituitur per materiam: ita q̄ materia est subiectum tm̄: & nō materia cuius esse sit in potētia ut corpus celeste: & quoddā est cōpositū ex materia q̄ est in potētia: & forma q̄ cōstituit p̄ materiā. ut corpora generabilia & corruptibilia.

¶ Concedit Auer. id ad quod precedens deducit dubitatio. s. corpus celeste esse compositū, sed non ea compositione qua composita materialia pro quo dat talē distinctionē: q̄ corporū quoddā est compositum ita q̄ forma non constituit p̄ materiā. sed materia est subiectū tm̄ non materia cuius esse sit in potētia: nā differt subiectum & materia, subiectum dicitur quod iam formā est assequutū & est in actū sub illa forma vnū effectum cum ea: materia autem dicit vt per potētiā respicit formā generandā & de potētia ad actū ab agente educendā corpus igitur celeste subiectum est & nō materia intelligentie: quedā autē corpora componunt ex forma & materia que est in potētia ad illam formam que cum ea materia constituit inesse & causat tertium cōpositū, & hec sunt corpora corruptibilia: corpus igitur celeste componitur potius ex forma & subiecto. s. subiecto in actū & forma abstracta, cum. n. dicimus corpus

celeste esse neutrū nō intelligemus ut p̄ter intelligentiā hēat formā annexā qua sicut ignis mo-
uet sursum ita ipsum circuit ferat: sed intelligimus p̄ corpus neutrū ipsum subm̄ simplex intelle-
qd̄ est in actu: sicut. n. alie nales forme ppriū suo mō hnt subm̄ ita & intelligentia: nec falsuz est
qd̄ dī. s. celū dicere formā: hoc aut̄ celū indiuiduū: sed addere o3 alterā esse rōnez eā q̄ sine mā
& alterā q̄ in mā forme verū est et p̄ aliud celū sentiri, & p̄ aliud intelligi: sentit. n. solūmō vt est
subm̄, & in hoc p̄uenit cū mā qa mā h3 esse solūmō fm̄ q̄ sentit: nullū. n. aliū h3 actū p̄ter eū qm̄
sub forma acquirit: sicut forma q̄ p̄ter esse sensibile h3 esse suū simplr̄ vt intelligit: materia autē
sine forma nullū h3 actū: & iō celū qua pte habet figuram lumē motū & alia accidentia sensibi-
lia dī subm̄, & hoc mō sentit. sed vt inqt Auer. prio coeli. 95. l3 celū dicat̄ subm̄ sine materia in
actu, nō tū p̄ se. est in actu, sed q̄ sit in actu h3 ab alio. s. p̄ q̄to est materia forme celestis que est in
actu, q̄ si ista materia nō esset composita cū ipsa intellia nō hēret actum vt intelligeret: l3 igitur
hec materia sit vna nūero indiuiduata p̄ se. i. nō p̄ formā deductā ex eius potentia ab agente, l3
est determinata eterno subm̄ ipsi intellie: tū hoc q̄ est ipsam esse in actu nō intelligit nisi in or-
dine ad aliud. s. ad ipsam intelligentiā: sicut et̄ declaratū est primo phi. de cōi materia que non
intelligit nisi in analogia ad formā: sic dico p̄uenire subm̄ forme celestis cū cōi materia, vt quē
admodum mā cōis nō dī subm̄ alicuius opationis nisi p̄ q̄to est forme suba, ita opatio mae cor-
poris celestis nō dī esse eius nisi inquantū est subm̄ opationis forme q̄ est intellectus: differt aut̄
materia gnabiliū a materia coeli, qa materia gnabiliū exns sub vna forma est in potētia ad aliā,
materia vero celestis nō h3 potētiā ad aliā formā, & iō est in actu nō qa sine intellia hēat actū,
sed qa determinata est eterno subm̄ intelligētie, vt in sequenti textu melius declarabitur.

C Et ex hoc ut̄ q̄ corpus dī de eis equiuoce: qa eternū & nō eternū nō cōicant in
aliquo oīno: appet̄ et̄ ex hoc corpus celeste nō hre subm̄: nisi tm̄ pp̄ motū localē cor-
pora aut̄ gnabilia & corruptibilia hnt̄ materiam pp̄ gnationem & corruptionē, dat̄
aut̄ eis forma pp̄ actionē: sed differēter qa in altero est tempore infinita in altero ue-
ro finita, p̄pea ille sunt immateriales: iste uero forme materiales, fm̄ hoc igit̄ debet
intelligi ista questio: quam ignoravi diu ante logicam perscrutationem.

C Ex data solutiōe duo elicit Auer. primū corpus dici equiuoce de gnabilibus & celestibus in
p̄optu rō est qa diuersanē inuicē in principiis intrinsicis essentialibus plusq̄ gnē: coeli. n. princī-
pia eterna sunt, hōz aut̄ corpore corruptibilia: sed licet nō p̄ueniant in gnē essentiali p̄ueniunt
tū in gnē sensibili alioqn nō possent sub vna scia nali p̄siderari: intellectus. n. maiori pōt res vni-
tate in scia cōponere: q̄ ipse in suis hēant eēndi principiis, scdm̄ qd̄ elicit est corpus celeste non
habere subm̄ quo ad esse: nā foīa celestis nullo mō subo quo ad eē indiget: & iō vane loquunt̄
qui i celo ponūt potētiā: quo ad esse, solū magis. n. fit vnū ex intellia & orbe q̄ si orbis sit i po-
tētia ad intelliam, sed vt dcm̄ fuit celū est indiuiduū ex se. s. sine vlla potētia mediāte qua i ipso
ab agente forma inducat̄: accipit aut̄ Auer. hic subm̄ vt et̄ se extēdit ad mām l3 solūmō indiget
intellia subo pp̄ motū localēi quo ē potētia ad vbi, corpa aut̄ subcelestia idigēt subo pp̄ gnatio-
nē, & iō tale subm̄ o3 vt sit i potētia: magis aut̄ subcelestia cū celestibus p̄ueniūt quo ad formā
qa vtriusq̄ forma data ē pp̄ actionē, & iō supra diximus, ne q̄ i celestibus corpibus, ne q̄ nris pos-
se repiri vigorē infinitū qa tolleret̄ id pp̄ qd̄ est forma. s. actū, sed l3 in foīa & sine forme p̄ue-
niant, differunt tamen quia subcelestibus actiones tempore finiuntur eo quod habent formaz
in materia ad diuisionē corporis diuisam, in celestibus vero actiones sunt eterne, quia ille for-
me sunt a materia abstracte, & sic inquit Auer. debet intelligi ista q̄stio quā dixit se diu ignoras-
se ante logicā p̄scrutationē. i. diligentē inquisitionem distinctionis que est inter finitum actio-
ne & finituz duratione ex quoq̄ equiuocatione multi expositores ceciderūt in multos errores.

C lo. Bap. Confalonerii in libelli Auerro. de suba orbis caput quartum expositio.

Vm declaratū est ab Arist. q̄ motus celi est primus motus: & fuit
et̄ dictū q̄ motus est in moto seq̄ ex hoc ut hoc quod mouet hoc
motu sit eternum: si. n. esset gnabile & corruptibile: sic motus eius
non esset primus motus: & cum considerauit res possibiles in mo-
tu & quiete: fuit necesse etiam, propter hoc qd̄ motus eius est mo-
tus primus ante omnem motum, vt eius motus sit eternus.

C Cum loquutus fuit Auerro. de materia & forma corporum celestium
& de natura mouentis & moti, in presenti parte intendit loqui de motu
coeli quomodo continuatio eius cum istis inferioribus sit necessaria. Assu

mit aut nonnulla ad propositum declarandum primo quod motus coeli sit primus motus, ex quo sequitur ut quod mouetur hoc motu sit eternum: sequella sic deducitur quia motus est in moto, si ergo quod hoc primo motu mouetur esset generabile & corruptibile: quia preponeret alium motum, ergo datus motus non fuisset primus motus, si cum considerauit res possibles in motu & quiete. i. res que aliquando mouentur & aliquando quiescunt ex eo quod motus celi est motus primus ante omnem motum: fuit necesse ut motus eius esset eternus alioquin non posset esse causa continuationis in istis inferioribus que aliquando mouentur & quiescunt.

Et cum declarauit ista. scilicet corpus esse eternum & motum eternum: perscrutabatur primo de motu celi & inuenit istum a uirtute neque graui neque leui: cum enim omnis uirtus, aut leuis, aut grauis existat in corpore generabili & corruptibili: aut natura generabili & corruptibili: aut anima existente in materia: necesse fuit ut hec uirtus que neque est leuis, neque grauis sit in corpore simplici non habens subiectum nec contrarium: & ut sit anima necessario non admixta materie sed anima corporis eterni ita ut ista anima non sit abstracta a corpore: & cum hoc separata ab ipso in quantum istud corpus non indiget ipsa: quia est permanens per se: sicut est dispositio in animalibus que sunt cum uirtutibus naturalibus: & ut illa anima sit in eo: nam omne motum ex se mouetur per uirtutem existentem in eo.

Cum declarauit motum celi esse primum & eternum in presenti parte ostendit a qua uirtute pueniat: & probat quod pueniat a uirtute neque graui, neque leui: nam omnis uirtus grauis aut leuis siue sit in simplici elemento siue in mixto a predominio graui aut leui siue in corpore animato anima naturali preedito: omne tale potest esse generabile & corruptibile, sed corpus celeste in quo est primus motus non est generabile aut corruptibile, ergo non mouetur primo motu a uirtute graui aut leui ut latius primo celi fuit declaratum, sed corpus quod est homini. scilicet neque graue aut leue cum non sit corruptibile, omnia ut sit simplex non habens contrarium, & cum motus qui est in eo (nam est motum ex se) pueniat ab anima, omnia ut illud generabile anime sit non admixtum materie: sed anima corporis eterni ad suum corpus ita se habens, ut non sit separata a corpore, non enim ex ea & corpore fieret primum ex se motum quia non esset eius forma intrinseca, cum hoc tamen quod est forma intrinseca non est constituta in esse per illud corpus, sed habet esse in eo abstractum: quia corpus non indiget ea sicut est dispositio horum animalium cum suis uirtutibus naturalibus. nam indigent ipsis ut sustententur per illas, nam corpus ex se a contrariis continue superatur & ad interitum sit: sed celeste corpus est permanens per se. i. quia non vergat ad non esse, sed est permanens per se, quia est subiectum proprium forme abstracte ad nullam aliam formam habens potentiam.

Et cum considerauit in istis uirtutibus declaratum fuit ipsi ipsam esse uirtutem appetitiuam de uirtutibus anime immortali. & cum considerauit de istis uirtutibus appetitiuis celestibus inuenit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis, & cum considerauit in uirtutibus appetitiuis celestibus inuenit eas esse finitae potentiae: & cum considerauit in continuatione motus earum fuit declaratum quod causa continuationis motus earum non est ista uirtus qua mouetur: sed illud quod largitur ei continuationem: est aliquid appetibile.

Ut ostendat Auer. continuationem & connexionem motus eterni ad ista inferiora declarat in presenti parte principium actiuum & finem celestis motus, cuius declaratio in quatuor dictis consistit, primum est quod de uirtutibus anime corpora celestia habent uirtutem appetitiuam, quia enim corpora celestia sint animata cum ex multis tamen ex eo maxime uideri potest quod mouentur ex se, quia autem eterna, sunt intransmutabilia ad motum subiectum ut declaratur. 8. phi. 51. & 10. de uirtutibus anime non possunt habere neque vegetatiuum neque sensituum, retinere autem potuerunt appetitiuum & intellectiuum, nam ut dicitur. 12. metha. 36. quod coelum mouet est sicut appetibile & intelligibile, hec enim sola mouent non mota, declaratum autem fuit in. 3. de anima quod principium localis motus est appetitus & intelligentia: siue imaginatio & concupiscentia, appetitus autem voluntaris principium est intelligentia. Secundum dictum est quod corpora celestia per uirtutem appetitiuam mouentur ad quid nobilius ipsis: nam intellectiui appetitus principium est bonum intellectum, bonum autem quod uult ab omnibus principis celestibus appetitur est primum & simplicissimum bonum. scilicet deus ipse gloriosus erga quem motu diurno omnes orbis mouentur, primo propterea dixit phi. 12. metha. 37. intellectus ab intelligibili mouetur, intelligibilis autem altera celestis motatio secundum se, & huius causa sub prima, est enim ordo in formis abstractis & que sunt in eo ordine forme a prima dependet, imo esse illarum est participatio intellectionis prae, & 10. dixit & huius causa

substantia prima que simp̄r & s̄m actū est sub̄a: cum igit̄ intelligētie inferiores ita se hēant ad mouere sicut ad intelligere, intellectio aut̄ illarum oīum est: erga primā ita erit & de appetitu quo mouēt: & ita oēs mouent̄ ad appetibile nobilius ipsis, primū aut̄ mouet sui gr̄a ipsius amari & desiderati, sub quo mō rōnem h̄z nobiliore q̄ vt mouet, tertiū dictū est q̄ iste virtutes celestes appetitiue sunt finite potētie, q̄a vt dictū est hoc cōe est oī forme: alioqn si virtutes iste appetitiue nō hērent certā rōne sui appetitus ociose oīno forent, & p̄pea vnaqueq; intelligētia certo mō appetit suūq; orbē determinato tpe mouet: quartū dictū est q̄ cā eterne p̄tinationis istos orbū nō est virtus appetitiua qua mouent̄ sub rōne qua est appetitiua q̄a sic finita est, s; sub rōne appetibilis q̄d est bonū abstractū ī transmutabile, hoc aut̄ est summū bonū .s. deus p̄p̄ q̄d abstractio & intellectio ī aliis intelligētis repit̄: ipse aut̄ sibi ipsi finis est a nullo p̄finitus, & iō a seipso īfinitus d̄r: & vt orpheus inqt̄ ΤΕΛΟΣ ΤΕ ΤΕΛΕΥΤΟΝ .i. infinitus finis cognominat̄, hic aut̄ in vnaquaq; intelligētia vt est ap̄hensus & intellectus finis intellecti h̄z rōne, p̄pea ab Auer. ī eodē. 12. meth. 41. cōmēto d̄r q̄ vnusq; orbis a duplici motore mouet̄ quosq; alter est finite motionis .i. virtus appetitiua que rōne virtutis h̄z terminatā, alter vero infinite motionis .i. ipsamet̄ intelligētia sub rōne appetibilis intrāsmutabilis a seipsa ap̄hensa: tale .n. bonū q̄a est abstractū, cā est p̄tinationis motus eterne: & q̄a deus ex eo q̄ primū intelligibile & summū bonū ab omnibus aliis est participatus: p̄pea ipse prima causa est eterne motus continuitatis.

Et q̄a cōtinuatio nō puenit nisi a motore nō moto: sequit̄ q̄ istud mouens neq; est corpus, neq; potētia in corpe: & q̄ est intelligētia abstracta: q̄d ē declaratū est in libro de aīa. .s. q̄ oē q̄d est tale est intelligētia abstracta: & q̄ istud corpus celeste intelligit hāc intelligētiā: intelligētia .n. transmutat ipsum s̄m hoc desiderū. Et cū cōsiderauit ēt de cā eternitatis celi declarauit in vltimo primi de celo & mūdo ī eo nō existere potētiā oīno: & declarauit ēt de uirtute qua mouet̄ celū localiter. .s. aīa appetitiua ipsam non habere materiam: nisi materiam que est in potentia in loco tm̄, cum igitur sciuit has tres causas compleuit scientiam de cōelo.

Quia cōtinuatio motus celi p̄supponit oēs causas ex quibus cognitio sub̄ie celi absoluit̄, iō Auer. p̄rio breuiter resumit̄ tria ex quibus eternitas celi p̄det, primū est de fine p̄p̄ que celū mouet̄ & est bonū ap̄hensum & appetitum q̄d est abstractū: o3. .n. tale mouēs q̄d tm̄ est mouēs meth. esse immobile q̄d ex hoc p̄z vt dictū est. 8. phi. 5 1. quia nisi esset immobile nō pueniret ab eo p̄tinatione: q̄d aut̄ nullo mō ad motū corporis mouet̄ neq; est corpus: neq; est potētia in corpe: sed est intelligētia abstracta vt declaratū est tertio de aīa: cā .n. vt forme māles nō sint intellecte est quia sunt in materia & ideo pro tanto sunt intellecte p̄ q̄to ope intellectus agētis a materia abstrahunt̄, que autē forme p̄ sui naturā sunt a materia abstracte, sunt ēt p̄ sui naturā intelligentes. & idē in eis est intelligens & intellectū: intelligētia igit̄ quia est abstracta est essentialiter intelligens: & istud corpus celeste intelligit hāc intelligētiā: recte quidē d̄r corpus celeste intelligere hanc intelligētiā: nam si hominem dicimus seipsum intelligere quia intellectus est eius forma a qua talē habet operationē, magis de orbe verificabit̄ cui intelligētia est maxime forma sed preter hoc Auer. rōnem subiunxit, dicens intelligētia .n. transmutat ipsum s̄m hoc desiderū. .s. mouendi: cum aut̄ desiderū p̄supponat ap̄hensionē per intellectum ī mo idē fiat res intellecta & desiderata, ex quo corpus celeste ex se per intrinsecū principiū mouet̄ gr̄a boni ap̄hensi sequitur vt corpus celeste illud bonū ap̄hendat vt sic argumentemur, q̄d ex se ad aliquē finē mouet̄ illū intelligit, moueri .n. ex se solū est animalū que p̄ appetitū mouent̄, appetitus aut̄ insequit̄ aliquā ap̄hensionē siue sensitiuā, siue intellectiua: sed celū mouet̄ ex se ad intelligētiā tanq̄ finē vt amans ad amatū, vt .n. inqt̄ Auer. 12. meth. 38. intelligētie abstracte in eo q̄ sunt abstracte debent esse principia eorū quosq; sunt principia duobus modis s̄m q̄ sunt mouētes & s̄m q̄ sunt fines, intelligētia .n. agens inquantū est abstracta, & est principū nobis necesse est vt moueat nos s̄m q̄ amatū amans, & si omnis motus necesse est vt continuet̄ cum eo a quo fit s̄m finem necesse est vt in postremo continuemur cū hoc intellectu abstracto itaq; erimus dependentes a tali principio a quo celū dependet, quāuis hoc sit in nobis modico tpe ex quibus p̄z celū intelligere suā intelligētiā: & motū eius esse p̄petuo cū ea p̄tinuatū, & q̄ta est necessitas motus ad principū ex se a quo mouet̄. .s. ad appetitū tāta est ad intelligētiā q̄ est finis, cū aut̄ declaratū sit naturā celi in eo p̄sistere q̄ sit nā aīe appetētis mouētis in loco manifestus ēt relinquit̄ p̄tinitatē motus celi dependere ab intelligētia (.d. d. & cum considerauit ēt de causa) p̄ponit secundum fundamentum vnde appet̄ necessitas p̄petue p̄tinationis motus celi

& est quia in celo non est potentia propter potentiam ad ubi, nec potest esse genitum aut corruptibile (C. d. d. & declarauit et) tertium fundamentum ad idem est quod anima appetitiua quae est forma propria efficiens motum in celo determinatum (h) sic forma celi non tamen est forma celi educta de potentia materiae neque celum habet potentiam ad ipsam propter quod habet potentiam ad diuersa ubi ad que a tali anima mouetur, cum igitur Aristoteles sciuisset has tres causas scilicet causam sumptam ex fine quae est intelligentia, & causam sumptam ab efficiente quae est appetitus, & causam sumptam ex natura materiae coeli compleuit sententiam de coelo, forma. n. redit in idem cum efficiente & fine.

C Et est declaratum ex hoc toto quod dixit in secundo celi & mundi. scilicet quod si in celo essent plures stelle, aut maiores cessarent motus eius, aut essent minores, & sic cessaret continuatio motus, motus. n. est necessarius quo ad continuationem: & fuit declaratum ex his omnibus quod dator continuationis motus est dator motus celi, quia nisi ipse esset destrueretur motus: & si motus esset celum: celum. n. est propter motum suum: & si motus celi destrueretur: motus entium inferiorum destrueretur & sic mundus ex quo uerificatur quod dator continuationis motus est dator esse omnibus aliis entibus.

C Ex datis fundamentis ratione Auerrois reddit duos que faciunt non parua quoniam: primum est cur si in celo essent stelle maiores aut plures cessaret motus eius aut tardaret & cum tardius vel velocius moueretur vel cessaret destrueretur continuitas eius, huius causa est quia virtus appetitiua qua celum mouetur finita est quae pro destructa eius proportione ad mobile destruetur: & motus coeli, continuatio. n. in motu celi est necessaria & essentialis. Alterum est quod si motus celi destrueretur esset celum destrueretur & si celum ipsum uniuersum: causa est quia ut dicitur 8. phi. 52. & 12. metha. 38. ex principio primo dependet celus & tota natura: quare principio tali manente necesse est & omne manere quod continuatum est ad principium continuatio aut motus celi & inferiorum non est accidentaliter ad primum principium: sed necessaria non solum non pro motu, sed et pro esse, sicut. n. inferiora a superioribus pro motu ita pro esse dependent: & ideo sicut celus motus sunt primi motus ita ille forme sunt prime forme, & ideo motus coeli uita est cuius quae natura subsistit, sicut aut motus inferiorum a motu celi pendet ut. 2. celi declarat quia motus solis in obliquo circulo causa est generationis & corruptionis in entibus inferioribus, ita & magis celi motus dependet ab anima eius appetitiua pro qua celum habet ut sit ex se motum & anima appetitiua ab appetibili abstracto, a quo eterna continuatio motus dependet, quia immobile est, istud autem appetibile abstractum primo est deus gloriosus qui ratio est mensurae & ordo omnium quae in uniuerso reperiuntur nihil perfecti in se continens quod extra aliquo modo non communicet: alioquin in eo natura esset innata ad largiendum quod non largiretur & esset occiosa propea pro philosopho principio manente necesse est omne manere quod continuatum est ad principium essentialiter, nam indiuidua non sunt continua tali principio essentialiter: sicut quae ablata aliqua perfectione in inferioribus necesse est superiora auferri, quia abstractio superiorum intellectu est, ordo essentialiter inferiorum necessario communicatus. & ideo ablata perfectione aliqua ab inferioribus superiora auferuntur, ex quibus littera Auerrois plana est.

C Demonstratio autem qua usus est in ultimo 8. phi. probans. scilicet quod uirtus infinita non existit in corpore finito siue fuerit materialis siue non plures induxit ad errorem: & multoties locuti fuimus de dissolutione quoniam contingens in ea, & similiter locuti fuimus de hoc quod contingit ex hoc quod uel primum motum ex se & ex alio est motum pro accidens pro naturam motoris sui: & hoc intendebamus declarare, & est manifestum quod qui destruxit scientiam causarum illorum trium quae sunt non complebitur in eo scientia coeli.

C Resumit breuiter difficultatem quae oritur contra determinatam & excusat se ab eius solutione quia alias eam dissoluit, difficultas est quae oritur ex demonstratione 8. phi. quia in nullo corpore siue materiali siue immateriali potest esse uirtus infinita: celum est corpus finitum: ergo non potest habere uirtutem infinitam: nam propter hanc difficultatem Io. grammaticus Alex. & Auic. lapsi sunt in diuersos errores: sed Auerrois supra soluit hanc difficultatem & in ca. singulari quod nouiter ab abramo hebreo recepimus melius soluet & se opinionibus aliorum reconciliabit (C. d. d. & sicut loquuti fuimus & c.) littera duplicem habere potest expositionem vel ut uerba referantur ad Auic. protra quem declarauit si celum moueatur a forma diuisibili quod sit motum pro accidens: pro natura motoris sui quae est forma constituta per subiectum, vel ut ista littera sit referenda: ad ea quae declarata sunt ab Auerrois de natura celi moti ex se, non sicut ista anima inferiora quae habet ex se moueantur, tamen pro natura sui motoris qui est transmutabilis & forma in subiecto mouentur per accidens, celum autem ex se mouetur a forma abstracta & appetibili immobili (C. d. d. & est manifestum quod qui destruxit & c.) .i. qui tollit scientiam istorum trium scilicet primi mouentis immobilis qui est finis: & uirtutis appetitiuae quae celo appropriantur: & nature coeli quod caret potentia essentiali non potest complete habere scientiam de coelo quae ab horum trium cognitione pendet.

Io. Bap. Confalonerii Veronē. in caput Auerro. quintū de suba orbis expositio.

Erscrutandum est de hoc qđ dicunt qđ corpus celeste est simplex & spirituale: intendunt. n. in ipso esse dimensiones non in materia & ideo non recipit alterationem in qualitatibus: nec in substantia: & est sicut dixit Themistius, qđ solet luna & alie stelle aut sunt forme. i. dimensiones non in materia. i. corpora spiritualia: aut habēt materiam equiuoce cum istis materiis. Nullus autem dubitat in hoc qđ sunt corpora que mouētur: & ē nullus dubitat qđ corpora non recipiunt alterationem & transmutationem in substantia nisi quia sunt in materia: & ideo inuenitur in eis plusquā unū numero: & sunt spē s & genera: corpora igitur celestia sunt absoluta a materia.

Intendit Auer. in pñti ca. pscrutari de corpe celesti quo ad hoc qđ sit simplex & cuius gn̄is h̄z potentia: supra quidē oñsum fuit qđ esset simplex inquantū est motū, in pñti aut pte de nā. eius simplici in se pscrutat, & vt spūalis. d. oñdit in quo eius spiritualitas cōsistat: cū. n. spūalitas que. dam sit imaterialitas cū dicūt ipsum esse spūale intendunt qđ nō sunt in eo dimensiones māles quibus mediātibus recipiat formā, & cū iste dimensiones vt supra fuit declaratū sint mediū & dispō, pp earū interminationē ad oēm siue accidētalem, siue subale; trāsmutationē, ppea hoc corpus neq; alterat: aut trāsmutatioē aliq; subali mouet: sed sic dixit the. sol & luna & alie stelle vel sunt corpa spūalia. i. non cōposita ex mā & forma: vel si hñt materiā aut vt melius loquar si sunt materie alia rōne mā dñr qđ ista inferiora, & qa ea que dicta sunt aliquali p̄deratione intēdimus examinare: primo accipit nōnulla que de celestibus corpibus sūt manifesta. d. ad primū reuertit. Nulli. n. dubiū est qđ sunt corpa que mouent, hoc. n. ad sensum p̄z nulli ē dubiū est qđ carent mā: qa nō alterant aut substantialiter trāsmutant, & quia non inuenit in eis plusq; unū numero: sed sunt in specie analoga sicut ipse intelligentie, vbi enim non est materia non pōt esse multiplicatio indiuiduorum aut specierum & generis & differentie vt supra dictum fuit.

Sed tñ fuit dubitatū de eis: utrū habeāt materiā pp potentiā que est in eis ad ubi: ois. n. potētia existit in materia: sed forte ur̄ qđ ista materia habet eē mediū inter materiā que est oīno in potētia & inter actū purū. s. tres dimēiones in quibus nō est potētia oīno: & sic potētia habebit gradus & materia gradus: & per hanc potētiā indigent corpora celestia motore in quo non est potētia omnino.

Quia dictum fuit corpora celestia esse simplicia hoc est spūalia in quibus nō est materia: iō mouet dubiū nā vbi est potētia v̄ esse mā, radix. n. potētie est materia. & cū potētia s̄m qđ debeat reduci ad potētiā simp̄r: potētia ergo ad vbi v̄ reducenda ad primā potētiā qđ est potētia ad esse: nā sicut esse s̄m qđ nō pōt esse sine esse simp̄r ita potētia s̄m qđ non pōt esse sine potētia simp̄r. (d. d. sed forte v̄) m̄det dubitationi mote, & qa rñsio v̄ pcedere corpa celestia hñe materiā qđ verius est subm: ideo dixit forte rñsio in hoc p̄stet pcedendo qđ potētia inferat materiā nō simp̄r: sed aliquo mō, nā corpa celestia hñt mām mediātē inter mām simp̄r que est oīno in potētia: & inter actū purū. s. mām actuatā iā p formā ppriā & assequatā pprias dimēiones: mā. n. vbi iā recepit spēm est in actu puro & h̄z dimēiones terminatas: & qa mediū aliquo mō retinet extremitatē nām materia celi respectu intelligētie vt est eius determinatū, subm d̄r esse materia in actu, d̄r aut quodā mō p̄cipare potētia p̄q̄to retinet potētiā ad vbi: & si hoc mō i celo ponamus materiā, tūc mā hēbit gradus sicut h̄z potētia: dabit. n. materia in actu subali retinēs potētiā ad vbi & materia in actu subali hñs potētiā ad actū subale; (d. d. & p hāc potētiā) pōt dup̄t intelligi qđ pp hāc potētiā corpa celestia indigēt motore in quo nō ē potētia oīno, vel qa cū materia celestis careat potētiā ad formā subale; forma que est in aliquo suba dās illi esse & nō educta de potētia materie est abstracta, vel qa vt ait cōmētator. 12. metha. cōmento. 40. ois potētia in materia est finita, actio aut infinita nō pōt puenire a virtute finita: si igit motus celi pueniret a corpe celesti, vel alio hñti solūmodo potētiā ad vbi esset finitus maxime cū ex inia the. loco allegato: corpa stellare qa existet in eis aliqd in potētia s̄m hoc potētie eorum sunt finite: in qualibet enim hora existūt in alio loco: quādoq; enim sunt hic, quādoq; illic & ista loca sunt quasi vltima motus, & impossibile est in aliquo existente in potētia cū post peruenerit ad actū que intendit vt nō sūt ei vltimum & extremū:

causa aut in qua nulla potentia existit semper est in actu: si igitur potentia quam habent corpora celestia ad ubi non haberet motorem semper in actu existente; aliquando quiescerent: propter hoc igitur indigent motore in quo non est potentia omnino: non sequitur autem ut ubi reperitur potentia ad ubi que est potentia secundum quid: ut ibidem potentia simpliciter reperiatur: quia licet secundum rationem substantie potentia essentialis precedat potentiam ad ubi: tamen ratione motus localis qui est prior potentia ad ubi precedit potentiam ad substantiam: & ideo potuit motus localis: quia prior reperiri in eternis preter hoc quod in eis sit generatio aut corruptio, aut alteratio: satis enim est quod potentia ad ubi habeat subiectum in actu perpetuo.

Ioanes autem dedit rationem de qua plures considerantes non potuerunt euadere: dixit enim si mundus est finitus: debet habere potentiam finitam: igitur est generabilis & corruptibilis.

Quia dictum fuit in celo non esse potentiam per quam generetur aut corrumpatur: sed solummodo habere potentiam ad ubi. vult in presenti parte ex ratione lo. grammatici quod dictum fuit in dubium trahere & ostendere quod coelum habet potentiam finitam: nam ut primo coeli ostenditur mundus est finitus, ergo habet potentiam finitam: nam omnis corporis finiti potentia est finita, ex quo sequitur ut sit generabilis & corruptibilis: ex dissolutione autem istius questionis apparet qualis sit coeli eternitas: & licet ista questio iterum supra fuerit dissoluta per hoc quod coelum non est compositum ex materia & forma: & ideo potest recipere passionem infinitam, quia tamen illa propositio cuiuslibet corporis finiti potentia est finita locum habet tam in corporibus imaterialibus quam materialibus ideo pro complemento predictae questionis: adhuc in presenti parte declarat quomodo virtus finita reperitur in corpore celesti & d.

Et ad hoc dicendum est quod generatio & corruptio & omnis motus est a virtute quae est habitus: & omne quod caret causis motus necesse est habere quietem que est eius priuatio.

Soluit propositam questionem per distinctionem, quam ponit deinde ex dictis Aristote. confirmat, distinctio est quod generatio & corruptio & omnis motus vel attribuitur alicui merito virtutis quae est habitus: vel merito priuationis talis habitus, generatio quidem & corruptio provenit a virtute quae est habitus, nam quaecumque generantur & corrumpuntur habent formam in materia & contrarium quaecumque igitur carebunt istis causis motus. scilicet forma constituta per subiectum: & contrario carebunt etiam generatione & corruptione: obseruandum est hic autem Auer. non accipere priuationem propriam alicui subiecto proprio habitui oppositam ut quietem terre respectu motus eius: & eadem respectu visus: quia ex tali priuatione potest subiectum transmutari, nam habet potentiam ad utrumque oppositum & si talis priuatio vel in coelo, vel in terra reperiretur necessario & terra transmutaretur ad motum & coelum corrumpere: sed Auer. intelligit distinctionem quam dat Aristote. in libro de motibus animalium ad huiusmodi quesitum scilicet nunquam terra sit impossibilis moueri & coelum incorruptibile, soluitque per hanc distinctionem quoniam impossibile dicitur multipliciter: non enim similiter dicimus vocem esse impossibilem videri & eos qui in luna: hi enim nati sunt videri & non videntur: vox autem ex sui natura impossibilis est ut videatur: & hoc modo vult terram esse immobilem id est quia caret natura per quam a centro dimouere possit: & coelum incorruptibile, quia caret natura in qua generatio aut corruptio locum possit habere: sicut vox dicitur invisibilis: opposita enim habent fieri in subiecto & natura sibi propria ex his igitur Auerro. propositam dissoluit questionem dicens

Et non est impossibile existere in corpore finito quod caret motu quietem infinitam: licet corpus sit finitum: quies enim est priuatio: & priuatio non est potentia, unde dicit Aristote. quod cum stelle carent causis motus quas habent corpora celestia de necessitate habent quietem infinitam que est priuatio motus. Et similiter dicit quod terra debet habere quietem infinitam que est priuatio motus quia caret agente motum in ea infinitum: & ideo dicit quod quies que est in ea contingit necessario ut sit fortior uirtute coeli qua mouetur: quia motus super ipsam fit etiam motus impossibilis est in eo quod est quiescens cum caret causis motus: & hoc manifestum est per se.

Applicando igitur propositam distinctionem dubitationi lo. grammatici: cum dicit in corpore finito non potest esse potentia seu virtus infinita: dicimus verum esse si ea virtus sit de genere potentialium diuisibilium ad subiecti diuisionem que sunt habitus: ut si virtus imobilitatis terre insequeret terre magnitudinem: & iuxta illam esset commensurata: sic enim ut inquit Aristote. possibile esset vniuersum destrui: quia contingit esse motum maiorem uirtute qua terra acquiescit at si terram dicamus immobilem hoc modo priuationis quo vocem dicimus invisibilem: nihil ve

pat, vt licet terra finita sit infinitam habeat quietem: ppter hoc Aristo. secundo coeli dixit textu 50. & supra stellas esse immobiles. i. quia caret natura qua per se & ex se moueri possint: ita igitur coelum licet finitum sit: habebit infinitam potentiam vt sit ingenerabilis & incorruptibilis, quia caret substantia natura circa quam apta sunt fieri generatio & corruptio, & ideo dixit.

In coelo igitur est priuatio infinita: licet sit finitum: quum quies sit priuatio: non uirtus sicut existimauerunt qui dixerunt quod quies est in eo per uirtutem: immo necessario est per priuationem uirtutis: & ideo uidemus loquentes in hac questione querere: utrum maneat per se aut per dispositionem additam illi: & est permanentium per se quia permanentia est priuatio motus: & priuatio non accidit ei nisi quia caret agente motum: & scias quod hec questio est ualde bona: & sic consumatus est libellus de substantia orbis.

Ex data distinctione patet qualiter peccant illi qui querunt an dispositio qua coelum eterno perseuerat est propria coelo uel addita: patet enim quod coelum est de genere permanentium per se quia permanentia est priuatio motus & priuatio hec non accidit ei nisi quia caret agente motum: id est natura & principio intrinseco per quod possit generari aut corrumpi: sed cum preter priuationem in coelo sit natura positua ea est intelligentia: qua celum caret causis generatiōis & corruptionis: quis autem modus sit secundum quem coelum dicere possimus esse finitum, secundum se sumptum uisum fuit supra: nam ab intellectu consideratum sub ratione sue dimensionis finite necessario est finitum non tamen secundum esse & naturam sui realem ut videbitur in sequenti **Auerro. ea non ante edito.**

In caput. vi. de substantia orbis nouiter additum: Io. Bap. cofalonerii Verone. expō

Iri philosophantes dubitauerunt de re motoris primi quando dixerunt quod non sit necessarium quod sit hic motor quod non sit in corpore omnino: & istud quia ipsi dixerunt: quod in coelis sunt due uirtutes quarum una est quod sunt eterni: & altera quod sint compositi ex materia & forma: ex quo hec est dispositio cuiuslibet corporis: sicque concluditur ex hoc in figura tertia quod aliqua corpora eterna sint composita ex materia & forma: & illa sunt corpora celestia.

Dum libellum **Auerro. de orbis substantia** exponerem. **Alouysius Braga** denus iter uenetos egregiae nobilitatis & uirtutis iuuenis: sicuti ingenio doctrina & moribus, ita beniuolentia officio & liberalitate in amicos nulli secundus. Hec sequentes duos **Auerro.** ad me tractatus misit quos diligenti industria ab **Abramo hebreo** in latinum uertendos curauerat, & quia non dubitabam quin ex **Auer.** minerua prodiissent: id enim dicendi modus & qualitas doctrine opinionumque conformitas ostendit: propterea ad studentium utilitatem antecedentibus subiungere eosdemque exponere non recusauit: ut que opusculo de orbis substantia capitula deesse fama est: qualia sint recognoscerent. Licet autem presens caput & sequens ab aliquibus pars libelli de orbis substantia existimentur: mihi tamen non uidentur contexendi in serie alioque que exposuimus, tum propter continuationem: nam si ponamus esse penultimum presens quod exponimus: tunc epilodus non conueniet, nam in fine huius ca. epilodat **Auer.** tanquam ad totius operis conclusionem, & epilodat et in fine ultimi ca. quod non uenit deinde initium presentis ca. non uidetur initium ca. quod sit pars alicuius libelli, sed alicuius tractatus per se: & ideo ego credo quod ista duo capita sint seorsum ab **Auerro.** edita: Ad explananda hec duo quesita naturalia: alterum quomodo coeli ex se finiti sint & recipiant eternitate ab intelligentia, alterum est que sit mens **Aristo.** circa corpora celestia: an componantur ex materia & forma: & de immobilitate motoris eorum: & licet de hoc **Auer.** satis etiam superioribus capitulis: & alibi in suis commentariis egerit: attamen quia hec opinio suo tempore famosa erat propter auctoritatem **Auempace** & **Auic.** ideo pluribus locis eam querit infringere: & maxime in hoc ca. in quo **Arist.** ponit opinionem circa hoc quesitum. scilicet quomodo coeli non componantur ex materia & forma: sed sint simplicia corpora a motore mota immobili: summa autem totius capituli est quod corpora celestia non componuntur ex materia & forma: sed sunt corpora simplicia, ostendit deinde quod moueantur ab alio: & quod uirtus a qua mouentur non sit uirtus alicuius corporis sua finiti, siue finiti: qua

in re declarat Arist. demonstrationē habitā in .S. phi. pbat deinde q̄ virtus qua celū mouet nō sit virtus naturalis sed generis anime: & q̄ ista anima sit abstracta: & quia anima mouet p̄ appetitum ostendit finem erga quem anima mouet celum & est bonum abstractum: quod ostendit esse mouēs primū immobile. ¶ Pro intellectu aut̄ prime ptis textus: in qua Auer. introducit opinionem Auic. & sequacium & eorum fundamenta: sciendū, vt supradictū fuit: istos dare coelo vnā formā corporalē extensam ad coeli extēsiōē: & preter illam posuisse animā coeli & intellectum abstractum: cum aut̄ Arist. ostendit motum eternum, ex duabus p̄positionibus quare altera est q̄ omne q̄ mouet ab altero mouet, altera vero est q̄ in mouentibus & motis nō sit procedere in infinitum; p̄buit dare primū motorem immobile, que probatio nulla erit si in corpore celesti sit plusquā vna forma nam dici poterit celum & moueri ab illa forma extensa & diuisibili quā non oportet esse abstractam & immobile: & ideo p̄ h̄i illius secte dubitauerūt circa primum motorem: nam ex dictis Arist. nō sequit̄ vt iste primus motor nō sit in materia oīno nam cum in corporibus celestibus due reperiant̄ virtutes altera qua sunt cōposita ex materia & forma altera q̄ sunt eterna licet eternitatē habeant a motore immobili, tamen ex ea parte qua sunt composita ex materia & forma habent motorem ad mobilis mutationē motum ex quibus sic in tertia figura argumentant̄: corpora celestia sunt composita ex materia & forma corpora celestia sunt eterna ergo aliquod eternū cōponit̄ ex materia & forma: maior ideo apud eos vera est quia existimant omne corpus esse compositum ex materia & forma: quod tamē falsum est: & ideo Auerro. illorum errorem declarat, cum dicit.

¶ Hoc autem est quia ipsi putauerunt q̄ omne generabile & corruptibile compositum sit ex materia & forma & istud non cōuertatur & veritas est quod ista propositio conuertitur: & hoc quia dictum dicentis omne corpus generabile & corruptibile est compositum ex materia & forma, est definitio generabilis & corruptibilis: definitiones autem conuertunt̄ cum definitis suis. Etiam omne compositum ex materia & forma est alterabile & omne alterabile est generabile & corruptibile: & cū hoc ita fuerit omne compositum ex materia & forma est non eternum sicq̄ concludetur coelos non esse compositos ex materia & forma.

¶ Duabus rationibus ostendit Auer. q̄ ista propositio conuertat̄ omne gnabile & corruptibile est cōpositum ex materia & forma & e conuerso omne compositum ex materia & forma est generabile & corruptibile, prima quia definitio generabilis & corruptibilis est esse compositum ex materia & forma, definitiones autē conuertunt̄ cū definitis: est autē compositum ex materia & forma continens generabilis rōnem: non. n. vt dicit̄. 7. metha. 27. sit spera aut aēs: sed spera aenea: compositum. n. solūmodo generatur. & cum in omni generatione intrinsece requirat̄ & subiectū ex quo fit generatio & quod generat̄ id ex quo est materia id quod est forma in materia: forma autē in materia est compositum, & ita in ratione generabilis est q̄ sit ex materia & forma compositum, preterea generatio est exitus de potentia ad actum, potentia autē est materia, actus forma, similiter corruptio est resolutio compositi ad non esse. s. ad potentiā primā: ergo siue generabile siue corruptibile componit̄ ex materia & forma, & p̄ hanc rōnem omne gnabile est corruptibile: quia potentia est contradictionis. s. ad esse & non esse, Secunda ratio Auer. est quia ex Auic. & sequacium positione sequitur celum esse corruptibile: nam omne ad alterabile est generabile & corruptibile: nam alteratio est via ad generationē & corruptionē: omne compositum ex materia & forma est alterabile: hanc non probat Auer. sed plana est q̄a compositum ex materia & forma est constitutū ex potentia & actu que coalescere nō possunt nisi precedat transmutatio: ergo omne compositum ex materia & forma est corruptibile: cui conclusioni si addat̄ celum est compositum ex materia & forma ergo est corruptibile: quod est falsum impossibile ergo illud ex quo sequitur: & est qd̄ aliquod compositum ex materia & forma est eternum, si igitur sumamus oppositum. s. nullum compositum ex materia & forma est eternum celum est eternum sequetur celum non componi ex materia & forma.

¶ Arist. autem declarauit hanc rem quia ex quo non est in celis transmutatio s̄m substantiam nec alteratio ex quo non est eis subiectum neq̄ cōtrarium manifestum est de dispositione eorū q̄ ipsi sunt simplices: simplex autem est eternum necessario & q̄ inueniatur ex eis de dispositione materie q̄ in eis sit potentia ad vbi tñ & q̄ p̄ p̄terea ipsi digniores sint nominis subiecti quam nominis materie.

¶ Confirmat que dixit ex dictis Arist. in prio coeli textu cōmenti vigesimi & vigesimiprimi.

Ter ex quo declaratum fuerat ei quod res simplex non mutat substantiam suam: sequitur quod coelis sit motor appositus: & hic motor non habeat consistentiam in coelo: quia si hoc esset ita celi non essent simplices: & esset in eis potentia ad receptionem forme mouentis eos: si autem esset in eis potentia sequeretur quod corrumpere: & ratiocinatus est super hoc: quia si inesset eis potentia esset sua positio: quia iam exiissent in actu hoc est iam fuissent corrupti quod est falsum possibile: hec. n. est dispositio potentie & possibilitatis: igitur ex positione istius sequitur absolum impossibile: videlicet quod eternum sit corruptibile: iam autem declaratum est in libro priorum quod ex falso possibili non sequitur impossibile: quando autem verificatum est quod in coelis non sit potentia sequitur quod sint simplices: & quod motor eorum non sit forma in eis secundum quod inveniuntur forme in materiis, quia essent generabiles & corruptibiles: id autem quod est talis denominationis est simplex necessario.

Cum declarauit corpora celestia non esse composita ex materia & forma: sed esse simplicia: adiungit secundum quod Aristoteles ostendit de corporibus celestibus. scilicet quod ab altero moueantur ut deductum fuit in 8. phi. & 7. nullum. n. simplex potest mouere seipsum: sed oportet ut diuidatur in partem per se mouentem & partem per se motam, & quod pars mouens sit natura distincta a parte mota, motor autem celorum est forma abstracta a materia quod probat per ea que dicuntur primo coeli textu & commento. 120. & ultra.

Quando autem Aristoteles inuenit motum circulare motum in infinitum incepit perscrutari de motore istius motus infiniti utrum sit possibilis: quod si posset esse virtus in corpore illud corpus esset simplex vel esset substantia separata ab omni corpore: & uidit quod notum sit quod ista actio infinita non possit esse ex virtute finita: & quod impossibile sit necessario ut quicquam sit ex uirtute infinita & denominetur secundum hanc denominationem quia est in subiecto: quia virtus que est forma in corpore non denominatur per finitatem neque per ipsius priuationem nisi per subiectum in quo est ex quo non contingit ista denominatio qualitati nisi propter corpus cui contingit quantitas per se: & uidit quod si denominarentur uirtutes iste per priuationem finitatis propter subiectum suum sequitur ex hoc quod sint ex subiecto infinito in actu: hoc est ex corpore infinito: & iam declaratum est impossibilitas entitatis corporis infiniti: & declaratum est quod non sit uirtus de qua uerificetur quod sit infinita secundum hunc modum: ex quo non est corpus infinitum: sicque manifestum est ex hoc quod demonstratio de motore abstracto consistit super uerificationem quod infinitum in actu sit falsum: sicque relinquatur ei secundum quod cogat diuisio quod dicamus ei forsan hec uirtus est in corpore finito sine hoc corpus sit compositum ex materia & forma siue sit simplex & incepit declarare quod non possit esse uirtus infinita quia sit in corpore finito: hec. n. positio sibi ipsi contradiceret: hoc est positio dicens uirtus que denominatur quod sit infinita quia sit in subiecto & ponere subiectum illud finitum: & fecit de hoc speciem demonstrationis: in qua dubitaret quod non esset exercitatus in illa: & iam fecit illam eandem in pluribus locis naturalium auscultationum. & hoc in principio septimi & sexti phisi. & est in qua accipiat propositionem possibilem per se licet sit impossibilis per accidens: & coniugat illi propositionem cuius destructionem uenatur & concludit ex hoc impossibile: & cum hoc ita sit ex quo ille iam premisserat & declarauerat in libro priorum quod aliquando sequatur conclusio impossibilis ex illo cuius ambe premissae sunt possibiles: vel altera earum. v. g. quia iam declaratum est quod linea in quantum linea diuidatur in infinitum licet sit impossibilis ipsius diuisio per accidens in quantum est linea in corpore naturali aqua vel igne & ex quo declarata est ei hec positio: quod si ponere corpus finitum in quo esset uirtus infinita ut sit gratia exempli corpus coeli: iam esset possibile quod ponere corpus maius corpore coeli: licet sit impossibile per accidens, deinde coniunxit & posuit rem notam de dispositione istarum uirtutum: que sunt in corporibus siue sint uirtutes corporum simplicium uel compositorum quod uirtus corporis maioris est maior uirtute corporis

minoris: ex quo he virtutes que sunt i corporibus denominant per magnū & parū propter subiecta earum in quibus sunt, & ex quo uerificata fuerat ei hec positio posuit corpus maius cœlo quod est possibile per se impossibile per accidens, & cōclufit q̄ huius corporis virtus sit maior uirtute corporis minoris quod est cœlum propter causam quam diximus que est propter esse uirtutem denominatam per quantitatem ex parte subiecti, ex quo uerificata fuerat ei hec positio: & cōiunxerat ei q̄ in corpore finito sit potētia infinita maior uirtute infinita que sit in minori: hoc autem est impossibile. i. q̄ infinitum sit maius infinito: quando autem sciuit q̄ impossibile non sequatur ex possibili quod positum fuerat in hoc sillogismo neq; ex premissa dicente q̄ uirtus que est in corpore maiore sit maior uirtute que est in corpore minori sciuit q̄ falsitas esset q̄ concludatur ex positione corporis finiti in quo sit potētia infinita: & ista est demonstratio vera in qua non est dubitandum quia Aristo. iam declarauit q̄ in corpore finito non sit potentia infinita: non solum in corpore composito ex materia & forma: sed etiam in corpore simplici: & declaratio sua iam nota est de corpore absolute siue fuerit compositum siue simplex.

Cum ex sententia Aristo. ostendit celum ab alio moueri ordine cōsequenti adducit demōstrationē ex dictis Aristo. excerptā qua probat uirtutem a qua celum mouetur non esse finitā vel infinitam corporeā: & rōnis summa in hoc consistit, nam ex quo constat motus cœli esse infinitum, vel erit a uirtute finita vel infinita existente in corpore vel extra corpus non a uirtute finita: quia uirtus finita corpea h̄z durationē finitā: si uero uirtus hec fuerit infinita, vel erit in corpore finito vel infinito non in corpore infinito quia dari non pōt: si uero sit in corpore finito sequitur dari infinitum maius infinito, qd̄ est impossibile deducit sequella: acceptis duabus propositionibus altera possibili, altera uero necessaria: possibilis est q̄ quocunq; dato corpore contingit dari maius: nam corpus fm̄ q̄ corpus pōt diuidi in infinitum & quocunq; corpore dato pōt dari maius saltem ex parte diuisibilitatis, quia quantum de vno demo tantum alteri addere possum: tales autem propositiones dicuntur possibles per se. i. solitarie: & per ablationē considerando corpus in eo q̄ corpus & sub rōne continui aut diuisibilis, hoc .n. modo plura predicata uerificant de corpore & p̄tinuo: hoc modo sumpto que non uerificarent de eo ut coniunctum est naturaliter materie ut q̄ mobile pōt uelocius aut tardius in infinitū moueri, & ideo dicuntur tales propositiones impossibiles per accidens. i. prout summunt cū subiecto: & cum addit eis differentia accidentalis, accidit. n. rōni corporis in eo q̄ corpus ut cum materia summat, altera aut̄ propositio que assummit̄ est necessaria. i. q̄ in maiori corpore sit maior uirtus, patet ista ex hoc q̄ loquimur de uirtute que extenditur ad extensionē subiecti, si igitur in corpore finito sit uirtus infinita sumatur corpus maius quia hoc est possibile nec rōni corporis repugnat, ergo per secundam propositionem uirtus ista erit maior: q̄ in maiori corpore maior est uirtus, sed accepta uirtus fuerat infinita & ista est maior ergo dabitur infinito: maius infinito, hoc autem est impossibile: non sequitur autem hoc ex propositione possibili data quia primo priorum est declaratum ex possibili non sequi impossibile: nec sequitur ex altera propositione necessaria. i. in maiori corpore maior est uirtus: ergo sequitur ex positione in qua dicitur in magnitudine finita stare uirtutem materialem infinitam que etiam .s. phisi. 89. commento fuere declarata.

Et sit hoc notum de corporibus celestibus q̄ opera eorū sunt finita: & q̄ ip̄a mouentur temporibus finitis: & q̄ quedam eorum sunt uelociora aliquibus: & quedā tardiora quibusdam, & quando intelligerentur principia quibus mouentur corpora celestia per motorem propriū eis hoc est uirtus desideratiua animali uideretur de dispositione sua q̄ non possit esse uirtus naturalis, quia uirtus naturalis mouet̄ ad ubi & est uirtus ad cuius esse sequitur alteratio & illa est generabilis & corruptibilis: & uirtutes quibus mouentur cœli non sunt generabiles neq; corruptibiles: cum autem nō sint naturales iam necessario sunt anime. Et hoc iam declaratur quia nobilissimū animatorum quod est corpus celeste non pōt esse quin sit animatum.

Sequitur ergo ex dictis q̄ forma qua cœlum mouetur est finita quod maxime appet ex eius operationibus, nam habent corpa celestia certā inter se p̄portionē in uelocitate & tarditate,

& varios motus & quo ad hoc vt etiam supradictum est pueniunt cū istis inferioribus. Omnis forma est finita & habet operationē terminatā: cū autē appareat medium per quod pbatur hec corpora celestia esse animata & moueri a virtute desideratiua sequitur q̄ non mouentur a uirtute naturali grauis aut leuis: quia talis virtus naturalis mouetur ad vbi terminatum quo acquisito quiescit, deinde virtus qua coeli mouentur est eterna, virtus autē naturaliter mouens sequitur alterationem & est generabilis & corruptibilis: cum autem omne quod mouetur vel naturali principio vel anime principio moueat principium motus celestis erit anima: & quidē cōuenienter: quia vt secundo celi. 61. commento dicitur nobilissimum animatorum debet esse animatum maxime quod est horum animalium causa.

Et quia hec anima non sequitur alterationē ex quo fuerat ingenerabilis & incorruptibilis ipsa itaq; est abstracta ī hoc corpore s̄m dispositionem quam dicimus de anima q̄ sequatur alterationē & sit generabilis & corruptibilis: quia res que mouet ex se non habet motionē nisi in quantum est in anima: non s̄m q̄ sunt forme in materiis in corporibus compositis quarum generationem precedit alteratio: & ex quo ēt fuit per se notum q̄ corpus maius habeat virtutem velocioris motus: sequeretur ex positione virtutis infinite in corpore finito q̄ moueretur uelocius quocunq; motu adeo q̄ moueret in non tempore quod est impossibile: sicq; demonstrationes huius speciei cum ponerent s̄m hunc modum essent demonstrationes vere: & non esset in eis difficultas: nisi illi qui ignorauerit id quod declaratum est ex hoc in libro prior, & ideo nos inuenimus auempace quasi negantem eas & intelligētem ex forma uerborum Auic. dubium in hac re: & ideo inueniuntur plures illorum qui institerunt libris eius verificantes motus infinitos qui finirent in coelo: quod nō sequeretur ex hoc q̄ sit hic motor abstractus a materiis: causa autē huius erroris fuit q̄ possibile ē apud illos q̄ in corpore eterno sit res composita ex materia & forma: sicq; ex eo est manifestum q̄ si sit corpus celeste impossibile sit quin sit ī eo virtus desideratiua qua mouetur ad motore qui est finis: & q̄ sit cum uirtute desideratiua intelligens: & q̄ hec uirtus desideratiua cum suo esse in corpore finito sit finita: & si esset simplex prout diximus. Et iam declarauit hoc Aristo. per alias demōstrationes de quibus est q̄ ex quo declaratum fuerat ei q̄ hic sint mota ex se quorū quedam gignunt aliqua ex eis & sic in infinitum: sicut generat homo ex homine & equus ex equo & sic de similibus: conclusit q̄ sit hic mobile primum ex se quod sit causa qua sunt hec mouentia mota que sunt infinita: quia hoc est possibile per accidens nō esse mobile primū per accidens: quia cause que sunt per se non est dubium q̄ ascendunt in causam primam per se in qua est vltimū & primū: & sequunt ex isto primo cause infinite per accidēs in quibus non est primū neq; vltimum. Et ex quo fuit motoris huius moti q̄ sit ipm motum ex seipso per se qd est ex quo est primum: & sic eodē modo impossibile est ipsum esse motum per accidens sicut est dispositio motorū ex seipsis generabilium & corruptibilium: ex quo quicquid mouet sub celo ex se habet motum suū sequentem alterationē: alteratio autem est corpori aut extrinsecus vel ab intra: sed motum primi moti non sequitur alteratio quia extra ipsum non est corpus: nec ipsum est cōpositum ex materia & forma potenciali ad substantiam: sed est simplex: & intēdimus per simplex q̄ non sit in eo hyle potentiale nisi ad vbi solum.

Conuenienti ordine oñdit genus anime a qua celum mouetur esse abstractum duabus rōnibus quarum prima sumit ex 8. phi. 79. altera autem ex eodem octauo. 46.

Et cū motus eius sit cōtinuus & ipsum sit in se finitum motum per formam que est in eo que est anima desideratiua: & fuerit corpus celeste animatum: & omne animatum mouet ad amatum per desiderium existens in eo: & omne corpus fuerit finite uirtutis: sicq; est manifestum q̄ si uirtus desiderii esset in hoc corpore in quantum est solum esset finite motionis, & est manifestum q̄ ipsum acquisierit continuationē motus per motorem ad quem finitur motus: & ex hoc est declaratū de re huius mo

tus quod ipse sit intellectus abstractus a materia & quod coeli non mouent nisi secundum quod intelligunt ipsum: si autem imaginaretur aliquod corpus celeste in quo sit uirtus infinita esset motus totius & partis idem & finiret quicquid est hic de motibus ab illis & esset unus motus sine tempore: & hoc est dispositio sermonis Aristotele.

¶ Quia coeli motus pendet a tribus a corpore celesti quod est ostensum esse simplex & incorruptibile, nullam habens potentiam ad esse vel non esse, a uirtute mouente appropriata quae est anima desideratiua, quae eo quod forma existit est finite proportionis in uelocitate respectu mobilis: & a fine erga quem coelum mouetur qui est intellectus abstractus a quo celum acquirit motum eternum: cum ergo Auerro. declarauit celum esse simplex & moueri a uirtute anime desideratiua in presenti parte ostendit motorem qui est finis esse abstractum & ab eo coelum acquirere continuitatem motus eternam.

¶ Et si essent in corpore stellato stelle plures hiis quae sunt staret corpus: quia potentia eius est finita supra id quod quod mouet: & si staret motus non posset primus motor facere acquirere ei continuitatem motus ultra deperditionem: & esset motus eius corruptibilis: si autem corrumpere eius motus: corrumpere ipsum per quietem: & corrumpere omnia entia quorum esse est in motu. Laudetur deus ille qui prouidit huic mundo per inuentionem huius corporis mobilis quod est finiti motus secundum aliquam partem & infiniti secundum aliquam partem.

¶ Ex dictis soluit quoniam etiam secundo celi dissoluit. scilicet quod si celo adderet stella quiesceret &c.

¶ Ex quo autem motum primum ex se non finitur motus eius: neque mouetur per accidens quia motor in eo secundum modum agentis est motor secundum modum finis: manifestum est quod eius primus motor sit unus & simplex & intransmutabilis: quia mouet continuo: & manifestum est quod motum primum sit unum simplex: ex quo non mouetur per accidens, quia si ipsum esset compositum ex forma & materia esset mobile per accidens: & cum hoc ita sit: manifestum est quod sit hic motor primus simplex intransmutabilis qui est necessario abstractus a materiis: & manifestum est quod hoc sit motum ab illo primum simplex quod est coelum: & hoc est cuius declarationem intendebamus: & iam Arist. declarauit hanc rem. Ex quo quando fuerit compositum ex duobus oppositis: & inuenitur unum eorum separatim secundum esse sicut etiam alterum inuenitur separatim secundum esse: exempli gratia: si inueniret res mota mouens: & ultra inueniret res mota non mouens sic manifestum est quod sequatur ex hoc quod inueniatur res mouens non mota: omnino separata secundum esse. u. g. quando inuenitur color compositus ex albedine & nigredine: ut si diceres rubeum & ultra inuenitur nigredo per se sic est necessarium ut inueniatur albedo per se separata a rubeo: ac iterum quia ut ait Arist. principium oportet esse quod precedat naturaliter id cuius est principium: quia si indigeret hoc non esset prius natura quia prius natura est quod quando aufertur: aufertur id quo est prius: & quando hoc ita fuerit forma constans in materia non est prior natura quam materia: sicque non est uerum quod principium sit compositum ex forma & materia. & iterum omne compositum est in potentia simplex: in nullo autem eterno est potentia ut dissoluatur, haec itaque sunt demonstrationes quibus usus est Arist. secundum hanc quantitatem & sunt tute & uere ut cerno. Complaceat sibi deus in nobis de eo quod scripsimus in hoc quae situm quod est nobilissimum quae situm & maxime in quo errauerunt philosophi. Hoc autem actum est in Marrochia anno. DLXXIII. ad computum inuouatoris legis. i. Maumethi.

¶ Demum Auerro. ostendit primi immobilitatem multis de causis hincinde collectis primo quia primum mobile est intransmutabile & infinito tempore mouetur: & ideo eius motor etiam est simplex & intransmutabilis: nam si esset transmutabilis motor etiam motum esset transmutabile uerum non transmutatur, sed eterne & continue mouet, quia idem est efficiens & finis: & ideo extrinsecus non mutatur ut declaratur in. 8. phi. 51. adducit. d. aliam rationem ex Arist. sumptam in eodem. 8. textu & commento. 37. scilicet cum aliquod fuerit compositum ex duobus oppositis quorum utrumque existit per se & alterum eorum fuerit separatim a reliquo necesse est ut reliquum sit separatim: & eo maxime hoc in primo motore verificatur: quia principium debet precedere naturam principiatum

principiatum, forma autem in materia non est prior materia, sed in quocunq; nature instanti vnum alterum subintelligit quia naturaliter mutuo se inuicé depeudent, demú primú nō pōt esse aliquod cōpositum ex materia & forma, q̄a cōpositum eē pōt in sua simplicita resolui &c.

In caput septimum Io. Bap. confalonerii Veronensis expositio.

Quesitum in quo Auerro. ostendit quomodo verificatur q̄ corpora celestia cū sint finita & possibilia ex se acquirant ab alio eternitatem.

X quo declaratum est de re corporum celestium motorum motu circulari, q̄ eorum motus non defecerit neq; defecturus sit: & declaratum est q̄ omne motum habeat mouens, oportet q̄ mouens hec corpora sit potentia vel potentie quarum consistentia non sit in corpore, ex quo sunt impartibiles ad partitionem corporis illarum: & manifestum fuit quod sunt impartibiles ad partitionem corporum earum: quia uirtus corporis minoris earum & corporis maioris sunt equales in mobilitate non deficiente. Si autem essent partibiles ad partitionem corporis earū in quo sunt sequeretur necessario qd̄ uirtus corporis minoris: ut si dixissem uirtutem mouentem orbem minorem moueret breuiori tempore quam uirtus mouens orbem stellatum: quia iam est manifestū quod uirtus partis corporum quorum uirtutes partiuntur ad partitionem eorum sit minor uirtute totius: & hec demonstratio continet uirtutem agentem & patientem que sunt in omni corpore sicut exquisitum est primo cœli & mundi. Et si res ita se habet iam omnis uirtus in corpore agens uel patiense est necessario finita ex quo uirtus totius ī eis est maior uirtute partis: & uirtus maioris eorum est maior uirtute minoris: res autem ita est si in corporibus celestibus sit uirtus recipiens & agēs in aliud necessario est finita, hoc autem sic existēte iam possibilia essent s̄m eorum naturam: si autem hoc ita esset tunc esset aliquod eternum possibilis corruptionis: iam autem ostensa est huius impossibilitas primo cœli: quia si hoc esset possibile: iam possibile esset q̄ conuertatur possibile in necessarium: & si dixerimus q̄ non haberent possibilitatem corruptionis: iam non haberent uirtutes receptrices nec agentes finitas qd̄ est impossibile: cum sint corpora finita, cum autem est cōmonstratum q̄ earū uirtutes receptrices & agētes sūt finite: ex eo qd̄ cōtingit eis de uehemētia motus & eius tarditate & uirtute agentis in aliud ab eis & eius debilitate: intendo autem per uirtutem agentis id qd̄ est maius in celo. v. g. in sua calefactione, & per agens minus sicut est calefactio aliarum stellarum.

Inducit primo Auerro. questionem. d. soluit, in inducenda autem questione resumit demonstrationem habitam. 8. phi. ad probandum motores corporum celestium esse uirtutes extra corpus quia mouent tempore infinito, omnis autem uirtus corporea mouet tempore finito, quia diuiditur ad diuisionē sui corporis: uirtutes autem cœlorum sunt hoc modo indiuisibiles: nam ita mouet eterno tempore motor minoris corporis. v. g. lune sicut motor Saturni, cum igitur omnis uirtus corporea siue agens sit siue patiens sit finita dubitatio surgit de corporibus celestibus que habent & uirtutem passiuam qua ab intelligentia mouentur & actiuā qua mouent ista inferiora, in actione. n. & passione manifeste videntur finita: nam certo tempore vnumquodq; eorum circuitum suum peragit: & actio quoq; qua in ista agunt inferiora est determinata & suscipit magis & minus. v. g. sol in calefactione alias superat stellas: omne autē corpus cuius actio est finita necesse est cum eam perfecit ut sit in potentia, omne autem existēs in potentia necessario est corruptibile, ergo cœlum esset corruptibile, qd̄ declaratū est esse impossibile, ergo oportebit ut potentia corruptibile ab alio perpetuetur.

Et dicimus q̄ uirtutes corporee recipiētes & agentes qd̄a sunt necessario s̄m naturas suas finite q̄ sunt in potētia materie prime: & nō est possibile eis q̄ sint infinite

hoc est quod sint de natura necessarij: neq; ex natura sua neq; ex alio ab eis: uel sine medio: uel mediantibus potentijs alijs inuentis in materia: & hoc est quia istatū potentiarum agentes habent contraria & patientes sunt coniuncte formis quibus sunt contraria: siue fuerint iste simplices sicut sunt quatuor elementa siue fuerint compositae ex elementis, & quaedam earum sunt: quae sunt finite s̄m naturam suam: sed redite sunt infinite & translate fuerūt a natura possibilis in naturam uecessarii: quia est s̄m suam naturam infinitum agens & necessarium & sunt potētie quae nō sunt in corporibus: & iste sunt quibus non sunt contraria: neq; sunt in materia mediantibus formis quibus sunt contraria: & nisi hoc esset cogeret nos dubium precedens: & est sermo dicentis quomodo erit eternum id in quo est potentia possibilitatis: & esset aliquid possibile non exiens in actum toto tempore.

Soluit dubium propositum: & quia deducebat ad hoc ut ex se corruptibile ab alio redderetur perpetuum: ideo premitit distinctionem de formis & virtutibus, quaedam enī sunt ex sui natura finite quas impossibile est ab alio reddi infinitas: quaedam uero licet finite sint: nihil tū vetat quin ab alio infinitatem acquirant primi generis sunt virtutes corporee quae habent contrarium siue agentes, siue patientes sint siue in simplici, siue in composito corpore, quaedā autē virtutes licet ex sui natura sint finite, tamen quia neq; sunt in materia, neq; habent contrarium: sed eorum agens est infinitum & necessarium potuerunt infinitatē ab alio recipere: & nisi eēt ista virtutum distinctio non possemus motum dubium euadere scilicet quomodo possit perpetuari id in quo est potentia ut finiatur.

Hoc autem est falsum quia potentia possibilitatis in hoc loco quam comprehendit hic intellectus in natura earum comprehendit eam postquam ipsam denudauerit a potentijs non possibilibus s̄m naturam, denudatio autem illarum ab illis est falsa & positio illius possibilis etiam s̄m suam naturam est falsa: & hoc quia semite intellectus est q̄ denudet naturas quae non fuerint denudate a se inuicem, & scrutet consequentia illas naturas essentialiter: & iudicet de eis s̄m q̄ fuerint denudate iudicio quodam: quando autem consideraret eas s̄m q̄ sunt compositae & suae conditionis sit q̄ non separantur: iudicasset de falsitate illius iudicii de eis uerbi gratia quod facit geometra, ipse enim quando denudauit superficiem equalem & circulem a materia iudicaret q̄ utamur eis s̄m rem indiuisibilem: quando autem phisicus perscrutatus esset hoc declararet eius falsitatem: ex quo omnia duo corpora quae tangerent a corporibus naturalibus oporteret q̄ unū tangeret aliud s̄m partē diuisibilem.

In p̄ti parte declarat Auerro. quō non est impossibile ut aliquod in quo est potentia finita non finiatur, ratio est quia potentia alia naturalis alia mathematica, est autem naturalis omnis potentia merito materie: & talis necesse est ut exeat ad actum in indiuiduo accidentaliter vel essentialiter quo ad corruptionem, impossibile est enim ut aliquod compositum ex materia & forma non corrumpatur: quo uero ad generationē potest s̄m indiuiduū frustrari, multa .n. eorū possibilia gnari non gnant: nō autē s̄m spēm, potentia .n. m̄ae ad oēm spēm est essentialis ut est Auer. sententia primo celi. 120. potentia autem mathe. est s̄m imaginationē, & est ut cōsideret lineas superficies solida quae quidem sunt in naturalibus corporibus non ut sunt in talibus corporibus neq; s̄m accidentia quae consequuntē adhaec prout sunt in eis, sed p̄ ablationem cōsiderat. i. magnitudines s̄m suas rōnes essentialis & accidentia quae ad tales rōnes essentialis magnitudinū s̄m se cōsideratae: cōsequuntē hoc .n. pōt facere intellectus, neq; fit mendatiū nā talia hnt pprias rōnes merito quarū sibi nō repugnat ut ab intellectu s̄m se cōsiderent, q̄a igif mathe. magnitudines sine corpibus nālibus p̄siderat cōpositis ex materia & forma: fit ut multa illis attribuat quae illis ut sunt in materia impossibile est cōuenire: & ideo Auer. in. 3. phi. 60. cōmento tales mathematicorū p̄positiones uocat opinabiles, dicēs cū dicimus q̄ possibile est inuenire magnitudinē maiorē oī magnitudie, nō intēdimus inuenire magnitudinē maiorē magnitudinibus infinitis: & vtr̄ additio mēsure qua vtr̄ geometer: est de capi. p̄pōnū opinabiliū q̄ sunt q̄si fundamēta geometrie absq; eo q̄ sint extra animā, sicut cū imaginat q̄ figure habet p̄ositiones, & q̄ cū punctus mouetur facit lineam: & q̄ cū linea mouetur facit superficiem: & superficies corpora, & similiter videtur ponere diminutionē esse semper non q̄ extra animā

est sic, & sicut geometer pōt accipere magnitudinē cuiuslibet q̄tatis quod non potest nālis, ita geometer cū posuerit magnitudinē cuiuscūq̄ q̄tatis pōt accipere maiorē illa: licet autem ita sit nālis tamen habet in aliquibus principiis cū mathematico convenientiā, licet mathematicus abstrahat a materia, vt q̄ continuum sit diuisibile in infinitum ratio est quia subiectū quā in eo q̄ q̄tum est materia que diuisibilis est in infinitum, & ideo conueniunt in hoc principio vt declarauit Auer. 3. phi. cōmento. 60. & ideo talis potentia ēt apud naturalē nō reducitur ad actū, s; habet esse in semper fieri, imo cū reducitur ad actum destruitur continuum vt ostendit Arist. in eodē. 3. phi. textu. 57. & cōmento metha. textu. 11. sed ad verba Auer. redeamus, hec. n. euagati diximus, tū quia non inutilia, tum q̄ nec extra ppositum erant, dicit igit̄ hoc esse falsum qd̄ deducitur. s. q̄ corpora celestia habeāt potentiā vt corrumpant̄, & tū nunq̄ corrumpant̄, q̄a potentia hec non est potentia nālis, sed s̄m q̄ intellectus p̄ abstractionē considerauerit naturam corporis celestis s̄m se. s. vt est corpus, non considerādo vt est tale animal celeste, nā licet talis abstractio non sit possibilis s̄m naturā, & s̄m rē falsum sit q̄ natura corporis que est in celo sepe ē a corpore celesti vt habet esse ab intelligentiā tū intellectus hoc pōt facere, hec. n. vis est & semina intellectus, vt res coniunctas inesse inuicem possit separare, & alterā ab altera seorsum s̄m sui essentiam considerare, & de his iudicium p̄ferre circa ea que p̄tingunt illis vt sic separate considerant̄, idem aut̄ pōt eas vt in re ex aliqua natura coniuncte sunt p̄pendere, fit. n. vt que hnt̄ s; rationes diuersas in aliquo tertio p̄ naturā cōem conciliant̄, accidit autē vt iudicium quod de talibus rebus surgit put̄ separatim intelligunt̄ contrarium sit iudicio q̄ de eisdem fit vt in re coniuncte accipiunt̄. v. g. iudicium qd̄ facit geometra de superficie equali & sphaera, vt s̄m se considerant̄ est q̄ se in puncto contangant, que magnitudines si iudicio naturali estimabunt̄ vt. s. hnt̄ esse in corporibus cōpositis ex materia & forma: alio & primo contrario iudicio ab intellectu determinabunt̄, impossibile est. n. vt duo corpora nālia se p̄tangant s̄m parte; indiuisibilem, totū autē puenit q̄a in magnitudinibus s̄m se cōsideratis nihil est pp̄ qd̄ repugnet̄ sibi tales passionēs vt vero materie sensibili applicant̄ nō amplius sui iuris existunt, sed iuxta exigentiā naturalium corporū disponunt̄ q̄bus plurima repugnat̄ que magnitudinibus abstractis pueniunt, q̄ si quis propter hoc occiosas tales putet passionēs cū in re nunq̄ verificent̄, recordetur potentiā mathematicā nō esse naturalē, & vt retro diximus ppositiones mathematicas esse s̄m imaginationē, & s̄m quandā nō repugnantia, quō ēt nōnunq̄ dialectici vtuntur, cum dicunt animal s̄m se neq̄ rationale neq̄ irrationale cum tamen nullum sit animal quod aut rationale: aut irrationale non existat.

Et similiter q̄n p̄scrutatus fuerit intellectus de virtutibus finitis quibus non sunt contraria decernet earū natura apud ipsum q̄ sue actiones & passionēs sunt finite: & q̄n p̄scrutatus esset de eis s̄m q̄ non sit possibile eis q̄ separent̄ ab infinito agente s̄m earū substantiam: fuisset apud ipsum falsum q̄ sit in eis potentia ad possibilitatē s̄m q̄ sunt consistentes in rebus non possibilibus sed necessariis s̄m substantiam earum.

Applicat que immediate fuere declarata ad propositum, q̄ sicuti est de consideratione rege mathematicarum ab intellectu s̄m se & de eisde; vt iuncte sunt rebus naturalibus q̄ intellectus de eis diuerso iudicio censet, ita est de consideratione virtutū corporum celestium vt sunt finite, nam vt sic apud intellectum sortiunt̄ terminationē, & hoc quia in ratione limitati & terminati est finitas, intellectus igit̄ contemplans has virtutes sub tali ratioe & corpora celestia vt finita sunt ad nullam aliam rōnem respiciens dicit ea non habere potentiam infinitā: licet etiā non habeant contraria. Et ista consideratio non est mathematica quia mathematicus nō cōsiderat virtutes celestes s̄m se, sed est similis considerationi mathematice, quō ēt consideratio de anima s̄m se. i. vt non applicat̄ corpori organico s̄m particularem considerationē de animalibus dicitur mathematica, sicut scientia que non est de subiecto respectu eius que est de subiecto dicitur mathematica, sunt aut̄ & multe ppositiones naturales que s̄m similitudinē dūr mathematice vt dixit Auer. 3. coeli cōmento. 7. sicut est consideratio naturalis de cōtinuo, nō enim potest vna & eadem passio competere subiectis diuersis scientiis, sed ista diuisibilitas ē s̄m similitudinē ad illam, accidentia. n. de quibus artifex considerat, quedam sunt que existūt in sub̄o suo essentiali & primo vt par & impar in nūero, & quedā existunt similitudine ad accidentia existētia in sub̄o alterius scie nāli vt arithmeticus considerat de numeris superficialibus & solidis &c. Consideratio igit̄ naturalis de virtutibus celestibus s̄m finitatē vel infinitatē est quodā

Consideratio s̄m similitudinē mathematicarum.

modo mathematica, tum propter modum abstractionis, tum propter finitatem & infinitatem que quantitati primo conueniunt (d. d. & quando perscrutatus esset) ostendit modum considerationis secundum quem intellectus iudicat opposito iudicio primo iudicio de corporibus celestibus ut scilicet eorum virtus finita mathematico more consideratur; & est quando intellectus de corporibus celestibus perscrutatur prout illa corpora dimensione & velocitate & calefactione vel motione finita, impossibilia sunt ut separentur ab agente abstracto scilicet durationem infinito, istas enim dimensiones & motionem nunc non consideramus amplius scilicet se: sed ut sunt dimensiones forme infinite, & ut motus est motoris abstracti infiniti, cum igitur intellectus ista considerauerit ut impossibilia separari a motore illo infinito iudicabit iudicio primo opposito: quod virtutes istorum corporum & eorum motus impossibile est ut finiantur sicut impossibile est ut naturaliter separentur a sua forma abstracta infinita, est. n. necessaria & essentialis connexio inter intelligentiam & celum & motum ipsius; & hoc modo quod scilicet sui rationem finitum iudicatur: redditur infinitum merito nature in quo recipitur & cum quo habet esse, & ita non est impossibile ut finitus ex se non habens contrarium: ab alio necessitatem & perpetuitatem acquirat, hoc. n. verificatur scilicet intellectum & non inesse.

Et quando hoc fuerit intellectum scilicet hoc dissolueretur dubium precedens: & foret verum quod dicit Alex. de regiminibus orbium quod est hoc. scilicet si impossibile esset quod sit corpus infinitum: iam omne corpus esset finitum: & si omne corpus esset finitum haberet uirtutem finitam: ex quo autem celi sunt corpus finitum sequitur quod eorum virtus sit finita: si autem esset finita aliqua die quiesceret: quando autem quiesceret destrueretur: si autem totum hoc esset: iam rediremus & diceremus quod primorum corporum continuatio esset propter causam primam: & continuatio corporum transmutabiliu propter corpora prima consistentia propter primam causam.

Quia sermo demonstratiuus innatus est soluere omnes questiones: & sicut dicitur verum vero consonat ex omni parte, propterea Auerro. patefacta circa propositam questionem veritate ostendit: & quod quoniam per dicta dissoluuntur & Auicem. & Alexam. & quod regula data verificatur non solum in corporibus celestibus, sed in formis eorum: quin etiam quod dicta Maumethi in Alchorano huic declarationi conueniunt: primo autem ostendit qualiter dissoluitur dubium Alex. & verba ex se patent.

Et fuisse etiam sermo Auicem. verus: videlicet quod res necessarie sint duarum partium necessarie ex sua substantia, est autem necessarium ex sua substantia illud quod dicitur necessarie entitatis scilicet suam formam: & quedam sunt necessarie ex alio ab eis: possibile ex substantia sua: hoc est dictum scilicet considerationem sue substantie non quod eis penitus sit possibilitas: & he sunt de quibus dicitur quod earum natura conuertatur ex possibili in necessarium apud intellectum, sed non in esse: & impossibile est ipsius translatio ad esse.

Ostendit etiam dicta Auicem. sue declarationi conuenire: & ostendit quid sit necessarium ex se, & est cuius forma & essentia in sui ratione continet necessitatem: & tale & in re & apud intellectum semper est necessarium, ostendit etiam quid sit possibile ex se & necessarium ab alio, & est cuius substantia apud intellectum scilicet sui propriam rationem considerata non habet necessitatem: imo sibi possibilitas per propriam rationem non repugnat, & talium plurima sunt que & possibili & necessario applicari possunt: ut motus dimensiones corporales numeri & huiusmodi, accidit. n. istis ut sint vel in materia possibili vel necessaria: & tamen de facto sunt vel in subiecto possibili vel necessario, sed quod sint neque in hoc, neque in illo est scilicet intellectus, & ideo dixit Auerro. (non quod eis penitus sit possibilitas) translatio autem nature talium ex possibili in necessariam non est scilicet rem quia talis potentia est impossibilis, sed apud intellectus primo corpus aut motum, scilicet se considerantem. d. ut est motus forme immaterialis.

Ac etiam anime corporum celestium non sunt aliquid ultra virtutes comprehendentes formas spirituales denudatas a materia: & quando intellectus scrutatus fuerit has virtutes & denudauerit eas a formis spiritualibus inuenit eas de natura possibile: quando autem eas scrutatus esset scilicet quod impossibile est ut denudentur a formis

spiritualibus, inueniet eas de natura necessarii s̄m aliud ab eis: quia si ipse essent ne-
cessarie s̄m suam substantiam sicut de eis crediderunt aldasharii non essent de natu-
ra possibilis s̄m suam substantiam: iam autem constitit demonstratio q̄ sint de natu-
ra possibilis s̄m suam substantiam quando eas intellectus denudauerit a natura ne-
cessarii s̄m suam substantiam que sunt forme spirituales: quia ipse sunt corpora finita
sed non sunt composita ex forma & materia s̄m q̄ sua forma consisteret in materia
quia talia sunt possibilia ex sua substantia non necessaria ex alio ab eis.

¶ Cum verificauit de corporibus celestibus q̄ sunt possibilia per se necessaria ab alio idē ostē-
dit esse & in formis ipsorum, forma. n. cœli potest considerari inquantu; anima vel forma de-
terminati orbis mouens per suum vigorem determinato tempore & certa cum aliis propor-
tione absq; ec. d̄ consideretur vt est abstracta a materia: vel spiritualis, s̄menim hunc modu;
tales forme apud intellectum sortiuntur finitatem, quia tamen non habent esse in suis corpori-
bus ita, vt sint constitute, per illa propterea non repugnat eis infinitas & ideo cum intellectus
rationem talium formarum considerauerit vt sunt spirituales idest abstracte a materia asseue-
rauit impossibile esse vt tales forme sint finite.

¶ Et s̄m hoc est dispositio cause cum causato: & hoc est quia omne causatum q̄
iplum speculatus fuerit intellectus: iudicabit ipsum esse possibile ex sua substantia
& si esset causatum a causa eterna eēt omnimode necessarium per aliud ab eo: si au-
tem esset causatum a causa possibili impossibile esset ipsum esse necessarium per
aliud ab eo, possibile autem simpliciter est oppositum necessario simpliciter: & na-
tura medii inter illa est possibilis ex sua substantia necessaria ex alio ab ea, sic itaq;
est iudicium verum apud intellectum in eius comprehensione harum poētiarum.

¶ Amplificat Auerro. suam regulam ad omne causatum, omne enim causatum si consideret-
tur in eo q̄ causatum est possibile: sed si consideremus illud causatum non s̄m se, sed in ordine
ad causam eternam necessariam tale causatum erit omnimode necessariū ab alio, nihil enim
vetat vt cum dependentia ab alio stet simul ratio necessarii, Si vero illud causatū pendeat a cā
possibili nullo modo necessitatem acquirere ab alio poterit, sicut nec natura possibilis habens
contrarium potest in necessariam conuerti, & hoc possibile est quod primo necessario oppo-
nitur, est enim necessario coordinatio, inter autem primum necessarium quod est ex se neces-
sarium & simpliciter possibile cadit hoc genus necessarii: quod in eo q̄ est causatum est possi-
bile & necessarium simpliciter vt a causa pendet necessaria

¶ Verificat iuxta dicta de causa & causato & alia de potentia & finito & infinito dictum mau-
methi in alchorano, & omnes res esse corruptibiles preter faciem idest formas & esse dei, cui
dicto simile est illud Dauid in psalmo, In initio tu domine terram fundasti & opera manuum tua-
rum sunt cœli: ipsi peribunt tu autem permanes & omnes sicut vestimentum veterascent, & si-
cut opertorium mutabis eos, & mutabuntur tu autem idem ipse es & anni tui non deficient,
iuxta etiam hoc dictum Auerro. saluari potest nonnullorum nostrorum theologorum senten-
tia scilicet substantias eternas habere causam efficientem & esse possibles, quocūq; enim mo-
do sint causate eo modo sunt possibles, consimiliter illud inteiligendum est Platonis dictum
in Thimeo, dii deorum quorū opifex ego & pater sum, hec attendite que a me facta sunt me-
ita volente dissolubilia sunt omne siquidem quod uinctum est solui potest sed mali est quod
pulchre compositum est seq; habet bene velle dissoluere, quapropter quia generati estis im-
mortales quidem & indissolubiles omnino non estis nec tamen vnquam dissoluemini: nec
mortis fatum subibitis, nam voluntas mea maius prestantiusq; vobis est vinculum ad vite cu-
stodiam quā nexus illi quibus estis tunc cū gignebamini colligati &c.

¶ Et s̄m hoc exponetur sermo prophete in alchorano quando dicitur omnis res est
corruptibilis preter faciem eius.

¶ Et ex eo quod manifestatum est in hoc sermone dissoluetur questio Ioannis con-
tra perhipatericos de eternitate mundi: quia ille ait iam ostendit Aristoteles quod
omne corpus sit finitum: & q̄ cuiusq; finiti virtus sit finita: ergo non verificaretur de
mundo quod sit eternus: quia impossibile est quod illud cui non est uirtus infinita

De substantia orbis

fit virtutis infinite nisi possibile esset quod possibile conuertatur in necessarium. La-
tuit autem eum quod uirtutes finite sunt duarum specierum: virtus cui ab eius ini-
tio est possibile quod recipiat necessitatem ab alio ab eo & non auferatur necessa-
rium: quia possibile est eternum esse necessarium sicut dixit Aristote. octauo phisi-
carum auscultationum. Et uirtus de qua est impossibile quod recipiat necessitatem
ab alio ab ea: & similiter neq; in particulari uel in uniuersalibus suis uel suis gñibus.

¶ Quia questio hec scilicet quomodo esse possit vt finitum & ex se potentiale ab alio perpe-
tuetur maximi habebat apud Ioan. grammaticum in tantum vt eam sibi retinuerit: quasi in-
solutam apud perhipateticos: ideo in presenti parte Auerro. ex dictis etiam Ioanni respondet,
nam licet uirtutes coeli sint finite non est impossibile quia carent materia vt recipiant infinita-
tem, & perpetuitatem ab alio que autem uirtutes finite habet materiam impossibile est vt vel
fm indiuiduum, vel secundum speciem, aut secundum genus recipiant necessitatem, & ita pa-
tet qd ad hoc qd corpora celestia sint necessaria non solum requiri vt sint simplicia & carentia
caulis corruptibilitatis: propterea dixit Auerro. primo coeli. 100. causam eternitatis motus sum-
ptam a natura celesti solum non esse completam, sed ulterius requiri vt habeant esse a poten-
tia infinita a materia abstracta qa omne finitū de se & fm se sumptū est terminatū. Laus Deo.

Joannis Baptistae Cōfalonerij Veronensis libellus de materia prima.

Vm hoc anno librum primum Aristo. de phisico auditu exponere in declaranda materiae natura diu multumque elaborauimus: tum quia cognita foret difficillima, tum quia varie oppositeque peritissimorum virorum de ea opiniones haberentur: dedi igitur operam: quantum ex me fieri potuit: vt quid iuxta Aristo. in ea ambiguitate sentiendum intelligeretur: Quod ita scolaribus pergratum fuit: vt multi meam exponi sententiam desiderarent. Ego autem & si mei ingenii iudicium & ex temporaneam incultamque editionem extimescebam, haec tamen facile & equo animo ferebam obsequendumque studiosissimis scolaribus censebam: si modo huic nostrae editioni aliquod propugnaculum reperissem: occurristi autem tu mi Iacobe dilectissime, quem patronum his elucubrationibus deligerem dignitate doctrina: & amore prestantem: eos. n. honores in inclita tua republica: easque dignitates in iuuenili & adhuc adolescens aetate es consequutus: que cuiusque nobilissimi ciuis vitam possent honestate & decorare: & eam semper grauitate prudentiam: eloquentiam ostendisti, vt magistratibus magis ornamento quam illi tibi viderentur. Mitto humanitatem, dexteritatem: affabilitatem: patientiam: quas in singulis familiaribus officiis: & in hominum consuetudine exercere consueuisti: his itaque factum est: vt omnes cuiusvis ordinis ciues te predicent: extollant: laudent omniumque admiratione ad te animos atque ora conuertas: sed hoc alii forte tuarum laudum culmen iudicabunt. Illud autem ego admirabor, quod tuos ipse honores superaueris: cum ipsis reiectis & maioribus qui te expectant ad philosophiae studia conuolasti: atque in ea ita te exercuisti: vt ad bene beateque viuendum vaticum comparaueris. Accedit quod eam semper erga me obseruantiam & beniuolentiam ostendisti: vt meae super alios doctrinam expetieris: colueris: & consuetudinem familiaritatemque dilexeris: quamobrem equum est: ut a quibus maxime diliguntur eidem meae elucubrationes dicetur. Quare habe tibi quicquid est libelli mi Iacobe carissime: & ut cum meo ciue coludam tecum: namque tu solebas. Meas esse aliquid putare nugas: qualescumque tamen sint singularis mei erga te amoris perpetuum uiticulum testabuntur. Vale.

Proponuntur questiones que de materia accidunt. Cap. I.

Voniā ex principiis quibus res naturales fiunt & sunt familiarissima est ipsa mā, nō solū. n. p ipsa; res nales gñant & corrūpūnt, sed ex ipsa ēt simul cū for-
ma inesse p̄stittuunt, iō maxime necessaria inter alia principia eius est noti-
tia, atq; vt est necessaria ita perdifficilis reddi, ex suo debili esse. Quāobré
plura de hoc ad p̄patheticōe mētē differere institui. Illud qdē primū quo
mō necessario in oēm motū & gñationē adeo veniat vt ex transmūtatiōe
esse cōuinca, deinde quō esse ipso p̄cipet, & cuiusmodi eius esse dicatur
(.an actus vel potentia, & quō sese habeat ad priuationē. Preterea an per se
ipsa; sola possit existere. Postea quō res naturales ex ipsa gñent, & q̄ sit ipsius
a forma distinctio. Demū an aliquā hēat formā sibi coeternā substantialem vel accidentalem.

Quibus mediis comperit Aristo. dandam esse materiam. Cap. II.

Risto. autē materie necessitatē ex duobus maxime cōpit, & alterū qdē fuit q̄ cū oīs
transmutatio sit de cōtrario in p̄trariū, necessario sub̄o indiget qd̄ ex vno in aliud
transferat, cōtraria. n. inuicē transmutari nō p̄nt, nec densitas raritatē recipit aut ra-
ritas densitatē, sed sub̄m aliqd̄ tertiū. Alterū vero fuit q̄ aliqd̄ p̄manens i gñationi-
bus oibus requirit qd̄ nihil aliud esse pōt q̄ ipsum sub̄m, tribus. n. modis aliud ex alio, vel alteruz
ex altero fit, aut. n. dicimus immusicū fieri musicū, vel hoīem fieri musicum, vel hominem im-
musicum fieri hominem musicum, & duorum quidem modorum generatio simplex (quia a
re simplici appellat) vltimi autem composita quia est rei compositae & de re composita, dif-
fert autem subiectum ab opposito, tum quia non ex homine fieri musicuz, sicut ex immusico
dicimus, altera autē sumpta ex re dīa est quod subiectum semp̄ remanet, cōtrarium autē rece-
dit & euanescit, siue cōtrariuz id simpliciter sumas siue compositae & cum subiecto iunctum,
ex quibus colligere est, in quacunq; transmūtatione siue simplici siue composita subiecto opus
esse quod remaneat & hoc materia appellatur, quod ita esse tam in substantiis q̄ in accidenti-
bus induxit, & ex factionis & generationis modis confirmavit. Que res etiā ab Auer. per exem-
plum de menstruo apte est declarata, accepit. n. sperma pro menstruo, ex quo enī nō cessant
partes menstrui recedere & fieri homo id quod recedit non potest recipere transmūtatione;
que est ad formam hominis, nec quod fit quia nondum est, cum autem est non amplius gene-
ratur, ergo erit aliquod tertium quod remanet preter istas formas cōtrarias de principio ad
finem in quo reperitur iste motus & reliqua que Auerro. in commento. 60. & 62. expressit,
ex qbus sequit̄ corpa omnia naturalia gñabilia esse cōposita ex materia & forma, & enim vnū
cōtrarium in alterum non transmūtatur sed subiectum remanet & aliud acquiritur, ergo qd̄
generatur est cōpositum, sequitur etiā aliud q̄ in quocunq; est transmūtatio ibi est etiā
materia iuxta naturam transmūtationis, & ideo licet Aristote. hic in primo physicorum mate-
riam corporum celestium non expresserit dedit tamen medium, ex quo in ipsius cognitionē
possemus devenire, sed ipsam hic non expressit, quia non erat is locus ponendi differentiam
inter potentiam ad vbi & ad esse cum ad naturalem non pertineat, sed ad methaphisicum vt
fecit in nono methaphisice textu. 17. & in. 12. textu. 10. vbi Auerro. nature materierum diuer-
santur s̄m naturam modi transmūtationis, sunt enim etiā corpa celestia composita ex ma-
teria & forma, nam vt inquit Aristo. secundo de generatione textu. 51. sunt numero equalia
& genere eadem principia que in sempiternis & in primis id est generabilibus, hoc quide; n.
est materia, hoc autem vt forma verum generabilia indigent agente transmūtante, quia pos-
sunt esse & non esse, eterna autem non quia sunt impossibilia aliter se habere. Sicut igitur prin-
cipia diuersa sunt ita per diuersa media sunt adiumenta, forma quidem corporis celestis que est
intelligentia ex motu eterno, potentia autem siue materia cœli ex eo quod de vbi in vbi trās-
mutat, ista autē gñabilia cōponi ex motu gñabili quod est de cōtrario in cōtrarium.

Ostenditur materiam nullam propriam habere formam. Cap. III.

Portuit autem hoc cōe subiectum gñationibus subalibus & accidentalibus nullam
formā sibi determinatā siue accidentālē, siue subalē; hēre, ex quo omnes debebat
recipere & ex quocunq; cōtrario in cōtrariū transmūtari, statim enim q̄ vnū

contrarium sibi determinasset, ex illo transmutari non potuisset, aut aliud suum oppositum admittere quin corrumpere, & ita cum illa prima forma materiam informans sibi actum daret quecumque alie aduenissent accidentia forent, & sub vno semper nomine & actu maneret, nec modo planta, modo homo, modo lapis vocaretur, sed tamen secundum illum suum primum actum nomen & rationem suisset sortita, cum autem in transmutatione subali nomen mutet & definitionem, dicamus ipsam nullam formam sibi propriam determinare, sed ut dicit philosophus. 7. meth. textu. 8. neque quod neque quantitas, neque aliquid aliud est, neque priuatio alicuius istorum. Sed si apte ipsam volumus manifestare per negationem omnium habituum possumus, ut Auerro. 11. metaphisice. 14. commento inquit est vna numero per priuationem omnium formarum.

C Adducit opinio que tenet materiam habere actum entitatum. Cap. iiii.

T autem aptius cuiusmodi esse sit ipsa materia intelligatur in medium aliorum opinionum rationesque his que diximus oppositas feremus, ut ipsis dissolutis veritate certius attingamus. Themistius in isto primo phi. in digressionem quam de ipsa materia facit sic de ipsa sentire videtur, ut priuatio potentiaque non in eius essentia contineri dicatur, sed prius quedam in se materia sit, & que existat et actu, deinde aliorum esse materia intelligatur, sicque rationem potentie protrahere, que autem priuationem in suo esse non contineat hac sola probatur ratione, nam si priuatio esset in eius essentia ex ea mutatione corrumpere que esset ad formam, idem dicere de potentia possumus, que est priuationi annexa, esse tamen autem difficile potentia seclusa ipsa intelligere, & ut suam sententiam clarius explicet de materia inquit duo nomina predicari solent, materia. scilicet & secundum materiam nomen ut in potentia est ad res habendas sibi conuenit, subiecti autem ut est ipsa iam forma effecta, potest autem si ad futura comparet materia nuncupari, respectu autem eius quod pertinet minime, nam quod potest eius materia appellari cuius pertinendi potestatem amisit. **H**is adminiculis & fundamentis a themistio acceptis multi confidentes rem vltius deduxerunt, & rationibus autoritatibusque fulxerunt, quare prima est, quod est principium entis realis est ens reale materia autem est principium compositi substantialis quod est ens reale, propterea manet eadem sub terminis oppositis & sub potentiis substantialibus numero diuersis ex quo sequitur ut non solum actu proprie existentie habeat, sed et sit quod ab ipsa forma distinctum. Amplius nisi materia esset vnum ens in se in mundo existens quomodo de ipsa vere dici ab Aristotele posset quod sit vnum de principis naturalibus, quod sit causa materialis quod sit fundamentum formarum & reliqua que ab ipsis philosophis materie aut tanquam principio, aut tanquam subiecto ascribuntur, igitur ut omnia hec saluentur quodam subiecto cogitauerunt propter actum qui a forma in composito reperitur alium actum iuxta quem materia non actus sit in actu tamen suo, ut ipsi dicunt, entitatum dicitur esse extra suam causam & in entium ordine reponitur, ut autem cuiusmodi talis actus dicatur distinctius demonstrarent, dicunt hunc actum distinguere propter potentiam secundum quam res ab agente in esse potest produci, que potentia ab ipsis obiectiua vocatur, iuxta quam et decem predicamenta dicuntur esse diuisa, stare autem cum actu entitatum ut aliquid sit in potentia subiectiua que distinguitur propter actum formalem, quod in ipsa materia euenit, que propter sui esse imbecillitatem, actui suo entitatum habet potentiam adnexam, ita ut per vltiorem actum formalem perfici possit, nam quanto aliquid magis ab actu recedit, tanto magis potentie immergitur, per actum igitur illo entitatum per compositum materia redditur, manetque eadem sub terminis oppositis, & eterna perseuerat & pleraque alia de ipsa verificantur, per sui autem potentia est omnium formarum receptiua & nominibus diuersorum actuum potest denominari.

Quod secundum Aristotem non detur actus entitatum. Cap. v.

Icet autem predicta opinio a multis pro vera habeatur & rationibus propugnaculisque sit ita munita ut facile defendi queat, nostrum eam ab opinionibus antiquorum maximeque peripatheticorum ostendemus alienam. Et primum illud maxime omnium peripatheticorum dogmata efugit quod alium actum quam qui a forma proueniat comperit habent, nam siue illum actum qui secundum motum dicitur siue qui in proportionem ad potentiam referre consideres neuter vnquam sine forma est, imo ipsa est forma, potentia namque actiua non sine forma diffinitur, vnde Auerro. 9. meth. commento. 2. inquit in diffinitione omnis potentie passive accipitur potentia prime materie, & sicut in diffinitione omnis potentie actiue, accipitur diffinitio actiouis prime forme que est diffinitio prime forme que est absoluta a materia, nulli igitur dubium quod si actum qui respicit motum consideremus quomodo a forma deriuari inueniamus, actus autem ille qui ad rem in suo esse spectat & a quo res habet esse, non autem ut est principium motus, ita est a forma, ut plane ipsa sit forma, quam primum. scilicet res quelibet formam suam consequuta est, illico & actum

proprium accepisse dicitur, qui actus optime intelligitur, cum res talis cuius est actus ad seipsam cum existeret in potentia comparatur, ut in ligno Mercurius de alio actu aut potentia Aristoteli nono methaphisice non meminit, nihil autem secundum hunc actum dici potest quod prius potentia in sua materia accipi non potuisset. Si igitur materie talem actum dederimus aliud fingere subiectum oportebit cuius proportionem in potentia esse dicatur, & sic materie altera erit materia, quantum autem hoc in philosophia Aristotele absurdam sit & impossibile declaratur, quoniam materiam produci posse ad esse contingeret, dicam enim ipsam ut est in potentia obiectiva antecedentis materie ab agente ad actum posse produci, sic enim isti inquit in omni generatione ultra potentiam subiectivam, obiectivam requiri ut salvent quomodo agens non largitur multitudinem sed perfectionem: philosophus vero illam eternam & ingenitam putat. Si enim fiat subiecti aliquid oportebit primum ex quo fiat, qua ratio nulla erit si ex esse potenciali obiectivo ad actum entitativum poterit produci, nec sequetur quod infert philosophus quod erit ante fieri, dicamus igitur cum ratio per se per quam materia est ingenita sit, quia est in potentia nullum actum sibi dari posse, alioquin sibi generari non repugnabit, & per accidens erit ingenita quia sit in potentia.

¶ Quid decem predicamenta non dividantur per actum entitativum & potentiam obiectivam. C. vi.

¶ Mplus in eo maxime decipiuntur quod cum decem predicamenta ab Aristotele in actum & potentiam dividuntur de actu entitativo & potentia obiectiva intelligi volunt, oportet. n. taliter accipi in hac divisione potentiam quomodo ipsa utitur philosophus primo phi. 78. & 12. metha. textu. 8. ad declarandum etiam naturalia ex ente fieri & non ex pura privatione, quomodo ipsa utitur. 3. phi. ad diffiniendum motum, ipse. n. met Aristotelem cum de tali divisione mentionem facit ut in primo phi. ad ea que dicta sunt in. 9. metha. se refert, sic inquit alius autem quam contingit eadem dicere secundum potentiam & actum, hoc autem determinatum est in aliis per certitudinem magis, repetit autem eandem divisionem. 12. metha. unde Auer. ibi commento. 8. in fine ait Aristotelem ibi facere rememorationem de eo quod declaratum est, in physicis igitur eodem modo loquitur de potentia in primo phi. & in. 12. metha. constat autem in primo phi. ipsum accepisse esse potentiam que est subiectiva ex qua res generantur & non de nihilo & sicut. 12. metha. unde Auer. in fine commenti non sufficit dicentem in solutione istius questionis quod generabile impossibile est quod generetur ex non esse dicere quod non generatur ex non esse essentialiter sed accidentaliter, sed et dicere ei cum hoc quod generatur ex ente essentialiter. s. ex ente in potentia, eodem et modo accepit philosophus potentiam cum in. 3. phi. ipsum motum definiuit, non. n. alterius potentie quam subiective motus esse actus potest, unde philosophus ibi in textu. 6. divisio autem secundum quod quod generatur hoc quidem esse endelechia aliud autem potentia, in potentia existentis endelechia secundum quod huiusmodi motus est ut alterabilis quidem secundum quod alterabile motus est, accipit. n. in diffinitione motus eo modo potentiam quo modo per ipsam cum actu dividuntur predicamenta, sed potentia accepta in diffinitione motus est subiectiva, & sicut accipit in divisione potentiam in. 9. metha. quomodo res generantur ex ea vnde Auer. 12. metha. commento. 8. declarans ubi sit tradita ista, divisio qua ens dividitur in actum & potentiam dicit quod hoc declaratum est in tractatu. 9. ubi loquitur de potentia & actu, & intendebat per hoc quod in hoc tractatu demonstrat potentiam esse precedentem ad actum, & dedit impossibilia contingentia ad abnegantes potentiam esse & ponentes eam cum actu, & hoc non fecit in illo tractatu nisi ad confirmandum, potentiam. n. esse non indiget demonstratione, ista autem obiectiva quam isti ponunt ita dubia est ut ne quidem vix intelligatur, quomodo autem in omni predicamento reperitur potentia & actus ibidem declarat Auer. v. g. transmutatio ad album est ex albo in potentia ad album in actu, & transmutatio ad illam substantiam est ex illa substantia in potentia, & intendebat quod omne transmutabile fit ex illo quod est in potentia in illo modo predicamenti, non igitur fingenda est illa potentia obiectiva cum omnia dicta Aristotele ad subiectivam semper referri videamus.

¶ Quod materia non sit primo in se habens actum deinde ei potentia adueniat. C. vii.

¶ Mplus illud non parvam patitur difficultatem in quo dicunt materiam rem primo esse in se habentem actum cui accedat potentia secundum quam omnium formarum est receptiva: nam si precise talis actus & talis potentia sumuntur vel re distincta erunt vel ratione: ista autem ratio vel mere erit ex intellectu nostro & sic nihil, vel ex ipsa materia, & sic erit composita si vero potentia & actus re distinguuntur, ergo qua ratione ipsa materia ponatur quedam actualitas quia est quedam essentia propter nihil, propter & ipsa potentia ex quo ipsa est quedam res in se erit et quedam actualitas, & sic quod primo contra actum distinguebatur erit actus. Item que primo se totis distin-

quuntur in aliquo non possunt in ea quibus distinguuntur convenire potentia & actus sunt hinc igitur nihil unius membri secundum illam rationem potest esse alterius membri, materia autem primo est id secundum quod aliquod dicitur esse in potentia, & per quam omnibus aliis predicamentis inest potentia, igitur nullo modo est actus, unde Auer. 12. metha. commento. 25. vult declarare quod substantia aliquo modo est causa omnium, materia. n. que est substantie est materia omnium predicamentorum, & causa eorum, contraria. n. similiter que sunt in substantia sunt cause contrariorum aliorum predicamentorum, prima autem sunt actus & potentia, oportet igitur materiam esse primam potentiam cum per illam potentiam in omnia alia predicamenta deriuetur, Item philosophus in. 7. metha. textu. 7. probat formam priorē esse composito hac de causa, Si species materia est prior & magis ens & ipso quod ex utrisque prior erit, propter eandem causam, quare ratione in declarat Auer. secundo phisico. commento. 4. isto modo compositum, igitur est dignius habere hoc nomen substantia quam materia, quia est in actu materia est in potentia, & forma est dignior habere hoc nomen substantia quam compositum quoniam per illam est compositum in actu, & causa rei est dignior causato, manifestum est autem hanc rationem Aristo. & Auer. non valere nisi ex hoc, quia compositum omnem actum habet a forma, si vero alium actum materie dederimus quod illud qui est a forma non sequitur formam esse digniorē composito quia aut dicatur compositum non omnem actum habere a forma aut vitra actum forme illum materie in se continere sicque sola forma erit perfectius que unum solum continet. Item in uniuerso rerum ordine qua ratione est reperire unum extremum purum posituum eadem ratione & reliquum, iste est. n. uniuersi ordo & eiusdem necessitas, ut cum in ipso reperitur purissimus & extremus actus in eodem sit deuenire ad simplicem & puram potentiam, datur autem supremus & purissimus actus, qui est deus. 12. metha. textu. 30. igitur debet necesse est extrema & pura potentia, hec autem est prima materia. Item philosophus. 8. metha. textu ultimo querens rationem quare compositum sit unum huius nullam aliam causam ait queri debere, sunt. n. unum quia vltima materia & forma idem & hec potentia hec actu quare si se est querere unius que causa, & unum essendi. i. qui querunt causam quare aliquod est unum, idem est ac si quererent causam essendi unum, unum. n. aliquid unumquodque & quod potentia & quod actu unum, unde Auer. in commento illud quod fuit in potentia est in actu & non sunt hic duo diuersa. Si igitur materia haberet proprium actum quomodo ex actu ipsius & geniti fieret unum aut quomodo vltima materia & forma erunt idem, aut quomodo illud idem precise quod prius fuit in potentia erit in actu. Preterea nihil a philosopho est ponendum ad quod aut ex euidenti aliquo effectu aut ratione aut necessitate non producat, horum autem nullum nos urget, transmutatio. n. ex qua maxime materia innotescit ad potentiam nos perducit. Similiter generatio nam sunt res & sunt ex ente in potentia, nec quia necesse sit ad hoc ut materia sit habere istum actum, potentia. n. essentialis sufficiens est ut sit ens quod si solo nomine differt actus entitatus a potentia essentiali, male adhuc dicitur, debemus enim uti nominibus quibus ipse Aristo. vtit, maxime cum illa nomina aptius materie explicent naturam, melius enim intelligitur eius natura cum dicitur ens potentia ad formam quam per actum entitatum, cum actus proprie forme esse dicatur.

Quod materie essentia eo modo quo essentia potest habere sit potentia. Cap. viii.

Prosumus igitur sine periculo cum aristo. & Auer. dicere materiam primam nullam sibi propriam habere essentiam, nisi hec propria sit materie essentia esse alterius, unius cuiusque. n. actus sua est essentia, nec vlla essentia est sine actu, substantia. n. & species actus quedam est. 9. metha. textu. 17. materia ipsa nullum actum nullam formam sibi propriam habet impossibile. n. est ut in eo quod est fundamentum omnium eorum que fiunt sit aliquid distinctum, unde Auer. 17. primi metha. ne quidem formam genericam ipsi concessit, licet. n. genus potentia suas contineat species, habet tamen formam uniuersalem a qua deriuatur secundum quam materia actum haberet, sed eiusmodi existimanda est materie essentia quomodo res de ipsa fiunt, fiunt autem res ex materia ut est ens in potentia essentialiter erit igitur eius essentia ipsa potentia, dico talis potentia erit iuxta quam cum actu diuiduntur omnia predicamenta, & quomodo potentia que prima est substantie, & merito illius reperitur in aliis predicamentis, declaratum est. n. primo phisico. & 12. metha. res non solum fieri ex ente per accidens, sed etiam essentialiter, hoc autem est ex esse in potentia rem ad actum deduci, unde Auer. 12. metha. commento. 8. inquit, facit igitur hic rememorationem de eo quod declaratum est in primo phisico quod genericabile non generatur ex ente accidentaliter, sed etiam essentialiter. s. ex ente in potentia, Propterea in

primo cap. de substantia orbis, considerans naturam materie ex eo quod recipit formas omnes tam
 accidentales quam substantiales asseruit ipsam esse ens in pura potentia. Quod. n. est actus non re-
 cipit aliquid quod est in actu secundum quod est in actu, est autem materia potentia ad omnem actum
 forme cuiusque predicamenti, quapropter nullum habeat actum necesse est, & sequitur, unde na-
 tura huius subiecti recipientis substantiales formas. s. prime materie necesse est esse naturam po-
 tentie. s. quod potentia est eius differentia substantialis, & ideo nullam habet formam propriam & naturam
 existentem in actu, Sed eius substantia est in posse, & ex hoc materia recipit omnes formas, &
 ut dicitur primo phi. iuxta illas mutat nomen & definitionem, quia nullam propriam habet. Fecerunt
 autem in opinione Auer. difficultatem sequentia verba, sed posse quo substantiat hoc subie-
 ctum differt et a natura subiecti per hoc posse in hoc, quod hoc posse dicitur respectu forme, hoc
 attamen est subiectum unum entium, hoc etiam subiectum est elementum unum eternum existentius
 per se, cuius substantia est in potentia per se quod substantia est in potentia, que verba ultra id quod
 videntur superioribus contradicere, magnam continent difficultatem, nam si posse quo sub-
 stantiat subiectum differt a natura subiecti quod substantiat per hoc posse videtur aliquam
 esse in materia distinctionem, & quod ipsa sit aliquid in se, imo actu existens ut dicebat prima opi-
 nio, & eo magis quod est subiectum unum entium & elementum eternum per se existentium. Est
 autem considerandum apud Auer. dupliciter accipi potentiam, aut pro potentia essentialiter
 qua simul cum actu diuiduntur omnia predicamenta, aut pro potentia que est respectus quidam
 materie ad formas suscipiendas. Quod autem necesse sit hanc distinctionem dari apud Auer.
 patere potest ex primo phi. sic. 70. commento accidit substantie materie ut sit in potentia omnes
 forme, non quod potentia eius est in substantia, ita quod sit pars definitionis, quonia si potentia esset
 in substantia eius, tunc esse eius destrueretur ablatione potentie, & presentia forme in actu. s. for-
 me ad quam habebat potentiam ut reciperet, & similiter si potentia esset in substantia eius, tunc
 substantia eius corrumpere apud generationem, & esset in predicamento ad aliquid non in pre-
 dicamento substantie, ex quibus patet quod hoc subiectum est substantia non potentia, & poten-
 tiam dupliciter accipi, aliquando pro potentia secundum quam diuiditur substantia, & est substantia
 & absolutum, aliquando autem pro respectu secundum quod respicit formam generandam, huius autem po-
 tentie ab inuicem differunt quantum substantia a relatione, item prima est una tantum, & fun-
 damentum aliarum omnium que sunt respectus, ista autem est plura & innumerabilis: iuxta nu-
 merationem formarum que in materia recipiuntur, adhuc prima nunquam corrumpitur, sed
 eadem semper remanet secundum priuationem in omni generato. Secunda autem in aduentu for-
 me corrumpitur, licet tamen ita sit conseruatur tamen natura prime potentie per variationem
 & vicissitudinem secunde, esse. n. materie per mutuam rerum inuicem infinitamque transmutationem
 conseruatur, & ista secunda respectu prime admodum habet respectum passionis ad subiectum
 propter quod Auer. primo coeli. 20. commento inquit in materia non est potentia nisi apud se-
 parationem eius a forma, si igitur substantia materie est in potentia: & fuerit aliqua materia cuius
 potentia nunquam exit ad actum ista potentia est occiosa & superflua, & si non esset generatio &
 corruptio non stare operatio istius virtutis. s. potentie, operatio. n. istius potentie que ex ea est
 que est abscissio ex acumine gladii est generatio & corruptio, si ergo ista potentia esset sine ge-
 neratione & corruptione pringeret ut aliquid esset sine actione propter quam fuit ens quod
 est impossibile, in quibus verbis apparet qualiter secunda potentia habet respectum proprie ope-
 rationis ad primam sicut ad subiectum, & propter hoc sicut quelibet res per propriam operatio-
 nem dum conseruatur dicitur substantiari, ita materia aliquando ab Auer. dicitur per hanc secun-
 dam potentiam substantiari, non tamen quia sit substantia ipsius, sed quia ipsam conseruat, ex
 his igitur bene intellectis, possumus declarare Auer. verba in primo cap. de substantia orbis, nam
 quum dicit sed posse quo substantiat hoc subiectum, non eo modo accipit quo primo cum di-
 xit quod potentia est eius differentia substantialis, sed substantiatur. i. conseruatur per hoc posse, in
 hoc quod hoc posse dicitur respectu forme, quia est de genere ad aliquid, hoc autem est subiectum
 unum entium. i. materia prima est subiectum rerum que sunt & remanet ad constitutionem ipsa-
 rum, & est elementum unum eternum existentium per se. i. substantiarum compositarum: cuius esse
 est in potentia per se ex eo quod substantia est in potentia. i. ex eo quod suum esse substantiale conser-
 uatur per potentiam que est generationis & corruptionis, sunt. n. res quarum esse substantiale
 consistit in potentia, ut motus & diuisio continui quorum potentia non reducitur ad actum, qua
 enim parte potentia continui reducitur ad actum ut diuidatur perit continuum, & deficiente po-
 tentia in motu corrumpitur motus similiter tempus, sic. n. est potentia generationis & corruptionis
 respectu materie que nunquam a materia recedit, ex eo igitur quod substantia materie fuit potentia

De materia prima

habuit materia infinitas transmutationes & vt potentiis infinitis subiiceretur, que tamen potētie non differunt inuicem nisi ratione relatiua, materia enim eadem per abnegatione3 oium generabilium intelligitur, quia nullam sibi formam determinat, dicitur tamen p diuersas habitudines distinctas habere rationes, diuersantur. n. materie iuxta diuersitatem agentiu & forme. Si compares igitur materia ad ipsum ignē quia potest effici ignis dicitur habere distinctā habitudinē & potētiā ad ignem quā nō habet ad terram, que tñ distinctio nulla est in natura ipsius materie: sed solum vt respicit agens in ordine ad formā producendā, que tñ omnes potētie distincte sunt fundamentaliter eedem in prima materia, prout est primus potentiale & vnum per abnegationē omnium formarū. Item prius materia vero formā respicere dicitur q̄ aliam vt formas generales & imperfectas prius, deinde perfectiores q̄ non ita intelligendū vt magis determinate de se habeat vnā formā quā aliam, sed quia potētia omnes continet & in illas euadit & se vertit, & que minori indigent transmutatione & sunt imperfectiores minus a priuatione materie & imperfectione recedunt ideo prius ad illas potētia & habitudinē dicitur habere ppter imperfectionis cognationē, forme aut magis vtes & ipsorū elementorum sunt imperfectiores, ideo illis mediantibus alias recipere dicitur, vnde Auer. 12. metha. cōmento 11. vult narrare q̄ quis prima materia sit vna, tñ multa est in potētia & habilitate, & q̄ quodlibet ens cū materia eōi habet naturam ppriā, quod infra declarat & dixit hoc, q̄a opinat q̄ pria materia est vnū s̄m subiectū & multa s̄m habilitatem, primo. n. habet habilitatē ad recipiēdas primas contrarietates. s. formas omnium quatuor elementorū. Secundo vero habet potētiās consimiliū partium mediantibus formis quatuor elementorū, & iste potētie diuersant s̄m diuersitatē missionis quatuor elementorū, ita q̄ ex hoc diuersant forme generabilium. Ex dictis etiam Aristo. argumentari possumus potētiā esse naturam ipsius materie, quod. n. est mediū inter puram priuationē & actum substantialē est substantia in potētia, materia est huiusmodi neq̄. n. pura priuatio est neq̄ actus, esset. n. substantia sed ppe substantiam dicit ipsam Aristo. primo phi. 79. huiusmodi aut est ens in potētia, ppea Auer. cōmento. 70. eiusdē primi modus essentie materie est q̄ non est demonstratū in actu, sed est quasi mediū inter non esse simpliciter & esse in actu, nullum autē est aliud medium inter actum & non esse simpliciter quā ens in potētia. Amplius sic materia habet esse sicut est intelligibilis & vnumquodq̄ ita se habet ad sui intellectiōnē sicut ad esse, sed ipsa materia non est intelligibilis nisi s̄m analogiā & habitudinē ad formā, ergo non habet esse nisi in habitudine ad ipsam formam, cuius sententia est philosophus primo phi. 69. textu, reddens. n. causam cur materia non est sensibilis nisi in analogia ad formam hanc ponit, sicut. n. ad statuam es aut ad lectulum lignum, aut aliquorū aliquod habentium formā in materia & informe se habet priusq̄ accipiat formam, sic ipsa se ad substantiā habet, & hoc aliquid & quod est, constat autem es ad statuam & lectulum ad lignum & quodcunq̄ habet formam in materia priusquā accipiat formā se habere ad suā formā sicut potētia ad actum, igitur materia se habet ad substantiā, & hoc aliquid sicut potētia ad actum. Preterea philosophus. 12. metha. textu. 14. sic inquit de materia, tres vero substantie, materia est q̄ quid eo ipso q̄ apparet, quocunq̄. n. tactu non coadherentia sunt, materia & subiectum sunt, in quibus verbis materiā non substantia3 simpliciter, sed eo ipso q̄ apparet, substantiā vocauit, apparet aut per formam igitur per ipsam est substantia, quecunq̄. n. tactu non coadherentia se hnt ad aliud, nam cum forme sit coherere materie, materia dicitur ad formā per quendam contactum, non. n. coheret, quecunq̄ autē hmōi ad aliud sunt materiam & subiectū appellat Aristo. que verba Auer. contemplans sic inquit & s̄m hoc erit intētio eius quod dixit, est hoc s̄m qd̄ videtur. i. & est illa cuius esse nō est nisi s̄3 quod sentit. i. ppter illud quo fit sensibilis & hoc est forma, materia. n. non est sensibilis per se, sed per aliud. i. per formā: & non habet esse nisi quia sentitur per aliud non per se, est. n. ens per illud quo sentitur & reliqua. Demum Arist. 8. meth. sic mām definit mām dico que nō hoc aliqd̄ ens actu, potestate aut est hoc aliquid ex quo apparet omnem ab ipsa actum separare q̄ autem sit potestate asserere.

Quomodo materia esse a forma recipiat. Cap. viiii.

Non habet ergo materia esse de se ipsa & sine forma, sed omne esse & existere habet a forma & ipsius esse est ad formam sicut potētie ad actum, quāobrem neq̄ ppria intellectuōne, sed pportionali vt inquit Aristo. vel vt inquit Plato spuria est intelligibilis, modus autem s̄m quem materia habet esse a forma s̄m Auer. est taliū, q̄a vt ipse in primo capi. de substātia orbis declarat & primo phi. 70. cōmēto, subiectum sustētat formam

formam que est educta de potentia ipsius, forma autem sustentat subiectum; sicut enim quod est complementum eius, & sicut quod subiectum non potest denudari a forma, igitur sicut talis forma materialis cum intelligitur absque subiecto in quo habet esse & de quo educta est non habet esse nisi in anima intentionale sic materia ipsa si summatur sine forma, nullum aliud esse habebit nisi cognitum imo nec tale sine forma habere poterit, quicquid enim cognoscitur per modum actus cognoscitur vel in habitudine ad actum, materia autem si ab actu, id est forma & habitudine ad actum, id est potentia ad formam separetur nihil erit, sunt igitur materia & forma sibi inuicem cause, & sicut esse & sicut causalitatem, sicut enim materia indiget forma a qua esse recipiat ita forma indiget materia a qua recipiatur, & sicut forma non potest causare compositum sine materia, sic neque materia sine forma, ex quo sequitur sicut Auerro. quod materia iuxta aliam & aliam formam, aliam & aliam habet unitatem positivam, a quo enim accipit esse & unitatem, quia in materia unitatem aut pluralitatem querit sine forma apud Auerro. querit impossibile. Nullum est autem inconueniens materiam communem esse pluribus & unam esse numero cum sit unum in potentia, fuit enim una quae de se caret differentis individualibus quibus pluralitas inuenitur, & quia caret forma propria qua aliqui dicitur unum numero: dicitur esse communis pluribus rebus in numero, quod est unum dicere per priuationem omnium formarum, ut aquam unam per priuationem omnium vasorum: si aqua non haberet propriam formam.

Declaratur quale sit esse prime materie per compositionem ad primam formam. Cap. x.

Ed nos alio rursus sumpto principio quomodo habet esse materia declarabimus, cum sit vltima ad supremam eorum que sunt comparantes, ut quando per forme similitudinem comprehendere nequit, per dissimilitudinem intelligatur. Dico igitur quod sicut in ordine entium est vnus purus & simplicissimus actus cui nihil potentie est admixtum, ita esse extremum quod solummodo est in potentia cui per se nullus est actus admixtus, & sicut ille actus primus infinitus dicitur infinitus quia seipso perfectissimus & a nullo alio terminatus, sic materia prima infinita quia de se imperfectissima, nullum de se actum nullum terminum habens, sed ab alio solum terminata & finita, quare obrem infinitum ipsam Aristoteles 3. phi. vocauit, ut quod potius contineri quam continere valeat, infinitum dico non ratione quantitatis quae de se nullam habet, sed suapte natura, ita tamen ut in se non habeat rationem infiniti, omnis enim ratio finita, sed infinita est ex oppositione quam habet ad rationem, & enim ut inquit Plotinus sicut ratio non existens aliud quicquam ratio est, sic materiam oppositam rationi sicut infinitatem dicendum est infinitum esse ut non aliud preterea sit quam ipsa materia, sicut autem in primo actu ut in prima forma omnes forme continentur, & ab illius esse dependent, sic in prima materia ut in vltima potentia forme omnes generabiles comprehenduntur & ab ipsa quo ad suum esse potentiale dependent, utque in primo actu licet sit vnus innumere sunt tamen forme que ibi distinctissime efulgent sic in prime materie potentia infinite forme sunt in confusissimo esse, sicutque primo actu nulla intra se respondet potentia, sed omnia alia dicuntur potentia respectu ipsius, sic prime materie potentie nullus intra se actus respondet, sed omnes alie forme actus ipsius dicunt, de generabilibus loquor, quare obrem cum materia nihil aliud in se sit quam omnes forme potentia, Plato ipsam formam informe in thimeo appellat. Rei enim generate inquit visibilis atque omnino sensibilis matrem & receptricem non terram, non aerem, non ignem, non aquam dicimus, non aliud quicquam ex his constitutum, aut ex quibus ipsa constituta sunt, sed formam quandam inuisibilem informe omnium rerum capacem ac receptricem, est autem prima forma eadem & primum efficiens, primum autem efficiens quodammodo est omnes forme, nam ut inquit Auerro. 12. metha. 24. dispositio vltimi mouentis omnia, aliquo modo est sicut dispositio mouentis per pinqui, & primum mouens mouet ad omnes formas manifestum est quod forma primi mouentis aliquo modo est omnes forme, agens autem teste Auerro. in eode. 12. 18. commento est id quod extrahit id quod est in potentia ad actum, igitur omnes forme generabiles quodammodo, id est in potentia esse dicuntur in prima materia tanquam in primo passiuo, propterea in eiusdem: 18. commenti sine Auerro. & ideo dicitur quod omnes portiones & forme sunt in potentia in prima materia & in actu in primo motore. Est autem primus actus omnium rerum vltimus finis, & summum bonum ad quem omnia referuntur, materia autem nihil habet quod ordinetur ad ipsam, sed ipsa ad alia deformis egena non bono nisi ut participat alio & ut in aliud ordinatur participans, quare obrem dictum est naturam eius ad alia ipsa sua ratione referri, ut quemadmodum in summo rerum tota finis ratio est ita in infimo finis quidem ratio nulla sit, sed omnia ad finem, est igitur

De materia prima

esse eius dependentia ad formas, ea. n. de cā pythagorici materiā binariū nominabant q̄ materia rationē nullam formalē vel idealem haberet, sed dumtaxat materialē, ratio vero materie est hec, & hoc ipsum materia precipue cogitatur, a forma p̄dere, nec illud esse. Eadem de cā Plotinus ipsam motionem inquit alteritateq̄ conflari, siue q̄ ex eo q̄ in re quapiam motus est cognoscitur conditionem eius nondum determinatam p̄fectamq̄ existere, alioquin nihil vltra requireret, conditio vero indeterminata proprie & imperfecta ad materiam spectat, & eius natura potius est in via ad esse cum sit potentia quam vt ipsum esse dicatur, quamobrē Auer. in earum genere posuit rerum quarum substantia est in potentia per se q̄ substantia est in potentia cuiusmodi est motus & diuisio continui. Aliquando etiam a Platonice ipsa diuersitas appellatur, tum quia non alia ratione, sed seipsa ab aliis diuersa censetur, tū quia duo quodam modo significare videtur, & cōmunem aliorum negationem per quam cum illis in nulla ḡnali ratione cōueniat, & vniuersalem potentiam capiendi ad alia seipsam naturali quadam habitudine referentē. Ideo Plotinus non numero singulari aliā, sed potius plurali alia materiam censet esse dicendum, nimirum igitur videri debet si Plato & Platonici non ens ipsa appellant q̄ actum non habeat, dicunt tamen vnum posse appellari, est enim amplior apud ipsos vnus quā entis ambitus, deū. n. vnū non essentiā appellāt, itaq̄ materiā q̄ sub vnus ordine vt extremū quoddā p̄tinet, vnū dicunt & ēt q̄a per dissimilitudinē est primo vni simillima.

CEa autem que opponunt ex dictis facile refelli possunt, dicimus. n. vere & proprie materiam de se nullum actum nullumq̄ esse habere nisi esse ipsius & actum talem pendentiam ad formā talemq̄ alteritatem & potentiam seu viam ad esse appelles; & p̄m talem potentiam concedimus Themistio ipsam esse quod genus esse improprie tamen potes actu existere nominare, qui tamen actus & esse nunquam a forma absoluitur, In quocunq̄ enim instanti materia ponitur prior forma in genere cause materialis in eodem forma est prior materia in genere cause formalis & e contra, neq̄ rationes themistii contra id valent vt potentia nō sit de essentiā materie, rationes. n. eius probant de ea potentia que est respectus de genere relationis ad formas, propterea inquit corrumpetur ea mutatione que esset ad formam, potentia autem que est ipsius materie essentia, si essentia dici debet nunquā ab ipsa materia separatur. Ad secundum dicimus materiam esse principium entis vt est in potentia, ideo diximus potius concusam quam causam esse censendam, ipsa. n. proprie non est, quod. n. proprie est substantia est, vnde philosophus. 7. methaphisice textu. 8. sed impossibile est subiectum esse substantiam, & n. separabile & hoc aliquid videtur maxime inesse substantie, quapropter species & quod ex ambobus substantia videt esse magis q̄ materia. Ad tertiū dicimus materiā manere eādē sub terminis oppositis vnitatem priuatiua non positiua, que iuxta variationem terminorum substantialium variatur nomine & ratione, quomodo autē; materia a forma distinguatur erit alia questio, quecunq̄ autem de materia verificantur vt q̄ sit elementum q̄ eterna q̄ principium rerum naturalium de ipsa verificant vt accipitur ens in potentia substantiali.

CDe priuatione materie: & primo adducunt rōnes contra Platonem. Cap. xi.

Concessimus in superiori questione materiam de se simpliciter esse non habere, videreturq̄ in eo consentire Platoni qui eam non ens appellauit, laudauitq̄ parmenidem, q̄ omnia sint vnum ens, ex ratione autem parmenidis sequitur cum materia sit preter ens vt non sit, hoc autem concesso multa sequuntur absurda p̄tra Platonē. Primum vt generatio de nihilo sit vel vt nihil generetur, sed Plato generationem cōcedit, igitur eam videtur de nihilo deriuare. Accedit & aliud erratum Platonis quod non tollerant Aristote. non distingui materiam a priuatione cuius ratio a priuatione omnino est aliena. Materia enim permanens & gignendis rebus naturalibus est sicut mater, at priuatio ad maleficium semper & interitum machinatur. Demum existēte quodam diuino & optimo ad quod omnia inclinant appetuntq̄ & nituntur assimilari quantum ope sue nature & proprie forme iuuari possunt, nisi priuationem a materia distinxerimus, sequitur idem sui ipsius corruptionē appetere, quo nihil absurdius, neq̄ enim forma potest sui esse appetens, cum nihil seipso indigeat, neq̄ contrarii quia corrumpunt se mutuo pelluntq̄ contraria, restat igitur vt sit materia que formam requirat & appetat ratione priuationis quam habet annexam, si igitur priuatio vt Platoni videtur eadem fuerit ipsi materie, quia in aduētū forme cessat priuatio, idem sui ipsius corruptionem intendit quod est portentuosum, ne dicam impossibile qd vt euitet Arist. vī materiam per accidens. i. vt iuncta est priuationi appetere formam, quēadmodū dicimus,

turpe

turpe bonum & pulchrū, nō quidem qua turpe sed per accidens, quia accidit turpe esse quod appetit bonum & pulchrum.

¶ Defenditur Plato. Cap. xii.

Os in hac difficultate: primo Platonis sniam aperiemus, ipsumq; ab obiectionibus Arist. tutari conabimur. Deinde Platonice rōnes aduersus pīpatheticos adducemus, Demū Platonē Arist. q; rōnes facere studebimus. Igit p̄ primi declaratione est a notandū, nō eodē mō se hīc vnū & ens apud Platonē quō apud Arist. plato vnum ente superius in parmenide asserit, & ad plura se extendere, ex quo deū vnū nō aut esse concedit, materiā ēt vnū non aut ens nominat, non ens quidē dicit ex eo qd de se nullaz entis formam, nullam habet ideam, vnū vero p̄cedit, qā sub vnus ordine p̄tinet & ab vno depēdet ēt qā sicut primum vnum actu est omnia, ita ipsa mā potētia & priuatione, adeo vt potius vnū p̄ dissimilitudinē q̄ vere possit appellari vt ab ipso in parmenidis quinto supposito declaratur. Itē vt in sophista declarat, nō ens aliqñ simplr̄ pro pura negatione accipit, aliqñ nō ens ita accipit vt tñ circa entū ordinē verset, cuiusmodi nō entis gns ex alteritate nascit. Nam h̄ ens in motū & statū diuidat, sic tñ i illis repit vt alia sit ipsius rō alia illogē, & ideo dicere liceat ens nō est motus: & motus non est status, quāuis motus & status sint, sicut subā nō est quātitas, nō tamē licet inferre non ens quantitas igit non ens, quā p̄ p̄tra parmenidē sic inquit. Aduertis ne quātū a parmenidis mēte diuertimus? cur nāc illius limites transgressi sumus dum vltērius q̄ status sit considerauimus, & vñdimus. Quo pacto? Quoniā inqt ille, nunq̄ nusq̄ nullo mō sunt nō entia, sed tu querēs ab hoc p̄gressu cohibe mentē, hec ille, nos aut nō solum non entia esse vñdimus, sed q̄ sint non entis spēs declarauimus, cum. n. vñderemus alterius ipsius naturā eē p̄ q̄ oīa entia diuisam atq; disp̄sam inuicē, tunc partē eius oppositā ei qd cuiusq; ens est eē ipsum re vera nō ens apuimus, q̄ oppositio ēt ab Arist. p̄tra parmenidē est facta, ex q̄bus vltērius p̄; quare mā nō ens sit dicta, nā si reliqua p̄ ipsius alteritatē inuicē nō entia dicta sunt, q̄tō magis ipsa nō ens appellabit q̄ nullū h̄z actū ipsaq; est alteritas, concedet igit plato qd est p̄ter ens esse non ens, non tñ sequit vt simplr̄ sit & oīno non ens, neq; vt gñatio ex simplr̄ nihilo fiat.

¶ Adducuntur obiectiones contra Aristotelem & soluantur.

Cap. xiii.

Vnc aut quas ipse Arist. patiat difficultates videamus, sub̄m inqt vel numero vnū est ipsa mā & priuatio rōne tñ distincta, hic querunt q̄ sit ista rōnis distinctio materie ab ipsa priuatione, vel. n. materia & priuatio ita se hnt vt neutrū in alterius sit rōne, ita vt vtrūq; p̄ se definiri possit, & neutrū exigat alterū, sicut aut duo erunt non vnum atq; materia erit alterum quam priuatio, quamuis materie priuatio accidat, si autē ita se habeat ad materiam priuatio sicut simum ad nasum qui in simi summitur definitione, ad huc duo erunt & duplex vtrūq;. Si autem priuatio ita se ad materiam habeat sicut calor ad ignem cui inheret, tunc priuatio erit materie species & materia subiectum, sed neq; hac ratione erunt vnū. Si vero priuatio ipsum purū nō esse dicit quēadmodū & ipse Arist. inquit qua vnitāte idē sub̄o mae dicetur, aut qua distinctione distinguet, cū non entis ad ens nulla vniō esse possit neq; realis distinctio, nulla igit via est qua dicat priuatio materie eadē, nisi vel eius aptitudinē dicat ad formas suscipiendas, aut eius naturā vñdat, sed sic non poterūt esse vnum sub̄o, in duas aut rōnes diuisa. ¶ Amplius si oīno secludat priuatio a materia nō erit materia, igit priuatio non est sibi accidētaria sed eius essentiā indicat, nā illud esse materie fm̄ quod intelligit p̄pe subam, aut sicut mater gignēdis rebus nihil aliud est q̄ esse potētiale quod in se priuationē completit, quod. n. est inter non esse purū & actum nō pōt nō continere priuationē. ¶ Adhuc si priuatio materie accidat seclusa ipsa poterit esse gñatio & corruptio, seruatur. n. illa materie rō ob quā pōt formas suscipere q̄ ipsa potētia est, ergo poterit ēt esse corruptio nihil. n. fieri p̄t nisi dissolutio alicuius corruptioq; aīcedat, & ēt materia ipsa sui natura imbecilior est quā vt possit formas quas suscipit p̄petuo retinere, ēt si priuationē illam accidentalē remoueas, nihil. n. prius & essentialē remouetur ab aliquo ex remotione alicuius accidentalis & p̄sterius, prius aut est talis materie nā q̄ ad hanc vel illam formā priuationē habuerit, imo si priuatio accidit, ideo accidit & consequitur materiā qā materia tale habuit esse. Item. 8. phi. 36. textu primū motorē non moueri per accidēs p̄bat Arist. quia quod est per accidens cōtingit non esse sequitur, igitur aliqñ oīno motū defuturū, pari ego passū dicā defuturā gñationem

De materia prima

si ipsius causa per accidens sit ipsa priuatio, nam ex quo est causa per accidens dicā q̄ p̄tingit non esse q̄ si insisteris, quia est p̄ accidens necessario, pariter r̄n̄ debo primū motorem p̄ accidens necessario moueri, & sic nō sequitur motum deficere. ¶ Considerandum circa materiā ipsam quia est in interliminio entium & non entium, quodāmodo ex esse & non esse dici cōpositam p̄p̄ea Auer. primo phi. 66. materie multū admiscetur priuatio, q̄ mixtio non ita intelligenda est vt materia ex duobus distinctis componat, sed quēadmodum quolibet intelligētia citra primā dicitur admodū cōposita non q̄ sit vera compositio, sed q̄ esse & p̄pria cuiusq̄ perfectio comparata ad primū habet defectum ab eo, talis igit̄ & tanta p̄fectio & talis tantusq̄ defectus compositionē quandā efficiūt cū t̄n̄ ipsa intelligentia sit simplicissima, sic est de priā materia, vt. n. est in ordine entiu dicit̄ esse vt vero vltimū & priuata oī actu & p̄fectione dicit̄ non esse talisq̄ & tanta priuatio & tale tantūq̄ esse naturā materie explicāt per quandā cōpositionē, sed inter materiā & intelligentiā multū interest quia materia nullum habet actum qd̄ illi maxime p̄uenit. Itē materia l̄z sit oī actu priuata, t̄n̄ in illū pōt transformari & ipsum acquirere ad. quē est in potētia, ita vt rō materie hiis duobus possit explicari, carētia seu priuatio cuiuslibet actus cū inclinatione t̄n̄ & potētia ad illū, dico igit̄ q̄ si illa priuatio sine potētia ad actū summat, sic est purū non ens, si aut̄ simul cū potētia sic sunt vnū sub̄m nūero, distincta t̄n̄ rōne hoc modo q̄a possumus priuationē illam considerare, non considerādo illā potētie aptitudinē siue inclinationē, est t̄n̄ in vtraq̄ rōne aliq̄d positium cui herens in tellectus ponit distinctionē, nā priuationē nō simpliciter sed forme vel talis forme, sicut potētiā non se solā, sed in ordine ad formā p̄siderat, est igit̄ vnitas subiecti & priuationis ea cōpositione qua diximus, distinctio aut̄ alterius ab altero quia carētia forme est nihil nisi cū potētia ad ipsam intelligatur. Refert aut̄ multū materiā in se vel in ordine ad formam gnandā p̄siderare, sicut potētiāz vel in se & vt sub̄am materie vel vt respectū. Similiter multū refert an priuationē materie solā vel potētiā p̄sideres, considerauit. n. Aristo. materiā vt est potētia ad esse ex qua forma fit, & sic appellauit p̄p̄e substantiā aliquāliter, priuationē aut̄ forme genite p̄ accidens principiu; si ad rem vel vt ex ipsa fit vel vt inesse iā constituta est comparetur, magis t̄n̄ accidentalis est, si ad rem factā comparetur quā ad eius gnationē, gnatio. n. p̄ se terminū priuatiuū requirit, res vero genita habet esse a forma cui non merito p̄p̄rii esse, sed ipsius materie accidit priuatio. Si vero materia in se p̄sideretur natura eius & esse est mixtum priuationi, p̄p̄ quod Auer. p̄no phi. 79. dixit in cōmento ex hoc apparet q̄ omne habens mām est gnabile & corruptibile nā in natura materie est priuatio forme, & in fine cōmēti nihil aliud est cā gnationis & corruptionis q̄ prima materia p̄p̄ non esse quod mixtum est in substantia eius, Plato igitur non soluz ad gnationem materiā comparans, sed in se considerans priuationē reperit in suo esse habere innexam. Siquidē. n. cōparetur ad ea non solum que vere sunt vt sunt abstracta, sed et̄ ad ista sensibilia que potius simulachra verorū entiu q̄ vere entia existimauit, materia nullū actum h̄ns nō ens iudicabitur. Idem repetit ex receptione formarum, quod. n. ab alio ordinem figuram finitatem & formam recipit de se inordinatum infiguratum infinitum imperfectū dici oportet, que si hoc modo summat non accident materie sed eius essentiam dicent neq̄ p̄ hoc materia in forme aduentu corrupetur. Quia non dicit Plato materiam purum non ens sed priuationem, cum potētia tamen ad perfectionem in quibus duobus stat esse materie, sed Plato ad priuationē entium respiciens maluit per illam rationem explicare, Aristo. autem per receptionem forme. ¶ Ex quibus facile ad argumenta contra Aristo. respondetur, declarauimus enim qualiter priuatio & subiectum vnum sint sed distincta ratione. Item non negabit Arist. q̄ si s̄m se summat materia q̄ priuatio vt connotat aptitudinem non declarat substantiam materie, sed negabit q̄ si s̄m rationem priuationis purum sumatur ex ipsa aliquid generetur, impossibile enim est ipsam s̄m se materiam sine potētia & priuatione considerare, nam qd̄ Themistius ait difficile mihi impossibile videtur, concedet etiam Aristo. per se ad transmutationem priuatione opus esse alioquin vt inquit themistius res tantūmodo genite, nō vnquā corrupentur, impossibile est autem separare priuationem a materia sicut passionem vel propriam operationem a suo subiecto vt supra declaratum, & sic per se est causa generationis p̄ accidens autem geniti quia esse geniti non dependet a priuatione nec fit nisi per accidēs, nec sequitur contra Platonem etiam quod aliquod sui corruptionem appetat, immo sequitur vt quod priuatiuum est aliquam perfectionem acquirat per generationem a forma.

¶ Quod materia non possit se sola sine forma existere.

Cap. xiiii
Es

X dictis facile cognitu est nō posse materiā per se sine forma existere, nā qđ dicūt antiqui phisiologi ipsum caos. i. primā materiā ante oīa gñatum, siue ipsum vacuū & innane nō sic intelligendum vt mā se sola subsisteret, sed id fm rōnē & imaginationē est dictum vt principiu3 ex quo sunt genite res intelligere3, in quo sicut inesse vacuo confuso & inordinato prius esse intelligerent quā ab agente in lucē deducantur que prioritas non temporis sed originis nature est intelligenda, nam cū esse materie sit potētiāle & in fieri siue in via & actu3 oēm, oēm q; perfectionē a forma recipiat nullo pacto sine forma existere poterit, nihil. n. cuius est esse ab altero p̄t sine illo p se existere. Pretērea esse forme naturalis se h3 in concrezione ad materiā sicut simū, vt patet. 2. phi. textu. 21. & 6. metha. textu: secundo igit̄ impossibile est tales formas a materia separari, magis aut̄ dependet materia a forma, magis igitur impossibile est ipsam separari a forma. Deinde cuius non est actus non est et̄ existere, ab eo. n. a quo res actum & existentia h3. Neq; n. existimandum est existere esse quid additum essentie, nam vt inquit Auer. in dest. de. dif. 5. in sol. tertii dubii, esse fm veritatē in entibus est quid intellectuāle, videlicet res esse extra intellectum, sicut est in intellectu ita qđ esse & verum nomina sinonima sunt, & si sic nulla ergo extra aiā est pluralitas, vnde infra inquit. Quicunq; dicat qđ esse est quid additū3 supra quiditatē & nō p̄stituit̄ ab eo esse in sua sub3, dicimus qđ opinat̄ maximum errorē, materia autē vt declarauimus nullum de se h3 actum & esse h3 a forma, igit̄ & exntiam. Profecto adeo est intimum existere ipsi forme sicut forma ipsi actui & actus ipsi forme, quāobrē qui poneret vel miraculose, materiā sine forma existere duo contradictoria simul p̄cederet, nā cu3 ipsa de se nullum habeat actū, statim quod existere p se ponatur, oportet vt habeat actum: & sic habebit actum & nō hēbit. Recte subtiliq; Auer. 2. phi. 12. cōmento si materia denudaret̄ ab oībus formis quod non est in actu esset in actu, quā p̄ntiam ipse 3. coeli. 29. cōmento declarat. Impossibile inquit qđ p̄tingit ponenti corpus esse abstractum a decē p̄dicamentis, est vt aliquid sit potētia & in actu insimul, hoc. n. suū m non est in potentia nisi inq̄tum non est in actu & inq̄atum non est in actu est ps alicuius qđ est in actu. Illud. n. qđ non est in actu, sed in potentia aut est pars in actu alicuius quod est in actu, aut est vnum p̄dicamentorū, hoc subm caret eis, ergo non est in actu alicuius oīno, suum igit̄ esse in esse in ente in actu non est nisi inq̄tum est ps eius in potētia. Si igit̄, inuenit̄ per se & singl̄ non fm qđ est pars alicuius non esset ens in potentia sed in actu, ens. n. in potentia non inuenit̄ nisi in ente in actu & si separaret̄ non esset ens, dīa. n. inter non esse & esse in potentia est, quia non esse non est in actu ens, neq; in aliquo in actu non distinctum ab eo, & hoc intendimus cum diximus i hoc loco de prima mā qđ non est ens in actu, & ens est in ente in actu non distincto ab ea, & hec est intentio mei sermonis, qđ est in eo in potentia, que verba seipsa declarant, apparetq; ipsuz nullum actum dare materie preter actum forme non distinctum ab ipsa materia.

¶ Quod materia non distinguatur realiter a forma. Cap. xv.

T autē ea que supradicta sunt clarius elucescāt, & p̄posito satisficiamus, cōsiderabimus quomodo a materia distinguitur forma, illud primuz ex gñatione forme ex materia p̄siderantes, nā cum oē qđ fit ex aliquo fiat id ex quo fit materiā dicimus, que ab aliquo agente transmutata fit hoc aliquid, hoc autē est ipsum compositum ex materia & forma, singulum. n. hoc per se gñari non p̄t, cum oē qđ fit ex subo aliquo fiat, sicut igit̄ non fit materia, sic neq; et̄ forma, esset. n. materie altera mā & forme altera forma, nec vero agens ponit formā in materia, non. n. hoc esset transmutando ex subo aliquo gñare, sed ipsam de nihilo p̄ducere, neq; et̄ agens ex composito facit compositum, priuatio. n. que erat vnum cum materia numero recedit, nec in generatione permanet, nec etiā ex forma p̄existēte in subo & ipso subo cōpositū gñat, tum qđ si formā p̄existet̄ in subo nō fieret ex aliquo, nec gñatio diceret̄, gñatio. n. est ex totaliter subiecto aliquid gñare, relinquit̄ igit̄ vt cōpositum totaliter ex subiecto gñet̄, ex ære. n. spherā gñare est ipsum ex spherā fieri, hoc autē est cōpositum, spherā. n. nō sepatum aliquid, sed formā hmōi in tali subiecto significat, & hoc est sphere esse quapp Auer. 26. septimi metha. agens manifestū est qđ facit ex alio aliud, non aliud in alio: facit enim ex materia formatum non in materia formam. Vnde & diuus Tho. in. 7. methaphisice lectione septima, licet dicatur qđ forma fit in materia, non tamen proprie dicitur, forma enim proprie non fit sed cōpositū p formam, ita et̄ proprius modus loquendi est vt dicamus cōpositū gñari ex materia in talē formam, forme. n. proprie non fiunt, sed educuntur de potētia materie inq̄tum mā que est in potentia ad formā fit actu sub forma, qđ est facere cōpositū, quapp

Aristo. primo phi. 64. textu quare inquit oñsum ex dictis est, qñ qđ sit semp cōpositū est, & est quidē aliquid qđ sit, est aut aliquid qđ hoc sit & est subiectū, ex quibus ai aduertenti patere pōt qualis sit distinctio materie & forme in ipso cōposito. Nam si ea vnū sunt & esse idem habēt que eadē gñatione gñant & corruptiōe corrumpunt, cū neq; forma per se, neq; materia p se, sed copulatio s̄m ista fiat manifestū est qđ idem esse materia & forma habebūt. Nec minus ex rōne agentis idē ostendit, nam rō agentis est vt inquit Auer. 12. metha. cōmento, 18. nō vt cōgreget inter duo in rei veritate, sed extrahere illud quod est in potentia ad actum & quasi congregat inter potentiā & actum: dixit aut quasi quia potentia & actus non sunt vere duo, ideo post declarat quō agens congregat. s̄. inter materiam & formam, s̄m qđ extrahit potentiā ad actum, non destruendo subiectum recipiens potentiā, & tunc efficiunt in cōposito, duo. s̄. materia & forma, non quidē ita qđ duo efficiant in cōposito, sic qđ duo simple agens efficiat sed duo efficiunt in cōposito. i. in vnitate cōpositi, nam vt ipse inquit Paulo superius opinio Aristo. est qđ agens nō facit nisi cōpositū ex materia & forma, qđ sic declarat, & hoc fit mouendo materiam & transmutando eam donec exeat de illa id quod est de potentia in ea ad illam formā in actu. Quod ipse in. 8. metha. 15. cōmento clarius manifestat, nā declarat quō aliquid de potentia transferat ad actū, vt rñdeat quō fit vnū rotundū & es, sic inqt, cā istius vnitatis est, vt transmutet qđ est in potentia donec fiat in actu ab agente. s̄. ab extrahente ipsum a potentia in actū, est igitur hic aliquid vnū qđ primo est in potentia & post transferē de potentia ad actum, & translatio eius non largit multitudinē sed pfectionē inesse, & in toto hoc est vnū in actu. Si igitur translatio agentis de potentia ad actum nō facit multitudinē, agens aut transferat mām de potentia ad actū, ergo materia translata ad actum non differt numero ab ipsa forma, igit terminus gñationis non est forma que sit res distincta ab ipsa materia, sed est ipsa materia vt est translata ad suā pfectionē. Preterea materia & forma eo modo sunt vnū quō vnū fit ex potentia & actu, sed vnio potentie & actus, non fit eo modo vt fiat coniunctio inter potentiā & actum tanq̄ inter duo, vt puta qđ es esse trigonū sit cōpositio etis & trigoni, & albū vnū esse cōpositio superficiē & albedinis: nam sic restat adhuc querere cām vnionis istorū duorū, qui aut sic dicunt ob id errant inquit Arist. vltimo textu. 8. metha. quia querunt vnū inter potentiā & actum, ac si actus & potentia essent diuersa, est aut inquit ipse vltima materia & forma idem, & hec potentia hec actu quare simile est querere quid nā vnus cā sit & vt vnū sit. i. esse vnus, vnū. n. quiddā; vnū quodq; & qđ potentia & qđ actu vnū quodammodo est, que Auer. in cōmento sic exponit, causa deceptionis eorum est quia ponūt idē qñ est in potentia & qñ est in actu esse diuersum, & in rei veritate est vnū illud, illud. n. quod fuit in potentia est in actu, & nō sunt hic duo diuersa, non est igit sic intelligendū qđ ex potentia & actu fiat vnū, ita qđ potentia & actus simul sint & faciant vnū, imo quia illud quod erat in potentia est actu effectum, eadē est. n. cā vnus & esse, h3 aut res esse vt est in actu a forma, qre & vnū, vnū subdit Arist. qđ aut aliqd gñatū sit vnū nulla est alia cā, nisi si quid fuit ex potētia ad actū mouēs.

DDeclaratur qualis sit cōpositio materie & forme cum inuicem non distinguatur realiter: Cap. xvi.

Ed tñ quia dī corpora naturalia cōponi ex materia & forma, & materiā & formā esse principia eorū, videndū que qualisq; sit ista cōpositio, apparet autē; ex vltimo textu. 8. metha. nō ita esse intelligendā vnitatē reze ex potentia & actu gñatarum vt sit ibi colligatio, aut inter aliqua duo cōpositio, neq; magis posse assignari rationem qđ aliquid sit vnū qđ sit ens vnū, idem. n. esse materiam p̄p̄inquam & ipsam formam, qđ si qua ratio sit esse ipsum agens, quod ex potentia in actum deduxit, nō ita igitur querenda est rerum naturalium cōpositio, vt materia & forma duo dicātur, sed eo modo quo Auer. prio phi. 65. declarat res nāles dissolui, in materiā & formā. i. in rōnes materie & forme & distinguī s̄m diffinitionē l3 non inesse, non. n. separant inuicē inesse, l3 separant rōne, rōnes aut sunt hec quia in cōposito intelligit materia p̄p̄inqua vt id ex quo factū est, forma autem vt id in qđ materia euasit & actū recepit, hoc aut est ipsum cōpositum, quia forma vt spherā significat non simple spheram: sed vt sic. i. in materia. Amplius rō materie in cōposito hac de cā salua licet sit idem re materia & cōpositū, quia pōt dissolui & fieri aliud: & est in potētia ad alias formas, p̄pterea elegantissime Themistius dixit, idem posse materiam & subiectū esse & appellari, s̄m quidē respectu forme cuius est, materia aut respectu cōpositi fieri & respectu qđ cōpositi cuius est s̄p̄; potentiā amisit, nā illud euasit resp̄cū aut fieri adhuc fuit potentiā.

Que res vt clarius intelligat, subiiciam exemplum quãtitatum interminatã que maximã cū ipsa materia hñt similitudinẽ, vt ipse Auerro. cap. primo de substãtia orbis declarat, sunt. n. in potẽtia ad oẽm nãlem terminatã quãtitatẽ, & nullũ de se terminũ seruant nullãq; hñt positiuã vnitatẽ, sed priuatiuã sicut materia, ab agente aut hñc vel illum terminũ acquirũt, nõ ita qdẽ vt quãtitas ipsa terminata res alia dicatur ab interminata, sed gradũ solũmodo actus & perfectio nis addit interminate. Sit igit quãtitas interminata loco materie prout ex ipsa fit quantitas ter minata, vt tñ est sub termino non est distincta ab ipsa quantitate interminata, sed sola rone, que est vt est id ex quo effecta est terminus, non aliter intelligendũ de potentia p̄p̄inqua, q̄ vt dicit Aristo. est idem q̄ ipsa forma. Item ista quantitas interminata licet sit sub hac forma, est tñ vt est in potentia eadẽ manens sub alio termino, sicut materia licet sit subiectũ respectu huius forme, est tñ rone sui in potẽtia ad alias formas. Idem exemplum possumus dare de ma teria intelligibili mathematicoẽ, nam apud Aristo. 7. & 8. mathe. mathematicoẽ materia est quãtitas, que tñ non est quid distinctum reale a suis figuris. Saluant autẽ fm̄ hanc positionem opti me oĩa dicta p̄hi & Auer. de gnatione ipsa, quõ ex totaliter subiecto fit ipsum compositũ, non aut dicit q̄ gnatur ex materia & forma, sed subiectum inquit vbiq; est quod fit hoc aliquid. Itẽ saluat rõ agentis, que est vt transferat id quod est in potentia ad actum non largiendo multitu dinẽ sed perfectionẽ. Saluatur & vnitas compositi eo modo quo ipse Aristo, declarat in fine octauĩ metha. saluatur etẽ materie rõ, quã non aliam ob cãm Aristo, posuit vnã nisi vt saluet q̄ sub vtroq; termino motus sit aliquod cõe quod transferat ad habitum ex priuatione idem ma nens sub vtroq; termino, que rõ hoc modo ipsi materie optime congruit, ipsa. n. nullũ actũ nullum de se habet esse, nisi aut sub hoc aut sub illo termino, ideo nunq; separatur a forma, sed sola rone vt intelligitur in potentia ad illam, sola etiam ratione a priuatione distinguitur, & merito nam quid aliud est materia quam forma in potentia, quid aliud forma quam materia actuata, est igitur compositum quia ex materia processit, in actum non actus, & materia quia in compositum euasit sub actu non autem actus.

De corpore quod est prima forma materie, idq; ita esse p̄ Aristo. antiquorumq; ostenditur authoritates. Cap. xvii.

Sequitur vt cum ea que ad esse materie spectant determinauerimus, nunc que ad ipsam consequuntur decleremus, illud est forma corporeitatis, que prima est i ma teria, & nunquam ab ipsa recedere tum sensu: tum ratione comprobatur, cõmuni cant. n. omnes forme materiales in hac forma habentq; per ipsam vt corporales dicantur, quod si illa forma in materia prima est a qua omnes forme habent vt primo genere materiali communicent, forma corporis prima forma in materia esse dicitur, vt primum. n. in materia aliqua forma recepta est corporalis efficitur, adeoq; corpus materie primo cohe ret: vt themistius res mãles & corporeas idẽ esse censuerit: sensu et inquit Auer. manifestũ esse id qd̄ oẽs defert trãsmutationes siue subales, siue accidentales esse corpus, & idem numero sub vtriusq; trãsmutationis terminis remanere, mō tñ diuerso, sub trãsmutatione. n. accidẽtali idẽ numero remanet, pp̄ actũ subalem quẽ a p̄pria forma h3, fm̄ nomen & definitionem in substã tiali aut vnum per priuationem cuiuscunq; forme vt possit nomen & definitionem iuxta va rias trãsmutationes variare, quõ aut hoc sit vt corpus idẽ numero sub diuersis remaneat for mis subalibus, declarat in cap. primo de substantia orbis. Nã cū aqua trãsmutat ad aerẽ, non cessant dimensiones aque fieri aeris donec exuant formã aque, & aeris formam induant, nam cū peruenerint ad maximam quantitatẽ aque tunc subiectum eã denudat a forma aque, & a quantitate dimensionum aque propria & recipit formam aeris & quantitatẽ dimensionũ propriarum forme aeris. Nec mirum videri debeat vt dimensiones aque fiant aeris qui valde maiores requirit, in tali enim via que est ad corruptionem aqua sub maioribus stare potest di mensionibus qua vt est in esse cõsistenti & quieto, similiter aer in via generationis suffert mi nores dimensiones quam in suo libero & absoluto esse. Hanc igit corporis formã cum oibus formis gnabilibus adeo cõem multi ex antiquis physiologis inuenissent non distinxere a ma teria, sed corpus ipsum esse omnium generationum subiectum iudicauerunt: & q̄ nullũ cor pus determinatum sibi vendicat paruum & magnum appellauere, alii vacuum & dimensio nem infinitam. Quod etiam Platoni videtur placuisse, propterea themistius vt refert Auerr. tertio coeli commẽto. 17. defendens Platonem sic inquit, & similiter non est inopinabile om nino vt cū que fuerit aliquis de prima forma que est in materia & est habens tres dimensiones

in qua sequuntur qualitates relique. scilicet caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas, & alie qualitates in qua proprie inuenitur figura per se non est impossibile ut primum eius sit superficies. Hanc opinionem ut Aristoteles confirmare, simile est. n. ut quantitates interminate eodem numero remaneant in generato & incorrupto ac de quantitatibus symbolis, quas in. 2. de generatione textu. 29. eisdem numero in generato & corrupto remanere procedit in habitibus symboli elementis faciliore fieri transmutationem.

Ostenditur per rationes Auer. quod ante omnem aliam formam substantialem tres dimensiones necessario in materia presupponantur. Cap. xviii.

Non minus autem efficacibus rationibus quam sensu & autoritatibus omnium sit necessitatem taliu dimensionu primitus in materia ostendemus, Auer. potissimum huius opinionis auctore sectantes, deinde eorum infringemus opinionem, qui ex Auer. inia forma aliquam substantialem dimensiones huiusmodi in materia precedere falso opinantur. Auer. igitur tunc ex diuisibilitate cuiuslibet forme materialis, tunc ex receptione diuersarum formarum in materia ante omnem formam substantialem quantitate in materia presupponi non solum quo ad fieri sed & quo ad esse opinatur. Nam cum omnis forma materialis sit diuisibilis ut apparet in. 8. phi. maior. n. virtus est in toto quam in parte, ideo recipi non potest nisi in subiecto diuisibili, ob id. n. forme celestes quae indiuisibiles sunt eterne, diuisio autem in subiecto non est nisi per quantitate, igitur in subiecto in quo forme materiales recipiunt quantitate presupponunt, propea Auer. in libello de subiecto orbis dixit, & quando inuenit substantiales formas diuisibilem diuisione huius subiecti, diuisio autem non est huic subiecto nisi in quantum huius quantitate sciuit et quod primum eorum que existunt in hoc sunt tres dimensiones que dicuntur corpus, ex quibus apparet quod cum forme materiales non possint fieri nisi in subiecto diuisibili, neque diuisi sine quantitate tales dimensiones ab ipsis formis necessario presupponi, non solum tanquam dispones quo ad fieri sed et quantum ad esse idem ex diuersarum formarum receptione Auer. probat. Quod. n. diuersas recipit formas, oportet ut partem habeat & partem. Si. n. materia simplex sit & indistincta, non poterit diuersas formas recipere secundum quidem hanc partem unam, secundum vero aliam partem, aliam partem autem & partem non potest habere sine quantitate, igitur diuersarum formarum receptionem quantitas precedat necesse est, unde Auer. & causa huius totius est quod hoc subiectum recipit primitus dimensiones recipientes dimensionem terminatam, & quia est multum in potentia, quam si non haberet dimensionem non recipet in simul formas diuersas numero, nec formas diuersas specie nisi in temporibus diuersis, sed in eodem tempore non inueniuntur nisi una forma, cum hoc quod eius materia est una numero &c. Manifestum est autem talem quantitate qua disponitur materia ut recipiat formas diuersas specie & numero non posse esse illam quantitate que sequitur formam substantialem, quia talis quantitas non sufficit ad distinguendum materiam secundum diuersas partes generationis diuersarum formarum. Quod. n. ex quacumque materie portione quolibet forma generari non possit, ut puta si ex uno pugillo terre generentur mille ignis, & ex dimidio non possint, hoc inquam non est ex parte materie simpliciter, sed materie tante, similiter est quod ex materia pulices non possint generari elephas, nec ex quacumque portione materie quacumque forma si igitur dicatur materie formam uniri immediate, & ad talem unionem quantitate propriam sequi, cum Aristoteles primo coeli unum celum tantum esse probat ex eo quod tota materia est sub ipsa forma coeli conclusa non sequitur quod ipse intendit, dicitur. n. quod licet forma sese immediate toti materie uniat, erunt tamen diuersae partes subiective talem unionem partem, atque ita non repugnabit plures esse coelos. Item si materia denudaretur a quantitate tunc corpus fieret ex non corpore, & dimensio ex non dimensione, qua sequella ex his declaratur, que superius dicta fuere, nam licet ex quacumque portione materie non potest quolibet forma educi sic corpus non potest ex quacumque potentia sed ex propria educi, propria autem ipsius potentia est non materia, non forma, non compositum, licet. n. sint potentia in qua non tamen sunt potentia ex qua corpus generetur, eque. n. impossibile est ex non quanto fieri quantum sicut ex non substantia, oportet igitur ut aliqua quantitas precedat potentia ex qua fiat quantitas terminata, illa autem est quantitas interminata ex qua fit corpus, alioquin ex non corpore fieret corpus, impossibile est autem materiam sine quantitate fieri corpus, nam ante omnem motum necesse est praexistere res possibile moueri, res autem possibile moueri non possunt existere sine aliquo actu, propea Auer. commento. 4. octauo phi. inquit impossibile est aliquod ens generari a moto quod est in potentia ens tantum. v. g. prima materia sed quod potest intelligi nuda omni forma ne dum ut generetur ex non esse, idem declarat the. 3. phi. in definitione motus dicens, neque vero moueri vlla res posset que partem solam haberet, quare materia per se non mouetur quam per se nunquam est actu, impossibile est igitur corpus fieri ex non corpore. Sed aliud corpus presupponi necesse est ex quo veluti in potentia interminato terminatum

corpus exoriatur, quod etiā ex alio declaratur, nam si quantum ex non quanto fieret, & quando corpus de potentia materie educitur ipsa omni q̄tate nuda intelligeretur, nunq̄ ab agente māli trāsmutaretur, omne. n. agens nāle agit p̄ tractum, tractus aut̄ nō sine q̄tate reperitur.

¶ Quo q̄tates interminate eedem numero eterne perseverent. Cap. xix.

Ed quia Auer. hmōi dimensiones easdem nūero ingnato & corrupto remanere & p̄petuari existimat, quō hoc sit, cōsiderandū, hnt aut̄ maximā cū ipsa materia essen- di similitudinem, ideo quō p̄petuentur in comparatione ad illam declarabimus, dicimus quidem materiā nullū actum de se & nullum eē proprium nre, sed solum modo esse in potentia ad omnes formas, itidem ipsas dimensiones nullū p̄p̄iū terminū hre, Sed in potentia ad omnes esse dicimus, & quemadmodum materia ipsa put sub diuersa & di- uersa forma repit aliud & aliud esse accipit sic ipse dimensiones vt ad aliā & aliā formā p̄sequū- tur aliud & aliud proprium esse sortiunt, vtq; materia vna priuatiue dī p̄ oīum formā priua- tionē & em talē numerositatē eadem in gnato & corrupto remanere, atq; ita p̄petuat aliud & aliud esse positium recipiens, sic ipse dimensiones fm numerositatē essentie priuatiuā & po- tentialē eede ingnato remanet & incorrupto, fm autē numerositatē ip̄suis esse quā propriam respectu huius vel illius termini hnt nō eedē remanere dnr, neq; n. materia idem esse sub aqua habet qd̄ sub ipso igne, lz quo ad essentiā quā h3 in potentia eadē numero remanere dicatur. Quod aut̄ hoc fit ad mentē Arist. ex ipsius dictis declarat. Nā in. 2. de gnatione textu. 129. vult in his elementis que in aliqua q̄tate pueniunt nō fieri corruptionem in vtraq; qualitate, quia qualitas simbola eadē in gnato & corrupto relinquit, non pōt aut̄ dici eadē specie quia sic cor- rumpere, neq; eadē numero fm esse p̄p̄iū & p̄p̄iū actū, non. n. fieret subalistrāsmutatio, que est totius in totū nullo sensibili remanente vt subiecto, remanet igit̄ numero eadē nume- rositate quā diximus. s. potentiali. Vt. n. talis qualitas simbola. v. g. caliditas indifferens est ad ae- rem, & ad ignem vna numero in potentia dī, neq; eius vnitas est vnitas actualis positua, licet igit̄ nunq̄ sit quin dimensiones huius vel illius forme actu esse dicantur, vnitatē tñ illā priua- tiuā hre intelligūt vt sunt potentia & ad hanc vel illam formā indifferentes. v. g. in illo instā- ti nature in quo intelliguntur nō amplius esse forme aīcedentis & fieri forme p̄ntis, p̄pea p̄s- primo de gnatione. 24. inquit, in his attū si aliqua passio manet eadē p̄rietates in gnato & corrupto, puta qñ ex aere fit aqua, si ambo diaphana aut humida non o3 hmōi passionem, sed alterā esse in quā trāsmutatur, in. 2. aut̄ de gnatione p̄cedit remanere eandē qualitātē simbo- lā, non pōt aut̄ alia idētitate remanere eandē quā illa que est p̄tiatiua & potentialis, iuxta quā & materia prima & q̄tates interminate eedē numero remanere dicūtur, sic. n. Arist. & Auer. dicta saluantur nec vilam in se continent contradictionem.

¶ Adducuntur illorum rationes qui existimat primā formā corporis in materia rece- ptam esse ex genere substantie. Cap. xx.

Vnc aut̄ volumus dubia obiectionesq; hāc positionē sequētia examinare, & preci- pue illas quibus aliqui adducti primā formā in materia receptā que est corpus sub- stantiale putant, ad quā p̄sequuntur dimensiones interminate de p̄dicamto quā- titatis, q̄ potētia tū rōnibus fulcitur, tū authoritatibus, prima quidē rō est q̄a dimen- siones sunt accidens & coeterne materie, ergo illas p̄cedit aliqua forma substantialis, nā oē ac- cidens fundatur in composito substantiali p̄pea destructis primis substantiis impossibile est ali- quid aliorum remanere. Itē Auer. 2. de aia cōmento. 4. ponēs dīam inter substantiam & acci- dens vult accidentia fundari in ente in actu, igit̄ cū dimensiones sint accidēs aliquid in actu substantiali p̄esse oportet, istud non pōt esse aliud q̄ materia informata forma corporis substā- tiali. Amplius Arist. in. 7. metha. declarat substantiā p̄cedere accidens natura definitione & tpe igit̄ ante dimensiones p̄esse oportet aliquā formā substantialē. Adhuc dimensiones cū ipsa materia constituunt vnū ens per accidens, omni aut̄ ente per accidens est prius aliquod ens per se ante igit̄ dimensiones ipsas aliquid in materia p̄esse oportet, ex quo cum ipsa fiat vnum ens per se, quod certe non pōt esse aliud quā forma corporis substantialis. Addūt et au- thoritates. 3. coeli textu. 61. inquit Arist. oportet aut̄ sensibiliū sensibilia corruptibiliū corrupti- bilia, sempiternoḡ sempiterna querere principia, vbi Auer. in cōmento inquit principia sensi- biliū p̄p̄inqua sunt sensibilia, non aut̄ remota vt prima forma & prima materia, per primam

aut formā non pōt intelligere nisi formā corporeitatis, p̄terea. 2. phi. cōmēto. 15. inquit q̄ priuatio existens in prima materia non est simpliciter priuatio, imo est sicut forma materie. Itēz Auer. dicit istas dimēiones remanere eadē numero, vel igitur remanent eedem realiter vel s̄m rōnem non s̄m rōnem, quia hoc est remanere eadē s̄m spēm, si eedē s̄m rem igitur mā ipsa remanebit eadē s̄m rē, vel igit̄ oportet dari materie vnā formā substantialē, s̄m quā remanet eadē eterna s̄m rē vel materiā s̄m esse reale non dependere a forma. Declarant aut̄ & qd̄ sit hec forma, & eius ponende necessitatē, est aut̄ forma hec per quā cōicant oīa gnabilia in genere corporis, oē. n. cōpositum in spē esse dupl̄r indiuiduū. v. g. indiuiduū ignis dici pōt & hic ignis & hoc corpus, hic quidē ignis a forma ignis, hoc aut̄ corpus per formā corporis, est aut̄ eadē numero hec forma numerositate gn̄is, diuersa aut̄ numero numerositate speciei, nā per diuersas formas spē contracta est ad diuersa numero & spē, nec est inconueniens, idem eē numero gn̄e non tñ idem spē. Necessitatē aut̄ hmōi forme hoc modo declarat, primo quidē ne detur creatio, ista. n. forma seminariū est & inchoatiuū oīum formarū alioquin nihil sibi p̄suponerēt forme, atq; ita crearentur. Secundo ponit vt saluent̄ tria principia rez̄ nālīū que oportet semper manere, materiā. s. formā & priuationē. Tertio vt disponat materiā que ex sui natura valde est a formis remota nisi adiūgatur aliqua aptitudo, aptitudo autē & appetitus sunt p̄p̄ formā. Ultimo vt dimensiones in ipsa fundari possint.

CImpugnatur predicta opinio.

Cap. xxi.

Non est opinio hec spernenda tum p̄p̄ rōnes quibus fundata est, tum p̄p̄ suoz̄ defensorz̄ autoritatē, sed tñ q̄ a p̄ho veritas ante oīa magnificanda est, eius amore rōnes in mediuz̄ adducemus, ex quibus q̄tū p̄dicta opinio valeat facile p̄spici poterit. Licet autē omnes fere rōnes quibus potentiā esse in rōne essentiali materie p̄bauimus, venire contra hanc opinionem possint, ea tñ p̄cipue militare v̄r. Quod omne recipiens tā formas sub̄ales q̄ accidentales nullā illaz̄ actu p̄inet, que p̄positio est Auer. tum primo cap. de substātia orbis, tum. 63. & 69. cōmentis primi phi. cuius p̄positionis rō esse pōt que adducit̄ 3. de aīa textu & cōmento. 4. q̄ oē recipiens debet esse denudatum a natura recepti, mā autēz̄ recipit omnes formas, igit̄ debet esse actu denudata ab illaz̄ vnaquaq; minor etiā p̄positio est Auer. in p̄dictis locis, imo est Arist. 8. meth. textu. 3. materiā dico que nō hoc aliquid ens p̄tate aut̄ est hoc aliquid. Item si mā haberet aliq̄ forme substātialem sibi cōeternā, p̄hs nālīs extrāsmutatione p̄trarioz̄ inuicem in cognitionem simpl̄r prime m̄e nō pueniret, sed ad formam corporeitatis, quod est falsum, nā ex receptione oīum p̄trarioz̄ cognouerunt q̄ est ens in pura potentia & res nāles ex ea vt in potentia existit essentialiter fiunt. Deinde omnes rōnes quas Auer. adducit p̄tra Auic. sunt contra istā opinionem, nā posuit Auicē. in mā imediate recipi formā substātialem corporeitatis: & ad ipsam sequi dimensiones interminatas idem esse iudicium existimans de ipsis q̄titatibus interminatis qd̄ est de terminatis, vt sicut terminate fundantur in ente in actu ita interminate. Auer. autem putat, interminatas in prima materia fundari imediate, non est autem inter Auer. & Auic. p̄trouersia, q̄ Auic. formā corporeitatis specificā. Auer. autem genericā posuerit. Neq; n. erat tā crasse minerue Auic. vt nesciret, si dedisset materie vltimum actum specificum q̄ nullum amplius substātialem recipere potuisset: sed quecunq; aduenirent accidentia forent, p̄terea nō apparet discurrenti, & per eius sufficientiam & per sue methaphisice libros q̄ hanc formam corporis specificā ponat, Auer. autem non solum specificam, sed neq; gn̄icam admittit ipsi materie primo inesse, nam in primo metha. cōmento. 17. exponens illud q̄ in fundamento nature nihil sit distinctum, omnem a materia formam tam specificam quam gn̄icam remouet, genus. n. inquit est formam v̄lis, materia autem s̄m q̄ in ea non debet esse in actu aliquid oīno ex eis que recipit nullam habet formam oīno, neq; v̄lem, neq; particularem, sed primo recipit formam v̄lem, & postea mediante forma v̄li recipit formas alias vsq; ad indiuiduales, appellat autem ipse formas v̄les elementoz̄, indiuiduales autem vltimas formas mixtoz̄, nam. 3. coeli cōmento. 67. inquit mediantibus elementis alias formas recipere, & est vna numero s̄m q̄ est subiectum formarū indiuidualium & multa s̄m formas quia diuidit̄ per eas & est v̄r similis gn̄i, sed differt a genere quia est vna numero in multis s̄m q̄ esse eius est in potentia, genus aut̄ est vnum in forma media inter actum & potentiam i multis &c. eandem sn̄iam in. 12. metha. cōmento. 14. repetit. inquit. n. & v̄r mihi q̄ intendebat dare dīam inter naturam materie inesse & nām forme v̄lis, & maxie illius qd̄ est genus, reputat. n. q̄ prima materia quia est cōis h; nām rei v̄r p̄dicabilis de pluribus, vnde

quidam

quidam existimant primam materiam esse corpus, & si ita esset haberet formam & non esset una secundum numerum, sed secundum formam: sed iam dictum est in aliis locis ipsam esse unam secundum numerum, & postea declarans qualiter est una & plures secundum numerum subiungit, coniectio igitur que intelligitur in formis comibus habet esse extra animam in potentia, ista autem coniectio que intelligitur in materia est pura priuatio cum non intelligatur nisi secundum ablationem forme individualium ab ea ex quibus appetit Auer. nullam formam dare materie ut comis reddat, sed comem asserere per priuationem omnium forme. Amplius non vident isti Auer. non solum contra Auic. argumetari, si ponat talem formam specificam sed et si genericam: hoc non est vtile apud Auer. nullam formam materiale uniri posse materie nisi mediatis dimensionibus interminatis, alioquin forma illa esset indiuisibilis non habens partem & incorruptibilis, & per consequens abstracta quod est impossibile, verba eius in primo cap. de substantia orbis sunt. Putauit Auic. quod de spatio trium dimensionum existentium in materia simpliciter. scilicet non terminata est dispositio dimensionum terminata in ea quapp dixit necesse est primam formam existere in prima materia antequam dimensiones existant in ea, ecce rationem unde motus est Auic. ad ponendam formam corporeitatis. scilicet quia credidit quod dimensiones interminate ita fundentur in ente in actu per aliquam formam sicut terminate quod Auer. sic impugnat ex quo accidunt ei multa impossibilia quorum unum est forma non diuisa per diuisionem materie, quapp non recipiet diuisionem: & ipsam esse eternam non diuisibilem per diuisionem sui subiecti, & ipsam non habere partem sibi succedens in eodem subiecto, quod si ita esset tunc materia nullam recipiet formam preter istam sibi primam. Item si dimensiones interminate essent substantie non mutaret nomen istius subiecti, neque definitio per mutationem alicuius dispositionis eius & esset tota transmutatio in accidentibus: hec est Auer. illatio primo phi. commento. 63. ex qua appetit primam formam substantialem in materia non posse esse corpus quod est genericum, certa est. non quod si dimensiones interminate essent substantia per eam indifferentiam ad diuersos terminos & figuras specie differetes essent substantia generica, ex quo tamen secundum Auer. sequitur quod tota transmutatio sit in accidentibus, forma ergo corporis substantialis siue generica, siue specifica non potest primitus in materia fundari & illi esse coeterna. Non minus vero Arist. reprobatur talis prima forma corporis forma secundum esse distincta a corporibus sensibilibus, nam. 2. de generatione textu. 3. sic inquit, sed facientes quidem unam materiam extra predicta scilicet corpora, hanc autem separabilem & corpoream peccat, impossibile. non sine partietate esse corpus hoc sensibile, aut. non. leue, aut graue, aut calidum, aut frigidum necesse esse infinitum hoc quod quidam dicunt esse principium, ecce quomodo negat aliquid esse corpus p aliquam formam non sensibilem ut et Auer. in commento dicit. Deinde Arist. primo de generatione textu. 31. quomodo inquit est materia & substantie corporee & corporis talis, corpus. non. com nullum, ubi negat corpus com preter corpus quod non sit tale corpus. Amplius sequitur elementa non esse prima corpora: nec primam compositionem materie quod est contra phi. 2. de generatione textu. 6. ubi talis materie in recipiendis formis ordinem ponit: quapp inquit primum quidem potentia corpus sensibile principium. Secundo autem prime partietates, dico aut. v. g. calidum & frigidum. Tertio autem ignis & aqua & talia. Si autem daretur hec forma corporis substantialis, primum principium non esset potentia corpus sensibile, nam per formam corporis iam actu esset, nec calidum & frigidum essent secundum a tali subiecto principium sed tertium. Adhuc sequitur elementa diuisa in parte per se mouente & mota sicut ipsa animalia, nam in elemento preter formam propriam ponunt formam corporis substantialem, per consequens autem est contra phi. 8. phi. textu. 30. & infra contra vero Auer. 4. phi. 71. & 3. coeli commento. 28. & 4. coeli. a. 22. ad. 25. Illud preterea destruit Arist. & Auer. doctrinam quod procedunt unum compositum habere plusquam unam formam substantialem, nam de elementis quod cum alia forma substantiali in mixto remaneat aliqua est excusatio, quia sunt media inter substantias & accidentia: & recipiunt magis & minus remanetque potentia in mixto, at forma corporis non recipit magis & minus, & quia forma est substantialis actu informat materiam. Amplius impossibile est dari aliquam formam genericam que specifica non existat, nam Arist. 7. meth. & 8. querens cur definitio cum habeat partes sit unum respondet quia vltima forma seu definitio est actu unum, forma autem vltima omnes superiores potentia continet, idque totum rei esse dicit: nam fissio pedis quodammodo est pedalitas: & primo de partibus animalium tot erunt animalium species quot vltime definitio. Si autem forma corporis sit distincta ab vltima forma definitio vltima totum esse rei non continet aut cum propinquo genere non explicabit, nec vero eo confugiendum ut dicant talem formam genericam posse poni distinctam inesse a specifica, quia sit potentia ad illam sicut Auer. dicit de elementis, nam forme elementorum sunt specificae: & genericum si dicatur esse in potentia ad suas species non tamen est quid preter species: itaque non est dicendum aliquid esse idem numero genere quod non sit idem numero specie, eadem. non. forma qua aliquid est hoc corpus est qua etiam est hec substantia hoc animal & hic homo.

Ponit vera mens Auer. in pposita difficultate & soluunt obiecta. Cap. xxii.

Icamus igit nos vera Auer. Iniam insequentes, corpus qd ponit coeternum materiae nihil aliud esse q tres dimensiones de pdicamento qritatis, que potentia eede numero in materia remanet: & vt sunt potentia sic imediate in ipsa fundant, q aut actu sint hoc vel illud corpus habet a ppria forma. Neq inconuenit talia accidentia in terminata vt in dria sunt ad plures formas: & vt sunt in potentia hie esse in ipsa materia, q est radix potentialitatis & interminationis, secus aut est de istis accidentibus vt sunt in actu, quia nullum actum hnt nisi a sua forma. Licet aut ita sit illud tn ex quo primitate substantie fit vnu cu forma est ipsa materia, & ro recipiendi est potentia materie, dimensiones aut pcurrunt vt dispones, per que ad argumenta in oppositu dicimus q oes ille rones pcludunt de accidentibus terminatis actu coposito inexistentibus, quo nos haud dicimus esse in matetia dimensiones interminatas. Minus et hi Auer. authoritates intelligut, mirorq q tales tanq sublimi ingenio viri ab Auer. Inia ita expsse diuenterint vt eius dicta, adeo oblique interpretent, sed ipsis illud accidit qd Arist. de nonnullis antiquis inquit. 3. coeli textu. 61. f. multa absurda tutari pp suage opinionu amore tanq vera habentes principia, na qd isti inquit Auer. de tali forma corporeitatis intellexisse cu inquit, sensibiliu principia remota non esse sensibilia, videlicet primam materia & primam formam fallum est: Auer. n. pro prima forma deuz intelligit qui ca rerum est omnium in triplici gne cause efficientis formalis & finalis, vt in destruc. de. patet dispu. tertia cu aut rerum sensibiliu no sit forma propinque relinquit vt sit prima forma remote, quo etia in. 12. metha. comento. 5. & 6. dicit naturale quide probare primu motore, q aut iste primus motor sit prima forma & vltimus finis reru naliuz declarari a pho, quibus pcordant ea q dicuntur. 7. metha. comento. 9. f. methaphisicu, quia substantias sensibiles considerat sub rone substantie posse ad primam formam peruenire, de qua et forma primo phi. comento. 69. inquit, & entia hnt aliud principiu a subiecto & est forma, sed primu principiu in hoc genere non potuit sciri in hac scientia sicut primu subiectum. Minus et pro eis valet Auer. dictum in. 2. phi. comento 15. dum inquit, & forte intendit q forma dicitur duobus modis de habitu & priuatione existente in prima materia, ista. n. priuatio quodammodo no est priuatio simplex imo est sicut forma materie, intelligit. n. Auer. q no eodem modo sentiendu est de priuatione materie sicut de aliis priuationibus, na priuatio que est in prima materia est que vltra negatione forme connotat potentiam ad formam, quin materia per talem priuationem dicitur esse vna talisq priuatio est q materie naturam apte possit explicare, cum nullam de se formam actu possideat, ideo respectu materie est quasi forma, non tn forma que inhereat, sed que materie essentiam declaret, qua obrem Plato inter priuatione & materie distinctione non posuit, sed per priuatione materie naz explicauit. Nec vero vlla est ad euitanda creationem talis forme necessitas, imo hmoi forma superfluit cu ex materia Aristo. velit totaliter copositu fieri, quid. n. aliud est materia q forma informis que ab age te formata efficitur. Nec magis requiritur hec forma vt saluetur geminum principium naturaliuz rerum. f. forma & priuatio, non sic. n. intelligunt principia forma & priuatio vt sit vna numero forma & vna numero priuatio que in oibus transmutationibus reperiat, sed quod in quacunq transmutatione ratio habitus & priuationis repit vnde phs 68. textu, sufficiens inquit erit alterum contrariorum facere presentia & absentia mutationem no eget et materia aliqua dispositione substantiali ad hoc vt inclinetur ad formam, cu in hoc eius tota essentia consistat vt inclinetur ad formam sicut potentia ad actum, ex dictis igitur aliquis suadebitur talem corporeitatis formam substantialem non admittendam, tum quia non sit necessaria, tum quia Aristo. & Auerro. destruat philosophiam.

Laudetur Deus.

E deo intelligentiisq; & humano intellectu: magna inter philosophos est controuersia: quomodo formæ sint & propriis subiectis esse operationemq; impartiantur: & enim cum forme mortali conditione: & corporeis nexibus ante oculos in hoc tenebricoso carcere solummodo obuersentur: idem nobis accidere necesse est quod Plato inquit illis qui sub terræ cauernis vitam ducunt: qui nisi in ymbris & inanibus simulacris assueti nusquam res veras esse credunt: sed omnia ymbras & inania simulacra tantum existimant: multi itaq; horum mortalium conditionem cõsiderantes opinati sunt non esse veras formas nisi que de sinu materiæ educte eiedmq; coherentes in corpore terminarentur: quasi potissima forme conditio sit generari in corporeq; extendi: nec alius cõmunicandi esse modus sit: q̃ per dimensiones alteratiuasq; qualitates. Aristot. autem harum sensibilibus substantiarum contemplatus ratiões ad quãdam primam prorexit: que omnibus qualitatibus omni dimensione omni corporeo & materiali affectu libera. Sempiterno diuinoq; corpori diuine sempiternæ esse suppeditaret: & eius continua indeficiētq; circuitione subcelestibus omnibus esse viteq; causa & principium foret. De hac ego celesti forma: que intelligentia dicitur: diserturus meum ad te Marce Maurocene magnifice sermonem dirigo: tibi presentem hanc ineam contemplationem deuouero: vt sicuti mihi semper in amore fideq; & patrocinio prestantissimus extitisti: ita tibi prestantissimum animi mei fructum. s. de intelligentia dedicem: nam cui magis de forma cœli q̃ tibi conueniat cõmentatio? quippe qui sapientia moribus viteq; officiis celestem vitam ducas: omnibus enim que ad bene beateq; viuendum sufficere possunt cõparatis: sicut ille diuine celestesq; substantie bonorum omnium aggregatione in se perfecte inferioribus his iugiter perfectiones subministrant: ita tu in hominum excellentia constitutus probos doctosq; ad honorum & virtutum cõmoda extollis: miseris suffragaris afflictis subsidium prestas: & quemadmodum nulla mortali labe aut corporis contagio celum intelligentia fulcit: ac moderatur: ita tu nullis uoluptatum sordibus infectum nullis pecuniæ cupiditatibus conuictus: mortali in corpore immortalem candidissimamq; vitam degis. Quas ob res tue rei publice sumo pere lætandum est: q̃ he philosophiæ studiorum palestra: talis ad eã sis accessurus: Quale sapientia: prudentia: & eloquentia prestante tui omnes optimi ciues desiderarent. Vale.

¶ Adducuntur rationes pro altera parte. Cap. I.

Difficultas inter sectæ phipatetice p̄fessores nō parua est an deus vel q̄libet intelligen-
tia sit vera forma orbis. s. q̄ illū inesse p̄stituat actuq; formali p̄ficiat vel solūmō assi-
stat vt nauita nauī, dās tm̄modo opationē. Nō desunt aut p̄ vtraq; pte rōnes & au-
thoritates, p̄rio quidē qa formā p̄ essentiā v̄lem ip̄ossibile est ī corpe aut corpali v̄te
tute recipi, qd̄ ex formis q̄ v̄les p̄ p̄ticipationē d̄nr p̄t iudicari, lapis. n. v̄r acceptus
in nullo sub̄o pp̄ v̄litate p̄t recipi, tāto igiē minus pp̄ suū esse abstractū simpl̄r deus
& intell̄ia. Deinde ex duobus ex̄tibus ī actū nō fit vnū cōpositū essentialē, sed vt d̄r
in fine. 7. & 8. meth. 03 vt hoc quidē actus sit hoc vero potentia, cuius oppositū in
celo accidit, si ei dicamus intell̄iam esse dare, nā mā coeli est ī actu vt dixit Auer. ca.
2. de sub̄a orbis & ca. vltimo, iō verius d̄r sub̄m q̄ mā, neq; h̄z potentiā adesse vt declarat. 9. meth. textu
17. eternor̄. n. nullū est in potentia nisi in potentia ad vbi quare sequit̄ vt ex intell̄ia & orbe vnū essen-
tiale fieri nō possit; sed tm̄ fm̄ id qd̄ est ī potentia, ea aut̄ est solūmō ad motū, q̄re ex orbe & intell̄ia fiet
vnū solūmō quo ad opationē hoc aut̄ esse intell̄ia assistere & nō dare esse. Amplius si ex intell̄u & orbe
fieret vnū fm̄ esse illud esset cōpositū qd̄ est ip̄ossibile. Quia. n. rōne Arist. 14. meth. ca. 2. p̄bat ip̄ossibi-
le esse aliqd̄ eternū ex elemētis cōponi quia 03 vt potentia sint ī illud vnū componibilia, qd̄ aut̄ ad esse
h̄z potentiā est corruptibile eadē rōne dicere possumus ex celo & intelligentia n̄ fieri vnū quia 03 celū
esse in potentia, si s̄. n. est rō siue cōponentia sint gn̄is māe hor̄ inferior̄ siue alterius, siue p̄stituant̄ cō-
positū de gn̄e māliū, vt sunt ista inferiora q̄ d̄nr cōposita p̄ formā in mā p̄stitutā & p̄stituentē; siue sint
cōposita ex eo q̄ forma p̄stituit & nō p̄stituit. Auer. n. i. 12. meth. cōmento. 39. p̄tra saracenos ponentes
deū trinū & vnū hoc medio argumentat̄, q̄ oē cōpositū nouū, & tm̄ ea cōpositio n̄ est sicut foē mate-
riales cū suo sub̄o, quocūq; ergo mō cōpositū est nouū, celū aut̄ eternū nō ergo cōpositū p̄firmatur rō
adhuc, quia Auer. i. 3. ca. de sub̄a orbis, sic p̄tra Auic. argumentat̄, si corpus celeste esset cōpositū ex ma-
teria & aīa imaginatiua esset gn̄abile & corruptibile, q̄ rō nō p̄ aliud p̄ hoc mediū t̄z, quia celū eēt cō-
positū, nec tm̄ cōpositione forme educte de potentia materie, quia Auic. nō ponebat aīam celi eductā
de potētia materie. Preterea est authoritas Auer. in. 7. meth. cōmento. 51. vbi loq̄ns de virtute īforma-
tiua inquit q̄ virtus formatiua nō est in semine sicut aīa in calore naturali, sed est ita q̄ sit inclusa in eo
sicut aīa est inclusa in corpibus celestibus, certū est aut̄ q̄ aīa nō dat esse semini ergo nec intelligentia
orbi. Itē dicit cōmentator ī primo ca. de sub̄a orbis, nō fuit dictū celū h̄re aīam nisi pp̄ appetitū & motū
in loco, sed neq; pp̄ appetitū neq; pp̄ motū localē necesse est intell̄iam esse aīam sub̄alē orbis, ergo nul-
lo mō erit eius aīa tāq; forma informās, nā; q̄tū ad appetitū p̄inet sicut ī intell̄ia idem est intelligens &
intell̄m ita appetens & appetitū vt p̄z p̄ dicta Arist. & Auer. ī prio coeli. 90. & 12. meth. 36. & 51. cū igiē
appetitus sicut intellectio sit sub̄a intelligentie si intell̄ia indigeret in suo desiderio ip̄so orbe accideret
eius sub̄am ab orbe esse causatā, nec vero d̄z esse orbis forma pp̄ motū; quia intell̄ia h̄z ī se oēm motus
actuitatē, cū nō manu aut pede moueat se itelligendo. Cōfirmanē p̄dcā adhuc p̄ Auer. verba ī. 8. meth.
cōmento. 12. vbi. d. & cū narravit q̄ iste subst̄tie celestes nō h̄nt materiā. s. quia nō sunt cōposite ex ma-
teria & forma, sed ex corpe & forma aīata intelligibili. s. nō ita q̄ aīa sit res aīata, nec ita q̄ illic est aliqd̄
quod animatur per animam, aut viuit per vitam, sed sunt animata per se & viua, omne enim quod vi-
uit per vitam est generabile & corruptibile, & ideo. d. Themistius q̄ sol & luna & stelle aut sunt forme
sine materiis, aut habent materias per equiuocationem, ad idem facit Auerro. in libello de substantia
orbis capitulo primo cum fuerit declaratum q̄ forme corporum celestium existunt in suis subiectis ta-
li existētia q̄ non diuiduntur per diuisionem sui subiecti & q̄ causa in hoc est q̄ non existunt in subie-
cto fm̄ q̄ sunt diuisibiles fuit declaratū q̄ iste forme non constituuntur per subiectum immo sunt ab-
stracte inesse quoniam existunt in toto subiecto & non diuiduntur per eius diuisionem, cōtingit q̄ nō
constituuntur per subiectum, non enim existunt in eo neq; in toto, neq; in parte & vniuersaliter neq;
diuisibiliter, neq; indiuisibiliter, ex quibus videtur eas nullo modo vere celum formare.

¶ Declarat̄ cōditiones forme & ī quo potissimū fm̄ p̄ipatheticos rō forme cōsistat. c. ii.

▼ Idendū igiē q̄o se habeat forma ad cōpositū & quot modis ipsum informat, si forte ex
horum consideratione propositum innotescat, est autem ratio forme secundum Arist.
cū in libris nālibus tm̄ in prima philosophia species & rō eius qd̄ quid erat esse, vt appet. i. 2.
phi. textu. 27. & 5. meth. ea de causis, nā vt d̄r. 7. meth. textu. 8. foīa est p̄ q̄ cōpositū h̄z esse

& 2. de aia. 37. rō forme est rō sube, nā cā ipsius esse oibus suba est, forma aut cā est ipsius esse qā ē actus. Quattuor aut sunt q̄ manifeste vnicuiq; forme māli inesse vnr primū q̄ p trāsmutationē educta ab agēte sit de potētia ad actū: cuius rō est qā gnatio est principiū effendi & sicut res adesse se h3 ita ad gnationē, hmōi aut forme hnt esse in mā cū ppria q̄titate & dispōnibus iōq; p alteratiōes māles ab agente p̄deūt in actū: hnt ergo & scdm. s. vt mutua cū subo habeāt depēdentā, nā sicut subm p formā h3 actū & cōplemētū, ita forma p subm sustentat sicut te. ius p id cuius est terius & actus p id cuius est actus, inseparabilis. n. est actus ab eo cuius est actus, cū aut oē qd est sit grā alicuius boni qd qdē p suā opationē assequitur iō & tertiū q̄libet forma h3. s. vt principiū alicuius opationis sit i pprio subo, quo p organo vti, nam sicut ppriā vnaq; forma h3 opationē ita & organū quartū est vt a quo h3 subm opationē necessario habeat esse, nā opatio est grā ipsius esse q̄ est foia, sicut igif gnans, subm q; ipm & opatio sunt grā forme a qua est esse, ita p̄cipua forme rō est dare esse & subam p̄stituire, huic p̄dōni q̄proxime accedit, vt alicuius sit opationis principiū, nā opatio formā insequit aliogn esset occiosa, magis remota a rōne forme sūt alia duo. s. p trāsmutationē ab agēte de potētia i actū deduci, & p subm sustentati, neq; ab re, hec. n. duo forme simplr ex defectu accidūt, ex eo. s. q̄ sunt i mā, & q̄ ppria carēt p̄petuitate, nisi. n. eēt p̄fectio māe cōicata forma subo nō indigeret neq; agēte opus foret esse p trāsmutationē largiēte, que igif forme fm se eterne existūt, hec & ex se suore sūt subore subie absq; eo q̄ ab agēte in actū trahant, & opationes in suo subo hnt principiū absq; eo q̄ a subo vllō mō depēdeāt: sed subm ab ipsis simplr esse h3, quā p̄eedē pprii subie efficiētes fines & forme euadūt, nō quidē vt efficiētes dicant qā subm trāsferāt de potētia ad actū cū oīno tali potētia careat, sed hoc p cōpationē ad hec celestia dī, in qbus id agēs appellamus a quo res subam acq̄sivit, cū vero in eternis nō sit hmōi acq̄sitiō, sed forma locū suppleat agentis, iō dī idē esse formā & efficiēs, vt fusius cū de mūdi efficiētia determinaremus est declaratū, eadē autē forma abstahta sibi ipsi est finis quia i exteriori subo bonū & primā p̄fectionē nō q̄rit, i hoc. n. eternorū opationes a mortalibus differūt, q̄ ille p̄rio sunt pp se secūdo pp aliud, he vero primaria intētione pp aliud secūdaria pp se q̄ qdē forme p̄dōnē p̄grue p̄seq̄, nā he ad materiā p̄uerse quasi extra se habēt esse in alio similiterq; opationes, ille aut in sui substātia p̄sistētes similiter pp se p̄cipue agunt.

Soluunt auctoritates pp q̄s existimatū ē repiri gn̄s foarē q̄ largiāt opationē sine eē. c. 3.

Vnt aut q̄ tertiū gn̄s forme cōmentant. s. a quo subm solā opationē sine eē recipiat: ac talē formā quo ad opationē solū cū subo vniri dicūt, quo aut ad eē p p̄ntiam assistere vt i nauī gubernator temoni. Que opinio ex dictis Platonis i Alcibiade origine; deduxit, definit. n. hoiem aiam esse corpe vtentem, quo quidē mō aia potius assistere dī q̄ dare esse, a qua snia nō alienus Arist. vt, cū dicat i sc̄do de aia textu. 11. Amplius aut immanifestū si sit corpis actus aia sicut nauī nauis, cui r̄ndent q̄ d̄nt. 8. phi. textu. 28. eorē aut q̄ sunt fm nām, ipsa a seipsis vt aialia, nō. n. hoc est immanifestū si ab aliquo moueant, sed quō o3 accipe mouēs ipm & qd mouēt, vt. n. q̄ ibi sit accipiēdū sicut i nauibus & i nā ex̄ntibus, sic & i aialibus eē diuisū mouēs & id qd mouēt, & sic oē seipm mouet. Sed p̄fecto si veritatē ipsam p̄teplari & Arist. dicta inspicere velimus impossibile est dari talē formā, q̄ subo det ppriā opationē & illius nō sit vera forma, & n. si q̄n Arist. i dubiū trahit nō esse manifestū; an aia moueat aial sicut nauī nouū illud p̄pea facit, nō qā arbitret aliqd esse principiū opationis alicui qd eiusdē nō sit forma, sed pp dubiū qd est, an abstracta sit a corpe s3 esse vel solū s3 rōnē, multi. n. ex antiq; physiologis nō solū hūanā esse abstractā, sed de oī existimābāt. Existimauit aut plato vt in p̄hedro & in p̄hedone appet, aiam hoīs immortalē: & iō volēs eius indepēdentā ad corpus oñdere, dixit hoiem aiam esse corpe vtentē, p qd ēt oñdit nō solū rōne abstracta sed fm esse, ex quo ipsa fm se corpe vti: vsus. n. corpis quandā inter vtentē & vsum dicit distinctionē, si vero corpea sit potius actus organicus fuerit, & aial. i. cōpositū qd corpe vti q̄ aia. Aliogn ēt fm Arist. 13 aia sola rōne sepef, hō tñ aia ipsa est, forma n. totū est esse & quiditas, vt ipse Arist. 8. meth. 8. textu oñdit, inqt. n. nā qd quid erat eē sp̄ei & actui cōpetit, nā aia & aie eē idē, hoīs vero eē & hō nō idē nisi & aia hō dicat, a & i. 7. metha. textu. 40. species vere est rō, hec. n. est prima suba vt hoīs q̄ aie rō, nā vt in eodē. 7. meth. dī textu. 39. aia duplr dī vel vt totū & cōpositum. i. sp̄ei mā vel simplr & fm rōne; aie solū stat aut aiam dare esse siue abstracta, siue corpea sit, s3 Plato volens eā abstractā fm esse significare oñdit id p̄ eā definitionē; qā est corpe vtens: accipiens hominis esse a forma simplici, non ergo propter hoc existimandum est formam dari a qua subiectum propriam operationem non esse recipiat.

Ostendit impossibile esse quin id quod in corpore celesti est principiū motus: sit ēt r̄ius dē forma propterea q̄ est ex se motū & animatum. Cap. iiii.

Emōstrabimus igif impossibile esse vt principiū a quo h3 corpus celeste motū eiusdē non dicat vera forma, p quo primo accipiendū quid Arist. velit p id qd ex seipso mouēt, o3. n. vt ipsummet sonat nomen per principium moueri quod habet in seipso, cum quo est vnum & quodāmodo continuū, q̄ si non alia vnio sit quā quia hoc mouet hoc autem mouetur

non magis aliquid a seipso moueri dicet quā cū aliqd corpus ab alio pellit aut trahit, cū igitur intelligentia nō manu pede ve coelū moueat, si corpori celesti nō vnitur nisi, put mouet certe nō est videre cur magis celū ex se moueri dicat quā aliud qudcunq; corpus quod a corpe mouetur, sed corpus a corpe non dicitur ex se ipso moueri sed ab altero, sed vt Aristo. inquit. 8. phi. 39. textu si oporteat considerare vtrū causa motus & principium sit ipsum seipsum mouēs, aut que est ab alio illam oēs ponunt, ipsū. n. qd per se est cā semp prior est eo qd est s̄m alterū, & quod ipsius est, & in. 7. & 8. phi. ostēdens phs qd non sit procedere in infinitum in mouentibus & motis probat quod sit deuenire ad aliquod quod a principio intrinseco ex seipso mouet, id aut principium in primo moto nō pōt esse nisi forma vt ostendit p Auerro. cōmento. 2. septimi phi. & textu & cōmento. 9. & in. 8. 43. & 44. Deinde principium motus corporis celestii est eorū nā qd patet ex Aristo. in primo celi textu. 5. vbi iacens fundamenta inueniendi naturam & motum quinti corporis simplicis ait, omnia. n. phisica corpora & magnitudines s̄m se ipsa mobilia esse dicimus s̄m locū, natura. n. principium esse dicimus in ipsis, patet aut nature definitio. n. ad corpora celestia extendi cū motum in nature definitione positū subdiuidat in rectum & circularē, quāuis vt inquit Auer. cōmento. 3. secūdi phi. nature definitio nō oīno vnioce dicatur de corporibus celestibus & subcelestibus, natura aut vnus cuiusq; rei est eius forma teste Aristo. secūdo phi. textu. 4. naturam hnt quecunq; hmōi hnt principium, & sunt hec oīa suba, subiectum. n. est quoddā & in subiecto natura semper, sed substantia rei est forma rei, principium igitur intrinsecum corporū celestium est ipsoꝝ forma, que & si non sit per subiectum inesse constituta, non tamen negari potest quin corporis celestis vera sit forma, quod declarauit Auer. in primo coeli cōmento. 5. siue naturā coeli ipsum celeste corpus sumamus. s. vt subiectum intelligentie natum est ad talem motum, aut s̄m qd intelligentie abstracte inate sunt habere subiectum propriū quod circularitet moueatur, sicut forma ignis subiectum quod sursum ascendat, & ita hoc nomen natura de forma coeli abstracta dicitur sicut de aliis formis naturalibus. Amplius necesse est intelligentiam vere esse formam coeli cum per eam coelum animatū dicat viuens appetens, & actione habere animalis, Aristo. n. secundo coeli textu. 13. causam asserens sex positionum que coelo attribuunt. s. dextri & sinistri, superius & inferius, ante & retro, supponit coelum animatū esse & habere motus principium, quo quidem supposito vtitur ad multarum difficultium q̄stionum dissolutionē: vt apparet in eiusdem secūdi libri. 61. textu, vbi questiones de corporum celestiuꝝ motu & ordine promotas dissolui non posse asserit nisi corpora celestia animata esse supponat, dicens. Sed nos vt de corporibus ipsis solis & solitariis ordinem quidē habentibus, inanimatis autē oīno perquirimus, oportet autem existimare tanquā participantibus actione & vita, sic. n. nihil videtur preter rationem esse accidens, & infra textu. 68. dissoluens questionem cur tanta stellarum multitudo in octaua spera spectetur inquit. Intelligere. n. oportet vite & principii vnus cuiusq; multam esse excellentiā prime ad alias. ¶ Sunt autem appetentia, nam vt inquit Auerro. in. 12. methaphysice cōmento 36. apparet bene hec corpora esse animata, & qd non habēt de virtutibus anime nisi intellectum & virtutem desideratiuam qua mouent in loco, iste autem virtutes indigent subiecto in quo sit desiderium ad motum sicut indigent mobili: & ideo dicit Auer. in secundo coeli cōmento. 60. cum declaratur est in phisicis qd motor corporum celestium non est in materia, declaratum enim est in libro de anima qd illud quod est huiusmodi est intellectus, & declaratum est in tractatu primo qd forma intelligibilis non mouetur nisi s̄m desiderium quod fit a suo intellectu, quapropter necesse est vt habeat suum imaginatū, hoc est (vt puto) subiectum in quo est virtus imaginans, & est corpus celeste habens desiderium. Nec minus ex motu argumentari possumus qd sint animata, omne enim habens figuram terminatam quod in loco mouetur necessario est animatum, quod etiam conuinci potest per Aristote. processum in. 8. phi. primo. n. ostendit per hec corruptibilia non esse processum in infinitum in mouentibus & motis: sed esse deueniendum ad primum motum ex se per exemplum ab animalibus sumptum, sola. n. animalia seipsa mouere dicuntur, quo etiam fundamento vtitur in manifestando non omnia aut semper moueri aut semper quiescere, & propter hoc necessarium esse motū ex se ipso primum, quod moueatur a motore immobili per se & per accidēs, tempore eterno, vnde successio perpetua fit his mouentibus immobilibus que aliquando sunt & aliquando non. ¶ Et vltterius prouectus ex eo qd iste primus motor simpliciter est omnino immobilis infert motum localem perpetuū ab eo prouenire, qui motus localis per se inuenitur in istis motis habentibus animas, alii autem motus per accidēs, ab vno enim per se non prouenit nisi vnum, per remotionem ergo eorum quibus inferiora hec animalia mouentur per accidēs, ex eo quod sunt per materiam in esse constituta monstrauit animalia illa celestia ex seipsis moueri localiter & animata esse sicut ista, imo verius dici mota ex se quā non sicut hec subcelestia ab extrinseco appetibili transmutantur. Si igitur hec mobilia animata essentialiter dicimus quia per se in loco mouentur, quanto magis celestia, in quibus preter motum animalis proprium nullus alius inuenitur, vere animata vocabimus, nisi igitur nominū vim & significata de

struere volumus dicendum est, cum corpora celestia per principium intrinsecum ex se naturaliter moueantur & sint viua & appetentia, habere propriam formam substantialem que ipsa est intelligentia, Nec vero eo confugiendum, vt corpus celeste ab intelligentia tantum operationem habeat absq; eo qd sit eius forma, nam preter id quod non esset per se motum, aut animal essentialiter impossibile est aliquam operationem propriam alicui vt subiecto inesse que ei non insit prius merito forme vt inquit *Aristo.* secundo de anima textu, 24. viuimus & sentimus dupliciter, aut subiecto, aut forma, est autem anima actus & ratio, subiectum autem susceptiuum igitur sentire & viuere erit propter animam que non est & species, qd si ratio *Aristote.* ibi valet ad probandum animam esse formam eodem modo de corpore celesti. ostendo qd intelligentia sit eius forma cum viuere appetere & seipsum localiter mouere corpori celesti per intelligentiam insint.

C Adhuc ostenditur intelligentiam esse coeli formam sumpta ratione a motu circulari. C. v.

Ed alio adhuc sumpto principio idem euidentius ostendamus, omnis localis motus vel est, elemetalis, vel generis anime, quod quidem inductione est manifestum, elemetalis autem siue sit simplex, siue a predominio sive vnam solum est loci differentiam, aut sursum, aut deorsum, aut mixtim vt venti & reliqua transversaliter lata, qui autem est anime sive omnes loci est differentias. Sed cum considerata fuerint animalia, que apud nos mouentur in eorum motibus duo principia inueniuntur sibi inuicem contraria, alterum. n. aut sursum, aut deorsum inclinatur, alterum autem ad motum progressiuum qui sive omnes loci est differentias, propter quod animali accidit fessitudo, quare appropinquat esse celestem motum esse generis anime tantum, nam si esset anime sive quid vt sunt horum mortalium animalium motus, motor ad motum sui subiecti moueretur, & sicut animalium corruptibilium motores esset transmutationibus subiectus, & corruptibilis quare primus motor non esset eternus, cum autem primus motor eternus sit & intransmutabilis, & similiter primum motum nullaque sit contrarietas inter motorem & mobile, necesse est vt principium motus corporis celestis sit generis anime tantum, nam si alio modo ille motus se haberet non posset esse circularis eternus, motus autem circularis est anime sive anima, vt. n. dicitur secundo coeli textu. 17. vnumquodque quod est opus est gratia operis dei autem operatio immortalitas, hec autem est vita sempiterna, itaque necesse est deo motum sempiternum existere, hic autem est motus circularis, quem solum possibile est esse perpetuum, & sicut est anime & intellectus natura in seipsam conuersa, sic circularis motus ab eodem in idem reuertens in seipso quodammodo persistat. Si igitur celeste corpus motus circularis est proprium subiectum simpliciter. i. neque habens ad alium motum vel ad aliam formam potentiam, necesse est vt inquit *Auerro.* in secundo capitulo de substantia orbis vt natura istius corporis nihil aliud sit quam natura anime mouentis in loco, & ideo dicitur viuens per se appetens per se & motum ex se, quia eius principium non est sicut alia principia materialia que recipiuntur in subiecto non omnino perfecta receptione. i. ita qd illud subiectum non sit potentia ad aliam formam vel alium motum, sed tota natura corporis celestis est erga intelligentiam. Amplius ex ipso orbium motu propositum manifestari potest, nam pro tanto suo subiecto vnaqueque forma est magis intrinseca & propria quanto operatio illi subiecto a forma est magis necessaria & essentialis, ob id. n. elemetalium formas dicit *Aristo.* 4. coeli. 22. esse valde propinquas materie, & quiescere sursum, aut deorsum, vel moueri sursum aut deorsum propinqua esse elementorum substantie, imo vt *Auerro.* dixit in eodem libro commento. 40. ingredi elementorum definitiones. Sed sicut elemetalium forme ex imperfectione sunt materie propinque, ita intelligentia ex sui perfectione magis cum coelo ipso vnitur, ideo dixit *Auerro.* in secundo coeli commento. 3. recipiens autem istam formam quod adunatur cum ea est corpus celeste incorruptibile. Ad quod sequuntur dimensiones corporales, & alia accidentia que in eo inueniuntur, ideo forma & formatum sunt in eo idem numero, sed sive dispositionem magis diminutam quam sit adunatio recipientis & recepti in forma abstracta & causa istius adunationis inter suam formam & materiam est, quia non coheret sive materie mediantibus dimensionibus sicut forme generabiles & corruptibiles, motus autem circularis magis substantialis est corporibus celestibus quam moueri sursum vel deorsum elementis propter quod dixit *Auerro.* in destructio. destructio. disputa. 3. in solutione noni dubii. Philosophi opinati sunt qd sunt aliqua entia quorum definitiones substantiales consistunt in motu, sicut ventus & alie res & qd coeli & inferiores res sunt de hoc genere. s. sunt de entibus quorum esse consistat in motu & infra in solutione. x. dubii rationem assignans quare corpora celestia possunt habere efficiens, inquit & radix huius est qd esse corporum supercelestium consistit in motu, & ideo dans motum est sive veritatem dans esse. Intelligentia igitur a qua corpus celeste adeo necessariam adeo substantialem recipit operationem, poterit non minus ei esse intrinseca & substantialis quam propria sit operatio, imo etiam magis erit igitur corporis celestis vera & intrinseca substantialis forma.

¶ Probatum adhuc intelligentiam esse coeli formam quia sit eiusdem finis. Cap. vi.

Reterea id est forma coeli propter quod celum assequitur finem, & ea que sunt propter finem ac permanentiam eternam, nam ut dicitur secundo phi forma & finis coincidunt in materialibus, quanto magis in abstractis, & in eodem secundo textu. 51. & infra ostendit formam esse finem quia est id gratia cuius est materia, & propter quod in ea sunt omnes dispositiones & organa. Sed corpus celeste ut declaratur in cap. secundo de substantia orbis habet figuram circularem & motum, & quecumque alia per que assequantur suum finem ab intelligentia, & non modo ista sed etiam permanentiam eternam quamobrem necesse est ut intelligentia respectu coeli sicuti est finis ita forma existat, ob id enim phi in. 8. phi. textu. 51. & 12. methaphi. textu. 38. d. a deo coelum & naturam dependere, talis autem ordo debet esse essentialis, cum reliquus uniuersi ordo ab eo dependeat, talis autem necessitas connexionis non potest esse alio modo quam forme finis & mouentis ad proprium subiectum, ex tali. n. continuatione ostendit Auer. intellectum esse formam hominis ut patet in. 12. metha. commento. 38. ex hoc inquit apparet bene quod Arist. opinatur quod forma hominum in eo quod sunt homines non est nisi per continuationem eorum cum intellectu qui declarat in lib. de anima esse principium agens & mouens nos. Intelligentia. n. abstracte in eo quod sunt abstracte debent esse principia eorum quorum sunt principia duobus modis scilicet quod sunt mouentes & scilicet quod sunt finis. Intelligentia. n. agens in quantum est abstracta & est principium nobis necesse est, ut moueat nos scilicet quod amatum amans, ex quibus verbis apparet Auerro. ita opinari de intelligentia respectu coeli sicut de intellectu respectu nostri non aliam ob causam quam per continuationem scilicet finem quod est hominis felicitas, ideo dixit in. 3. de anima. 36. commento, fiducia. n. in possibilitate continuationis, intellectus nobiscum est in declarando qui respectus eius ad hominem est respectus forme & agentis non respectus agentis tantum.

¶ Ostenditur ex processu Arist. ab istis formis sensibilibus ad primam formam quod intelligentie sint vere coelorum forme eos inesse constituentes. Cap. vii.

Emum principium substantie sine esse cuiusque rei est forma ut est frequenter. Arist. in metha. quod in quacumque forma verificatur siue materialis sit, siue abstracta, & ideo phi in. 7. & 8. metha. determinans de substantia entium sensibilium ostendit principium esse & substantie ipsorum esse formam, ex quibus postea in. 12. metha. ostendit principium mouens esse primam formam, quod quidem in naturali philosophia efficere non potuit quia non considerabat de principio rerum sensibilium ut substantia sed ut est natura. scilicet ut est principium motus & quietis, & ideo per motum qui comitatur esse rerum naturalium operatio solummodo ad primum motorem peruenit: in prima autem philosophia quia considerabat de eorum principio subali, propea in cognitionem prime forme potuit peruenire, quod clarissime Auer. in. 7. meth. commento. 9. significauit dicens & in hac scientia queritur de principio prime substantie, & ideo posuit principium perquisitionis ex hoc de principis substantiarum sensibilium ut cum fuerit ei hoc declaratum quod principia substantiarum sensibilium. scilicet forme sunt substantie & est declaratum in scientia naturali hic esse corpus sensibile quod est causa in aliis subiectis sensibilibus & prior eis declarabitur quod forma istius corporis est principium ultime substantie que est prior aliis substantiis, & quod ipsum est illud quod dat aliis substantiis formas subales generabiles & corruptibiles, ex quibus significatur eo de modo intelligentiam esse primo corpori subiecte principium sicut istis generabilibus sua forma, quod non ex hoc subali principio primam formam ostenderet esse principium eandem primis corporibus si non esset vera illorum forma a qua habent substantiam & esse: quod Arist. obseruasse appetit: in. 12. metha. textu. 5. substantiam distinguit incorruptibilem & eternam, sempiternam autem dicit necesse esse elementa accipere, Auerro. autem in commento. d. Arist. ostendere illud principium quod declaratum fuit in. 8. phi. esse primum motorem eundem esse primam formam: sed est motor primi mobilis ergo eiusdem est forma sicut in istis substantiis sensibilibus quod est principium motus intrinsecum idem est eius quod primo mouetur forma, & ideo istam primam formam prout ostendit esse actum purum & mouere per seipsam amatam & desideratam: & esse vna sequi ipsam intelligere ab ipsa uniuersi totius ordinem dependere, quod omnia prime forme perueniunt ut est abstracta, non est igitur negandum intelligentias veras esse formas subales celestium corporum sed non sint extese & a corporibus scilicet sublimi dependentes, vera. n. forme ratio est dare esse.

¶ Soluuntur argumenta totius partis in oppositum facta. Cap. viii.

Ita autem oppositis respondemus primum procedentes, formam simpliciter abstractam intentionaliter siue vltimenter in aliquo subiecto recipi non posse. Sed quoddam medium dari inter receptionem intentionalem & corporalem. id est extensam, & est modus scilicet quem intelligentia orbi uniuersi, neque. n. tamen uniuersi quantum intellectui res intellecta, neque ea est inter orbem & intelligentiam diuisio quanta est inter partes forme materialis & ipsum subiectum quod mediante quantitate uniuersi, sed orbi intellecta uniuersi nulla quantitate interueniente, quem uniuersi modum Auer. in. 2. celi commento. 3. exprimit ita inquit & virtus que est in hac natura est similis forme naturali & similis

similis forme abstracte quia non diuiditur per diuisionem corporis in quo est, quia non habet subiectum neque contrarium sicut
 declaratum est superius, recipiens autem istam formam quod aduenit cum ea est corpus celeste incorruptibile ad quod se-
 quuntur dimensiones corporales & alia accidentia quae in eo inveniuntur: & ideo forma & formatum sunt in eo idem numero
 sed secundum dispositionem magis diminutam quam sit adunatio recipientis & recepti in forma abstracta: & causa istius adu-
 nationis inter suam formam & suam materiam est quia non heret suae materiae mediatis dimensionibus sicut forme genera-
 biles & corruptibiles. ¶ Ad secundum dico magis uniri intellectum orbi & verius cum eo unum fieri quam ex anima &
 corpore in istis animalibus, non enim sic intelligendum est celeste corpus esse in actu, ut ex se habeat actum distinctum &
 non ab intelligentia, celeste enim corpus seclusa intellectu nulla habet perfectionem, sed ita est in actu ut sit per intellectum
 qui actus sic intelligitur, quia ex se determinatum est ad propriam intellectum nec ullam habet potentiam ad esse vel non esse
 sed eterno fuit actu sub intellectu: & propea dicitur materia in actu quod theophrastus philosophus in digressionem de materia dixit materiam pro-
 priam formam perfectam subiectum dici, quia iam potentiam amisit ad illam formam, cum igitur a corpore celesti secluserimus genera-
 tionem & corruptionem & veram efficientiam manifestum est nullam requiri potentiam, sed ex se ad actum proprium esse
 determinatum, & hoc manifestavit Auerroes in libello de subiecto orbis capitulo 4. quoniam dixit, corpus autem celeste est quasi
 materia istius forme abstracte: quia est materia existens in actu, & ideo non assimilatur materiae nisi in hoc tempore, quia est materia fixa
 recipiendum formam: & ideo dignius dicitur subiectum quam materia, materia enim quae est huius dicitur materia quia est potentia forma in ea fixa, &
 dicitur subiectum quia est affixa forme: & fit compositum ex materia & forma, ex quibus est appetitus, neque ex Aristotele neque ex Auerro-
 e. scilicet eos dicere quod in corpore celesti potentiam adesse solummodo ponunt quod appellatur secundum dimidium: nam ut Aristoteles inquit
 in 9. methaphisicorum textu. 17. eternorum nullum est in potentia simpliciter, omnis enim potentia est perfectionis, declaratum autem fuit unio-
 nem esse inter intellectum & orbem absque potentia, nisi eam logicam appelles. id est non repugnantiam. Neque est quod tertio
 loco de composito dicebat scilicet materiam naturam deturbat, vel enim ex orbe & intellectu non fit compositum vel alterius a
 compositis corruptibilibus est rationis: illa enim forma in materia constituitur quae & mutuo constituitur: & ad subiecti diuisionem
 diuiditur quod est potentia ad oppositam formam, non sic ex intellectu & orbe fit unum, neque enim intellectus per subiectum est
 constitutus: neque ob id celum indiget intellectu a ut constituat, quia sit in potentia ad formam oppositam, neque diuiditur in-
 tellectus ad sui subiecti diuisionem, ideo non dicitur intellectus per se, neque celum compositum eadem de causa dicitur motum ex se appetens per se
 intelligens per se quod sibi voluit Auerroes capitulo primo de subiecto orbis dum dixit & non est dictum celum habere animam nisi per ap-
 petitum existentem in eo & motum localem, appetitus vero quod est hoc in corpore non est nisi quia est corpus celeste
 viuum per se appetens per se non per potentiam existentem in eo diuisibile per eius diuisionem, esset enim generabi-
 le & corruptibile, sed dicitur esse motum per principium separatum quod est in eo non per principium quod est per se in eo & hoc
 modo dicitur viuum & intelligens: si vero sicut saraceni dicunt deus esset trinus & vnus oporteret de necessitate
 partes esse in potentia ad totum, quia illa compositio esset prima compositio partium inter se: & ex quo illa vnitas est
 simplicissima si illa tria primo & essentialiter in vnitate constituerent necesse esset potentiam percurrere, quae sequitur
 ut illud compositum sit nouum, esset enim generabile & corruptibile, inesse enim potentia ad esse & non esse alioquin ex illis
 actu existentibus non fieret unum, sed in celo non sum plura in actu quae cohere in vnica essentia deant: sed tota essen-
 tia ipsa est intellectus, quae vnice orbi sine potentia, quod in illa trinitate est impossibile: quia ibi sunt plures actus distincti
 qui in vnico sine potentia peruenire non possent. Preterea illa forma vnitatis in trinitate vel ordo ut sit consti-
 tuens & constituta vel constitutus non constituta si primum ergo corruptibilis, non secundum, quia tunc non esset trinitas, illa
 enim tria solummodo actum haberent vnitatis: & ita non essent tria, nec essent vnico, quia vnitas quae est in trinitate consti-
 tuitur ex tribus quae potentia continent, si ergo constitueret & non constitueret, ergo essent quattuor quia esset vnitas a tri-
 bus separata, quae de intellectu cum orbe dici non possunt, non ergo par ratio est vnionis intelligentie cum orbe & vnitatis
 cum trinitate. Valet autem contra Auerroem. ratio Auerrois. forma enim quae cognoscit singularia de necessitate est materialis
 & corruptibilis: ideo Auerroes in libello de diuinatione per somnum inquit si intellectus cognosceret singularia essent
 corruptibiles. Nec vero ad propositum adducta est Auerrois autoritas in 7. methaphisicorum commento. 31. non enim Auerroes
 intelligit virtutem gignitiuam, ita esse in spmate sicut anima celi est in ipso celo: sed intelligit animam qua spma
 actiue est animatum ita esse in spmate sicut anima eadem que generat potentia est in corporibus celestibus: quia ut dicitur se-
 cundo de generatione animalium capitulo 3. sed non omnis anima siue virtus siue potentia corpus aliud participare videtur, idque magis
 diuinum quam ea quae elementa appellantur, & infra: inesse enim in semine omnium quod facit ut secundum sint semina, videtur
 quod calor vocatur, idque non ignis non talis facultas aliqua est, sed spiritus qui in semine spumosoque corpore con-
 tineatur, & natura que in eo spiritu est per portionem rudentem elemento stellarum ex quibus facile est videre, cum pro-
 portione rudentem calor gignitiuus calori stellarum animatum potentia esse in semine, sicut in corporibus celesti-
 bus, non autem eo modo esse in semine quo modo est in suo calore naturali cum est in actu complete generata. Quoniam autem
 queritur an intellectus det esse vel per motum, vel per appetitum, dico non esse necessitate primo per intellectum ut
 det esse, sed requiri necessario per orbem, alioquin non esset aut appetens, aut intelligens per se, primo igitur or-
 bis ab intelligentia dependet, nam esse ab ea recipit. Intellectus autem quia primo in se perfectum habet esse secundaria
 intentione seu sine ad orbem refertur. id est ut sit inesse nobiliori & perfectiori.

Laus Deo.

